

BIJDRAGEN VAN DE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN AAN DE DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELSTELLINGEN

Rapport van de ICDO-leden
(2016-2018)

Goedgekeurd op 21 maart 2019 door

Interdepartementale Commissie
voor Duurzame Ontwikkeling

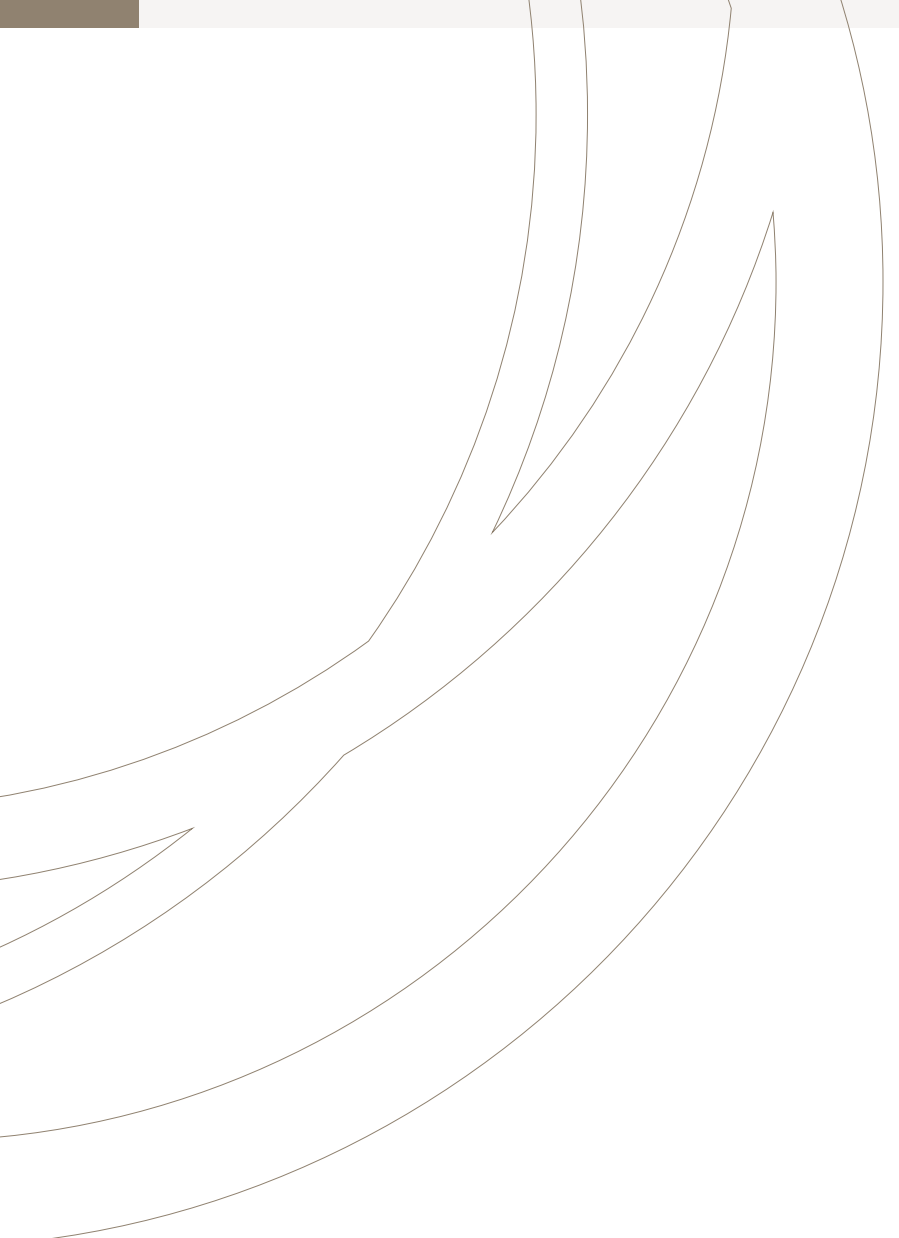
INHOUD

1. VOORWOORD
2. INLEIDING
 - 2.1. WAAROM DIT VERSLAG?
 - 2.2. DE DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELSTELLINGEN
 - 2.2.1. DE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
 - 2.2.2. DE FEDERALE STRATEGIE EN DE NATIONALE STRATEGIE INZAKE DUURZAME ONTWIKKELING
 - 2.3. RAPPORTERINGSMECHANISMEN
3. UITVOERING VAN DE SDG's DOOR DE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN
 - 3.1. EEN GECOÖRDINEERDE AANPAK
 - 3.1.1. ROL VAN ICDO
 - 3.1.2. DE ICDO EN DE SDG's
 - 3.2. INDICATOREN VOOR HET MONITOREN VAN DE SDG's IN BELGIË
 - 3.3. ACTIES EN MAATREGELEN VAN DE FOD's DIE BIJDRAGEN TOT DE VERWEZENLIJING VAN DE SDG's
4. LIJST VAN AFKORTINGEN
5. BIJLAGE: REGISTER (NIET EXHAUSTIEF) VAN DE FEDERALE UITVOERINGSPLANNEN VOOR DE PERIODE 2016-2018

01

VOORWOORD

Met dit verslag maken de leden van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) de balans op van drie jaar implementatie van de Sustainable Development Goals (SDG's) op federaal niveau. De SDG's zijn de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen die de Verenigde Naties in september 2015 hebben goedgekeurd. Meer dan 150 landen, waaronder België, hebben zich ertoe verbonden om deze tegen 2030 te realiseren.

De periode waarop dit verslag betrekking heeft, is uitzonderlijk kort. Maar dat komt omdat dit verslag theoretisch bedoeld is om de stand van zaken voor te stellen van de implementatie van het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (FPDO) binnen elke federale overheidsdienst tegen het einde van een legislatuur. Er werd echter geen enkel FPDO goedgekeurd tijdens deze legislatuur.

Nochtans hebben de federale overheidsdiensten niet stilgezeten op het vlak van duurzame ontwikkeling. Ze hebben initiatieven genomen en acties gevoerd, zowel individueel als in samenwerking met andere organisaties. Door de goedkeuring van de SDG's hebben ze in het midden van de legislatuur toch een nieuw referentiekader gekregen. Een kader voor de transformatie van onze duurzame ontwikkeling, dat universeel van toepassing is en alle betrokken domeinen en actoren integreert. De federale overheidsdiensten hebben deze nieuwe uitdagingen opgenomen binnen de ICDO. Daarom heeft deze editie van het verslag van de ICDO-leden betrekking op de periode 2016-2018.

We hopen dat het informatie beschikbaar zal stellen voor het middenveld en de beleidsmakers in het kader van de voorbereiding van een toekomstig Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling.

We hebben geprobeerd om deze grote brok informatie op een toegankelijke manier voor te stellen door middel van een synthese per SDG, samen met enkele interviews, best practices en nuttige informatie. We hopen dat u veel interessante informatie zult ontdekken die de noodzakelijkheid en de meerwaarde van een federaal beleid op het vlak van duurzame ontwikkeling aantonen.

Dieter Vander Beke,
ICDO-voorzitter

02

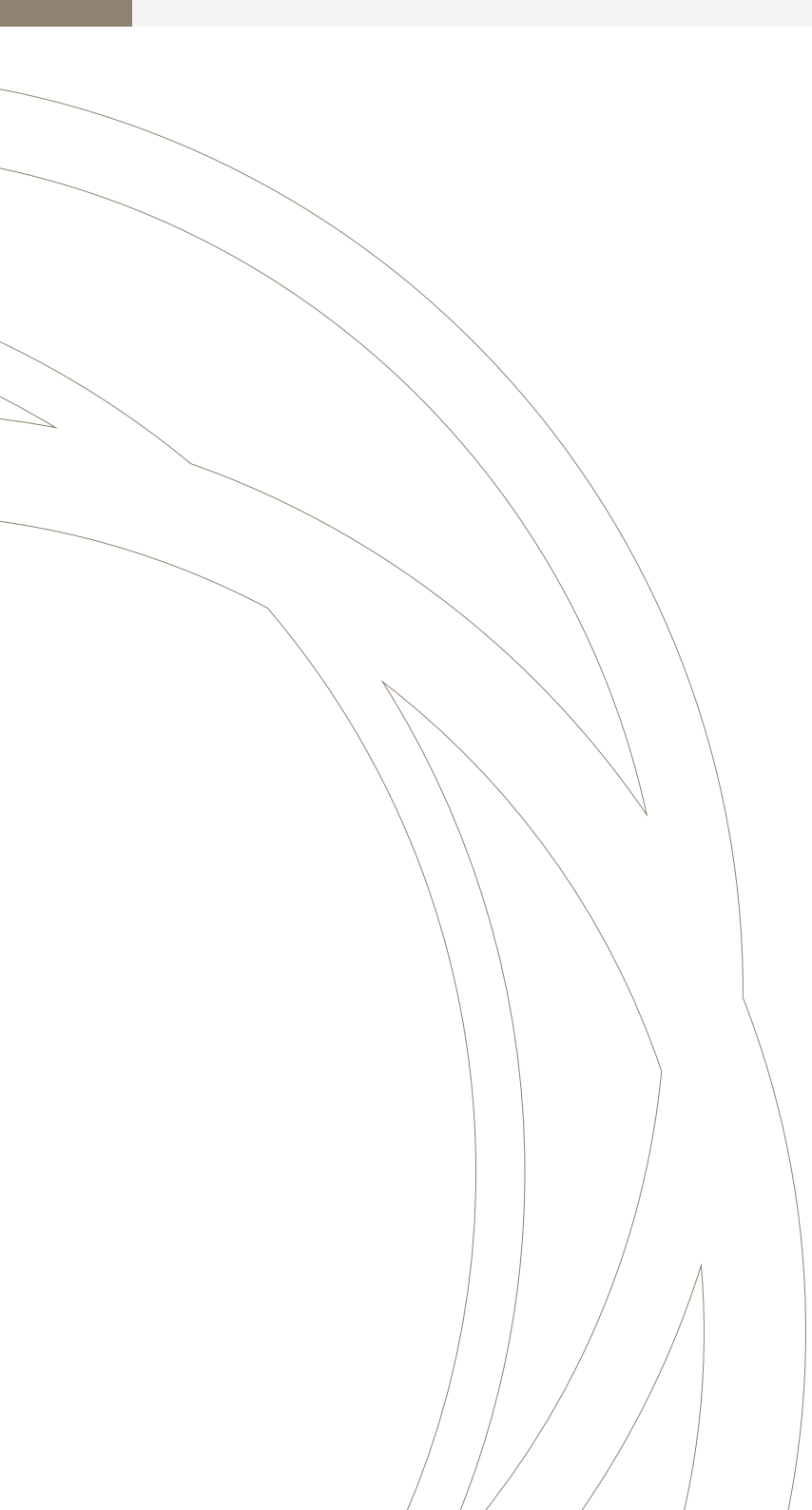
INLEIDING

2.1. WAAROM DIT VERSLAG?

De Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) is een van de vier federale actoren waaraan de [wet van 5 mei 1997](#) de coördinatie van het federaal beleid inzake duurzame ontwikkeling toevertrouwt. Ze bestaat uit vertegenwoordigers van federale en gewestelijke overheidsdiensten en is belast met het ontwikkelen, uitvoeren en monitoren het federale DO-beleid. De ICDO is dan ook het interdepartementale orgaan waarbinnen een transversale aanpak wordt ontwikkeld,

aangemoedigd door de samenwerking tussen federale overheidsdiensten en met andere organisaties en door het voorstellen van acties die een aanvulling vormen op de acties die zij in het kader van hun eigen opdrachten ondernemen.

Precies in dit kader heeft de ICDO als wettelijke opdracht het voorbereiden van het voorontwerp van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO) en het ontwerp van het FPDO. Het FPDO wordt

definitief indien het daarna door de federale regering wordt goedgekeurd binnen 12 maanden na haar installatie.

Het FPDO bevat de maatregelen die binnen 5 jaar na de goedkeuring ervan op federaal niveau moeten worden uitgevoerd met het oog op de verwezenlijking van:

- de internationale en Europese verbintenissen die België heeft onderschreven, waaronder het VN-programma voor duurzame ontwikkeling tegen 2030, in het bijzonder de [Sustainable Development Goals](#) (SDG's) tegen 2030;
- de federale doelstellingen van de [Federale strategische langetermijnvisie \(LTV\)](#) voor duurzame ontwikkeling tegen 2050.

Sinds 1999 werden twee Federale Plannen voor duurzame ontwikkeling opgesteld: [PFDD 2000-2004](#) en [PFDD 2004-2008](#). Door de toenmalige politieke context en de wetsherziening is het [PFDD 2009-2012](#) in de ontwerpfase gebleven. Daarom is het

FPDO 2004-2008 verlengd tot 2012. Sindsdien heeft de ICDO nog twee voorontwerpen van plannen opgesteld, zoals de wet vereist, maar er is geen nieuw FPDO aangenomen.

De federale overheidsdiensten zijn echter niet bij de pakken blijven zitten. Zelfs zonder het referentiekader dat een FPDO kan zijn, bleven zij acties ondernemen die erop gericht zijn te voldoen aan de SDG's en/of de doelstellingen van de LTV.

Enkele maanden voor het begin van een nieuwe legislatuur en de start van een nieuwe cyclus vervult de ICDO dus haar rapporterende rol door de publicatie van dit verslag van haar leden, waarmee de huidige cyclus wordt afgesloten. Hoofdstuk 3 van dit verslag presenteert en kadert de belangrijkste acties van de federale overheidsdiensten die inspelen op de 17 doelstellingen en 169 targets van het Programma voor Duurzame Ontwikkeling tegen 2030, sinds ze op 1 januari 2016 in voege traden.

2.2. DE DUURZAME ONTWIKKELINGS- DOELSTELLINGEN

2.2.1. DE "SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS" (SDG's)

Tijdens de top over duurzame ontwikkeling in september 2015 in New York hebben de 193 lidstaten van de Verenigde Naties formeel een nieuw programma voor duurzame ontwikkeling aangenomen, getiteld "Transforming our World: The Sustainable Development Agenda to 2030".

Deze 17 nieuwe duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's), die voortbouwen op de millenniumdoelstellingen, zijn bedoeld om de mondiale uitdagingen aan te pakken waarmee we worden geconfronteerd, met name de uitdagingen die verband houden met armoede, ongelijkheid, klimaat, milieuverloeding, welvaart, vrede en rechtvaardigheid. Ze hebben betrekking op gebieden van cruciaal belang: de mensheid, de planeet, welvaart, vrede en partnerschappen.

Voor de komende 15 jaar vormen de SDG's, met hun 169 targets of subdoelstellingen, een internationaal actieplan om de wereld op het pad van een duurzame ontwikkeling te brengen. Deze doelstellingen vloeien voort uit een unieke fusie van twee mondiale agenda's: die van de duurzame ontwikkeling en die van de ontwikkelingssamenwerking.

Ze zijn in essentie mondiaal en universeel toepasbaar, rekening houdend met de realiteiten, capaciteiten en ontwikkelingsniveaus van de afzonderlijke landen en met inachtneming van de nationale prioriteiten en het nationale beleid van ieder land. Alle landen en belanghebbenden moeten samenwerken om dit actieplan uit te voeren, zowel de ontwikkelde landen als de ontwikkelingslanden. Weliswaar worden ideale doelstellingen vastgelegd op wereldschaal, maar het is elke staat afzonderlijk die op nationaal niveau zijn eigen doelstellingen moet vastleggen om die mondiale ambities te verwezenlijken, rekening houdend met zijn specifieke kenmerken. Ook dient elke staat zelf te beslissen hoe deze aspiraties en doelstellingen moeten worden ingebouwd in de nationale planningsmechanismen, het nationale beleid en de nationale strategieën.

De doelstellingen vormen één onlosmakelijk geheel. Zij staan niet los van elkaar en moeten op een geïntegreerde manier worden aangepakt om transformatie tot stand te brengen, met inbegrip van de middelen voor de uitvoering ervan.

2.2.2. DE FEDERALE EN DE NATIONALE STRATEGIE INZAKE DUURZAME ONTWIKKELING

De federale strategie inzake duurzame ontwikkeling werd officieel door de wet van 5 mei 1997.

- De Federale Strategische Langetermijnvisie (LTV) voor duurzame ontwikkeling: de LTV omvat 15 thema's en 55 doelstellingen die de federale regering tegen 2050 nastreeft in haar beleid. Deze visie overkoepelt de cyclus van plannen en rapporten inzake duurzame ontwikkeling die wordt ingevoerd door de wet van 5 mei 1997, gewijzigd door de wet van 30 juli 2010. Ze dient ook als referentiekader voor de activiteiten van de ICDO, het FIDO en het Federaal Planbureau;
- Het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO): dit plan bepaalt welke maatregelen op federaal niveau moeten worden genomen om enerzijds de internationale en Europese verbintenissen en anderzijds de doelstellingen van de langetermijnvisie na te komen. Bij het begin van de legislatuur wordt een plan opgesteld voor een cyclus van vijf jaar, zoals bepaald in de wet van 5 mei 1997, gewijzigd door de wet van 30 juli 2010;
- Het Federaal Rapport inzake Duurzame Ontwikkeling: dezelfde wet geeft het Federaal Planbureau de opdracht om een

federaal rapport op te stellen over de duurzame ontwikkeling binnen een cyclus. Dit rapport wordt gepubliceerd in twee delen: een deel "stand van zaken en evaluatie" en een deel dat vooruitblik;

- Regelgevingsimpactanalyse (RIA): een regelgevingsimpactanalyse is een voorafgaande evaluatie van de mogelijke gevolgen van ontwerpen van reglementering; deze evaluatie gebeurt op een geïntegreerde manier op economisch, maatschappelijk en milieuvlak en wat de overheid betreft. De wettelijke basis ervan is te vinden in titel 2 van hoofdstuk 2 van de wet van 15 december 2013 houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging;
- DO-actieplannen van de Federale Overheidsdiensten: elke federale overheidsdienst (FOD en POD) moet over een jaarlijks actieplan voor duurzame ontwikkeling beschikken. De Cel Duurzame Ontwikkeling heeft onder meer de opdracht dit plan uit te werken voor haar organisatie en het te monitoren via het jaarverslag van de ICDO. De inhoud van dit plan wordt genoemd in het KB van 22 september 2004, gewijzigd door het KB van 25 april 2014 houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling.

Zoals is vastgelegd in artikel 7bis van de Grondwet: "Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties."

In België dient elk bestuursniveau dus bij te dragen tot een duurzame ontwikkeling. Het overleg en de samenwerking tussen de gefedereerde entiteiten inzake duurzame ontwikkeling gebeuren binnen de Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling (IMCDO) die op 6 juni 2012 werd opgericht door het Overlegcomité.

In de eerste plaats spitste het werk zich toe op de voorbereiding van een **nationale strategie**, de samenwerking betreffende de duurzame overheidsopdrachten en de bespreking van internationale dossiers. Aansluitend op de goedkeuring van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties werd het mandaat van het Overlegcomité op 24 februari 2016 uitgebreid.

"De Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling (IMCDO) is belast met de volgende taken:

- *Bijdragen tot de uitvoering in België van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling, onder meer via de nationale strategie inzake duurzame ontwikkeling;*
- *Voorbereiden van de Belgische bijdrage aan de Europese en multilaterale verslaggeving inzake de uitvoering in België van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling, waaronder het High Level Political Forum over duurzame ontwikkeling, alsook het voorbereiden van relevante verslagen op initiatief van België over de geboekte vooruitgang en de uitdagingen in België in het kader van de uitvoering van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling;*
- *Op administratief vlak bijdragen aan de voorbereiding van de standpunten die België op EU- en VN-niveau zal verdedigen wat de uitvoering van Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling in België betreft, en die besproken en aangenomen zullen worden via de Coormulti en DGE-vergaderingen georganiseerd door de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelings-samenwerking;*
- *Partners betrekken die de IMCDO ondersteunen bij de uitvoering van deze taken.*

Volgende partners komen daarvoor in aanmerking: bevoegde coördinatieorganen op het vlak van sectoraal beleid, vertegenwoordigers van de organisaties van het maatschappelijke middenveld, de privésector en de academische wereld."

Op 31 mei 2017 keurde het Overlegcomité de Nationale Strategie voor Duurzame Ontwikkeling goed, opgesteld door de Interministeriële Conferentie over Duurzame Ontwikkeling (IMCDO). Deze strategie is erop gericht de inspanningen van alle entiteiten te bundelen en te zorgen voor een betere samenhang van de acties die worden ondernomen om de uitdagingen van de SDG's aan te gaan. Concreet zijn de autoriteiten voornemens acties te ondernemen met betrekking tot de SDG's (bewustmaking, monitoring en evaluatie), duurzame overheidsopdrachten, duurzame huisvesting en bouw, duurzame voeding en instrumenten ter bevordering van duurzame ontwikkeling.

Lees de [kadertekst van de Nationale Strategie Duurzame Ontwikkeling, goedgekeurd door het Planbureau op 31 mei 2017, op de website SDGs.be.](#)

2.3. RAPPORTERINGS- MECHANISMEN

Dit verslag van de leden is gebaseerd op verschillende rapporteringsmechanismen die de ICDO in de periode 2016-2018 heeft gebruikt. Het betreft:

- De *National Voluntary Review* (NVR): op 18 juli 2017 legde België tijdens het High Level Political Forum een vrijwillig nationaal rapport voor aan de Verenigde Naties. Dit Forum is op het internationale toneel het centrale platform waar alle landen bijeenkomen om de vooruitgang bij de uitvoering van het Programma voor duurzame ontwikkeling tegen 2030 te bespreken. België heeft daar net als 43 andere landen de vordering van zijn inspanningen om te voldoen aan de ambities van de SDG's kenbaar gemaakt.
- De ICDO-databank: deze beveiligde online-databank, die in 2016 door het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling

(FIDO) werd opgericht, stelt de federale overheidsdiensten in staat een stand van zaken op te maken van hun strategie voor het integreren van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen in de opdrachten die hun kernactiviteit vormen en in hun interne manier van werken. De gegevens die de FOD's en de POD's verstrekken maken het mogelijk statistieken op te stellen en vergemakkelijken de transversale analyse van zeer uiteenlopende situaties.

- De jaarlijkse activiteitenverslagen van de Cellen Duurzame Ontwikkeling: de activiteitenverslagen van de Cellen DO zijn opgenomen in het jaarverslag van de ICDO en gaan zowel over de specifieke activiteiten van de cellen als over de maatregelen en acties van de FOD's/POD's die bijdragen tot duurzame ontwikkeling en over krachtlijnen voor duurzaam beheer in de interne werking van de federale overheidsdiensten.

Andere documenten zijn eveneens gebruikt om de in hoofdstuk 3 opgesomde acties te verzamelen: de jaarverslagen van een aantal federale overheidsdiensten of algemene directies, persberichten die op de Presscenter-site worden gepubliceerd, nieuws dat via officiële websites wordt gepubliceerd, brochures en publicaties die beschikbaar zijn op communicatiekanalen, algemene beleidsnota's van de ministers en actieplannen van de federale overheidsdiensten inzake duurzame ontwikkeling.

Aangezien de lijst van acties tot in het oneindige uitbreidbaar is, werd een selectie doorgevoerd om alleen de meest impactvolle, vernieuwende en/of voorbeeldige acties te behouden. Het is dan ook geenszins de bedoeling dat ze volledig zou zijn.

03

**UITVOERING
VAN DE SDG's DOOR
DE FEDERALE
OVERHEIDSDIENSTEN**

03

UITVOERING VAN DE SDG's DOOR DE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN

3.1. EEN GECOÖRDINEERDE AANPAK

3.1.1. ROL VAN DE ICDO

De ICDO is belast met de voorbereiding en de coördinatie van de opvolging van de acties van de federale overheidsdiensten op het gebied van duurzame ontwikkeling.

De commissie heeft conform de wet eveneens de opdracht:

- Om sporen en mogelijkheden aan het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) en thema's aan het Federaal Planbureau voor te stellen in het kader van hun takenpakket, vastgelegd in de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, gewijzigd bij wet van 30 juli 2010 en bij wet van 15 januari 2014, en toe te zien op hun goede afwikkeling;
- Om het verslag van de leden te coördineren, dat ze moeten opstellen 18 maanden voor het einde van het lopende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO);
- Om het voorontwerp van FPDO en het ontwerp van FPDO voor te bereiden;
- Om een voorstel te formuleren aangaande de modaliteiten van de volksraadpleging over het voorontwerp van FPDO.

3.1.2. DE ICDO EN DE SDG's

Sinds de goedkeuring van de SDG's door de Verenigde Naties in september 2015 en de inwerkingtreding ervan op 1 januari 2016 heeft de ICDO deze 17 doelstellingen centraal geplaatst in het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. De samenwerking tussen de verschillende federale entiteiten heeft het mogelijk gemaakt om belangrijke projecten uit te voeren en zo bij te dragen tot een objectieve en kwalitatieve benadering van dit beleid. Dit zijn de belangrijkste pijlers, aan de hand van drie voorbeelden:

- **Opmaken van een inventaris om de eerste Voluntary National Review (VNR) te voeren**

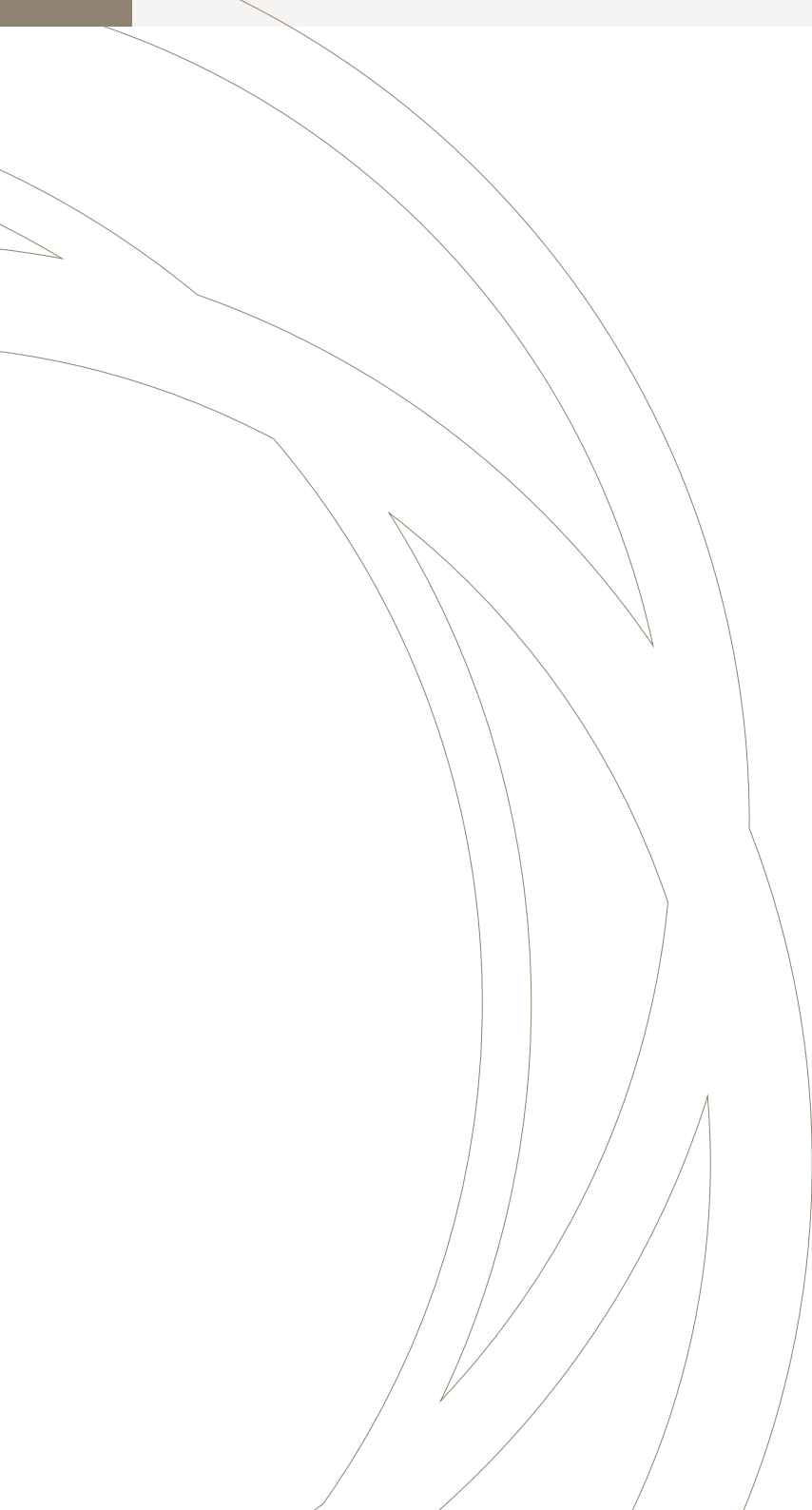
Op 18 juli 2017 heeft België zijn eerste Voluntary National Review voorgesteld aan de Verenigde Naties op het High Level Political Forum. Dit Forum is het centrale platform op het internationale toneel waar alle landen samenkomen om de vooruitgang bij de uitvoering van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling te bespreken. De leden van de ICDO hebben actief bijgedragen tot de opstelling van dit verslag, gecoördineerd door de FOD Buitenlandse Zaken, door beleidslijnen te bepalen die bijdragen

tot de SDG's, zowel in België als op internationaal vlak. Het maatschappelijk middenveld heeft ook een bijdrage kunnen leveren aan dit proces. De verslagen, waaronder dat van België, die tijdens deze internationale bijeenkomst werden voorgesteld, zijn beschikbaar op de [website van de Verenigde Naties die gewijd is aan het High Level Political Forum on Sustainable Development](#).

- **Metten van de kloof tussen de huidige situatie en de in 2030 verwachte situatie**

In het voorjaar van 2016 heeft de ICDO, op initiatief van het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO), meegewerkt aan een inventaris van de engagementen die reeds bijdragen tot de SDG's. Vervolgens werd een consortium van onderzoekers ermee belast om de kloof te analyseren tussen:

- enerzijds, de verbintenissen en projecten van de federale overheden (ministers en federale overheidsdiensten) die stappen ondernemen op het vlak van duurzame ontwikkeling;
- en anderzijds de in 2030 gewenste situatie, zoals door de SDG's beschreven.

De centrale vraag van deze studie is:
hoe ver staat België met het behalen van
de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen?

U kunt de [volledige studie raadplegen](#)
[op de website SDGs.be](#).

▪ **Een pilootproject ter ondersteuning
van de federale overheidsdiensten
bij de analyse van hun prioritaire
uitdagingen in verband met de SDG's**

Dit pilootproject zal in maart 2019 worden afgerond. In 2018 wilden vier federale overheidsdiensten deelnemen aan een zeer innovatief pilootproject dat gecoördineerd werd door het FIDO. Het gaat om de FOD's Financiën, Economie, Werkgelegenheid en Mobiliteit. De bedoeling is om deze vier FOD's te begeleiden bij de analyse van hun materialiteit (in de zin van de GRI-4-richtlijnen) en het resultaat van deze analyse te vergelijken met de SDG's. Deze instellingen kunnen dus duidelijk zien waar hun prioritaire uitdagingen op het gebied van duurzame ontwikkeling liggen en doelstellingen definiëren die daaraan bijdragen.

Het leek eerst en vooral belangrijk om alle actoren te informeren en te sensibiliseren, zodat ze zich de SDG's eigen konden maken en hun deel van de verantwoordelijkheid voor de uitvoering ervan konden bepalen. Vandaag moet dit werk om zich de SDG's eigen te maken, worden voortgezet om het aantal organisaties die bijdragen aan de SDG's uit te breiden. Naast de overeenstemming van bestaande initiatieven met de SDG's, is het vandaag ook cruciaal om nieuwe acties voor te stellen om de vastgestelde gebreken aan te pakken en tegemoet te komen aan de ambitie van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling om te zorgen voor een transformatie in de manier waarop we ons ontwikkelen.

03

UITVOERING VAN DE SDG's DOOR DE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN

3.2. INDICATOREN VOOR HET MONITOREN VAN DE SDG's IN BELGIË

In België heeft het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) in september 2016 een werkgroep voor SDG-monitoringindicators opgericht, voorgezeten door het Federaal Planbureau. Deze werkgroep heeft vastgesteld welke van de 232 VN-indicatoren rechtstreeks beschikbaar zijn in België (IIS, 2017). Het heeft ook een lijst van 34 indicatoren opgesteld die moeten worden opgenomen in de statistische bijlage bij het Nationaal Vrijwillig Evaluatieverslag (National Voluntary Review – NVR) dat België in juli 2017 aan het High Level Political Forum over duurzame

ontwikkeling van de VN heeft voorgelegd. In de toekomst zullen de werkzaamheden van deze IIS-werkgroep erop gericht zijn deze lijst van indicatoren voor het monitoren van de SDG's aan te vullen.

Deze lijst van 34 indicatoren bevat per SDG 2 indicatoren, die betrekking hebben op verschillende subdoelstellingen. De meeste van deze 34 indicatoren werden al gemonitord door de Task Force Duurzame Ontwikkeling (TFDO): 24 zijn rechtstreeks overgenomen uit de Balans 2016 en 3 andere zijn varianten

van de indicatoren die daarin zijn gebruikt. Daarnaast zijn 5 indicatoren overgenomen uit de indicatoren ter aanvulling van het bbp (INR/FPB, 2017). Slechts twee indicatoren, *Ontoereikende huisvesting en Officiële ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen*, werden tot nu toe niet gemonitord door de Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau.

Deze indicatoren komen gedetailleerd aan bod op de website www.indicators.be.

Balans 2017 van de vooruitgang van België in de richting van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN

Pictogrammen evaluatie ronds:
evaluatie van een indicator ten opzichte van een cijferdoel

Pictogrammen evaluatie vierkant:
evaluatie van de richting van de evolutie van een indicator

 Gunstige evolutie:

de projectie evolueert in de richting van de doelstelling of de correlatie is significant en de indicator evolueert in de richting van de doelstelling

 Ongunstige evolutie:

de projectie evolueert in de tegengestelde richting van de doelstelling of de correlatie is significant en de indicator evolueert in de tegengestelde richting van de doelstelling

 Onbepaalde evolutie:

de projectie is stabiel of de correlatie is niet significant of niet berekenbaar

 Gunstige evolutie:

de voortzetting van de huidige trends tot 2030 maakt het mogelijk het cijferdoel te bereiken

 Ongunstige evolutie:

de voortzetting van de huidige trends tot 2030 maakt het niet mogelijk het cijferdoel te bereiken, met een afwijking van meer dan 10 % van de waarde van het cijferdoel

 Evaluatie onmogelijk

SDG	INDICATOR	DOMEIN	DOELSTELLING / CIJFERDOEL	EVALUATIE
	1. Risico op armoede of sociale uitsluiting	Mensen	10,55 %	
	2. Overmatige schuldenlast van de gezinnen	Mensen	↘	
	3. Obesitas bij volwassenen	Mensen	↘	
	4. Oppervlakte biologische landbouw	Mensen	↗	
	5. Voortijdige sterfgevallen door chronische aandoeningen	Mensen	68,6 per 100 000 <65	
	6. Dagelijkse rokers	Mensen	13,1 %	
	7. Vroegtijdige schoolverlaters	Mensen	0 % (18-24)	
	8. Levenslang leren	Mensen	↗	
	9. Loonkloof tussen mannen en vrouwen	Mensen	0 %	
	10. Vrouwelijke parlementsleden	Mensen	50 %	
	11. Nitraar in rivierwater	Planeet	↘	
	12. Waterverbruik	Planeet	↘	
	13. Hernieuwbare energie ²	Welvaart	18 %	
	14. Energie-intensiteit ²	Welvaart	79,9 toe/min €	
	15. Werkloosheidsgraad	Welvaart	↘	
	16. Jongeren die niet werken en noch onderwijs noch opleiding volgen	Welvaart	↘	
	17. Vervoer van personen met de wagen ²	Welvaart	65 %	
	18. Onderzoek en ontwikkeling	Welvaart	3 % bbp	
	19. Gini-index ²	Welvaart	→ / ↘	
	20. Armoederisico ²	Welvaart	↘	
	21. Gebrekkige huisvesting	Welvaart	↘	
	22. Blootstelling aan fijn stof	Welvaart	10 µg PM _{2,5} /m ³	
	23. Binnenlands materiaalverbruik	Planeet	↘	
	24. Gemeentelijk afval	Planeet	↘	
	25. Slachtoffers van natuurrampen	Planeet	1,97 per 100 000	
	26. Uitstoot van broeikasgassen niet-ETS ²	Planeet	51,8 Mt CO ₂ -eq.	
	27. Duurzame visvangst	Planeet	100 %	
	28. Zee-oppervlakte in het Natura 2000-gebied	Planeet	10 %	
	29. Landoppervlakte in het Natura 2000-gebied	Planeet	↗	
	30. Populatie weidevogels	Planeet	↗	
	31. Veiligheidsgevoel in de openbare ruimte	Vrede	↗	
	32. Vertrouwen in instellingen	Vrede	↗	
	33. Officiële ontwikkelingshulp	Partnerschap	0,7 % bni	
	34. Officiële ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen	Partnerschap	50 % ODA	

UITVOERING VAN DE SDG's DOOR DE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN

3.3. ACTIES EN MAATREGELEN VAN DE FOD's DIE BIJDAGEN TOT DE VERWEZENLIJING VAN DE SDG's

SDG 1 : BEËINDIG ARMOEDE OVERAL EN IN AL HAAR VORMEN

1 GEEN
ARMOEDE

De globale strategie voor armoedebestrijding is bij uitstek het instrument van de federale regering. Het Derde Federaal Actieplan Armoedebestrijding (2016-2019) wil zorgen voor een holistische benadering van de verschillende domeinen en bevoegdheden van de federale overheid. Het identificeert 6 werkgebieden voor het ontwikkelen van acties:

1. De sociale bescherming van de bevolking verzekeren;
2. Kinderarmoede terugdringen;
3. De toegang tot de arbeidsmarkt verbeteren door sociale en professionele activering;
4. De strijd tegen dakloosheid en slechte huisvesting opvoeren;
5. Het recht op gezondheid waarborgen;
6. Overheidsdiensten voor iedereen toegankelijk maken.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Voorbereiding, opstelling en uitvoering van het 3de Federaal Actieplan Armoedebestrijding (2016-2019);
- Voorbereiding, opstelling en uitvoering van het 2de Nationaal Actieplan Armoedebestrijding (2016-2019);
- Organisatie van de conferentie "Verklaring burgemeesters tegen kinderarmoede: De steden en gemeenten maken er werk van" (2016);
- Financiering van een studie over de evolutie van het armoedebestrijdingsbeleid in de grote Belgische steden, met andere woorden steden met meer dan 60.000 inwoners, tussen 2005 en 2015 (2016-2017);
- Financiering van een studie over het kwantificeren van dakloosheid in België, in het kader van het onderzoeksprogramma Brain-be (2018). Deze studie ontwikkelt een nieuwe methode om dakloosheid te meten en brengt verborgen dakloosheid in plattelandsgemeenten aan het licht;
- 1 op de 13 OCMW-begunstigden heeft geen woning of is dakloos;
- Publicatie van de handleiding met aanbevelingen voor veldwerkers "Ga voor Housing First" (2016);
- Monitoring van de nationale strategie voor de integratie van Roma (2012-2020);
- Hervorming van het stelsel van medische bijstand voor mensen die geen verzekering "gezondheidszorg" hebben;

- **Evaluatie en hervorming van de sociale fondsen voor energie** (gas, elektriciteit, stookolie) om de sociale tarieven aan te passen;

- **Publicatie van een brochure over het sociale tarief voor elektriciteit en / of aardgas (2017);**

- **Op verzoek van zijn Beheerscomité heeft het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting een uitwisseling op gang gebracht over de armoedetoets.** Dat is een instrument om in een besluitvormingsproces een vorm van evaluatie vooraf te integreren om het effect van de beoogde maatregelen op de armoede vast te stellen – zowel rechtstreekse maatregelen, d.w.z. die specifiek gericht zijn op arme of kwetsbare personen, als onrechtstreekse. Het Steunpunt nam ook deel aan drie armoedetoetsen in Vlaanderen, waaronder één over een nieuwe tarifiering voor water;

- **Federale steun voor landbouwers:** een blijvend karakter geven aan de fiscale vrijstellingen voor GLB-steun, verlaging (rundvleessector) of afschaffing (varkenssector) van de bijdragen aan het diergezondheidsfonds in 2016, faciliteiten voor de betaling van sociale zekerheidsbijdra-

gen (uitstel, vrijstellingen, enz.), akkoorden binnen de sectoren van het platform "ketenoverleg" om de aan landbouwers betaalde prijs voor melk en varkensvlees te verhogen, maatregelen genomen door de banksector, ...;

- **Zoeken naar structurele oplossingen van fiscale aard ("Carry back/ Carry forward"...) of op het vlak van bank en verzekering...;**

- **Maatregelen ter versterking van de onderhandelingspositie van landbouwers tegenover alle partners in de landbouwsector, de voedingsindustrie, organisaties, fabrikanten, distributeurs, actoren in de samenleving, verenigingen, enz. rekening houdend met de economische realiteit van elk van de actoren in de keten;**

- **Invoering van procedures om sociale tarieven automatisch toe te kennen.** Begin 2016 werd met de steun van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid een bufferdatabase opgezet. Die maakt het mogelijk de persoonsgegevens die het vaakst worden gebruikt om een sociaal tarief of aanvullend recht te verlenen, op te slaan en te gebruiken. Sindsdien genoten 400.000 burgers automatisch het sociale tarief voor gas en elektriciteit. 267.000 personen hebben automatisch

recht op een vrijstelling van de heffing op de waterverontreiniging, 277.000 burgers genieten het statuut van beschermde klanten bij watermaatschappijen en 190.000 reizigers van De Lijn genieten het IGO- en PBM-statuuut en krijgen daardoor hun abonnement voor het openbaar vervoer automatisch hernieuwd;

- **Integratie van de genderdimensie in de armoedebestrijdingsmaatregelen;**

- **Proefproject 5 OCMW's (Namen, Charleroi, Molenbeek, Leuven en Gent) ter ondersteuning van vrouwen in eenoudergezinnen met het oog op een betere maatschappelijke integratie (Miriam-project).** Het doel is empowerment van alleenstaande moeders die een leefloon genieten;

- **Goedkeuring en uitvoering van het Nationaal Klimaatadaptatieplan (2017-2020).** In het bijzonder wil maatregel 7 een globale analyse verrichten van de sociaaleconomische gevolgen van de klimaatverandering om te bepalen in welke mate België klaar is om het hoofd te bieden aan de klimaatverandering en om te bepalen welke sectoren, bedrijven en categorieën van werknemers het meest getroffen zullen worden en op welke manier. Een ander voorbeeld is maatregel 11, met

als kortetermijndoelstelling de samenhang verbeteren tussen de beheers- en preventiemaatregelen voor actieplannen/ noodplannen (en interventieplannen) die de invloed van de klimaatverandering ondergaan, en ook de coördinatie daarvan verbeteren. Op middellange termijn is het de bedoeling ervoor te zorgen dat klimaatgerelateerde incidenten en rampen, zoals bosbranden en overstromingen, minder vaak voorkomen. Als dergelijke incidenten zich toch voordoen, is de doelstelling de schade aan mens, milieu en infrastructuur te beperken door preventieve maatregelen te nemen en te zorgen voor een goed crisisbeheer;

- **Verbetering van de wetgeving in verband met de DAVO (dienst voor alimentatievorderingen), door een beter beheer van de terugvorderingsdossiers, maar ook van de toekenning van voorschotten, en door de dienstverlening aan een kwetsbare bevolkingscategorie te verbeteren. Uitbreiding van de toegang tot de DAVO-diensten tot feitelijk en wettelijk samenwonenden, zowel voor persoonlijke alimentatie als voor kinderen. Een eenvoudigere en goedkopere notariële akte waarin het onderhoudsgeld wordt vastgelegd, volstaat voortaan. Zo speelt men in op klachten van eisers – hoofdzakelijk samenwonenden – die eerst**

naar de rechter moesten stappen om het onderhoudsgeld te laten vastleggen in een gerechtelijk vonnis. Invoering van een mogelijkheid voor de onderhoudsplichtige om bij de beslagrechter verzet aan te tekenen tegen de beslissing die het onderhoudsgeld toekent en waarvoor de DAVO signaleert zich te zullen belasten met het invorderen van het onderhoudsgeld. Onderhoudsplichtigen hebben zich er vaak over beklagd dat zij geen verzet konden aantekenen tegen de beslissingen van de DAVO, terwijl die mogelijkheid wel bestaat voor de begunstigde van de alimentatie. Invoering van een artikel dat bepaalt dat het recht op voorschotten voor een periode van zes maanden wordt toegekend en dat deze periode met nog eens zes maanden kan worden verlengd;

- **Oprichting van de dienst "Ervaringsdeskundigen" om de federale overheidsdiensten nauwer in contact te brengen met mensen in armoede. Ervaringsdeskundigen zijn mensen die armoede en sociale uitsluiting hebben meegemaakt. Zij werken aan het verbeteren van de toegankelijkheid van de sociale grondrechten in de diensten die de federale instellingen aanbieden: onthaal en informatie van het publiek, toegankelijkheid van de diensten. Momenteel zijn 33 ervaringsdeskundigen gedetacheerd bij 18 partne-**

rorganisaties (FOD's, sociale parastatalen, OCMW's, ziekenhuizen);

- **Verdeling van voedselpakketten via de OCMW's en andere verenigingen via het FEAD-project (Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen). Het FEAD bestaat sinds 2014. Het maakt deel uit van het Europese cohesiebeleid en de Europese structuurfondsen. België heeft ervoor gekozen de middelen van het fonds te gebruiken voor voedselhulp;**
- **Financiering, via het federaal grootstedenbeleid (GSB), van projecten gedragen door verenigingen of onderzoek in verband met het thema stedelijke armoede. Het programma ondersteunt ook de drie grote OCMW's van het land (Brussel, Luik en Antwerpen) door hun extra middelen toe te kennen voor de sociaal-professionele integratie van geregulariseerde personen. Tussen begin 2015 en eind 2018 verkreeg de dienst GSB van 200 Belgische burgemeesters dat ze zich engageren om de kinderarmoede in hun stad/gemeente terug te dringen;**
- **Maatregelen ter ondersteuning van de laagste pensioenen: verhoging van het minimumpensioen en de IGO, hervorming van het minimumpensioen (toegang tot het minimumpensioen**

mogelijk maken wanneer de werknemer een minimaal aantal effectieve werkdagen aantoot);

- **Vorbereiding, opstelling en uitvoering van het Federaal Plan voor kmo's.** We vermelden met name voorstel 13, dat kadert in de strijd tegen armoede: verbetering van de procedure voor de vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen door het goedkeuren van een wettelijk kader dat een restrictieve lijst geeft van redenen voor het verkrijgen van een vrijstelling en een rechtsmiddel ten gronde invoert. Zelfstandigen die een vrijstelling van sociale bijdragen krijgen, kunnen vervolgens een vrijgestelde bijdrage reguleren en zo nog steeds pensioenrechten voor de betrokken kwartalen opbouwen.
- **Bestrijding van overmatige schuldenlast: strengere controles van de inspectiediensten op de correcte toepassing van de regels voor consumentenkrediet, snellere beslissing om schuldenvrije consumenten uit de Centrale voor Kredieten aan Particulieren te schrappen, vereenvoudiging van de procedure en het toepassingsgebied van de collectieve schuldenregeling, het voeren van een bewustmakingscampagne gericht op de preventie van overmatige schuldenlast, met bijzondere aandacht voor jongeren;**

- **Steun voor zelfstandigen in moeilijkheden: vereenvoudiging van het stelsel van toegelaten activiteiten voor personen die werkonbekwaam of gehandicapt zijn.** Het doel van deze maatregel is het toekennen van uitkeringen en de gedeeltelijke hervatting van de zelfstandige activiteit door de invoering van een duaal stelsel te vergemakkelijken. Een overbruggingsrecht in het leven roepen waarbij aan zelfstandigen in moeilijkheden de mogelijkheid wordt geboden om hun activiteiten stop te zetten zonder in tijdelijke of permanente armoede te vervallen.
- **Bestrijding van de digitale kloof: het Digital Belgium Skills Fund werd officieel gelanceerd in mei 2017.** Het is bedoeld om de digitale kloof te versmallen en meer burgers de kans te geven om hun digitale vaardigheden te verbeteren. Het fonds beschikt over een dotatie van 18 miljoen euro en is voor een periode van drie jaar in het leven geroepen. De Koning Boudewijnstichting wordt belast met het selecteren van de projecten. Eenenviertig projecten werden geselecteerd voor 2017, gespreid over heel België. Ze hebben betrekking op het ontwikkelen van meerdere soorten digitale vaardigheden (basisvaardigheden, programmeertalen aanleren, enz.) bij verschillende soorten doelpubliek (kinderen, adolescenten, maatschappelijk

kwetsbare jongvolwassenen, werkzoekenden, vluchtelingen, oudere mensen, enz.). Daarnaast werden de huidige sociale tarieven geëvalueerd om na te gaan of het huidige stelsel van verminderde sociale bijdragen volstaat om de digitale kloof te overbruggen;

- **Maatschappelijke integratie: lancering van een oproep tot het indienen van projecten ter ondersteuning van initiatieven rond deelname van door armoede getroffen jongeren aan sport- en cultuuractiviteiten.** Nog al te vaak stelt men vast dat armoede gepaard gaat met sociale uitsluiting. Sport en cultuur zijn twee belangrijke hefboomen om de participatie van jongeren in de samenleving te bevorderen. Door ook te investeren in ontwikkelingsmogelijkheden van deze door armoede getroffen jongeren wil de oproep tot het indienen van projecten bijdragen aan een inclusieve samenleving.

Op internationaal niveau zijn de projecten van het Belgisch Ontwikkelingsagentschap Enabel, in 20 landen, bedoeld om bij te dragen tot het uitroeien van de armoede en het creëren van een rechtvaardigere en duurzamere wereld. Deze projecten zijn gericht op empowerment van vrouwen om extreme armoede uit te roeien.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- Als lid van de groep rond extreme armoede steunt België actief het mandaat en het werk van de Bijzonder Verslaggever van de Verenigde Naties voor extreme armoede en mensenrechten en is het een van de belangrijkste initiatiefnemers van een resolutie over hetzelfde onderwerp;
- Via de Wereldbank financiert een Belgisch Partnerschap voor Armoedebestrijding al jaren het werk van "armoede-economen" in tien Afrikaanse partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking ten zuiden van de Sahara. Het onderzoek van deze economen over armoede in de sloppenwijken van Bujumbura, Bamako, Niamey, Kampala en Kinshasa is nog steeds aan de gang;
- Uitgaande van de vaststelling dat de groei van de landbouwsector 2 tot 4 keer meer tot armoedebestrijding bijdraagt dan de groei in andere sectoren, is de Belgische strategie voor ontwikkelingssamenwerking gebaseerd op de overgang van een zelfvoorzienend landbouwmodel naar een model met landbouwers als ondernemers, via de productie van lokale kwaliteitsproducten, zoals lokale thee-soorten in de noordelijke hooglanden van Vietnam. In een project gefaciliteerd door Enabels Trade for Development Center en dankzij gerichte technische opleidingen passen 57 landbouwgemeenschappen, samen goed voor 2.530 huishoudens, nu sociale normen en biologische en fairtrade productnormen toe. Zodra ze gecertificeerd waren, namen hun inkomsten in twee jaar tijd toe met 87 tot 140 %.

Indicators.be :

- **Risico van armoede of sociale uitsluiting: evaluatie**

In 2016 liep het aandeel van de bevolking dat in armoede of sociale uitsluiting dreigt te vervallen in België op tot 20,7%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden teruggebracht tot 10,6%. Volgens de vooruitzichten van het Federaal Planbureau zal deze doelstelling niet worden gehaald. Het risico van armoede of sociale uitsluiting evolueert dus in ongunstige zin.

- **Huishoudens met een te hoge schuldenlast: evaluatie**

In 2016 konden in België 95.600 mensen gebruik maken van de procedure voor collectieve schuldenregeling. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Deze doelstelling zal niet worden gehaald wanneer de trend die sinds 2007 bestaat wordt voortgezet. De te hoge schuldenlast van huishoudens evolueert dus in ongunstige zin.

Goed om te weten

FEITEN EN CIJFERS

De volgende drie indicatoren worden gebruikt om armoede te meten in het kader van het Europees beleid: 1) armoederisico door laag inkomen, 2) ernstige materiële deprivatie en 3) huishoudens met een zeer lage werkintensiteit. Deze indicatoren zijn gebaseerd op verschillende kenmerken van armoede en sociale uitsluiting. De drie indicatoren samen vormen de Europese armoede-indicator "risico op armoede of sociale uitsluiting".

Volgens de [EU-SILC-enquête 2017](#), loopt 15,9% van de Belgische bevolking een armoederisico als men uitgaat van het inkomen; 5,1% van de bevolking lijdt aan ernstige materiële deprivatie en 13,5% van de Belgische bevolking van 0-59 jaar leeft in een huishouden met een zeer lage werkintensiteit. Voor België bedraagt de Europese indicator "risico op armoede of sociale uitsluiting" 20,3%.

Subjectieve armoede is een interessante indicator als aanvulling op objectievere indicatoren. Volgens de EU-SILC-enquête 2017 gaf 21,5% van de Belgische bevolking aan de eindjes moeilijk of zeer moeilijk aan elkaar te kunnen knopen.

Bron: [Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting](#)

1 GEEN ARMOEDE

Volgens het Belgische Statistiekbureau Statbel werd in 2017 15,9% van de bevolking in België beschouwd als een risicogroep voor monetaire armoede, leefde 13,5% in een gezin met een lage arbeidsintensiteit en leed 5,1% aan ernstige materiële deprivatie. Mensen die te maken krijgen met minstens een van de bovenstaande situaties, worden beschouwd als risicogroep voor armoede of sociale uitsluiting.

SDG 2 :

BEËINDIG HONGER,
BEREIK VOEDSELZEKERHEID EN
VERBETERDE VOEDING EN PROMOOT
DUURZAME LANDBOUW

2 GEEN
HONGER

Het huidige Federaal Voedings- en Gezondheidsplan (FVGP) loopt tot 2020. Het streeft ernaar een federaal beleid in te voeren waarbij gezonde voedings- en leefgewoonten worden gepromoot. Het doel is de incidentie van ziekten gelinkt aan een slechte voeding en een sedentair leven en die een zware impact hebben op de levenskwaliteit en de gezondheidsbudgetten. Bijzondere aandacht wordt besteed aan het verbeteren van de voedingskwaliteit van producten in overleg met de marktdeelnemers van de voedingssector (levensmiddelenindustrie, detailhandel, cateraars en restaurants). Het plan is gebaseerd op 5 strategische krachtlijnen, versterkt via concrete acties op alle beleidsniveaus (federaal, gemeenschappen, gewesten en gemeenten):

1. Engagement van de privésector: dit engagement moet slaan op de nutritionele verbetering van de producten bestemd voor kinderen en de herformulering van de voedselmarketing voor die producten. Na het [Zoutconvenant](#) in 2009 werd in 2016 een nieuw convenant ondertekend met FEVIA (Federatie van de Belgische voedingsindustrie) en COMEOS (Federatie voor Handel en Diensten): het [Convenant Evenwichtige Voeding](#);
2. Borstvoeding en ondervoeding: Het federaal Borstvoedingscomité intensiveert de informatie en vorming rond voeding voor zuigelingen en jonge kinderen. De strijd tegen ondervoeding wordt verzekerd via tools die aangepast zijn aan de ziekenhuizen, de rusthuizen of de thuissituaties;
3. Tekorten aan micronutriënten: Deze tekorten als gevolg van het licht jodiumtekort blijven een actueel probleem in België;
4. Monitoring en voedselconsumptiepeilingen: Deze monitoring heeft betrekking op de voedselconsumptie, de voedingsgewoonten en de nutritionele kwaliteit van de voeding en op de evaluatie van de hoeveelheid lichaamsbeweging en van de mate waarin de inname van voedingsstoffen afgestemd is op deze fysieke activiteit. Het gaat eveneens over de blootstelling van de Belgische kinderen en volwassenen aan contaminanten, additieven en andere chemische producten in voedingsmiddelen. Tot slot biedt de monitoring de mogelijkheid om de gevolgen van het voedingsbeleid in te schatten;
5. Wetenschappelijk onderzoek rond voeding: De resultaten van dit onderzoek bieden de mogelijkheid om de acties van het FVGP en van de communautaire beleidslijnen een bepaalde richting te geven en te versterken.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- **Ondertekening van het Convenant Evenwichtige Voeding.** De doelstelling van dit Convenant is bij te dragen tot een daling van de calorie-inname van 5% door het suiker- en/of vetgehalte te verlagen, en door een verbetering van de samenstelling van voedingsproducten. Er wordt dus aan de bedrijven uit de levensmiddelensector gevraagd de samenstelling van hun producten te optimaliseren door meer vezels en volle granen toe te voegen of door het gehalte aan toegevoegde suikers, verzadigde vetten en calorieën te verminderen. Het uiteindelijke doel is obesitas te bestrijden. Die gezamenlijke stellingname met de voedingssector heeft al resultaat opgeleverd: meer dan 2 op 3 voedingsbedrijven in België hebben de samenstelling van minstens één van hun producten gewijzigd;
- **Advies van de Hoge Gezondheidsraad: Voedingsaanbevelingen voor België – 2016;**
- **Organisatie van een studiedag "Dietary reference values: a tool for public health" – 2017;**
- **Financiering, samen met de EFSA (Europese Voedselautoriteit), van een wetenschappelijk project ontwikkeld door het Centrum voor Onderzoek in de Diergeneeskunde en de Agrochemie (CODA) en het federaal onderzoekscentrum Scien-sano.** Dit project beoogt de ontwikkeling en validatie van methoden voor de analyse van nanomaterialen in drie gangbare levensmiddelenadditieven (kleurstoffen; titaandioxide of E171, zilver of E174 en goud of E175) en in levensmiddelen die ze bevatten. Deze methoden zullen het bijvoorbeeld mogelijk maken de chemische en fysische structuren ervan (grootte, vorm, kristalstructuur) te analyseren. In een tweede fase zal het project zich richten op de evaluatie van de blootstelling van de bevolking aan deze stoffen via voeding;
- **Aanpassing, via een nieuw besluit dat in 2017 is gepubliceerd, van de lijsten en voorwaarden voor het gebruik van planten en schimmels in voedingssupplementen en andere levensmiddelen;**
- **Publicatie van een informatiebrochure over de nieuwe verordening betreffende de vergunning voor het in de handel brengen van "nieuwe voedingsmiddelen" die op 1 januari 2018 in werking is getreden.** Vóór 15 mei 1997 was de menselijke consumptie van deze "novel foods" in de Europese Unie (EU) verwaarloosbaar of onbestaande. Het gaat om middelen die tot een van de volgende categorieën behoren:
 - voedingsmiddelen of voedingsingrediënten met een nieuwe of doelbewust gemodificeerde molecuulstructuur;
 - voedingsmiddelen of voedingsingrediënten bestaand uit, geïsoleerd uit of geproduceerd uit micro-organismen, schimmels of algen;
 - voedingsmiddelen of voedingsingrediënten bestaand uit materiaal van minerale oorsprong;
 - voedingsmiddelen of voedingsingrediënten bestaand uit, geïsoleerd uit of geproduceerd uit dieren. Voorbeeld: insecten;
 - voedingsmiddelen of voedingsingrediënten bestaand uit, geïsoleerd uit of geproduceerd uit celcultuur of weefselkweek afgeleid van dieren, planten, micro-organismen, schimmels of algen;

- levensmiddelen die voortkomen uit een productieprocedé dat vóór 15 mei 1997 in de Unie nog niet in het kader van levensmiddelenproductie werd gebruikt en voor zover dit proces significante veranderingen in de samenstelling of de structuur van een levensmiddel veroorzaakt die hun voedingswaarde, de wijze waarop zij worden gemetaboliseerd of hun gehalte aan ongewenste stoffen beïnvloeden;
- voedingsmiddelen of voedingsingrediënten die bestaan uit technisch vervaardigd nanomateriaal;
- in sommige gevallen gaat het om vitamines, mineralen en andere stoffen die gebruikt worden overeenkomstig Richtlijn 2002/46/EG, Verordening (EG) nr. 1925/2006 of Verordening (EU) nr. 609/2013;
- voedingsmiddelen of voedingsingrediënten die vóór 15 mei 1997 in de Unie uitsluitend gebruikt zijn in voedingssupplementen, wanneer zij bedoeld zijn voor gebruik in andere levensmiddelen dan voedingssupplementen;
- **aanpassing van de wetgeving inzake voedingssupplementen, verrijkte levensmiddelen en planten;**
- **verbetering van het eCade-instrument om de onlinemarkt grondig te screenen**

en op die manier problematische levensmiddelen op te sporen. Er is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met een van de belangrijkste verkoopplatformen en meerdere verkopers hebben ermee ingestemd om hun niet-reglementaire onlinewinkels te sluiten. Het doel is te evolueren naar een samenwerkingsprotocol met meerdere platformen voor onlineverkoop;

- **Ontwikkeling van het programma "Online Commerce Surveillance", een samenwerking van de FOD Volksgezondheid met de FOD Economie, de FOD Financiën, het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten en het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen.** Het zal in eerste instantie dienst doen als overlegplatform, dat uiteindelijk moet evolueren naar een gemeenschappelijke aanpak om meer controle te krijgen over e-commerce;
- **Coördinatie van het NAPAN (Nationaal Actie Plan d'Action National) 2013-2017 om het pesticidengebruik te verminderen;**
- **Openbare enquête onder burgers en betrokken sectoren in het kader van de voorbereiding van het 3de programma om het pesticidengebruik te vermin-**

deren (2018-2022). In totaal werden 2981 opmerkingen ontvangen van 952 mensen;

- **Sinds 2016 moeten in de afdeling "pesticiden" van handelszaken twee posters worden aangebracht:**
 - een poster met de alternatieven voor pesticiden waarop de handelaar zelf de producten en/of materialen vermeldt die hij aanbiedt;
 - een poster met tips voor duurzame bestrijding van parasieten en ziektes in huis en tuin.

Bovendien moet in elk verkooppunt een houder van een fytolicensie aanwezig zijn om de klant objectieve informatie te verstrekken. De naleving van deze verplichtingen wordt sinds 2017 gecontroleerd;

- **Coördinatie van het Belgisch standpunt in de besprekingen over de nieuwe Europese regelgeving inzake meststoffen;**
- **Sinds augustus 2016 is een nieuwe wet van kracht op het gebruik van geneesmiddelen voor voedselproducerende dieren.** Sindsdien moet elk gebruik van geneesmiddelen slechts eenmaal per fokker worden geregistreerd ("only once" principe). De ingevoerde gegevens komen

terecht in de SANITEL-MED database en worden gebruikt voor analysedoeleinden. Daarnaast heeft de nieuwe wetgeving de kritische antibiotica een strikte voorwaarde opgelegd, wat heeft bijgedragen aan het ombuigen van de trend. In 2016 is het verbruik van deze antibiotica in minder dan vijf maanden tijd met 53,1% gedaald. Het doel is het verbruik van kritische antibiotica met 75% te verminderen. De uitdaging bestaat erin de totale consumptie van (kritische en andere) antibiotica tegen 2020 te halveren;

- Publicatie, in 2017, van een nieuw koninklijk besluit ter bestrijding van de varroamijt, die bijenkolonies vernietigt, en de productie van de film "Controle van de varroase in Belgische bijenkasten: stand van zaken begin 2018". De film is bedoeld voor imkers en dierenartsen en belicht de verschillende aspecten van monitoring en correcte behandeling van de varroamijt.
- Het verbod op het gebruik van formaldehyde in diervoeders is in december 2017 aangenomen;
- Organisatie van jaarlijkse symposia over wetenschappelijk onderzoek op het gebied van voedselveiligheid;
- Belgische deelname aan de wereldwijde bewaking van schadelijke organismen voor planten en producten die verschijnen of opnieuw verschijnen;
- Geleidelijke verbetering van de voedingskwaliteit en de duurzaamheid van producten die worden aangekocht via het FEAD (Fund for European Aid to the Most Deprived), dat voedselhulp verstrekt via voedselbanken, OCMW's en ngo's;
- Voortzetting van de werkzaamheden van het platform tegen voedselverspilling, samen met distributiebedrijven en voedselbanken en ngo's;
- Veiligheid van de voedselketen: minvoering van administratieve vereenvoudigingen en een passend controlebeleid in het kader van de deeleconomie, groepsaankopen en andere eventuele burgerinitiatieven;
- Goedkeuring van de wet houdende instemming met het Protocol van Nagoya inzake toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiende uit het gebruik ervan bij het Verdrag inzake biologische diversiteit (2016).

Op internationaal niveau heeft de Belgische Ontwikkelingssamenwerking zich ertoe verbonden 15% van de Belgische officiële ontwikkelingshulp te besteden aan landbouw en voedselzekerheid. De jongste jaren is gemiddeld 13% gehaald. De Belgische Ontwikkelingssamenwerking heeft zich tot doel gesteld duurzaam ondernemen in de hele voedingssector te stimuleren en zo de voedselzekerheid te verbeteren. Als sociaal ondernemer neemt de landbouwer een centrale plaats in en zijn capaciteiten moeten worden versterkt. In deze context worden drie interventiegebieden naar voren geschoven:

- bevordering van de participatie van landbouwers in markten en waardeketens;
- bijdrage aan goed bestuur;
- en teun voor onderzoek en innovatie.

Drie transversale thema's vormen trouwens de rode draad doorheen het Belgische ontwikkelingsbeleid op het vlak van landbouw en voedselzekerheid:

- voeding;
- gendergelijkheid en empowerment van vrouwen;
- duurzame landbouw.

De Belgische Ontwikkelingssamenwerking houdt eveneens rekening met de nationale landbouwstrategieën van de partnerlanden en regionale initiatieven zoals het Comprehensive Africa Agriculture Development Programme (CAADP). België erkent ook de rol van de actoren van de multilaterale samenwerking, en meer bepaald die van het FAO-comité voor Wereldvoedselzekerheid, bij het ontwikkelen van de landbouw en het garanderen van de voedselzekerheid.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- Het Belgische ontwikkelingsagentschap heeft "Farmer Field Schools" voor kleine landbouwbedrijven in Rwanda opgericht, wat zeer succesvol is geweest (50% of meer productiviteitsverhoging voor 73% van de betrokken landbouwers) en heeft geleid tot een lokale Rwandese oplossing voor kennisverspreiding;
- Het agentschap verleent ook in Burundi institutionele en operationele steun met dit doel;
- In Benin zijn de inspanningen eveneens gericht op het bevorderen van ecologisch duurzame productiepraktijken;
- Samenwerking met het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en diverse partners in de strijd tegen gewasschade veroorzaakt door de Afrikaanse vlieg in landen als Ivoorkust, Zuid-Afrika en Kenia;
- Deelname aan de financiering van het Bioversity International Musa Germplasm Transit Center, 's werelds grootste genenbank voor bananen, gevestigd in België. Dit centrum draagt bij aan het behoud van de biodiversiteit en bevordert een betere voeding dankzij levensmiddelen die rijk zijn aan essentiële micronutriënten, met name door bananenvariëteiten uit Azië en het gebied rond de Stille Oceaan in Oost-Afrika te introduceren. De geselecteerde variëteiten bevatten veel carotenoiden, zodat het eten van een banaan volstaat om de dagelijkse behoefte van een kind aan vitamine A te dekken;
- Financiering van de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO), opgericht bij wet van 3 november 2001 en waarvan het kapitaal in handen is van de Belgische Staat. De wet werd voor het laatst gewijzigd op 21 juli 2016 en bepaalt dat tussen de Belgische Staat en BIO beheerscontracten voor vijf jaar worden gesloten. BIO heeft qua plattelandsinvesteringen een aanzienlijke portefeuille ontwikkeld via het Agricultural and Rural Impulse Fund en via leningen aan lokale banken en landbouwbedrijven in Paraguay, Mongolië en Senegal;
- Deelname aan het nieuwe vijfjarenprogramma (2016-2021) van LEAP-Agri, een langlopend onderzoeks- en innovatiepartnerschap tussen de EU en Afrika rond voedsel- en voedingszekerheid en duurzame landbouw.

Indicators.be :

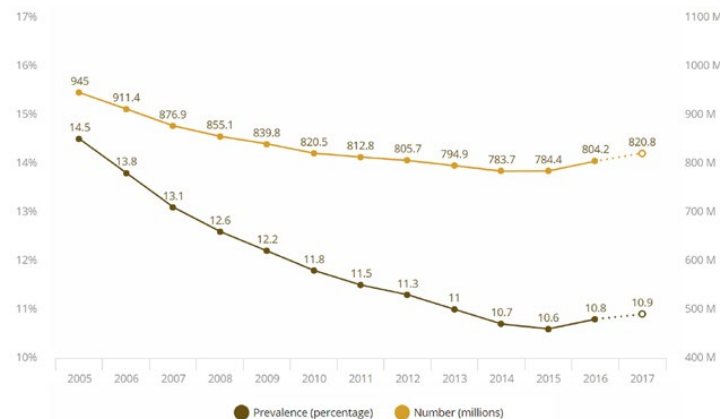
- Zwaarlijvigheid bij volwassenen: evaluatie

In 2013 liep het aandeel van de volwassen bevolking met een body mass index van meer dan 30 in België op 13,7%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Sinds 2001 zijn er niet genoeg gegevens om de tendens qua zwaarlijvigheid bij volwassenen te berekenen en te evalueren.

- Oppervlakte biologisch bewerkte landbouwgrond: evaluatie

In 2016 nam de biologische landbouw in België 5,8% van het landbouwareaal in beslag. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verhogen. Deze doelstelling zal worden gehaald wanneer de trend die sinds 2003 bestaat wordt voortgezet. De oppervlakte van de biologisch bewerkte landbouwgrond evolueert dus gunstig.

Voedselzekerheid en voeding in de wereld (2018):

Bron : FAO

De situatie inzake voedselzekerheid en voeding op wereldvlak, zoals in 2018 door de FAO vastgesteld, toont aan dat de honger weer toeneemt. Het absolute aantal ondervoede mensen, d.w.z. mensen met een chronisch voedseltekort, bedroeg in 2017 bijna 821 miljoen en neemt voor het 3de jaar op rij toe.

Goede praktijk

DE POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE BEWAAKT DE KWALITEIT VAN VOEDSEL DAT AAN DE MEEST BEHOEFTIGEN WORDT VERSTREKT

Dankzij het Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen (FEAD) stelt de POD Maatschappelijke Integratie, in samenwerking met de 9 voedselbanken van het land, jaarlijks aan ongeveer 358 OCMW's en 419 verenigingen gratis producten ter beschikking voor de meest behoeftigen in heel België. De lijst van producten wordt van jaar tot jaar beter.

Zo werden in 2017 en 2018 diverse verbeteringen aangebracht:

- toevoeging van koffie en pure chocolade uit de eerlijke handel;
- toevoeging van biologische deegwaren;
- behoud van een peulvrucht als bron van plantaardige eiwitten: dit jaar witte bonen, ter vervanging van linzen in 2015 en kikkererwten in 2016;
- toevoeging van een gezond alternatief voor snacks voor kinderen: maïskoeken;
- toevoeging van een nieuw gezond product: gedroogd fruit;
- opname van duurzame criteria in de technische specificaties van bepaalde producten: dit is het geval voor salade met rijst en tonijn (afkomstig uit de duurzame visserij), granen (zonder spoor van GGO's) of olijfolie die in hetzelfde land moeten worden geproduceerd, verwerkt en bereid;
- toevoeging van verse soep gemaakt van onverkochte groenten;
- toevoeging van een bereid gerecht in blik: kip met olijven en citroen;
- alle aangeboden producten zitten in een makkelijk te openen verpakking, zonder blikopener.

Meer info: het [Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen \(FEAD\)](#) op de website van de POD Maatschappelijke Integratie

FAVV EN DE BELASTINGDIENST DRAGEN BIJ TOT MINDER VOEDSELVERSPILLING

De strijd tegen voedselverliezen en -verspilling behoort niet tot de eigenlijke taken van het FAVV. Het zijn vooral de Gewesten die de initiatieven in deze context nemen. Het Agentschap doet echter wel mee. Het heeft dus een aantal documenten opgesteld in het kader van de preventie van voedselverspilling:

1. toelichting bij de verschillende [houdbaarheidsdata](#) (2018);
2. publicatie van de [omzendbrief over de bepalingen van toepassing op voedselbanken en liefdadigheidsverenigingen](#) (2017);
3. opstellen van [richtlijnen voor operatoren in de horeca-sector die restorestjes willen meegeven aan de consument](#) (2017).

Comeos, Fevia, de Federatie van Voedselbanken, sociale kruideniers, sociale restaurants en verenigingen die armoede bestrijden enerzijds en de federale staat en de drie Gewesten anderzijds hebben hun krachten gebundeld om in 2012 samen een brochure te publiceren: [Voedseloverschotten](#). Sinds eind 2015 beheren KOMOSIE vzw, FdSS vzw, de federale staat en de 3 Gewesten samen met andere partners het onlineplatform "[De schenkingsbeurs](#)". Dit platform voorkomt voedselverspilling door voedselschenken van voedingsbedrijven aan zelfhulporganisaties te vergemakkelijken.

Daarnaast zijn sinds mei 2015 voedselschenken aan lokale liefdadigheidsinitiatieven vrijgesteld van btw. Concreet geeft dit kleine handelszaken, supermarkten, minimarkten of buurtwinkels de kans om hun voedseloverschotten te schenken aan het OCMW of door het OCMW van hun gemeente erkende initiatieven, terwijl voorheen alleen schenkingen aan de Voedselbanken waren vrijgesteld van btw.

2 GEEN HONGER

De Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties stelt vast dat de honger in de wereld sinds 2014 is toegenomen. In 2017 hadden 821 miljoen mensen te weinig te eten. De situatie in Zuid-Amerika en in de meeste delen van Afrika is verslechterd. Ook het aantal mensen met obesitas stijgt wereldwijd, van 11,7% in 2012 naar 13,2% in 2016. Het hoogste percentage obesitas bij volwassenen vinden we nog steeds in Noord-Amerika.

SDG 3 :

VERZEKER EEN GOEDE GEZONDHEID EN PROMOOT WELZIJN VOOR ALLE LEEFTIJDEN

3 GOEDE
GEZONDHEID
EN WELZIJN

Tot de gezondheidsprioriteiten van de regering behoren hart- en vaatziekten, kanker, chronische aandoeningen van de luchtwegen, diabetes en geestesziekte, met andere woorden de voornaamste doodsoorzaken in België. Inspanningen ter preventie van vier belangrijke risicofactoren:

- roken: 18,1% van de Belgische bevolking rookt dagelijks;
- alcoholmisbruik: 6% van de Belgen verbruikt te veel alcohol;
- ongezonde voeding;
- te weinig lichaamsbeweging.

Deze inspanningen zijn gebaseerd op een geïntegreerde horizontale aanpak, gericht op gezondheidsbevordering, preventie en vroegtijdige opsporing, waarbij alle relevante niveaus worden betrokken, van gemeenschappen tot beleidsmakers.

Maatregelen tegen hiv en aids, hepatitis C of tuberculose worden gecoördineerd binnen het kader van specifieke plannen. Het gezamenlijk plan voor chronisch zieken is bedoeld om de levenskwaliteit van de bevolking en in het bijzonder van mensen met een of meer chronische ziekten te verbeteren, zodat zij beter kunnen leven in hun eigen omgeving (gezin, school, werk) en in de gemeenschap, en hun zorgproces actief kunnen beheren.

De toegankelijkheid van de gezondheidszorg is ook een van de belangrijkste doelstellingen van het "Toekomstpact voor de Patiënt", waarover samen met de farmaceutische industrie is onderhandeld.

Het verkeersveiligheidsbeleid wordt met de verschillende actoren en belanghebbenden voortdurend geëvalueerd en aangepast. In 2015 hebben de "Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid" op federaal niveau 20 aanbevelingen aangestipt die vanaf 2016 zijn geconcretiseerd via talrijke acties.

En tot slot, na de viering van de 20ste verjaardag van de "Welzijnswet", zet de Belgische nationale strategie "Welzijn op het werk" 2016-2020 in op vier ambities:

- veilig en gezond werk bevorderen;
- zorgen voor betere participatie op de arbeidsmarkt;
- de preventie beter uitbouwen;
- de preventiecultuur verstevigen.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Hervorming van het stelsel van medische bijstand voor mensen die geen verzekering "gezondheidszorg" hebben;
- Ondertekening van een memorandum van overeenstemming inzake preventie tussen de federale staat en de gefedereerde entiteiten. Dit protocol biedt een strategisch kader voor harmonisatie tussen de verschillende politieke niveaus, met afspraken over de volgende thema's: voeding, roken, alcohol en drugs, psychotrope medicatie, gokverslaving, seksuele gezondheid, orale gezondheid, zelfmoordpreventie, vaccinaties, hepatitis C, tuberculose, neonatale screening en screening op baarmoederhals-, borst- en darmkanker (2016);
- Uitwerking van een memorandum van overeenstemming tussen de federale overheid en de gefedereerde entiteiten voor het uitvoeren van een specifiek HIV-plan (2014-2019), dat 58 acties telt om het aantal nieuwe hiv-infecties terug te dringen, de toegang tot in hiv gespecialiseerde programma's die degelijke diensten leveren inzake preventie, detectie, zorg en doorverwijzing in het kader van de universele toegang tot gezondheid te bevorderen, en alle vormen van stigmatisering en discriminatie te verminderen, vooral als ze gebaseerd zijn op de hiv-status of gezondheidstoestand;
- Opstelling en uitvoering van het strategisch plan "Geïntegreerde zorg voor een betere gezondheid" voor chronisch zieken, dat aanpassingen van het gezondheidszorgsysteem omvat om:
 - de gezondheidstoestand van de bevolking in het algemeen en van chronisch zieken in het bijzonder te verbeteren,
 - de kwaliteit van de zorg te verbeteren (toegankelijkheid, evidence based...),
 - de efficiëntie van de toegewezen middelen te vergroten (zorgen voor betere zorg vertrekkend van de geïnvesteerde middelen – duurzaamheid van het zorgfinancieringssysteem);
- Invoering van een zorgtraject voor geïnterneerden, via de zorgtrajectcoördinatoren internering. Wet van 5 mei 2014 betreffende de internering van personen van kracht sinds 2016;
- Met betrekking tot het federale alcoholbeleid werd een reeks maatregelen genomen, waaronder een strenger toezicht op reclame voor alcoholhoudende producten en een verhoging van de boetes voor het overtreden van de reclameregels. Project "liaison alcohol": coördinatie en evaluatie van specialisten in de spoeddiensten van acht ziekenhuizen
 - Uitvoering van een sensibiliseringscampagne en bijkomende opleiding voor zorgverleners rond alcohol bij zwangere vrouwen – Verhoging van de accijnzen op alcoholhoudende dranken. Een reeks initiatieven is met name gericht op jongeren (16-18 jaar): Verduidelijking van de wetgeving - Strengere en intensievere controle op automaten die alcoholhoudende drank verdelen – Overleg met alcoholproducenten en -distributeurs met het oog op het bereiken van een akkoord over vrijwillige etikettering betreffende de minimumleeftijd;
- Financiering van de SOCOST-studie over de maatschappelijke kost van legale en

illegale drugs in België (2016).

De SOCOST-studie heeft de sociale kosten voor het jaar 2012 geraamd. Ze meet niet alleen de sociale kosten van alcohol en illegale drugs, maar ook van tabak en psychoactieve medicatie (pijnstillers, antidepressiva, kalmeringsmiddelen en slaapmiddelen). Daarnaast raamt ze de indirecte kosten die verband houden met gezondheid, criminaliteit en verkeersongevallen;

- **Een aantal maatregelen dat in 2016 in voege trad, heeft betrekking op het verbruik van tabak:**
 - Verpakkingen van sigaretten en roltabak moeten voorzien zijn van een waarschuwing op de voor- en achterzijde, met tekst en illustratie die 65% van de oppervlakte beslaan. Ook op de zijkanten moet een waarschuwing staan, die 50% van de oppervlakte beslaat.
 - Verboden aan sigaretten of roltabak aroma's toe te voegen die een herkenbare of karakteristieke smaak geven aan een product.
 - Vastlegging van een kader voor het op de markt brengen van elektronische sigaretten die nicotine bevatten, om de kwaliteit en veiligheid ervan te bewaken.
 - Invoering van een identificatie- en

monitoringsysteem voor de productie en distributie van sigaretten, plus zichtbare en onzichtbare beveiliging van de producten om de illegale handel te bestrijden.

- Verboden tabaksproducten te verkopen via het internet;
- **Het Nationaal Actieplan Leefmilieu-Gezondheid (NEHAP) (2009-2017)** richt zich in het bijzonder op menselijke biomonitoring (een methode om de hoeveelheid van bepaalde chemische stoffen in het menselijk lichaam te meten en het verband daarvan met de manier van leven en de voeding te bestuderen), op de kwaliteit van de buiten- en binnenlucht, elektromagnetische straling, geluid, het opsporen van exotische muggen op ons grondgebied, de studie van kinderanker en milieu, de aanwezigheid van persistente organische verontreinigende stoffen in moedermelk;
- **Sinds 2016 heeft de federale overheid een initiatief gelanceerd om leerlingen uit het lager en secundair onderwijs te informeren en bewust te maken rond verschillende thema's, waaronder sensibilisering voor orgaandonatie via de campagne BELDONOR.** De Federal Truck reist door heel België om op vrijwillige basis leerlingen, leerkrachten

en het grote publiek tegemoet te treden. De Truck bestaat uit een moderne en gastvrije ruimte uitgerust met banken, een interactief en ludiek spel om spelenderwijs te leren, digitale tablets met feitelijke informatie, maar ook een foto/videomaton die bedoeld is om de indrukken van jongeren vast te leggen en hun expressie te stimuleren. De nagestreefde doelstellingen zijn:

- uitnodiging tot vragen stellen en zelfreflectie;
- jongeren een standpunt laten innemen tegenover het thema;
- de boodschap overbrengen naar de gezinssfeer om gedachtewisseling aan te moedigen;
- **Publicatie van een folder voor mensen die hun eigen cosmeticamerk willen lanceren;**
- **Organisatie van een colloquium over het verband tussen milieu en gezondheid in de cosmeticsector;**
- **DVerzoek om advies van de Hoge Gezondheidsraad over de voor- en nadelen van de consumptie van vlees, en onder meer over het verband tussen de overmatige consumptie van rood vlees en colorectale kanker (2017);**

- Uit de handel nemen van asbesthoudende cosmetica;
- Wijziging van het KB dat de voorwaarden vastlegt voor het exploiteren van zonnepanelen, om een aantal verplichtingen van de exploitant te versterken (2017);
- Adviesvraag aan het Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-ethiek over het probleem van vreemdelingen met ernstige medische problemen, waaronder psychiatrische problemen (december 2016);
- Publicatie van een brochure voor exploitanten van shisha bars;
- Publicatie van een koninklijk besluit dat de voorwaarden voor de verkoop, de samenstelling, de kennisgeving en de etikettering van elektronische sigaretten regelt;
- Implementatie van het Europese actieplan voor geestelijke gezondheid van de WGO in België. Adviesvraag aan de Hoge Gezondheidsraad over het definiëren van indicatoren die nodig zijn om de kwaliteit van de geestelijke gezondheidszorg te evalueren, te monitoren en te meten;
- Bijwerking van het federaal "Ozon- en hitteplan" (2016) ;
- Bewustmakings- en opleidingscampagne rond de zorg voor genitaal verminkte vrouwen in ziekenhuizen;
- Publicatie van een checklist voor de optimale opvang van slachtoffers van seksueel geweld in Belgische ziekenhuizen (2017) ;
- Publicatie van de gemeenschappelijke verklaring over de ziekenhuisnoodplanning (ZNP - 2016) in het Belgisch Staatsblad;
- Aanpassing van het medisch interventieplan na de terroristische aanslagen in Parijs en Brussel;
- Lancering van een enquête over verplaatsingsgewoonten en verkeersveiligheid bij meer dan 30.000 Belgen (2016) ;
- Wijziging van het KB van 11 juli 2011 betreffende de veiligheidsinrichtingen aan overwegen op de spoorwegen ter verbetering van de veiligheid (2017) ;
- Oprichting van een nieuwe Federale Commissie voor Verkeersveiligheid (FCVV) door het koninklijk besluit van 15 oktober 2017. De Commissie komt meermaals per jaar bijeen om actuele thema's te bespreken. De FCVV heeft uiteenlopende opdrachten:
 - overleg over actuele tendensen; statistieken en onderzoek over verkeersveiligheid;
 - Uitwisseling van informatie tussen de verschillende vertegenwoordigers;
 - Advies en aanbevelingen formuleren over wetswijzigingen;
 - Inhoudelijk voorbereiden van de Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid en voorstellen van becijferde doelstellingen met betrekking tot het verlagen van het aantal ongevallen en verkeersslachtoffers;
- Uitwerking van een code van goede praktijken voor het testen van zelfrijdende voertuigen op de openbare weg (2016) ;
- Organisatie van een studiedag over verkeersveiligheid voor tweewielers (2017) ;
- Strengere straffen voor rijden onder invloed (2018) : bestuurders die rijden

met een hoog alcoholgehalte in het bloed, moeten door de rechter worden veroordeeld tot rijden met een alcoholslot (1 tot 3 jaar of levenslang) bovenop een rijverbod van ten minste 3 maanden en de verplichting om de 2 examens af te leggen en de 2 onderzoeken te ondergaan. Deze maatregel is in de eerste plaats bedoeld voor recidivisten die in de voorgaande drie jaar al veroordeeld zijn met een alcoholgehalte van minstens 1,2 promille. De rechter is ook verplicht bestuurders zelfs bij een eerste veroordeling te veroordelen tot een alcoholslot als ze met een zeer hoog alcoholgehalte van ten minste 1,8 promille zijn betrapt;

- **Opening van het Forensisch Psychiatrisch Centrum in Antwerpen (2017), dat 182 geïnterneerden, onder wie 18 vrouwen, huisvest om zorg en ondersteuning te bieden die stroken met de menselijke waardigheid.** De bouw van dit centrum is een reactie op het tekort aan huisvesting voor geïnterneerden die niet thuishoren in een gevangenis;
- **C-Eén enkel contactpunt en een statuut van nationale solidariteit voor slachtoffers van terreurdaden.** Dit statuut slaat ook op het toekennen van een herstelpensioen en de terugbetaling van medische zorg ten gevolge van terreurdaden.

De toekenning van het statuut gebeurt door de Directie-generaal Oorlogsslachtoffers;

- **Publicatie van een brochure om transgenders uit te leggen wat ze moeten doen om de m/v op hun geboorteaakte aan te passen en/of hun voornaam te wijzigen (2018) ;**
- **Opstelling en uitvoering van het interfederaal actieplan tegen discriminatie en geweld tegen LGBTI (Lesbian, gay, bisexual and transgender people, intersex people) (2018-2019) ;**
- **Campagne met de Federal Truck om jongeren te leren veilig om te gaan met chemicaliën (2018) ;**
- **Invoering van een nieuw promotie-instrument rond patiëntenrechten en medewerking van de patiënt in de zorgrelatie (2018) ;**
- **Organisatie van een sensibiliseringscampagne over antibioticagebruik door het BAPCOC (Belgian Antibiotic Policy Coordination Committee - Belgisch comité voor de coördinatie van het antibioticabeleid).** Twee radiospots geven praktische informatie over welke infecties wel en welke niet met antibiotica kunnen

worden genezen en hoe ze het beste kunnen worden gebruikt. Een brochure, posters, advertenties en een educatief album van Suske & Wiske worden eveneens op grote schaal verspreid (2017-2018);

- **Organisatie van een bewustmakingscampagne over het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen (2018) ;**
- **Organisatie van een campagne over spier- en skeletaandoeningen (2017) ;**
- **Aanvraag van een analyse over de huidige wetenschappelijke kennis inzake de luchtkwaliteit in België bij de Hoge Gezondheidsraad (2017).**

Op internationaal niveau wordt de Belgische samenwerking ook gekenmerkt door gezondheidsprioriteiten die stroken met de "6 building blocks of Health System" van de WGO. Ze spitst zich daarom toe op:

- Systemische versterking van geïntegreerde gezondheidsdiensten (met inbegrip van basisgezondheidszorg en referentiezorg) voor overdraagbare ziekten (malaria, tuberculose, aids) en verwaarloosde ziekten (trypanosomiasis, schistosomiasis, lepra, enz.), niet-besmettelijke ziekten zoals die welke verband houden met voeding en geestelijke gezondheid en met seksuele en reproductieve gezondheid.
- Kwantitatieve en vooral kwalitatieve versterking van gezondheidswerkers.
- Versterking van het informatiesysteem over hygiëne.
- Versterking van het stelsel van sanitaire voorzieningen.
- Een goed financieringsstelsel voor de gezondheidszorg, dat universele financiële toegang tot essentiële zorg garandeert, ook voor de armste en kwetsbaarste bevolkingslagen.
- Versterking van leiderschap en goed bestuur in de gezondheidssector.

Bij de versterking van gezondheidssystemen in het buitenland beschouwen de federale en subnationale overheden het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) in Antwerpen als een voorkeurspartner. Het instituut beheert het secretariaat van het platform BE-CAUSEHEALTH, dat zowat vijftig leden verenigt die betrokken zijn bij de internationale ontwikkelingssamenwerking op het gebied van gezondheid, waaronder het Agentschap Enabel en de FOD Volksgezondheid. Waarnemers die de federale overheid vertegenwoordigen, zijn eveneens lid van de werkgroepen van dit platform.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Deelname aan het project Train Intercultural Mediators for a Multicultural Europe (TIME), met zes andere Europese partners.**
Samen ontwikkelden zij een opleidingsprogramma voor interculturele bemiddelaars om hun rol te versterken als taaltolk en facilitator voor patiënten die geen van de landstalen spreken. Dit belangrijke instrument om toegankelijke en kwalitatief gelijkwaardige gezondheidszorg voor iedereen te garanderen heeft een prijs als "success story" gekregen, de hoogste onderscheiding die door Erasmus+ wordt toegekend;
- **Intensievere uitwisseling van informatie in de strijd tegen de invoer van verdovende middelen via zee- en luchthavens.**
Sluiting van bilaterale overeenkomsten met de landen waaruit de cocaïne afkomstig is (Latijns-Amerika – West-Afrika). Dit impliceert intensievere informatie-uitwisseling met de controlediensten in de landen van herkomst.
- **Deelname aan de Risk Assessment Group en Risk Management Group, aan het Health Security Committee en het netwerk van steunpunten van de International Health Regulations:**
ebola, zika, vogelgriep, fipronil, enz.;
- **Strijd tegen slaapziekte: De Belgische regering zet zich samen met de Bill & Melinda Gates Foundation in voor de uitroeiing van de slaapziekte tegen 2025.**
Deze ziekte, ook bekend als humane Afrikaanse trypanosomiasis, is momenteel endemisch in 24 landen en bedreigt 50 miljoen mensen. 85% van de slachtoffers bevinden zich echter in de DRC. Tussen 2017 en 2025 investeert de Belgische overheid in totaal 27 miljoen euro om de ziekte in de DRC uit te roeien.
- **Toekenning van nieuwe leningen van staat tot staat, gesubsidieerde leningen, gemengde kredieten en subsidies voor projecten in Kenia** (bacteriologische ontmetting van ziekenhuisafval en verbetering van klinische laboratorium- en radiologiediensten), **Vietnam, Egypte en Ghana** (levering van apparatuur voor diagnostische radiologie) en **Mongolië** (medische apparatuur voor een diagnostisch en medisch centrum);
- **Bestrijding van moedersterfte**, vooral in partnerlanden in Afrika bezuiden de Sahara, door opleiding van medisch personeel in spoedeisende verloskunde en door decentralisatie van bloedtransfusie, maar ook door steun aan vele gezondheidscentra in plattelandsziekenhuizen met chirurgische bevoegdheden, waaronder keizersnede en professionele ambulancediensten;
- **Actieve rol in de wereldwijde inspanningen op het gebied van vroegtijdige waarschuwing.** Bij de observatie van de wereld met betrekking tot overdraagbare ziekten heeft het wetenschapsbeleid met verschillende onderzoekspartners gewerkt aan de dynamische voorspellende kartering van malaria-dragende habitats

in Zuidoost-Azië. Zowel lokale als regionale of multilaterale actoren werden betrokken bij workshops om het probleem af te bakenen, kennis te delen of resultaten te bespreken, alsook bij een project om deze aanpak aan te passen voor andere vectoriële ziekten dan malaria, bijvoorbeeld knokkelkoorts;

- **Levering van vaccins en geneesmiddelen voor de Verenigde Naties.** Van de 14% van de middelen die de Belgische Ontwikkelingssamenwerking aan de gezondheidssector toekent, is 22% bestemd voor de levering van geneesmiddelen, wat bijzonder belangrijk is aangezien België ook een van de strengste wetgevingen heeft inzake de kwaliteit van geneesmiddelen bestemd voor de export. Die moeten van dezelfde kwaliteit zijn als de kwaliteit van geneesmiddelen voor gebruik in België. Een nieuw initiatief, doorgevoerd in 2017, heeft tot doel de kwaliteit te garanderen van alle farmaceutische producten die door Belgische gouvernementele en niet-gouvernementele actoren worden aangekocht, opgeslagen en/of verdeeld in het kader van de hulp aan ontwikkelingslanden;

- **Steun voor het opzetten van stelsels voor ziekteverzekering en andere nieuwe systemen voor het financieren van de gezondheidszorg in Oeganda, Benin, Burundi, Rwanda, Senegal en Niger;**
- **Bijdrage aan de lancering van het Europees Kennis- en Opleidingsplatform UFGM (United to END FGM),** een gratis onlineplatform dat praktische informatie en advies biedt voor professionals die in het kader van hun activiteiten te maken krijgen met genitale verminking van vrouwen (2017). Het platform omvat: een online-cursus (beschikbaar in 9 talen), specifieke informatie voor 11 EU-lidstaten, alsook "live kennis", webinars en discussiefora.

Indicators.be :

- **Voortijdige sterfte als gevolg van chronische ziekten: evaluatie**

In 2014 liep het aantal sterfgevallen van mensen onder de 65 jaar ten gevolge van chronische ziekten in België op tot 102,9 per 100.000 inwoners van deze categorie. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden teruggebracht tot 68,6. Als de tendens sinds 2003 zich voortzet, zal deze doelstelling niet worden gehaald. Het aantal voortijdige sterfgevallen als gevolg van chronische ziekten evolueert dus in ongunstige zin.

- **Mensen die dagelijks roken: evaluatie**

In 2015 rookte in België 18,1% van de mensen van 15 jaar en ouder dagelijks. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden teruggebracht tot 13,1%. Deze doelstelling zal niet worden gehaald, ondanks een dalende tendens sinds 2000.

INTERVIEW MET GENEVIÈVE LURQUIN

ADVISEUR BINNEN DE CEL "BURGERSLACHTOFFERS
VAN OORLOG EN TERRORISME"

"Achter elk dossier schuilt een menselijke tragedie"

De DG "Oorlogsslachtoffers" was vroeger verbonden aan de FOD Sociale Zekerheid maar fuseerde op 1 januari 2018 met het departement "Herstelpensioenen" van de Federale Pensioendienst (FPD). Uit deze fusie ontstond de cel "Burgerslachtoffers van oorlog en terrorisme" en aan de leiding daarvan

staat Geneviève Lurquin. Haar kijk op haar dossiers is sinds de aanslagen van 22 maart 2016 aanzienlijk veranderd.

Wat is de bestaansreden van uw cel?

GL : "Na de aanslagen van maart 2016 wilde de regering de erkenning en solidariteit van de staat naar de slachtoffers toe tonen. Daarom riep zij het statuut van nationale solidariteit in het leven, die voorheen niet bestond. Bedoeling is dat de rechtstreekse en onrechtstreekse slachtoffers van terrorisme een fatsoenlijk leven kunnen blijven leiden. Afhankelijk van het geval kan de betrokkene het statuut, een terugbetaling van medische zorg, een herstelpensioen krijgen."

Wie kan dit statuut van nationale solidariteit genieten?

GL : "De wet bepaalt dat elk slachtoffer, van Belgische nationaliteit of woonachtig in België op het moment van de aanslagen, het statuut kan krijgen. Andere aanslagen dan die van 22 maart 2016 werden telkens bij koninklijk besluit erkend: Luik, New York, het Joods Museum in Brussel, het Bardomuseum in Tunesië... In totaal zowat vijftien. Momenteel behandelen wij 768 dossiers van slachtoffers van terreurdaden, waaraan 116 aanvragen van niet-Belgen moeten worden toegevoegd, die wij niet kunnen openen zolang de wet niet is gewijzigd."

Welke administraties zijn betrokken bij de behandeling van de dossiers?

GL : "De FOD Justitie heeft ervoor gezorgd dat er één aanspreekpunt is voor de slachtoffers. Daar dienen zij hun aanvraag in. De Commissie voor Financiële Hulp aan Slachtoffers van Opzettelijke Gewelddaden en aan de Occasionele Redders, die ze beheert, kent in sommige gevallen eerst noodhulp toe. Vervolgens maakt ze het dossier direct aan ons over. Wanneer de elementen ons in staat stellen het statuut van nationale solidariteit te verlenen, gaat de beslissing ter ondertekening naar de Minister van Defensie. Rechtstreekse slachtoffers van een terreurdaad moeten een medisch onderzoek ondergaan bij de Gere-

chtelijk-Geneeskundige Dienst van Medex. Indien dit onderzoek toelaat meer dan 10% arbeidsongeschiktheid te erkennen, kan de betrokkene een herstelpensioen krijgen van de Pensioendienst. Alles wat te maken heeft met de vergoeding van de kosten voor gezondheidszorg na terreurdaden wordt behandeld door de HZIV - Directie oorlogsslachtoffers."

De slachtoffers beweren echter dat ze weinig gehoord worden en zich zelfs in de steek gelaten voelen. Hoe zou men hun geval beter kunnen aanpakken?

GL : "Weet u, de wet die slachtoffers van terroristische aanslagen erkent, is pas in juli 2017 gestemd. En we betalen pas sinds januari 2018 daadwerkelijk pensioenen uit. Het gevoel van verlatenheid is begrijpelijk en veel slachtoffers zijn nog altijd woest. In juni 2018 heeft de FOD Justitie persoonlijke ontmoetingen georganiseerd. Die proactieve aanpak is voor iedereen menselijk gesproken een schok geweest. We beseften dat niet alle slachtoffers op de hoogte waren van het bestaan van onze dienst. Anderen worden pas nu met hun trauma geconfronteerd. En veel mensen zijn bitter over alle administratieve stappen die hun worden opgelegd. Laten we dan ook in gedachten houden dat er achter elk dossier in de eerste plaats een menselijke tragedie schuilgaat, en laten we trachten ertoe bij te dragen dat ze die te boven komen."

HET FEDERAAL PLANBUREAU HEEFT EEN COMPOSITE INDICATOR ONTWIKKELD OM HET HUIDIGE WELZIJN VAN DE BELGEN TE METEN

LDDe wet van 14 maart 2014 geeft aan het Federaal Planbureau (FPB) in het kader van het Instituut voor de nationale rekeningen de opdracht een set van indicatoren uit te werken voor het meten van "levenskwaliteit, menselijke ontwikkeling, de sociale vooruitgang en de duurzaamheid van onze economie". De wet preciseert dat die indicatoren moeten worden ingedeeld "(...) in een zo beperkt mogelijk aantal (...) hoofdindicatoren".

Om die opdracht te vervullen en te voldoen aan de expliciete vraag van het Parlement naar aanvullende synthetische indicatoren naast het bbp, heeft het FPB onderzoek verricht naar een indicator om het huidige welzijn van de Belgen te meten. De indicator werd opgesteld op basis van een statistische analyse van de determinanten van het welzijn van de Belgen. Hij omvat de belangrijkste componenten van het welzijn in België: gezondheid, levensstandaard, sociaal leven, werk en onderwijs. Aangezien gezondheid de voornaamste determinant van welzijn is, bepaalt vooral deze component de evolutie van de indicator tussen 2005 en 2017.

Meer informatie:

[Working Paper "Het welzijn in België meten" - Federaal Planbureau](#)

DE FOD VOLKSGEZONDHEID OP CAMPAGNE VOOR ORGAANDONATIE

Net als vorig jaar heeft de FOD Volksgezondheid in 2016 en 2017 de Federal Truck gemobiliseerd om de leerlingen van het lager en secundair onderwijs te informeren en bewust te maken rond orgaandonatie. De campagne Beldonor bereikte op die manier meer dan 10.000 leerlingen.

In 2018 was de campagne van de partij in de stembureaus tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober. Informatiebrochures en formulieren werden ter beschikking van de kiezers gesteld. Die dag registreerden 15.602 Belgen zich als orgaandonor.

Meer info: [Campagne Beldonor](#)
op de website van de FOD
Volksgezondheid

3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN

In België bleven de hart- en vaatziekten in 2016 de belangrijkste doodsoorzaak, hoewel het relatieve belang ervan licht gedaald is (27,7%). Het aandeel van tumoren bleef stijgen als initiële doodsoorzaak (26,4%), met een aanzienlijke toename van kwaadaardige borsttumoren (+2,8%). Het aantal overlijdens als gevolg van aandoeningen van de luchtwegen is afgenomen, maar blijft de derde doodsoorzaak (10,4%).

SDG 4 :

VERZEKER GELIJKE TOEGANG
TOT KWALITEITSVOL ONDERWIJS
EN BEVORDER LEVENSLANG LEREN
VOOR IEDEREEN

4 KWALITEITS- ONDERWIJS

Door de Verklaring van Incheon, aangenomen op het World Education Forum aldaar in mei 2015, kreeg UNESCO, als gespecialiseerd instituut van de Verenigde Naties voor onderwijs, de opdracht de agenda Onderwijs 2030 te leiden en met zijn partners te coördineren. De weg naar het bereiken van de 10 targets van de onderwijsdoelstelling is het in november 2015 goedgekeurde Actiekader Onderwijs 2030, dat regeringen en partners richtsnoeren geeft om engagementen om te zetten in daden.

Vergeleken met Millenniumdoelstelling 2 heeft de mondiale onderwijsagenda 2030 een nieuwe en ruimere draagwijdte:

- Loopt van het ontluiken in de vroege kinderjaren tot onderwijs en opleiding van jongeren en volwassenen;
- Legt de nadruk op het verwerven van vaardigheden met het oog op werk;
- Onderstreept het belang van burgerschapseducatie in een pluralistische en onderling afhankelijke wereld;
- Legt de nadruk op inclusie, billijkheid en gendergelijkheid;
- En streeft naar kwalitatief hoogstaande leerresultaten voor iedereen, een leven lang.

In 2016 werd België gekozen om zitting te nemen in het Directiecomité, dat belast is met de monitoring van DOD4.

De Belgische Samenwerking ondersteunt de universele toegang tot onderwijs en legt bijzondere nadruk op onderwijskwaliteit. Haar prioriteiten in deze sector zijn al enkele jaren de toegang tot basisonderwijs en tot kwalitatief hoogstaand technisch onderwijs en beroepsonderwijs dat werkzekerheid oplevert.

In het besef dat de scholing van meisjes een positieve impact heeft op de economische, menselijke en maatschappelijke ontwikkeling, besteedt de Belgische samenwerking bijzondere aandacht aan de uitvoering van beleidsmaatregelen en interventies die de gelijkheid van meisjes en jongens waarborgen wat de toegang tot onderwijs betreft. De Belgische Samenwerking is er eveneens van overtuigd dat de school voor meisjes het beste middel is tegen de bevolkingsexplosie, tegen kindhuwelijken en discriminatie. In juli 2017 heeft het Belgisch federaal parlement trouwens unaniem een resolutie goedgekeurd die de scholing van meisjes erkent als een fundamentele hefboom voor de menselijke ontwikkeling.

Onderwijs is een van de prioritaire sectoren van de Belgische regeringssamenwerking in 4 landen (DRC, Burundi, Oeganda en Palestina) waar België via verschillende soorten interventies optreedt (Gemeenschappelijk Fonds, projecten, programma's). De Belgische samenwerking ondersteunt niet-gouvernementele actoren zoals universiteiten, APEFE, VVOB en het platform EDUCAID. Op multilateraal niveau ondersteunt België het onderwijs via zijn bijdragen aan de Wereldbank, aan het Global Partnership for Education en aan UNICEF. Beide laatste organisaties zijn zeer actief in kwetsbare of door conflicten getroffen landen.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- **Oprichting van de dienst "Be Assist", het Belgisch assistentiecentrum voor de erkenning van beroepskwalificaties beantwoordt vragen over:**
 - gereglementeerde beroepen;
 - de specifieke voorwaarden voor toegang tot het beroep in België;
 - de stappen die men moet ondernemen om in België toegang te krijgen tot het uitoefenen van een gereguleerd beroep op grond van in een andere lidstaat verworven beroepskwalificaties;

- **Lancering van het Digital Belgium Skills Fund in mei 2017.**

Het is bedoeld om de digitale kloof te versmallen en meer burgers de kans te geven om hun digitale vaardigheden te verbeteren. Het fonds beschikt over een dotatie van 18 miljoen euro en is voor een periode van drie jaar in het leven geroepen.

De Koning Boudewijnstichting wordt belast met het selecteren van de projecten voor de FOD Strategie en Ondersteuning. Eenenvestig projecten werden voor 2017 geselecteerd, gespreid over heel België. Ze hebben betrekking op het ontwikkelen van meerdere soorten digitale vaardigheden (basisvaardigheden, programmeertalen aanleren, enz.) bij verschillende soorten doelpubliek (kinderen, adolescenten, maatschappelijk kwetsbare jongvolwassenen, werkzoekenden, vluchtelingen, oudere mensen, enz.). De financiële steun varieert van 50.000 tot 500.000 euro per project. De oproep tot het indienen van projecten voor 2018 is begin oktober 2017 gelanceerd;

- **Kleur bekennen: Enabel biedt, in samenwerking met de provincies, pedagogische en financiële steun voor het uitvoeren van WBE-projecten (Wereldburgerschapseducatie) op scholen;**

- **Goedkeuring van de wet inzake werkbaar en wendbaar werk (wet van 5 maart 2017), die een interprofessioneel doel van gemiddeld vijf dagen opleiding per voltijds equivalent en per jaar vastlegt. De wet bepaalt dat opleidingen worden georganiseerd op sectoraal niveau of op bedrijfsniveau, door een individuele opleidingsrekening in het leven te roepen. Als er geen collectieve overeenkomst is binnen een sector of bedrijf, hebben werknemers recht op twee dagen opleiding per jaar en per voltijds equivalent. De werkgever brengt door het invullen van de Sociale Balans verslag uit over de wijze waarop is voldaan aan de verplichting om zijn werknemers op te leiden.**

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Toekenningen van beurzen:** de Belgische universiteiten, het Belgisch ontwikkelingssagentschap en het Instituut voor Tropische Geneeskunde organiseren al enkele tientallen jaren samen uitwisselingsprojecten met academische partners in het Zuiden. Dat gebeurt in de vorm van beurzen voor doctoraalstudenten, masterstudenten en professionals in kortetermijnopleidingen, en voor studiebezoeken van promotoren en academici. Onderdanen van de minst ontwikkelde Afrikaanse landen zijn zeer goed vertegenwoordigd onder de duizenden jaarlijkse begunstigden, met landen als Ethiopië, Cuba, Tanzania, Oeganda en de DRC bovenaan de lijst. Vrouwen zijn goed voor ongeveer een derde van de aanvragen die in aanmerking komen;
- **Steun voor het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika,** dat jaarlijks ongeveer 100 Afrikaanse wetenschappers opleidt in samenwerking met Afrikaanse partnerorganisaties, hetzij in Afrikaanse biotopen, hetzij in het museum zelf. Met een oog voor gelijke toegang voor vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief hoogstaand technisch onderwijs, beroepsonderwijs en hoger onderwijs, spitst het zich toe op onderwerpen als geologie, voedselzekerheid en biodiversiteit;
- **Het Global Partnership geniet voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking de voorkeur als multilaterale partner met niet-toegewezen meerjarenfinanciering;**
- **Steun voor een interventie van de Wereldbank in de DRC in 2016;** dankzij deze steun wordt digitale technologie gebruikt om het beheer in de onderwijssector te verbeteren door een betere communicatie tussen scholen en autoriteiten rond maatregelen ter verbetering van de onderwijsnormen;
- **De deelname van België aan het UNRWA-programma "Education in Emergencies",** om veilige leeromgevingen te creëren voor Palestijnse vluchtelingenkinderen, om de kwaliteit van het onderwijs te bewaken, en om de betrokkenheid en participatie aan te moedigen;

- **FOD Mobiliteit, DG Scheepvaart:** België heeft de IMO-Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW) geratificeerd; DG Luchtvaart: ICAO Global Aviation Safety Plan, Belgian National Aviation Security Program - FOD Mobiliteit, DG Scheepvaart: in het kader van STCW heeft België scholen in Vietnam en Panama gecertificeerd;
- **Niger:** Ontwikkeling van het Sarraounia-project door Enabel, in samenwerking met de Nigerese regering, om meisjes op school te houden in plattelands-gemeenten in de regio Dosso, met aandacht voor de obstakels waar jonge meisjes elke dag mee te maken krijgen. Het Sarraounia Project is een proefproject dat inzet op innovatie, zowel in zijn aanpak als in zijn interventie-instrumenten, om de meerderheid van de lokale actoren zover te brengen dat ze inzien hoe nuttig de scholing van meisjes is. In 2018 werd in het kader van de eerste editie van een wedstrijd een studiereis naar Benin aangeboden om de beste derdejaars van de zes deelnemende colleges op het platteland te belonen;
- In 2017 werd op regeringsniveau een programma voor samenwerking tussen

België en Guinee ondertekend voor 2018-2022. Een van de 3 onderdelen van deze samenwerking is een programma met opleidingen, studies en expertise;

- **Uitvoering van het TTE-project (Teacher Training Education) door het Belgisch Ontwikkelingsagentschap en de Oegandese regering.** Het wil de kwaliteit van de opleiding voor leraren in het secundair in 5 National Teachers' Colleges (NTC) verbeteren door de professionele vaardigheden van toekomstige leraren te versterken en de infrastructuur te ontwikkelen - 2017-2021;
- **Lancering van de VET Toolbox in 2017, op basis van een partnerschap tussen verschillende nationale ontwikkelingsagentschappen:** lancering van de VET Toolbox in 2017, op basis van een partnerschap tussen verschillende nationale ontwikkelingsagentschappen:
- **Palestijns gebied: Joint Financing Arrangement - fase II** – 2015-2019;
- **Marokko: Steunfonds voor de bevordering van de driehoeks-samenwerking fase 2.**

Specifieke doelstelling: Bevordering en ondersteuning van acties en uitwisselingen op het gebied van opleiding en overdracht van vaardigheden tussen Marokko en de partnerlanden van de ontwikkelingshulp van het Koninkrijk België in Franstalig Afrika bezuiden de Sahara. 2014-2019;

- **Burundi: Aanvullende steun voor beroepsopleiding en technische** – 2014-2019 ;
- **Ecuador: Steun voor technisch onderwijs en beroepsopleiding** – 2014-2021 ;
- **DR Congo: Steun voor technisch onderwijs en beroepsopleiding** – 2014-2021 ;
- **Zuid-Afrika: Belgian-South African Training Facility Partnership.** De specifieke doelstelling is het verbeteren van de Zuid-Afrikaanse publieke en private sectoren door hun deelname aan een grote verscheidenheid aan programma's voor onderwijs en opleiding, onderzoek, seminars en workshops rond internationale normen te ondersteunen en te vergemakkelijken - 2013-2019;

- Aanvullende financiering voor UNRWA, het VN-Agentschap belast met humanitaire hulp, ter ondersteuning van de heropening van scholen in het Midden-Oosten (Gaza, Westelijke Jordaanoever, Jordanië, Libanon en Syrië) vanaf september 2018;
- Oeganda : Om studenten in afgelegen gebieden vertrouwd te maken met de realiteit van de arbeidsmarkt heeft Enabel Oeganda initiatieven genomen om vaardigheden te versterken met behulp van virtual reality. Door middel van korte "Hoe doe je dat" clips " worden kijkers virtueel ondergedompeld in echte werkomgevingen. In juni 2017 introduceerde een proefproject VR-technologie om ICT-ondersteuning te bieden bij de opleiding van handpompmoniteurs in vluchtelingenkampen in Noord-Oeganda.

Indicators.be :

- Schooluitval: evaluatie

In 2016 bedroeg het aandeel van de 18- tot 24-jarigen dat de school vroegtijdig verliet in België 8,8%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden teruggebracht tot nul. Deze doelstelling zal niet worden gehaald, ondanks een dalende tendens sinds 2000.

- Levenslang leren: evaluatie

In 2016 bedroeg het aandeel 25- tot 64-jarigen dat in de vier weken voorafgaand aan het gesprek had deelgenomen aan onderwijs- of opleidingsactiviteiten in België 7%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verhogen. De tendens sinds 2000 is onbepaald.

Goede praktijk

LA BELGIQUE EST ACTIVE AU SEIN DU PARTENARIAT MONDIAL POUR L'ÉDUCATION

Le Partenariat Mondial pour l'Éducation (Global Partnership for Education - GPE) est un mécanisme de financement multilatéral de l'enseignement primaire et secondaire. Il rassemble plus de 65 pays en développement et différentes institutions bilatérales, multilatérales et internationales. Son objectif est de fournir un appui technique et financier à ces pays afin de leur permettre de développer l'éducation nationale. La Belgique occupe depuis janvier 2015 un siège de membre suppléant au Conseil d'Administration de la GPE et contribue financièrement à hauteur de 9 millions d'euros par an. Un nouveau Plan stratégique ainsi qu'un Cadre des résultats y ont été adoptés pour la période 2016-2020.

Plus d'info : [site web du Partenariat Mondial pour l'Éducation](http://site.web.du.Partenariat.Mondial.pour.l'Éducation)

Bon à
savoir

WERELDWIJDE SOLIDARITEIT OP DE SCHOOLBANKEN IN BELGIË

Kleur Bekennen is een federaal programma voor wereldburger- schapseducatie (GCE) dat (toe- komstige) leerkrachten vertrouwd maakt met een participatieve pedagogische werkwijze om kwesties rond wereldburgerschap met hun leerlingen aan te pakken. Het is bedoeld om leerlingen wakker te schudden en bewust te maken van de manier waarop alles in de wereld samenhangt en hen aan te sporen als verantwoor- delijke burgers te handelen, zich bewust van het belang van internationale solidariteit, en bij te dragen tot een rechtvaardigere en duurzamere wereld.

Het programma wordt gefinancierd door de Belgische Ontwikkelings- samenwerking, gecoördineerd door het Belgisch ontwikke- lingsagentschap (Enabel) en in de praktijk uitgevoerd met de provincies en gemeenschaps- commissies als partner.

Meer info:
www.kleurbekennen.be

4 KWALITEITS- ONDERWIJS

Niger, Tombo Kasso, september 2018.

Tombo Kasso College voor algemeen onderwijs, plattelandsgemeente Kiéché. Handbalwedstrijd van de collegemeisjes, gecoacht door de leraar lichamelijke opvoeding. Het Sarraounia-project heeft tot doel de aanwezigheid van meisjes in 6 plattelandscolleges in de regio Dosso te vergroten door de schoolomgeving te verbeteren (bouw van latrines, sportvelden, studiehutten, levering van lesmateriaal) en te werken aan de bewustmaking van de gemeenschap. Copyright : Enabel/Tim Dirven.

SDG 5 :

BEREIK GENDERGELIJKHEID EN EMPOWERMENT VOOR ALLE VROUWEN EN MEISJES

5 GENDER-
GELIJKHEID

Net als in veel andere democratische landen is in België de gelijkheid van vrouwen en mannen een fundamenteel beginsel dat door de Grondwet wordt gegarandeerd. Sinds de Wereldvrouwenconferentie van Beijing in september 1995 heeft België zich ertoe geëngageerd de gelijkheid van vrouwen en mannen in de samenleving te versterken door de genderdimensie te integreren in al het overheidsbeleid (gender mainstreaming). De wet van 12 januari 2007 (B.S. van 13 februari 2007) legt deze integratie op federaal niveau vast.

In het kader van het "Federaal plan gendermainstreaming" 2015-2019 hebben de leden van de federale regering meerdere initiatieven genomen, zoals de integratie van het genderperspectief in:

- bewustmakingscampagnes over de preventie van psychosociale risico's op het werk;
- de voorbereidselen voor het moderniseren van de arbeidsomstandigheden;
- de steun aan lokale gemeenschappen op het vlak van radicalisering en bestrijding van gewelddadig extremisme;
- de huisvesting in vluchtelingencentra en steun voor migranten;
- en in het Federaal Plan Armoedebestrijding en het model dat wordt gebruikt om verslag uit te brengen over de voortgang van de verschillende maatregelen in dat plan.

De leden van de federale regering moeten er ook op toezien dat het genderspect in hun respectieve administraties meer gewicht krijgt.

Een ander cruciaal element is de strijd tegen seksistisch geweld. Sinds 2001 bestaan er nationale actieplannen rond dit thema. Het recentste is het NAP 2015-2019, dat 235 verbintenissen van de verschillende Belgische politieke niveaus omvat. Het spitst zich toe op echtelijk geweld tegen vrouwen, genitale verminking van vrouwen, gedwongen huwelijken, eengerelateerd geweld en seksueel geweld.

Wetgevend instrumentarium: de bestaande bepalingen verbieden rechtstreekse en onrechtstreekse discriminatie, seksuele pesterij en pesterij op grond van geslacht, alsmede het aanzetten tot discriminatie op grond van geslacht. De huidige wetgeving voorziet in rechtsmiddelen voor slachtoffers en sancties voor plegers van discriminatie.

Het Federaal Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) is verantwoordelijk voor de coördinatie van deze aangelegenheden.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Uitvoering van de studie "Stand van zaken inzake toepassing en doeltreffendheid van de genderwet" (2018);
- Wijziging van het Sociaal Strafwetboek: toevoeging van een artikel over de bevoegdheden van de sociale inspecteurs: *"Met het oog op het opsporen en vaststellen van inbreuken op de antidiscriminatiewetgeving en zijn uitvoeringsbesluiten, hebben de sociaal inspecteurs de bevoegdheid om, bij objectieve aanwijzingen van discriminatie, na een klacht of een melding, ondersteund door resultaten van datamining en datamatching, zich voor te doen als klanten, potentiële klanten, werknemers of potentiële werknemers om na te gaan of op grond van een wettelijk beschermd criterium gediscrimineerd werd of wordt"*;
- Opstelling en uitvoering van verschillende actieplannen door meerdere federale instellingen, zoals het Federaal Plan gendermainstreaming (2015-2019), het Nationaal Actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld (2015-2019), het Nationaal Actieplan Vrouwen, Vrede en Veiligheid (2017-2021), het Plan ter promotie van het vrouwelijke ondernemerschap (2016-2019), het Actieplan voor de strijd tegen mensenhandel (2015-2019) en het Actieplan ter bestrijding van mensensmokkel (2015-2018);
- Opstelling van het tussentijds verslag over de uitvoering van de "wet gendermainstreaming";
- Publicatie van het handboek en de checklist (2016) voor het integreren van de genderdimensie in de procedures voor het toekennen van subsidies en het handboek en de checklist (2018) voor het integreren van de genderdimensie in openbare aanbestedingsprocedures, alsook het organiseren van opleidingen over dit onderwerp;
- Wijziging van de wet betreffende de overdracht van familienamen (2016): de wet van 8 mei 2014 betreffende de naamsoverdracht laat ouders de keuze met betrekking tot de familienaam van hun kinderen: de dubbele familienaam, alleen de naam van de moeder of alleen de naam van de vader. In geval van onenigheid tussen de ouders of wanneer er geen keuze wordt gemaakt, bepaalde artikel 2 van de wet dat het kind automatisch de familienaam van de vader krijgt. De vader beschikte bijgevolg over een vetorecht, waardoor hij kon voorkomen dat het kind (ook) de naam van de moeder zou krijgen. Die bepaling discrimineerde vrouwen en werd geschrapt;
- Financiering van drie centra voor de opvang van slachtoffers van seksueel geweld in België;
- Publicatie van een checklist voor de optimale opvang van slachtoffers van seksueel geweld binnen de Belgische ziekenhuizen;
- Ontwikkeling van een instrument voor het evalueren van het risico van partnergeweld, te gebruiken door politie, justitie en sociale diensten;

- Update van de studie over de "Prevalentie van in België wonende vrouwen en meisjes die vrouwelijke genitale verminking ondergingen of het risico lopen om verminkt te worden";
- Oprichting van een werkgroep met vertegenwoordigers van de FOD's Justitie, Buitenlandse Zaken, Pensioenen en Gelijke Kansen om na te gaan hoe de gevolgen van in het buitenland gesloten polygame huwelijken in België beperkt kunnen worden, aangezien ze een inbreuk vormen op de rechten van vrouwen, met concrete gevolgen op het vlak van pensioen en rechten op onderhoudspensioen;
- Publicatie van een jaarlijks rapport van het IGVM over de loonkloof tussen vrouwen en mannen in België;
- Publicatie van de studie (2016) Gender en tijdsbesteding;
- Publicatie van een studie (2018) over de genderdimensie van ouderschapsverlof, tijdskrediet en loopbaanonderbreking;
- Organisatie van de campagne "Mama blijft aan boord" (2017), met als doel (toekomstige) moeders te informeren over discriminaties op het werk die verband houden met zwangerschap en moederschap en over hun rechten als werkneemsters, en van de campagne "Ouderschapsverlof zoekt vaders" (2018);
- Start van een onderzoek naar de psychosociale risico's die verband houden met de combinatie van werk en gezinstaken bij jonge ouders, met name vrouwen die net bevallen zijn. Op basis van dit onderzoek zullen in een volgende fase beleidsvoorstellen worden geformuleerd om de situatie van jonge moeders, vaders en co-ouders te verbeteren door het verlofstelsel te verbeteren, de mogelijkheden voor de opvang van jonge kinderen toegankelijker te maken, gebruik te maken van respijtzorg, een beter evenwicht tussen werk en privéleven, flexibele loopbaanregelingen, enz.;
- Studie (2016) over de gevolgen van de wet van 28 juli 2011 betreffende genderquota in de raden van bestuur van ondernemingen;
- Integratie van de genderdimensie bij de hervorming van de wet die het burgerlijk wetboek wijzigt inzake huwelijksrechten (2018);
- Integratie van de genderdimensie in de barometer van het ICT-gebruik in België (2016). Uit deze barometer blijkt dat 12,6% van de 16- tot 74-jarigen in België in 2015 nog nooit gebruik heeft gemaakt van het internet. Voor vrouwen ligt dat percentage hoger, want 13,8% heeft nog nooit gebruik gemaakt van het internet. Voor mannen ligt het percentage lager, namelijk 11,5%. De digitale kloof is voelbaarder bij vrouwen (33,4%) met een laag opleidingsniveau dan bij mannen met een laag opleidingsniveau (25,5%);
- Begeleiding van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting bij het project "Leeftijd, vrouwen en werk: een evaluatie" (WOLDEMP), gecoördineerd door de UCL in het kader van het programma BRAIN-be van het wetenschapsbeleid;
- Publicatie van de Focusnota "Mannen en vrouwen in het OCMW" (2016);

Op internationaal niveau werden in 2016 de strategie "Gender in de Belgische ontwikkelingssamenwerking" en het bijbehorende actieplan ontwikkeld, met als doel een dimensie gendergelijkheid toe te voegen aan alle fasen van de analyse en de formulering van alle internationale ontwikkelingsprojecten en -programma's die op federaal niveau worden ondernomen. De strategie legt de nadruk op vier prioriteiten:

- onderwijs en besluitvorming;
- seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR);
- voedselzekerheid, toegang tot natuurlijke hulpbronnen en economische empowerment;
- en het beschermen van rechten en het bestrijden van seksistisch geweld (in al zijn vormen), met bijzondere aandacht voor lesbiennes, homo's, biseksuelen, transgenders en interseksuelen (LGBTI).

Vanuit Belgisch perspectief is de bevordering van de reproductieve gezondheid en rechten sterk geworteld in een bredere visie, gesteund door internationale actoren zoals UNFPA (Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties): een wereld waarin elke zwangerschap gewenst is, elke geboorte veilig verloopt en aan het potentieel van elke jongere wordt voldaan. Vanwege het grote belang dat België hecht aan de verdediging van de rechten van vrouwen en meisjes bij gezinsplanningskwesties en daarbuiten, is ons land een partner van UNFPA en UNICEF. Het is bij deze zaak niet alleen betrokken door meerjarige financiering van de agentschappen van de Verenigde Naties, maar ook door deelname aan bilaterale ontwikkelingsprogramma's, met name in Burkina Faso, Guinee, Mali en Marokko.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Het Belgisch Ontwikkelingsagentschap financiert vrouwencoöperaties die arganolie, dadelpalm, amandelen of saffraan produceren in Marokko.** Deze steun verbetert de management- en marketingcapaciteiten van vrouwelijke ondernemers, waardoor zij de internationale markten kunnen benaderen als producenten van gecertificeerde "Fair Trade" arganolie, wat de sociale status van de begunstigden verbetert en ertoe leidt dat meer van hun dochters op school ingeschreven raken;
- **Zeer actieve rol in het platform "She Decides", dat Nederland heeft gelanceerd nadat het Witte Huis had aangekondigd te snoeien in de financiering van organisaties die vrouwen in ontwikkelingslanden helpen door hen te informeren over gezinsplanning, anticonceptie en veilige abortus.**

Dit platform verenigt landen en organisaties die dezelfde visie delen en samenwerken om ervoor te zorgen dat hulporganisaties in ontwikkelingslanden hun werk op het gebied van gezinsplanning en vrouwenrechten kunnen voortzetten. Er is ook financiering in de vorm van crowdfunding opgezet om particuliere giften mogelijk te maken.

- **Om landen, organisaties en privébedrijven die dezelfde visie delen en de "She Decides" Global Fundraising ondersteunen samen te brengen, werd in maart 2017 in België een internationale conferentie georganiseerd;**
- **Een bilateraal Belgisch-Marokkaans samenwerkingsprogramma 2016-2020, met een belangrijk sectoraal programma gewijd aan de bescherming en bevordering van de rechten van vrouwen en kinderen;**

- **Projecten voor scholing van meisjes in Niger, Oeganda, DR Congo; Steun voor technisch onderwijs en beroepsopleiding in de DR Congo;**
- **Programma ter bestrijding van seksueel geweld in de DR Congo (2015-2019):** versterking van de preventie en de medische en psychosociale reactie na seksueel geweld, ondersteuning van het gerecht in samenwerking met de internationale ngo TRIAL (Track Impunity Always) en ontwikkeling van een mobiele applicatie, Eye Witness, om bewijs te verzamelen en veilig op te slaan in de "cloud", als instrument om straffeloosheid na seksueel geweld in het oosten van de DRC te bestrijden;
- **Bijdrage aan de nultolerantiecampagne tegen het kindhuwelijken in Benin, in samenwerking met de Beninese overheid en UNICEF;**

- Financiële bijdrage aan het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties ter ondersteuning van programma's voor gezinsplanning en bescherming tegen seksueel overdraagbare aandoeningen in 46 landen;
- Opstelling en uitvoering van het 2de en 3de nationaal actieplan "Vrouwen, Vrede en Veiligheid", om de uitvoering van resolutie 1325 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties te concretiseren. In drie doellanden zal de gecoördineerde

actie van de departementen de gelegenheid bieden om de ervaring met dit NAP uit te diepen en het verder toe te passen. Het gaat om Burkina Faso, de Democratische Republiek Congo en Mali. Deze landen werden gekozen omdat ze een Belgische diplomatieke vertegenwoordiging hebben, omdat het partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking zijn en omdat het Belgisch leger betrokken is bij operaties in deze landen.

Indicators.be :

- Loonkloof tussen mannen en vrouwen: evaluatie

In 2015 lag het gemiddelde uurloon in België voor vrouwen 6,5% lager dan voor mannen. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden teruggebracht tot 0%. Deze doelstelling zal niet worden gehaald, ondanks een afnemende tendens van de loonkloof tussen mannen en vrouwen sinds 2006.

- Vrouwelijke parlementsleden: evaluatie

In kamer en senaat (federaal) en in de gewest- en gemeenschapsparlamenten van België waren in 2016 41% van het totaal aantal verkozenen vrouwen. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer 50% bereiken. Als we de trend sinds 2003 extrapoleren, zal deze doelstelling bereikt worden. Het aandeel van de vrouwelijke parlementsleden evolueert dus gunstig.

INTERVIEW MET JEROEN DECUYPER AERTS

ATTACHÉ BIJ HET INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID
VAN VROUWEN EN MANNEN

*"De SDG's zijn
een goed uitgangspunt
voor onze thematieken
geworden."*

Jeroen Decuyper-Aerts vertegenwoordigt het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) binnen de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO). Dagelijks werkt hij voornamelijk rond gendermainstreaming en rond het Nationaal Actieplan "Vrouwen, Vrede en Veiligheid".

Hoe beantwoordt de bijdrage van het IGVM aan het federale beleid aan de doelstellingen van de Agenda 2030?

JD : "Het IGVM draagt uiteraard bij aan SDG 5 door zijn eigen activiteiten. Maar er zijn veel samenwerkingsverbanden. Neem bijvoorbeeld de strijd tegen geweld tegen vrouwen (SDG 5.2). Het

IGVM heeft bijgedragen tot de oprichting van 3 zorgcentra na seksueel geweld, waar slachtoffers van dergelijk geweld holistische zorg kunnen krijgen. Dit initiatief brengt Binnenlandse Zaken, Justitie, Volksgezondheid en onszelf samen. Op het gebied van armoedebestrijding (SDG 1) maakt het IGVM deel uit van het Netwerk tegen Armoede, waarvoor het een opleiding in gendermainstreaming heeft georganiseerd. Het werkt ook samen met de POD Maatschappelijke

Integratie in het kader van het Plan Armoedebestrijding. Het Instituut heeft ervoor gezorgd dat de genderdimensie in bepaalde acties is geïntegreerd. En dat is belangrijk omdat we heel duidelijk zien dat armoede mannen en vrouwen niet op dezelfde manier treft. Wat de problematieken rond werkgelegenheid betreft, werkt het IGVM samen met de FOD Werkgelegenheid om de evolutie van de loonkloof op te volgen. Maar het Instituut heeft ook inspraak in de manier waarop de thema's preventie van psychosociale risico's, moederschap op de werkplek of loopbaanontwikkeling worden aangepakt."

Wat is concreet het nut van de genderdimensie in al deze problematieken?

JD : "Het blijft absoluut noodzakelijk dat we hiermee rekening houden omdat we vaststellen dat ons hele systeem nog steeds vaak werkt naar het model van de man die ambitieus moet zijn op het werk en een inkomen voor zijn gezin moet verdienen, en de vrouw die zich met de opvoeding van de kinderen moet bezighouden en het evenwicht in het gezin moet bewaken, ook al betekent dit dat ze haar carrière moet opofferen. En wanneer het gezin uiteenvalt, hebben de problemen die een scheiding met zich meebrengt over het algemeen meer invloed op vrouwen, ongeacht of ze kinderen hebben. Een ander voorbeeld: bij de aanpak van de daklozenproblematiek is het belangrijk om te weten over wie je het hebt als je een opvangbeleid ontwikkelt. We weten dat mannen sneller op straat staan en dat er veel meer mannen dan vrouwen op straat leven. Maar als we het over de kwestie van de onzekere situatie van daklozen hebben, weten

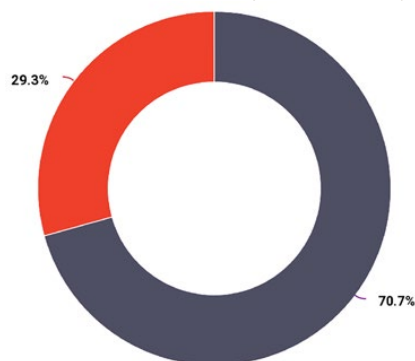
we dat vrouwen kwetsbaarder zijn en meer het slachtoffer worden van seksueel geweld. Het is noodzakelijk dat er specifieke opvangplaatsen voor hen worden voorzien. Het laatste voorbeeld: ouderschapsverlof. We zien duidelijk in onze statistieken dat er nog steeds veel discriminatie is met betrekking tot het moederschap. Maar het vaderschapsverlof wordt onvoldoende ondersteund. Hoewel het een recht is in België, staan vaders nog steeds onder grote professionele druk om er afstand van te doen. Ze krijgen vaak te horen dat dit een negatieve invloed kan hebben op hun loopbaanontwikkeling."

Hebben de SDG's een positief effect op de invloed van het IGVM?

JD : "Zeker. De SDG's zijn een goed uitgangspunt voor onze thematieken geworden. De noodzaak om indicatoren op te volgen en onze invloed om naar geslacht uitgesplitste gegevens te verkrijgen, werpen hun vruchten af. Ik zal u nog een voorbeeld geven. We werken samen met de FOD Mobiliteit om de resultaten van de enquête over het woon-werkverkeer te analyseren. De uitsplitsing naar geslacht toont twee belangrijke verschillen aan:

- vrouwen leggen vaak meerdere korte trajecten af met de auto: de kinderen van school halen, boodschappen doen, de kinderen naar hun activiteiten brengen etc.
- vrouwen maken meer gebruik van het openbaar vervoer dan mannen.

Het is van essentieel belang dat we ons hiervan bewust zijn om een duurzaam mobiliteitsbeleid uit te stippelen dat de betrokken doelgroepen bereikt."

Verdeling mandaathouders naar geslacht in het alle instellingen van de federale overheid in 2017

■ Vrouwen ■ Mannen

Bron: www.infocenter.belgium.be

DE LOONKLOOF TUSSEN VROUWEN EN MANNEN WORDT IN BELGIË IETS KLEINER

Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen en de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociale Dialoog publiceren jaarlijks een rapport over de loonkloof tussen vrouwen en mannen in België. Dit rapport is gebaseerd op de cijfers van de DG Statistiek van de FOD Economie en het Federaal Planbureau.

Het rapport van 2017 (gebaseerd op de gegevens van 2014) geeft aan dat een vrouw globaal, d.w.z. over het geheel van de Belgische economie, per werkuur gemiddeld 8% minder verdient dan een man. In vergelijking met het voorgaande jaar is dat een lichte versmalling van de loonkloof op basis van de uurlonen. De loonkloof op jaarbasis loopt op evenwel op tot 21%. Ook wat dat betreft kunnen we slechts spreken van een lichte daling. Het verschil tussen beide cijfers is te verklaren door het effect van deeltijds werk. In de loop der jaren neemt de loonkloof, berekend op basis van de uurlonen, sterker af dan de loonkloof op basis van de jaarlonen.

Meer informatie:

[De loonkloof tussen vrouwen en mannen in België - Rapport 2017](#)

Goed om te weten

SELOR STEUNT AL 10 JAAR VROUWELIJKE KANDIDATEN VOOR MANAGERSFUNCTIES

In de federale administratie zijn minder dan 30% van de topmanagers vrouwen.

Sinds 2008 wil het programma "Top Skills Top Management" vrouwelijke kandidaten steunen voor de functies van voorzitter van een federale overheidsdienst, directeur-generaal van een afdeling of departement. Kandidaten krijgen daardoor de mogelijkheid om gratis deel te nemen aan een simulatie van een assessment, zodat zij meer vat krijgen op hun sterke punten en hun ontwikkelingspunten. Het is voor hen tegelijk een gelegenheid om zich vertrouwd te maken met de selectieprocedure voor topfuncties in het management.

Gezien de noden en verwachtingen van vrouwen met een universitaire opleiding of met een functie op niveau A in de federale administratie heeft Selor daarnaast de formule "Top Skills Middle Management" in het leven geroepen. Tijdens het assessment worden de kandidates getest op een aantal vaardigheden die specifiek zijn voor een functie van het niveau middle management. Zij krijgen feedback over hun sterke punten en de punten die moeten worden ontwikkeld om aan de eisen van de functie te voldoen.

Meer info: [website Selor](#)

5 GENDER- GELIJKHEID

In België heeft het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) de taak om alle vormen van discriminatie of ongelijkheid op grond van geslacht te bestrijden. Het Instituut zet zich onder meer in voor de strijd tegen gendergerelateerd geweld en ontwikkelt praktische instrumenten voor meer gelijkheid op de arbeidsmarkt. In 2017 werden 736 meldingen geregistreerd, een derde meer dan in 2016 en 59% meer dan in 2015.

SDG 6 :

GVERZEKER TOEGANG TOT DUURZAAM BEHEER VAN WATER EN SANITATIE VOOR IEDEREEN

6 **SCHOON WATER
EN SANITAIR**

Volgens het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting is het recht op water en sanitatie niet uitdrukkelijk opgenomen in onze Grondwet, maar kan men wel stellen dat het vervat zit in artikel 23 van de Grondwet, dat het recht op leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid garandeert via het recht op fatsoenlijke huisvesting en het recht op bescherming van een gezond milieu. Men kan huisvesting immers niet fatsoenlijk noemen zonder voldoende toegang tot water, omdat gebrek aan water schadelijk is voor de gezondheid.

Op het gebied van water heeft België het "Protocol betreffende water en gezondheid" van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties in 1999 ondertekend en in 2004 geratificeerd. Steeds meer mensen krijgen echter moeilijk toegang tot water als gevolg van de stijgende kosten. Wateronzekerheid kan zich uiten in betalingsproblemen, afsluitingen, onderconsumptie, gedwongen gebruik van openbare toiletten en douches...

Afvalwaterzuivering en het rationeel gebruik van de watervoorraden vallen onder de bevoegdheid van de gewesten.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Publicatie van een KB over de bescherming van de volksgezondheid met betrekking tot radioactieve stoffen in voor menselijk gebruik bestemd water (2016);
- Wijziging van het KB van 23 juni 2010 betreffende de vaststelling van een kader voor het bereiken van een goede oppervlaktewatertoestand (2016);
- Wijziging van het KB van 14 januari 2002 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water dat wordt verpakt of dat wordt gebruikt in levensmiddelenbedrijven voor de productie en/of het in de handel brengen van levensmiddelen (2017);
- Maken van een nieuw pictogram voor de verpakking van vochtige doekjes die niet door het toilet gespoeld mogen worden. De jaarlijkse kosten voor het ontstoppen en herstellen van beschadigde pompen worden geschat op 3 miljoen euro, en die kosten hebben een impact op de waterprijs die de Belgische consument moet betalen. Bovendien veroorzaken deze verstoppingen lozingen van afvalwater in het natuurlijk milieu en vergroten ze de vervuiling van rivieren en zeeën;
- Verbod op fosfaten in producten voor vaatwasmachines (2017).

Op internationaal niveau heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in juli 2010 het recht op water en sanitaire voorzieningen erkend als een mensenrecht, essentieel om het recht op leven en alle andere mensenrechten te kunnen uitoefenen. In september 2010 heeft de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties bevestigd dat het recht op drinkwater en sanitaire voorzieningen voortvloeit uit het recht op een toereikende levensstandaard en onlosmakelijk verbonden is met het recht op de hoogst haalbare lichamelijke en geestelijke gezondheid en met het recht op leven en waardigheid. De resolutie bevestigt het recht op water en sanitaire voorzieningen als onderdeel van het bestaande internationale recht. De Verenigde Naties hebben de periode 2018-2028 uitgeroepen tot het Internationaal Decennium voor actie rond het thema "Water voor duurzame ontwikkeling".

In 2016 bleef ons land 4,3% van zijn officiële ontwikkelingshulp (ODA) investeren in de sector water en sanitatie, voornamelijk via de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Dat is een aanzienlijke toename in vergelijking met van voorgaande jaren. Zo draagt België bij tot de aanleg van infrastructuur om de toegang tot drinkwater voor bevolkingsgroepen te verbeteren, om water op te slaan en te transporteren naar gewassen en om landbouwgronden te beschermen tegen overstromingsrisico's (dammen, dijken, irrigatienetwerken, waterputten, enz.). België moedigt de verschillende actoren en gebruikers eveneens aan om samen te werken aan een grotere duurzaamheid van hun watervoorraden te waarborgen via geïntegreerde programma's voor het beheer van de watervoorraden.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- Interventies in Kenia in de distributie van drinkwater, de productie van elektriciteit en de waterzuivering, in de vorm van leningen van staat tot staat, gesubsidieerde leningen, gemengde kredieten en subsidies;
- Interventies in Ghana voor de renovatie van een pompstation, de aanleg van een gasleiding in het noorden, de vervanging van asbestleidingen en de drinkwatervoorziening;
- Levering van zonnepompen (inclusief opleiding) in Soedan;
- Drinkwatervoorziening in Niger – Versterking van de bestuurlijke capaciteiten op centraal en lokaal niveau in de regio Dosso om gedragsveranderingen te bewerkstelligen in de omgang met water;
- Levering van engineering, technische bijstand en bouwmaterialen voor afvalwaterzuiveringsinstallaties in Vietnam;
- Samenwerking met de ngo Protos om ten zuiden van de Sahara de ingeteldheid en de praktijk rond hygiëne te verbeteren;
- Steun voor de ontwikkeling van een geïntegreerde aanpak van het waterbeheer, om in een aantal stroombekkens in Vietnam, Algerije, Marokko en Senegal de duurzame afname van water doeltreffend te spreiden over de verschillende gebruikers;
- Uitbreiding van de afvoernetwerken en ophaling van 40% van al het vast stedelijk afval in drie districten in het noordelijke deel van de hoofdstad van Burundi, waardoor de prevalentie van watergerelateerde ziekten afneemt;
- Investerings in ontziltingsapparatuur in de provincie Gaza in Mozambique. Pompen en ontziltingsinstallaties zijn uitgerust met zonnepanelen en de energie wordt opgeslagen in druktanks in plaats van in batterijen.

Indicators.be :

- **Nitraat in rivierwateren: evaluatie**

In 2012 bevatten de Belgische rivieren 3,6 milligram stikstof per liter water in de vorm van nitraten. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Deze doelstelling zal worden gehaald wanneer de trend die sinds 2000 bestaat wordt voortgezet. Het nitraatgehalte in de wateren van de rivieren is dus gunstig geëvolueerd.

- **WATERVERBRUIK: evaluatie**

In 2015 bedroeg het waterverbruik in België 60.100 liter per inwoner. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Deze doelstelling zal worden gehaald wanneer de trend die sinds 2000 bestaat wordt voortgezet. Het waterverbruik evolueert dus gunstig.

*Goede
praktijk*

STAND VAN ZAKEN VAN DE WATERONZEKERHEID IN BELGIË IN 2015

Volgens de Koning Boudewijnstichting treft wateronzekerheid één gezin op vier in Brussel, één op vijf in Wallonië en één op zeven in Vlaanderen: deze gezinnen moeten een te groot deel van hun budget besteden aan het betalen van hun waterrekening. Dit is voornamelijk te wijten aan een laag inkomen, hoge waterrekeningen en slechte huisvesting. Tussen 2005 en 2016 steeg de gemiddelde waterfactuur in Vlaanderen met 89%, in Wallonië met 74% en in Brussel met 56%. Steeds meer gezinnen (+86% in Vlaanderen en +32% in Brussel sinds 2012) hebben ook een afbetalingsplan gekregen om te vermijden dat het water wordt afgesloten.

Meer info: [website Koning Boudewijnstichting](#)

*Goed om
te weten*

BELGIË BESTEEDT 4,3% VAN ZIJN ONTWIKKELINGSHULP AAN DE SECTOR WATER EN SANITATIE

Voor België is en blijft water een zeer belangrijk thema. Ons land besteedt 4,3% van zijn officiële ontwikkelingshulp aan de sector water en sanitatie. Wat de toegang tot drinkwater en sanitaire voorzieningen betreft, ijvert de Belgische samenwerking voor de bouw van infrastructuur om de productiecapaciteit te verhogen, waterdistributienetwerken te ontwikkelen en de waterkwaliteit te verbeteren. Ter ondersteuning van de landbouw steunt België projecten om water op te slaan en naar de gewassen te transporteren of om landbouwgronden tegen overstromingsrisico's te beschermen. Ons land voert geïntegreerde programma's door om water te beheren en zo een grotere duurzaamheid van de watervoorraden te waarborgen. Ten slotte werkt België aan het versterken van de vaardigheden van de actoren die betrokken zijn bij het waterbeheer, van de gebruiker tot de overheidsdiensten. Het bestuur van de watersector, de planning en het beheer van de infrastructuur zijn essentiële pijlers van de steun die de Belgische samenwerking haar partners biedt om de duurzaamheid van de dienstverlening en het recht op water te waarborgen.

Meer info: [website Enabel](#)

6 SCHOON WATER EN SANITAIR

Senegal

Het Belgisch ontwikkelingsagentschap Enabel heeft in Thiakhar een boorinstallatie, een watertoren en een watertoevoernetwerk gebouwd dat verschillende omliggende dorpen omvat. Omdat het water niet drinkbaar is, is er ter plaatse een proefinstallatie voor drinkwaterbehandeling door omgekeerde osmose geplaatst. Sindsdien is het water Thiakhar wijd en zijd bekend en komt men van ver om vaten te vullen.

Copyright : Enabel/Dieter Telemans

SDG 7 :

VERZEKER TOEGANG TOT
BETAALBARE, BETROUWBARE,
DUURZAME EN MODERNE ENERGIE
VOOR IEDEREEN

7 BETAALBARE EN
DUURZAME
ENERGIE

In april 2017 besloten de vier Belgische ministers van Energie in overleg met de actoren in de energieproductie en -voorziening een interfederaal energiepact voor 2030 en 2050 op te stellen. Voornoemde actoren werden geraadpleegd van 3 mei tot en met 30 juni, waarna van 17 oktober tot en met 5 november 2017 een raadpleging van de bevolking volgde.

In maart 2018 bereikten de federale ministers tijdens een kernkabinet een akkoord over het energiepact, waarbij de uitstap uit de kernenergie in 2025 werd bevestigd, een wetsontwerp werd aangekondigd dat nieuwe productiecapaciteit mogelijk maakt en nieuwe gebieden voor de bouw van windmolenparken afbakent. De uitvoering van dit pact moet aan vier criteria voldoen:

- de energievoorziening moet verzekerd zijn;
- het klimaatakkoord van Parijs moet nageleefd worden;
- de energie moet betaalbaar blijven voor huishoudens en bedrijven;
- en de installaties moeten veilig zijn.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Opstelling en uitvoering van een nationaal actieplan voor hernieuwbare energie (2010-2020);
- Opstelling en uitvoering van een Belgisch actieplan voor energie-efficiëntie (2014-2020);
- Diverse maatregelen ter verbetering van de onderlinge verbindingen tussen

de Belgische, Franse, Luxemburgse en Nederlandse elektriciteitsnetten. Sinds de voltooiing van het project BRABO I aan de noordelijke grens eind 2016 kan België rekenen op een maximale importcapaciteit van 4500 MW;

- Goedkeuring van de wet van 13 juli 2017 (Belgisch Staatsblad van 19 juli 2017), die in de wet van 29 april 1999 betref-

fende de organisatie van de elektriciteitsmarkt (bekend als de "electriciteitswet") een aantal bepalingen invoegt om een wettelijk kader voor het Modular Offshore Grid te creëren. Het gaat hierbij over een installatie voor transport van elektriciteit die in de mariene gebieden onder Belgische jurisdictie moet gebouwd worden met het oog op de geleidelijke integratie van een aantal toekomstige offshore windmolenparken.

- Publicatie van een KB (2017) tot wijziging van het KB van 16 juli 2002 betreffende de invoering van mechanismen ter bevordering van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen. Deze wijziging heeft specifiek betrekking op steun voor elektriciteit geproduceerd door installaties in mariene gebieden onder Belgische jurisdictie (d.w.z. offshore windturbines), waarvan de financial close plaatsvond na 30 april 2016, om deze in overeenstemming te brengen met de richtsnoeren van de Europese Commissie inzake staatssteun voor milieubescherming en energie voor de periode 2014-2020;
- De invoering van "strategische reserves", een proces dat voor het eerst werd geactiveerd in de winter van 2014-2015, in stand houden om het structurele gebrek aan elektriciteitsproductie als gevolg van de sluiting van centrales aan te pakken;
- Vervanging van benzine95 door 95 E10 (2017). Deze brandstof kan dus maximaal 10% bio-ethanol bevatten;
- Publicatie van het koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden voor het gebruik van het Energietransitiefonds, dat tot doel heeft het onderzoek

en de ontwikkeling van innoverende projecten op energiegebied aan te moedigen en met name voor het ontwikkelen van energieproductie en -opslag (2017) – Organisatie van oproepen tot het indienen van projecten gefinancierd door het Energietransitiefonds;

- Goedkeuring door de Ministerraad van een voorontwerp van wet over het capaciteitsvergoedingsmechanisme, dat een belangrijke hervorming van de elektriciteitsmarkt betekent. Dankzij dit mechanisme kan een driedelig doel worden bereikt: de continuïteit van de energievoorziening van het land, de energietransitie op lange termijn en de geleidelijke uitstap uit de kernenergie tegen de laagste prijs voor de consument (2018);
- Introductie van nieuwe biodieselp producten op de markt: diesel B10, B20, B30 en XTL (synthetische diesel). Biodiesel bestaat uit een deel "gewone" fossiele diesel, aangevuld met diesel uit plantaardige olie of dierlijk vet (2018);
- Controlecampagne voor individuele verwarmingstoestellen op vaste brandstoffen (houtkachels) (2017);

- Sluiting van een overeenkomst met leveranciers van de geliberaliseerde elektriciteits- en gasmarkt om consumenten te beschermen tegen mogelijke misbruiken of misleidende informatie (2018);
- Publicatie van het KB tot wijziging van het KB van 16 juli 2002 betreffende de invoering van mechanismen ter bevordering van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen (2018);
- Belastingverlagingen voor energiebesparende uitgaven: voor particulieren (dakisolatie) en voor bedrijven;
- Voorbereiding van een geïntegreerd nationaal klimaat-energieplan (2021-2030);
- Voorbereiding van de omschakeling van de netwerken van L-gas (gaz Low, laagcalorisch gas) naar hoogcalorisch gas (gaz High) om de beschikbaarheid van gas voor alle gebruikers te garanderen, als onderdeel van de geleidelijke vermindering van de productie van L-gas (gaz Low) door Nederland, vanwaar al het in België geïmporteerde L-gas (dat ongeveer 50% van het verbruik van de openbare distributie vertegenwoordigt) afkomstig is;

- Herziening van de federale crisisstructuur zoals voorzien in het Nationaal Noodplan voor grote stroomtekorten en stroomuitval, om de samenhang tussen de verschillende noodplannen te verzekeren;
- Bijdrage aan het Federaal Ontwikkelingsplan van het Transmissienet 2010-2020, opgesteld door ELIA;
- Indiening van het "Preventive Action Plan" en het "Emergency Plan" voor de aardgasvoorziening bij de Europese Commissie – Omzetting van de nieuwe verordening inzake de zekerheid van de aardgasvoorziening in Belgische wetgeving (2016);
- Goedkeuring van het proefproject "Nemos" voor het gebruik van golfslagenergie in de Noordzee;
- Publicatie van het KB houdende bepaling van productnormen voor transport-brandstoffen uit hernieuwbare bronnen (2018).

Op internationaal niveau wil België via zijn lidmaatschap van IRENA (International Renewable Energy Agency) en andere inspanningen bijdragen tot de doelstelling van 50% hernieuwbare energie in de wereldwijde energiemix tegen 2040. De Belgische activiteiten in het buitenland zijn er vooral op gericht om dit aandeel van hernieuwbare energie te vergroten en de universele toegang tot energie te verzekeren.

De Belgische investeringsmaatschappij voor de ontwikkelingslanden (BIO) heeft een werkgroep voor hernieuwbare energie opgericht en besteedt ook een belangrijk deel van haar portefeuille aan energiegerelateerde projecten.

Enabel, het Belgisch ontwikkelingsagentschap, spitst zijn acties op 4 pijlers toe: productie van hernieuwbare energie en energie-efficiëntie, versterking van de publieke actoren in de energiesector, betrokkenheid van privé-actoren in de energieproductie en -distributie, en toegang tot energie via de uitbreiding van het elektriciteitsnet en de installatie van kleine netwerken in plattelandsgebieden.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- Investerings in het Renewable Energy Asia Fund II, een meerlandenfonds dat zich toespitst op India, de Filipijnen en Indonesië en investeert in een evenwichtige mix van windenergie, geothermische energie, waterkracht, gas en zonne-energie;
- Toekenning van een lening voor de bouw van de 3de fotovoltaïsche centrale in Senegal;
- Toekenning van een lening voor de bouw van een waterkrachtcentrale in Oeganda;
- Toekenning van een lening voor het afwerken van de bouw van een windmolenpark in Kenia;
- Uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk in Rwanda;
- Installatie van mini-grids in Mozambique, voortbouwend op de vorige installatie van systemen met autonome zonnepanelen, zonnepompen en hydro-elektrische componenten (2018-2023);
- Bijdrage aan de opleiding van universitair personeel, marine- en havenpersoneel in Marokko, in samenwerking met de Koninklijke Belgische Redersvereniging en in het kader van het technische samenwerkingsprogramma van de IMO (International Maritime Organization), om de energie-efficiëntie van schepen te verhogen;
- Opleiding in duurzaam beheer van bossen als energiebron om te koken en aanverwante toepassingen door stedelijke en rurale huishoudens in Rwanda (2016-2021);
- Steun voor de ontwikkeling van de energiesector via versterking van de instellingen en capaciteitsontwikkeling in Rwanda (2014-2019);
- Publicatie (in het Frans) van het handboek voor goede architecturale praktijken, ecologisch bouwen en energie-efficiëntie in gebouwen (2017).

Indicators.be :

- **Hernieuwbare energieën: evaluatie** +

In 2015 was 7,9% van het bruto-eindverbruik van energie in België afkomstig uit hernieuwbare energiebronnen. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit aandeel 18% bereiken. Volgens de prognoses van het FPB zal deze doelstelling bereikt worden. Het aandeel van de hernieuwbare energiebronnen evolueert dus gunstig.

- **Energie-intensiteit: evaluatie** -

In 2015 bedroeg de energie-intensiteit in België 141,3 ton olie-equivalent (toe) per miljoen euro (miljoen kettingeuro's, referentiejaar 2010). Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden teruggebracht tot 79,9 toe/miljoen euro. Volgens de prognoses van het FPB zal deze doelstelling niet worden gehaald, ondanks de neerwaartse trend.

INTERVIEW MET NANCY MAHIEU

DIRECTEUR-GENERAAL VAN DE AD ENERGIE
VAN DE FOD ECONOMIE, KMO,
MIDDENSTAND EN ENERGIE

*"De energiekwesties zijn
van cruciaal belang voor de
werking van de economie
en van de samenleving
in het algemeen"*

Als directeur-generaal van de AD Energie zit Nancy Mahieu de plenaire vergaderingen voor van ENOVER, het overlegplatform tussen de staat en de gewesten over energiekwesties. Dit orgaan bestaat al meer dan 25 jaar. Maar de leden zagen het nog nooit zo somber in als sinds september 2018, met het risico van een elektriciteitsstekort deze winter in België, door de onbeschikbaarheid van verschillende van onze kerncentrales.

Hoe werkt het ENOVER-platform?

NM : "De plenaire vergadering komt ongeveer één keer per maand samen om de coherentie van het energiebeleid van de federale en gewestelijke overheden in functie van hun bevoegdheidsdomeinen te verzekeren.

Aan de vergadering nemen de vertegenwoordigers van de vier betrokken administraties en van de vier kabinetten verantwoordelijk voor energie, de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de Europese Unie en de DG Europese Zaken en Coördinatie van de FOD Buitenlandse Zaken deel. Daarnaast bestaan er tal van werkgroepen waarin de verschillende acties, maatregelen en beslissingen van de plenaire vergadering worden voorbereid.

Zo is er bijvoorbeeld een werkgroep die zich uitsluitend bezighoudt met hernieuwbare energie, een andere die zich inzet voor energie-efficiëntie, en nog een andere die de omschakeling van L-gas naar H-gas voorbereidt.

En ten slotte zijn er gemengde groepen van verschillende administraties/sectoren die zich bezighouden met de voorbereiding van de Europese beslissingen. Ik denk bijvoorbeeld aan de gemengde werkgroep ENOVER-Transport, die de omzetting en de tenuitvoerlegging van de richtlijn inzake de ontwikkeling van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen coördineert, of de gemengde groep Enover-CCIM governance, die de taak op zich nam om het voorstel van de governance-2030-verordening in het kader van de Energie Unie en tevens onderdeel van het Clean Energy Package te coördineren en het BE standpunt ter zake voor te bereiden."

Wat zijn de belangrijkste verwezenlijkingen van ENOVER tussen 2016 en 2018?

NM : "In 2018 werd het overleg over het energiepact, dat het Belgische langetermijnbeleid moet bepalen, voorbereid en gecoördineerd op ENOVER-niveau. We hebben twee openbare raadplegingen gehouden: één met de belanghebbenden en één met de burgers. In het kader van de EU-verplichtingen legt het « Clean Energy Package » de lidstaten op om een Energie-Klimaatplan te ontwikkelen. En het is in een van onze werkgroepen, die zijn samengesteld met de deskundigen van de Nationale Klimaatcommissie, dat de inhoud van ons nationaal actieplan werd ontwikkeld. Een ander thema waar we momenteel aan

werken is de energietransitie. We moeten nieuwe, schonere en efficiëntere energie-productiesystemen ontwikkelen. We werken onder meer aan de energie-efficiëntienormen voor producten. Maar het thema dat ons voor zware uitdagingen plaatst, is de elektriciteits-bevoorradingszekerheid. Op 21 september werd ons land geconfronteerd met de plotse en noodzakelijke stopzetting van meerdere kerncentrales omwille van nucleaire veiligheid. Deze situatie was ongezien. Tijdens het hoogtepunt van de crisis tussen half oktober en half november was er slechts 1 kernreactor van de 7 beschikbaar. Deze situatie leidde tot een bijzonder gespannen situatie voor de stroombevoorrading in ons land. Ter herinnering: ons land haalt meer dan 50 % van haar elektriciteit uit nucleaire centrales. Op initiatief van Minister Marghem werd een regerings-task-force in het leven geroepen die bijkomende capaciteit diende te vinden om de kloof te dichten. Via het onder meer activeren van noodmaatregelen en het opstarten van oude centrales en bijkomende generatoren werd in een vrij korte tijdsspanne 1200 bijkomende tijdelijke capaciteit gevonden. Met de recente heropstart van de centrales Doel 4 en Tihange 3 is het dreigende stroomtekort momenteel onder controle maar waakzaamheid blijft geboden.”

Hoe beantwoorden de energie-uitdagingen aan de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen?

NM : Als we overschakelen op een scenario van energieschaarste en alle andere maatregelen niet voldoende zijn om de elektriciteitsvraag te verminderen, zullen we het afschakelplan moeten toepassen. Dit plan is een laatste redmiddel om te voorkomen dat het elektriciteitsnet volledig lam ligt. De stroomonderbrekingen zouden normaal gesproken slechts enkele uren duren, op momenten dat het stroomverbruik het hoogst is. Rekening houdend met de gemiddelde consumptie in België weten we dat het risico op schaarste het hoogst is tussen 17 en 20 uur. Op basis van de bestaande afschakelprocedures schatten we dat het transmissienetwerk ongeveer binnen de 3 uur opnieuw kan worden opgestart. In geval van een stroomschaarste kan, in tegenstelling tot een plotse stroomonderbreking, vooraf sterker ingezet worden op de voorbereiding en de informatieverstrijding, waardoor de mogelijke gevolgen beter kunnen worden beperkt. Dit zou evenwel een economische impact hebben op de betrokken ondernemingen. De economische impact van een onverwachte stroomonderbreking, afhankelijk van de plaats en het tijdstip en van de duur ervan, zal waarschijnlijk nog groter zijn dan bij een aangekondigde afschakeling. Het blijft dus essentieel dat te allen tijde kan

worden voorzien in een stabiele en duurzame energiebevoorrading die betaalbaar blijft voor alle consumenten, onder andere door het verzekeren van de ontwikkeling van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur (SDG9). Hieronder vallen onder andere de autorisatie (gas, elektriciteit en offshore) en de elektriciteitsproductie-installatie >25MW.

Tegen 2030 willen we inzetten op een duurzamer beheer en een efficiënter gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Dit betekent de afbouw van fossiele brandstoffen ten voordele van schonere technologieën (SDG's 12 en 13). In samenwerking met de gewesten streven we er in dit kader naar om tegen 2030 het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix te verhogen, alsook de snelheid van verbetering in energie-efficiëntie. De realisatie van het nationaal energie-klimaatplan draagt daarin bij door de realisatie van een geïntegreerd duurzaam energie-klimaatbeleid. We mogen in ieder geval niet uit het oog verliezen dat de uiteindelijke kosten voor de consument betaalbaar moeten blijven (SDG 7). De energiekwesties zijn van cruciaal belang voor de werking van de economie en van de samenleving in het algemeen.”

EEN BLIK OP DE FEDERALE MAATREGELEN TER BESTRIJDING VAN ENERGIEARMOEDE

Volgens de Barometer Energiearmoede die de Koning Boudewijnstichting in 2017 publiceerde, wordt één huishouden op vijf (21,3%) geconfronteerd met een vorm van energiearmoede. De studiedienst van de POD Maatschappelijke Integratie (POD MI) onderzocht de maatregelen die de federale overheid heeft genomen op het vlak van energie.

1. Sociaal stookoliefonds

Stookolie is ontegenzeggelijk een van de posten die zwaar doorwegen in het huishoudbudget. Om gezinnen in moeilijkheden te helpen heeft de federale regering een sociaal fonds opgericht om hun stookoliefacturen te helpen betalen. Niet minder dan 96.533 mensen ontvingen op die manier een tegemoetkoming in 2015.

2. Gas- en elektriciteitsfonds

Sinds zijn oprichting in 2001 maakt het Gas- en elektriciteitsfonds het mogelijk middelen toe te kennen aan de OCMW's voor begeleiding en financiële sociale bijstand op het gebied van energie. In België heeft 5,1% van de huishoudens een betalingsachterstand en daarbij gaat het vooral over de levering van gas of elektriciteit. Voor huishoudens die in armoede dreigen te vervallen gaat het om 18,6%. Net als bij het Sociaal Stookoliefonds stelt men vast dat vooral (eenouder)gezinnen in kwetsbare situaties moeite hebben om hun energierekeningen te betalen.

3. Sociaal tarief voor gas en elektriciteit

Het sociaal tarief voor elektriciteit en/of aardgas bestaat sinds 2004. De FOD Economie is verantwoordelijk voor het verzamelen van alle relevante gegevens en het doorsturen ervan naar de leveranciers, die vervolgens verplicht zijn dit tarief toe te kennen. In 2016 kwam 8,5% van de Belgische huishoudens, goed voor 460.000 contracten, op die manier automatisch in aanmerking voor het sociale tarief. Dat cijfer is aanzienlijk hoger dan het aantal huishoudens dat een beroep doet op het OCMW. Van de 106.620 huishoudens die OCMW-steun genoten, kregen er 77.122 automatisch het sociale tarief. De rest van de groep bestaat uit mensen die in een rusthuis wonen of bij wie een manuele controle en/of interventie vereist is om hun recht op het sociaal tarief te bewijzen.

7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE

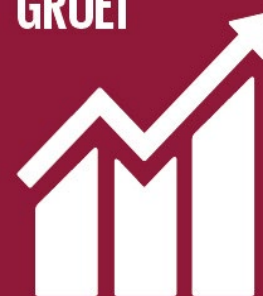

In zijn nationaal actieplan voor hernieuwbare energie (2010-2020) heeft België zich tot doel gesteld om tegen 2020 tot 13% hernieuwbare energie in zijn bruto eindenergieverbruik te komen. Op federaal niveau zijn de maatregelen meer in het bijzonder gericht op de uitbouw van offshore windparken op het Belgisch continentaal plateau.

SDG 8 :

BEVORDER AANHOUDEnde,
INCLUSIEVE EN DUURZAME ECONOMISCHE
GROEI, VOLLEDIGE EN PRODUCTIEVE
TEWERKSTELLING EN WAARDIG WERK
VOOR IEDEREEN

8 EERLIJK WERK
EN ECONOMISCHE
GROEI

Op het vlak van werkgelegenheid werden belangrijke bevoegdheden overgedragen aan de Gemeenschappen en Gewesten. De Gewesten hadden reeds belangrijke bevoegdheden op het vlak van werkgelegenheid en de Gemeenschappen op het vlak van opleiding, maar bij de zesde staatshervorming werd ook het arbeidsmarktbeleid overgeheveld naar de gefedereerde entiteiten. De regelgeving over het individuele en collectieve recht op werk, met inbegrip van het welzijn op het werk en regelgeving rond sociale zekerheid, is federaal gebleven, evenals de voorzieningen voor sociaal overleg en het loonbeleid:

- L'autorité fédérale est toujours compétente pour la politique salariale et les cotisations sociales, elle peut donc influencer le coût salarial.
- De federale overheid blijft bevoegd voor het loonbeleid en de sociale zekerheidsbijdragen en kan dus de loonkost beïnvloeden.
- De federale overheid is bevoegd voor de algemene verlagingen van sociale zekerheidsbijdragen.
- De federale overheid is bevoegd voor de RSZ-kortingen voor bepaalde sectoren of werkgevers.
- De federale overheid kan bepaalde quota opleggen, bijvoorbeeld verplichte startbanen.
- De federale overheid is bevoegd voor het arbeidsrecht en kan dus wegen op de flexibiliteit van werk (bijvoorbeeld de arbeidstijd) en de kostprijs van ontslag, zowel individueel als collectief.
- De federale overheid is bevoegd voor de verlagingen van persoonlijke RSZ-bijdragen en voor de inkomensgarantie-uitkering (in geval van deeltijdse tewerkstelling van een werkloze) om werkloosheidsvallen te bestrijden.

Op economisch vlak is de federale overheid bevoegd om de voorwaarden te creëren voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de markt voor goederen en diensten in België. Zij moet dus de markt voor goederen en diensten kennen, bewaken en omkaderen om ze beter te kunnen stimuleren.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- **20ste verjaardag van de wet over het welzijn op het werk (2016).**
Deze viering was de gelegenheid om een nieuwe nationale strategie te ontwikkelen om een reeks nieuwe uitdagingen aan te gaan. Vier strategische doelstellingen zijn vastgelegd voor de periode 2016-2020:
 - veilig en gezond werk;
 - zorgen voor betere participatie op de arbeidsmarkt;
 - zorgen voor meer preventie van gezondheid en veiligheid op het werk;
 - de preventiecultuur verstevigen.
 - **De nieuwe regelgeving over de financiering van externe diensten voor preventie en bescherming op het werk (EDPBW) werd van kracht (2016);**
 - **Evaluatie van de wet van 21 december 2013 betreffende de financiering van kmo's (2016).** De evaluatie omvat meer bepaald:
 - een vragenlijst gericht aan kmo's om na te gaan hoe ze de aanvraag van een lening bij hun bankinstelling hebben ervaren;
 - evaluatie van de kredietinstellingen die kredieten verlenen aan kmo's, in samenwerking met Febelfin;
 - **Financiering van onderzoek over de implementatie van een duurzame strategie voor de preventie van psychosociale risico's in bedrijven (2017);**
 - **Goedkeuring van de Belgische Nationale Strategie voor welzijn op het werk 2016-2020;**
 - **Toekenning van specifieke extra lastenverlagingen voor hoogtechnologische activiteiten;**
 - **Invoering van de "tax-shift":**
De werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid worden in dit kader verlaagd. Het proces gebeurt in een aantal fasen waarbij:
 - het verschuldigde basistarief voor de sociale zekerheid daalt van 32,40% naar 25%;
 - de structurele verlaging wordt aangepast en vereenvoudigd, zodat alleen werknemers met een laag loon nog in aanmerking komen voor de verlaging.
- De tax-shift begint met een eerste fase op 1 april 2016 en wordt op 1 januari 2019 afgerond. Dit geldt zowel voor de profitsector (categorie 1 van de structurele verlaging) als voor de non-profit (categorieën 2 en 3 van de structurele verlaging);
- **Invoering van de doelgroepvermindering "eerste aanwervingen" voor op-startende en kleine werkgevers uit de privésector die weinig of geen personeel in dienst hebben.** Bij de aanwerving van een eerste werknemer na 31 december 2015 en vóór 1 januari 2021 kan de werkgever voor onbepaalde duur van deze doelgroepvermindering genieten;
 - **Inwerkingtreding van de nieuwe Codex over het welzijn op het werk (2017).**
Boek I presenteert de algemene beginselen betreffende het welzijnsbeleid. Boek II is gewijd aan interne en externe diensten voor preventie en bescherming op het werk die het welzijnsbeleid in bedrijven ondersteunen, en aan het sociaal

overleg. De volgende boeken behandelen verschillende thema's, namelijk: arbeidsplaatsen, arbeidsmiddelen, fysieke, chemische en biologische producten, ergonomie en collectieve en persoonlijke beschermingsmiddelen. Het laatste boek spitst zich toe op specifieke categorieën van werknemers, zoals jongeren en zwangere werknemers, en op specifieke werksituaties, zoals uitzendarbeid. De belangrijkste nieuwigheid is dat de begrippen die in de regelgeving worden gebruikt, nu duidelijk zijn gedefinieerd en in de hele Codex zijn gestandaardiseerd. Het gaat dan bijvoorbeeld over de terminologie met betrekking tot risicoanalyse (risico, gevaar, risicoanalyse...) en tot de actoren van het preventiebeleid. Daarnaast is de onderlinge overeenstemming van sommige teksten verbeterd. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de aanvullende opleiding van preventieadviseurs en voor de regels die van toepassing zijn op asbest;

- **Vastlegging van het startersloon voor jongeren.** Een werkgever die een jongere van 18, 19 of 20 jaar in dienst neemt, kan het brutoloon dat hij aan die jongere verschuldigd is verminderen. Het loonverlies van de jongere wordt opgevangen door een forfaitaire toeslag. De werkgever betaalt de forfaitaire toeslag maar kan die kost in mindering brengen van de verschuldigde bedrijfsvoorheffing aan de

Schatkist. Het minimale brutoloon bedraagt 1.562,59 euro (sinds 1 juni 2017). Zodra de jongere van 19 of 20 jaar minstens zes maanden anciënniteit in het bedrijf heeft opgebouwd, bedraagt dit minimum 1.604,06 euro. Zodra de jongere van 20 jaar minstens zes maanden anciënniteit in het bedrijf heeft opgebouwd, bedraagt dit minimum 1.622,48 euro;

- **Voorstelling van het charter "Toegang van kmo's tot overheidsopdrachten" (2018).** Om de toegang van kmo's – bedrijven met maximaal 50 werknemers – tot overheidsopdrachten te verbeteren, stelt de federale overheid een charter voor dat bestaat uit 13 principes. De centrale doelstelling van dit charter is het aantal kmo's dat deelneemt aan overheidsopdrachten vergroten;
- **Organisatie van een tournee over de financiering van kmo's en zelfstandigen in alle provincies van het land (2018);**
- **Wettelijke erkenning als ambachtsman/vrouw sinds 2016;**
- **Uitvoering van het project "Guidance" (2016) om ondernemingen en handelaars te helpen hun wettelijke verplichtingen op het gebied van economische regelgeving na te komen;**

- **Publicatie van een analyse over de jobkwaliteit in België in 2015 (2016);**
 - **Ratificatie van vier nieuwe IAO-verdragen (2016 en 2017):**
 - verdrag nr. 175 betreffende de rechten van voltijdse werknemers of evenredige rechten voor deeltijdse werknemers;
 - verdrag nr. 167 betreffende de veiligheid en gezondheid van werknemers en zelfstandigen in de bouwsector;
 - verdrag nr. 172 betreffende de arbeidsvoorwaarden in hotels, restaurants en soortgelijke handelszaken;
 - verdrag nr. 170 betreffende de veiligheid bij het gebruik van chemische stoffen op het werk;
 - verdrag nr. 128 betreffende de uitkeringen bij invaliditeit en ouderdom en aan nabestaanden.
- Tot op heden heeft België 111 internationale arbeidsverdragen en één protocol geratificeerd;
- **Goedkeuring van een voorontwerp van wet tot instemming met het protocol bij het IAO-verdrag betreffende gedwongen arbeid (2018);**

- **Organisatie van een seminarie over "De toekomst van de arbeid" (2016);**
- **Terbeschikkingstelling van een gratis tool voor risicoanalyse in de entertainmentsector (2018);**
- **Organisatie van een campagne rond veiligheid en gezondheid van uitzendkrachten (2018).** Deze campagne kadert in een Europese campagne, georganiseerd door het Europese Comité van de Hoge Vertegenwoordigers van de Arbeidsinspectie. De campagne bevat ook een luik met betrekking tot uitzendkrachten in de grensarbeid;
- **Opstelling en uitvoering van actieplannen:**
 - Federaal KMO-plan (2015-2019);
 - Plan ter promotie van het vrouwelijke ondernemerschap (2016-2019);
 - Actieplan voor de strijd tegen mensenhandel (2015-2019);
 - Plan ter bestrijding van sociale fraude en sociale dumping (2016/2017/2018);
 - Nationaal actieplan Bedrijven en Mensenrechten (2017-2020);
 - Nationale Strategie "Welzijn op het werk" (2016-2020);
- Plan voor eerlijke concurrentie in de transportsector;
- **Jaarlijkse publicatie, sinds 2016, van het dashboard voor kmo's en zelfstandige ondernemers;**
- **Tax shelter: toekenning van een fiscale stimulans voor burgers die investeren in het kapitaal van een beginnende kleine onderneming. Het voordeel geldt zowel voor rechtstreekse investering in een niet-beursgenoteerde micro-onderneming of een kmo als voor de verwerving van aandelen via een door de FSMA (Financial Services and Markets Authority) goedgekeurd fonds of een goedgekeurd crowdfunding platform;**
- **Invoering van het statuut van student-ondernemer (2016) voor student-ondernemers van 18 tot 25 jaar, die regelmatig ingeschreven zijn voor een cursus in een onderwijsinstelling met het oog op het behalen van een diploma dat door een bevoegde instantie in België erkend is.** Inhoudelijk omvat het statuut een gunstige bijdrageregeling, het behoud van de rechten op het gebied van de gezondheidszorg en van het fiscale statuut van persoon ten laste;
- **Organisatie van informatiesessies over douaneprocedures voor bedrijven die alleen handel drijven met EU-landen en die door Brexit zullen worden getroffen;**
- **Oprichting van een cel begeleiding voor kleine producenten binnen het FAVV (2017);**
- **Vereenvoudiging van studentenarbeid.** Vanaf 1 januari 2017 is het arbeidsstelsel voor studenten veranderd: in plaats van 50 dagen mogen studenten 475 uur werken tegen een gereduceerd bijdragetarief. Concreet wordt niet langer een volledige dag gerekend wanneer een student die dag maar een paar uur werkt;
- **Vereenvoudiging van de boekhoudkundige regels en besparingen voor micro-ondernemingen.** Een van de voorname vernieuwingen van de hervorming sinds 1 januari 2016 is de invoering van een nieuwe categorie van ondernemingen: micro-ondernemingen. Meer dan 80% van de Belgische ondernemingen hebben nu de hoedanigheid van micro-onderneming, wat inhoudt dat ze hun jaarrekening volgens een vereenvoudigd schema mogen neerleggen.
- **Organisatie van twee studiedagen gewijd aan de toegang van maatwerkbedrijven tot overheidsopdrachten (2016);**

- **Verlenging van de campagne de "Handiknap! "(2016):** twee video's werden verspreid rond het beroep van ambtenaar voor een persoon met een handicap en zijn of haar werkomgeving. Het doel was enerzijds potentiële kandidaten met een handicap te motiveren en anderzijds publieke organisaties aan te moedigen om mensen met een handicap in dienst te nemen;
- **Publicatie van een witboek met concrete vaststellingen, kernpunten en aanbevelingen voor de tewerkstelling van mensen met een mentale beperking in het gewone professionele circuit (2016);**
- **Ontwikkeling van de databank E-crew en versterking van de controles ter bestrijding van sociale fraude en uitbuiting van bemanningen en ter verbetering van de leef- en werkomstandigheden aan boord van schepen;**
- **Toekenning van een aanvullende vergoeding aan oudere werknemers die met loonverlies hun loopbaan aanpassen, in de volgende gevallen:**
 - Voltijds werknemer van ten minste 60 jaar die overschakelt op een 4/5 werken;
 - Voltijds werknemer van ten minste 58 jaar die overschakelt op lichter werk

(bv. van nachtarbeid of ploegenarbeid naar dagarbeid). De aanvullende vergoeding is vrijgesteld van socialezekerheidsbijdragen en wordt niet als loon beschouwd. Deze maatregel is gebaseerd op cao 104 en de cao afgesloten voor de paritaire comités 111 (metaalbouw, machinebouw, elektrische bouw) en 209 (bedienden in de metaalfabrikatennijverheid). Door een collectieve arbeidsovereenkomst te sluiten of het arbeidsreglement te wijzigen kunnen voortaan bedrijven in alle sectoren gebruik maken van deze maatregel;

- **Gedeeltelijke vrijstelling van inkomsten uit arbeid voor de berekening van het leefloon.** Deze maatregel is bedoeld als een echt activeringsinstrument;
- **Publicatie van de omzendbrief over de uitvoering van de multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot slachtoffers van mensenhandel en/of bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel (2017).** Het doel van de omzendbrief is bepalen op welke manier vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel en van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel gedetecteerd, doorverwezen en begeleid worden, alsook welke modaliteiten moeten worden nageleefd voor het verkrijgen van het beschermingsstatuut;

- **Invoering van de "witte kassa" in de horecasector.** Werknemers in de horeca die gebruik maken van de "witte kassa" hebben de mogelijkheid om 360 vrijwillige overuren te presteren. Voor dergelijke vrijwillige overuren gelden dezelfde vrijstellingen op het gebied van sociale zekerheid, belastingen en extra loon als voor het krediet aan overuren dat niet op verzoek van de werknemer moet worden ingehaald;
- **Publicatie van de wet (2016) en de bijbehorende KB's (2017) betreffende de detachering van werknemers.** Het doel van deze regelgeving is de waarde van de detachering te verduidelijken, de toegang tot informatie over de arbeidsvoorwaarden die in geval van detachering gelden te verbeteren, de administratieve samenwerking tussen de lidstaten te versterken, een kader te scheppen voor de nationale controle-instrumenten en de bevoegdheden van de arbeidsinspecties, een systeem van hoofdelijke loonaansprakelijkheid in te voeren en doeltreffender controles te verrichten op misbruiken van gedetacheerde werknemers;
- **Verlenging van de innovatiepremie tot na 2016.** De maatregel die bekend staat als de "innovatiepremie" bestaat uit een volledige vrijstelling van de premie

toegekend en betaald door een werkgever aan zijn creatieve werknemers, voor het aanbrengen van een nieuw idee uitgevoerd binnen de onderneming. De onderneming betaalt geen sociale bijdrage op deze premie. De werknemer betaalt geen sociale bijdrage en wordt op deze premie niet belast. Deze premie is dus 100 % netto;

- **Regelgevend kader voor de deeleconomie: Programmawet van 1 juli 2016 betreffende de rechten en plichten in de deeleconomie.** KB van 12 januari 2017 betreffende de voorwaarden voor de erkenning van elektronische platformen van de deeleconomie. Organisatie van het Colloquium: The collaborative economy: How to regulate and stimulate a new economic paradigm? (2017);
- **Invoering van ingroeibanen via sectorale cao's.** De helft van de bijdrage voor risicogroepen wordt nu toegewezen aan initiatieven om jonge werknemers een eerste baan te verschaffen door middel

van een opleiding op de werkplek, aanwervingspremies of andere maatregelen. 40 sectoren hebben een dergelijke cao afgesloten. Bovendien is er een intersectoraal budget van 12 miljoen euro, gefinancierd door de sectoren die geen initiatief nemen, waarmee in de periode 2015-2016 dertien bijkomende sectorale projecten gefinancierd konden worden;

- **Financiering van een studie en organisatie van een colloquium over arbeidskracht en tijdsbesteding in het kader van het programma Brain-be (2016).** De onderzoekers tonen aan dat een zo eenvoudige methode als de WG (waarbij de respondent een week lang een rooster invult over zijn/haar werktijd – Work Grid) het inzicht in de werktijd verbetert, met name qua raming van het aantal werkuren, de arbeidstijdverdeling en de modellen om tijd te organiseren. Daarnaast maakt de TUS (Time Use Survey) het mogelijk de aandachtspunten qua interferentie tussen werk en gezinsleven in kaart te brengen.

In 2016 werd onder impuls van de Belgische regering het Belgisch SDG-Charter voor Internationale Ontwikkeling opgesteld. Het brengt de Belgische actoren samen rond de zeventien ODD's. Het charter legt het engagement van de Belgische privésector, het maatschappelijk middenveld en de publieke sector vast op basis van de 5 P's van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: People, Planet, Profit, Peace en Partnerships. Bedoeling is dat de Belgische bedrijven, de actoren uit het maatschappelijk middenveld en de publieke sector elkaar wederzijds versterken ten gunste van duurzame en inclusieve economische groei en ontwikkeling, zowel in ons land als in de partnerlanden van het Belgisch ontwikkelingsbeleid. Sindsdien hebben zich meer dan 100 bedrijven, organisaties van het maatschappelijk middenveld en openbare instanties aangesloten.

Wat ontwikkelingssamenwerking betreft is in de nieuwe samenwerkingsprogramma's die zijn afgesloten in 2017 (Guinee, Burkina Faso en de Palestijnse gebieden) en 2018 (Senegal, Tanzania en Benin), een belangrijk luik gewijd aan duurzaam ondernemen en het scheppen van werkgelegenheid. Dit komt met name tot uiting in het bevorderen van duurzaam ondernemerschap in de landbouwsector, de voornaamste bron van werkgelegenheid en groei in deze landen. De Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO) is een belangrijk instrument om duurzame en inclusieve economische groei te realiseren. De voorbije jaren werden de wet en het beheerscontract aangepast om de doelstellingen en de missie van de BIO af te stemmen op het nieuwe internationale ontwikkelingsparadigma in het licht van Agenda 2030.

Daarnaast staan het bevorderen van waardig werk en sociale bescherming voor iedereen en het naleven van de internationale arbeidsnormen uitdrukkelijk vermeld in de engagementen van België om te kunnen toetreden tot de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (2016-2018).

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Steun voor het initiatief "Global Deal: Enhanced social dialogue for decent work and inclusive growth", dat Zweden in september 2016 in de Verenigde Naties heeft gelanceerd.** De Global Deal wil de sociale dialoog bevorderen, een cruciaal element om tot waardig werk en inclusieve economische ontwikkeling te komen, en beoogt een rechtvaardiger herverdeling van de voordelen van de globalisering. Het is een partnerschap met meerdere partijen: regeringen, ondernemingen, werkgevers- en werknemersorganisaties en andere organisaties zoals de ILO en de OESO;
 - Project uitgevoerd met de drie Belgische vakbondsorganisaties en met als algemene doelstelling het verstevigen, via de sociale dialoog, van de rechten van werknemers uit kwetsbare groepen in de Arabische wereld.
- Door het ABVV geleid project rond waardig werk en het beleid van de Europese Investeringsbank (EIB) in de landen die in het zuiden aan de EU grenzen en lid zijn van de Arabische Liga.
- Door het ACV geleid project rond Roemenië, waar de sociale dialoog de afgelopen jaren in de verdrukking was (onderhandelingen en collectieve overeenkomsten als resultaten van het sociaal overleg).
- Project van de ACLVB in Servië, rond de voorbereiding van Servische vakbondsorganisaties op de Europese sociale dialoog (uitwisseling van expertise).
- De FOD Werkgelegenheid heeft samen met de Belgische sociale partners bijgedragen aan het IAB-project ter bevordering van de sociale dialoog in de Maghreblanden (Algerije, Marokko, Tunesië), als hefboom voor waardig werk en de democratische transitie. Het project spitste zich daarna toe op het versterken van de capaciteiten van de sociale partners voor de sociale dialoog en de institutionalisering daarvan in Tunesië. Het leidde intussen tot de ondertekening van de eerste sociale

overeenkomst in de sociale geschiedenis van Tunesië;

- **Invoering van een nieuw instrument ter ondersteuning van de export van kmo's (2017) in het kader van Finexpo.**
De nadruk ligt daarbij op het ondersteunen van Belgische kmo's die voor het eerst een innovatief product exporteren. De projecten moeten gesitueerd zijn in een ontwikkelingsland met een laag of middelhoog inkomen en de steun mag slechts eenmaal voor hetzelfde product worden toegekend. De klant moet een openbare entiteit zijn;
- **Steun voor het Europees voorzitterschap van het Kimberley Process Certification Scheme (KPCS), een proces dat moet voorkomen dat de legale internationale diamanthandel diamanten aankoopt in conflictgebieden.** België werkt binnen dit Kimberley-proces nauw en permanent samen met de Europese Unie en andere partners. Goed voor 84% van de wereldhandel in ruwe diamant, speelt het Belgische controlemechanisme een pioniersrol bij de uitvoering van het Kimberley-proces;

- **Samenwerking met de IOM (Internationale Organisatie voor Migratie) om jonge Tunesiërs met een universitair diploma of opleiding in staat te stellen een stage te volgen in Belgische bedrijven die een vestiging hebben of activiteiten verrichten in Tunesië. Deze stage duurt ongeveer 3 maanden en loopt verder in het Belgische bedrijf in Tunesië.**

Bedoeling is jonge studenten in staat te stellen zich vertrouwd te maken met het bedrijfsleven en ervaring op te doen, zodat zij met hun diploma op zak gemakkelijker toegang krijgen tot een beroep. De jongeren die naar België komen, krijgen een retourticket, verblijfsaccommodatie en een stage aangeboden;

- **Toekenning van een lening van 11 miljoen dollar door de Belgische investeringsmaatschappij voor ontwikkelingslanden (BIO) voor een duurzame palmolieplantage in een zone met een werkloosheidsgraad van 80% in de DR Congo.**

Investering van 10 miljoen euro in een fonds waarmee kmo's jobs kunnen creëren

in 12 middelgrote bedrijven in Afrika bezuiden de Sahara.

Financiering van 2 miljoen euro met eigen middelen in een Indiase instelling voor microfinanciering;

- **Marketingsteun voor het Trade for Development Center van het Belgisch Ontwikkelingsagentschap, via participatieve coaching voor 42 groepen van producenten van koffie, cacao, fruit, handwerk, medicinale en aromatische planten in Afrikaanse landen en in Vietnam;**
- **Technische opleiding en beroepsopleiding om de jeugdwerkloosheid te bestrijden en de ondernemingsgeest te stimuleren in het gebied van de Grote Meren;**
- **Financiële steun aan de Belgische organisatie Ex-Change Expertise, die deskundige vrijwilligers naar verschillende Afrikaanse landen stuurt om vaardigheden op het gebied van financiering (microkredietstructuren), oprichting van kmo's, landbouwkunde (coöperatieve ondernemingen) bij te brengen;**

- Ondertekening van een kaderovereenkomst met het IMF ter versterking van het partnerschap voor capaciteitsontwikkeling in ontwikkelingslanden via het RMTF (Revenue Mobilization Trust Fund). Dit fonds is bedoeld om de economische instellingen te versterken en de economische resultaten van de ontwikkelingslanden te verbeteren;
- Deelname aan het jaarlijkse forum van Genève over bedrijfsleven en mensenrechten (2017) en bijdrage aan onderzoek, op initiatief van de Europese Investeringsbank, naar de rol van arbeidsnormen in de internationale handel en investeringen (2016);
- Uitwerking van het strategisch beleid Digital for Development (D4D, het digitale in dienst van de ontwikkeling) bij de Belgische ontwikkelingssamenwerking (2016) - Invoering van een D4D-prijs (2016);

- Strijd tegen het rekruteren van kinderen in gewapende conflicten:
 - financiële bijdrage aan het Monitoring- en Rapporteringsmechanisme (MRM) van UNICEF, dat betrouwbare informatie verzamelt over schendingen van de rechten van kinderen bij gewapende conflicten;
 - organisatie van een conferentie in New York, in samenwerking met de organisatie Child Soldiers International, om de aandacht van de internationale gemeenschap gericht te houden op het belang van de strijd tegen de deelname van kinderen aan gewapende conflicten (2016);
 - organisatie van een internationale conferentie in Brussel over kinderen en conflicten (2017).

Indicators.be :

- Werkloosheidspercentage: evaluatie

In 2016 bedroeg het werkloosheidspercentage in België 7,8%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. De tendens sinds 2000 is onbepaald.

- Niet-schoolgaande jongeren die geen job hebben of opleiding volgen: evaluatie

In 2016 bedroeg het aandeel van de 18- tot 24-jarigen die niet naar school gaan en geen job hebben of opleiding volgen in België 13,1%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Deze doelstelling zal worden gehaald wanneer de trend die sinds 2000 bestaat wordt voortgezet. Het percentage jongeren dat niet naar school gaat en geen job heeft of opleiding volgt, evolueert dus gunstig.

DE BELGISCHE ARBEIDSMARKT GEPRÉSENTEERD IN 230 TABELLEN

Tussen 2014 en 2015 is de Belgische, traditioneel zeer heterogene, arbeidsmarkt opgeschoven naar meer homogeniteit. Terwijl het totale werkloosheidspercentage zich stabiliseerde op 8,5% (het Europese werkloosheidspercentage daalde intussen van 10,4 tot 9,6%), tekent zich bij de 20- tot 29-jarigen stilaan een daling af. Daardoor is de kloof tussen de verschillende leeftijdsgroepen smaller geworden. Er is eveneens een daling van de werkloosheid bij mensen die geen-EU-onderdaan zijn (van 30,8% naar 26,1%), waardoor ook het verschil in arbeidsparticipatie tussen deze groep enerzijds en Belgen en EU-onderdanen anderzijds kleiner werd, in tegenstelling tot het Europese gemiddelde, waar deze kloof even groot bleef. De kloof qua werkloosheidspercentage tussen mannen (9%) en vrouwen (7,6%) blijft min of meer gelijk, en dat geldt ook voor de aandelen van mensen met een laag (16,7%), gemiddeld (8,7%) en hoog opleidingsniveau (4,6%). Ten slotte is de kloof tussen het gemiddelde bruto-uurloon van mannen en vrouwen de afgelopen jaren blijven afnemen. Het verschil bedraagt vandaag nog steeds 6,6% (van het bruto-uurloon van mannen) tegenover een gemiddelde van 16,7% in Europa.

Dat zijn de conclusies die kunnen worden getrokken uit de reeks tabellen over de indicatoren betreffende de arbeidsmarkt, die elk jaar worden opgesteld als bijlage bij het nationale hervormingsprogramma dat elke EU-lidstaat aan de Europese Commissie moet bezorgen. Deze indicatoren worden elk jaar ontwikkeld door de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, in samenwerking met de Directie-generaal Statistiek (Statistics Belgium) van de FOD Economie, de Gewesten en de Gemeenschappen. Deze tabellen geven een volledig overzicht van de Belgische arbeidsmarkt met in de meeste gevallen een uitsplitsing van de cijfers per Gewest en een vergelijking met het Europese gemiddelde. Die vergelijking is mogelijk omdat veel gegevens gebaseerd zijn op geharmoniseerde statistieken, zodat de vergelijking niet wordt vertekend door het hanteren van verschillende definities

Meer informatie op de [website van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg](#)

Goede praktijk

SOCIALE INSPECTEURS ONTDEKKEN SOCIALE FRAUDE, MAAR OOK MISBRUIK VAN WERKNEMERS

Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) is een strategisch orgaan dat rechtstreeks rapporteert aan de ministers van Arbeid, Sociale Zaken, Justitie, aan de minister bevoegd voor zelfstandigen en aan de staatssecretaris belast met de coördinatie van de fraudebestrijding. Bij controles ter plaatse dienen inspecteurs na te gaan of de sociale regelgeving wordt nageleefd maar zij dienen ook misbruik van werknemers bloot te leggen. Zij dragen derhalve bij tot de bescherming van de werknemers door na te gaan of de minimale arbeidsvoorwaarden, zoals bezoldiging, werk- en rusttijden, enz. worden nageleefd.

Meer info op de [website van de SIOD](#)

8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI

Ingevolge de 6^e staatshervorming werd het arbeidsmarktbeleid overgedragen aan de deelgebieden. De federale overheid is echter nog steeds bevoegd om het individueel en collectief arbeidsrecht te regelen. In haar nieuwe nationale strategie voor welzijn op het werk 2016-2020 heeft ze vier doelstellingen vastgesteld: de bevordering van veilig en gezond werk, de versterking van de arbeidsmarktparticipatie, de versterking van de preventie rond gezondheid en veiligheid op het werk en de versterking van de preventiecultuur.

SDG 9 :

BOUW VEERKRACHTIGE
INFRASTRUCTUUR, BEVORDER INCLUSIEVE
EN DUURZAME INDUSTRIALISERING
EN STIMULEER INNOVATIE

9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR

«Digital Belgium» is het actieplan dat in april 2015 werd voorgesteld en dat de digitale langetermijnvisie van ons land schetst en uitsplitst in duidelijke doelstellingen. Via vijf thematische prioriteiten wil België zijn positie op digitaal gebied verbeteren. De 5 grote prioriteiten zijn:

- digitale infrastructuren ontwikkelen;
- digitaal vertrouwen en digitale veiligheid ontwikkelen;
- de digitale overheid ontwikkelen;
- de digitale economie versterken en de vooruitzichten voor werkgelegenheid en groei verbeteren;
- digitale vaardigheden verwerven en jobs creëren in de digitale sfeer.

Bedoeling is tegen 2020 in ons land dankzij de digitale revolutie 1.000 nieuwe bedrijven en 50.000 nieuwe banen te creëren in verschillende sectoren.

Het project Brain-be (Belgische actie rond interdisciplinair onderzoek) is dan weer een terugkerend kaderprogramma voor onderzoek, dat openstaat voor de hele wetenschappelijke gemeenschap in België: universiteiten, openbare wetenschappelijke instellingen en non-profit onderzoekscentra. Meerdere thematische sleutelgebieden werden geïdentificeerd met betrekking tot het wetenschappelijk potentieel van de federale wetenschappelijke instellingen en de bevoegdheidsdomeinen van de federale ministeries. Het onderzoekspotentieel wordt afgestemd op de behoeften van de samenleving.

De Roadmap "België als voortrekker van de circulaire economie", die in oktober 2016 werd gepresenteerd, bevat op haar beurt binnen de federale bevoegdheden 21 maatregelen om innovatieve praktijken te ondersteunen, niet alleen op het vlak van technologie en productie, maar ook met betrekking tot economische en sociale processen.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- **Investerings in het openbaar vervoer:**
 - Rail4Brussels: Studie naar de verbetering van de doortocht en de bediening per spoor van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in een multimodale context (2016);
 - het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie met betrekking tot het doortrekken van de metrolijn van het Albertstation naar Ukkel (Brussel);
- **Nationaal Klimaatadaptatieplan: integratie van maatregelen om de infrastructuur aan te passen aan de verschillende evoluties;**
- **Financiering van een studie over de RRR-index: recyclability, recoverability, reusability (2017);**
- **Hervorming van de vennootschapsbelasting (wet van 25.12.2017).** Naast een verlaging van de belastingtarieven met het oog op een eenvoudiger systeem zijn er enkele specifieke belastingvoordelen voorzien op het vlak van:
 - stimuleren van onderzoek en ontwikkeling;
 - stimuleren van investeringen;
 - uitschakeling van verschillen in fiscale behandeling;
 - opvoeren van de internationale aantrekkelijkheid;
- **Ondertekening van een sectorale overeenkomst met DETIC, de Belgisch-Luxemburgse organisatie van producenten en distributeurs van cosmetica, detergents en onderhoudsproducten,**
 - om "plastic microparels" in cosmetische spoelmiddelen en producten voor mond- en tandhygiëne tegen 31 december 2019 volledig te vervangen (2018);
- **Nationaal Pact voor Strategische Investerings (2018-2030): vastlegging van overheidsinvesteringen in de sectoren energie, mobiliteit, digitalisering, onderwijs, gezondheid en veiligheid;**
- **Financiering van de investeringsplannen 2017-2020 van Infrabel en de NMBS**
 - Aanvullende financieringen om de werkzaamheden aan het GEN nieuw leven in te blazen via het strategisch meerjareninvesteringsplan 2018-2031 van Infrabel;
- **Financiering van de studie BRAIN-TRAINS, in het kader van het programma**

Brain-be, voor een transversale evaluatie van nieuwe intermodale strategieën (2013-2018).

In dit project bestuderen de onderzoekers de transitie naar een groter intermodaal aandeel spoorweg-weg in het vrachtvervoer, zowel met betrekking tot de nodige wijzigingen in het operationele beleid en in de regelgeving als met betrekking tot wijzigingen qua aansturing, en rekening houdend met sociale en ecologische uitdagingen;

▪ **Samenwerkingsakkoord tussen**

de federale staat en de Gewesten over de financiering van strategische spoorweginfrastructuur (2018);

- **Actualisering van de KB's betreffende het vaststellen en beschermen van kritieke infrastructuur: transportsector, sector elektronische communicatie, energiesector (2017-2018);**
- **Oprichting van het Energietransitiefonds ter ondersteuning van onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten op energiegebied (2017);**

- **Invoering van een belastingaftrek voor inkomsten uit innovatie (2016), die de aftrek voor octrooi-inkomsten vervangt.** De aftrek wordt uitgebreid tot kwekersrechten, weesgeneesmiddelen, data- of marktexclusiviteit en auteursrechtelijk beschermde computerprogramma's;
- **Oprichting van het Poolinstituut, een internationale vereniging zonder winstoogmerk voor het beheer van de poolbasis "Princess Elisabeth" (2018) – Sluiting van een overeenkomst tussen de Belgische Staat, de International Polar Foundation (IPF) en het Poolinstituut.**

Op internationaal niveau maakt bijdragen tot de versmalling van de digitale kloof deel uit van de Belgische strategie "Digital for Development". Geen enkel Belgisch ontwikkelingssamenwerkingsprogramma of -project zonder digitaal luik krijgt nog de goedkeuring van de verantwoordelijke minister. De digitale omschakeling wordt niet beschouwd als een doel op zich, maar als een katalysator voor inclusieve ontwikkeling. Zo financiert België ook via het Wehubit-programma digitale initiatieven die uitgaan van de privésector, non-profitorganisaties of de publieke sector in de partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Wehubit ondersteunt het opschalen en reproduceren van D4D (Digital for Development) initiatieven door middel van subsidies, leningen en participaties. Projecten die hun sporen hebben verdiend en willen voortbouwen op hun startdynamiek, kunnen bijkomende financiële steun aanvragen.

Op het gebied van ruimteonderzoek is België altijd al een actief lid geweest van ESA (European Space Agency). Het heeft bilaterale overeenkomsten gesloten met Argentinië, Frankrijk en Rusland en neemt deel aan andere internationale onderzoeksactiviteiten. Zowel het wetenschappelijk ruimteonderzoek als de verwezenlijkingen van Belgische bedrijven vormen kwaliteitsbijdragen. Dankzij de inspanningen van het Federaal Wetenschapsbeleid neemt de Belgische industrie nu een niet te verwaarlozen plaats in binnen de Europese ruimtevaartsector.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Deelname aan DARIAH (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities), een infrastructuur die mikt op het verbeteren en ondersteunen van digitaal onderzoek en onderwijs in de kunsten en de menswetenschappen.** DARIAH is een netwerk van mensen, vaardigheden, informatie, kennis, inhoud, methoden, tools en technologieën afkomstig uit de deelnemende lidstaten. Het ondersteunt onderzoekers bij het bouwen, analyseren en interpreteren van digitale middelen – In 2018 spitste het zijn aandacht toe op het chronisch probleem van de duurzaamheid van software en tools in de digitale menswetenschappen.
- **Europees ruimteonderzoek:**
 - deelname, via de Koninklijke Sterrenwacht van België, aan de financiering van de ontwikkeling en de bouw van LaRa (Lander Radioscience), een Mars-instrument dat zal worden ingebouwd in het platform ExoMars 2020 – Contract met het Europees Ruimtevaartagentschap ondertekend in mei 2018;
 - analyse van de gegevens die worden verzonden door RISE (Rotation and Interior Structure Experiment), een meetinstrument aan boord van Insight, die in maart 2018 naar Mars vertrok;
 - bijdrage aan het ontwerp van de tot op heden meest gedetailleerde 3D-kaart van onze Melkweg (gepubliceerd in april 2018);
 - deelname aan de financiering en ontwikkeling van het instrument NOMAD, via het Koninklijk Belgisch Instituut voor Ruimte-Aeronomie (BIRA); het instrument moet de aanwezigheid van methaan en andere belangrijke gassen in de atmosfeer van Mars opsporen (gelanceerd in maart 2016);
- **Aardobservatie:**
 - deelname aan het programma STEREO III (2014-2021), dat ondersteuning biedt voor geavanceerd wetenschappelijk onderzoek en de onderzoeksresultaten valoriseert, met name om een zo groot mogelijk aantal ervan te laten genieten (overheden, particuliere sector, academische wereld, enz.);
 - de 100% Belgische satelliet PROBA-V, door ESA in 2013 gelanceerd, is ontworpen voor continue observatie van de toestand van de vegetatie op planetaire schaal. Hij is nuttig voor talrijke operationele toepassingen en diensten, zoals het bewaken van de landbouwproductie, het voorspellen van voedselcrisissen, monitoring van de woestijnvorming en van watervoorraden, detectie van bosbranden, enz.;
- **Deelname aan het oprichten van de European Battery Alliance (EBA), die het Europese marktaandeel in de ontwikkeling en productie van elektrische batterijen aanzienlijk wil vergroten om te kunnen concurreren met de Aziatische markt (2017) – Organisatie van een rondetafelconferentie om deze sector in kaart te brengen en overleg op te starten over ondersteunende en coördinerende initiatieven, niet alleen in België maar ook op Europees niveau (2018);**
- **Ondersteuning van het Wereldvoedselprogramma om de blockchain tegen de helft van 2018 in te zetten voor elk van de 500.000 Syrische vluchtelingen in de kampen in Jordanië. Met de blockchain gebeuren contante betalingen**

voor voedselhulp efficiënter, veiliger en transparanter. De technologie heeft ook het voordeel dat de betalingskosten verlagen;

- **Herstelling van enkele duizenden kilometers onverharde aanvoerwegen in de DR Congo door het Belgisch Ontwikkelingsagentschap;** deze wegen verbinden de landbouwproductie met markten op het platteland en in de steden, zodat de transportkosten dalen en de landbouwproductie in sommige regio's verviervoudigt;
- **Toekenning van leningen van staat tot staat voor de bouw van zeven spoorwegbruggen in Sri Lanka, de herstelling van kleine bruggen in Kameroen of de levering van stalen bruggen voor plattelandsontwikkeling in Ghana;**
- **Financiële steun voor het EU-Africa Trust**

Fund, dat bijdraagt aan de bestrijding van de plattelandsvlucht door economische kansen te scheppen dankzij de ontwikkeling van duurzame energie-infrastructuur in het noordwesten van Senegal. Kleine en kwetsbare producentengemeenschappen, waaronder vrouwen en jongeren, nemen deel aan irrigatieactiviteiten, scheppen 15.000 agrarische en niet-agrarische banen en bedienen 50.000 mensen via deze investeringen;

- **Investeringen door de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO), met nadruk op infrastructuur en innovatie:** verwerking van cacao in Ghana, toegang tot aangepaste financiële diensten voor kmo's in Ivoorkust, toegang tot telecomunicatie voor 3 miljoen inwoners in voornamelijk landelijke gebieden van Myanmar dankzij de bouw van 2000 telecommunicatietorens.

Indicators.be :

- **Personenvervoer per auto: evaluatie**

In 2015 bedroeg het aandeel van het personenvervoer per auto (uitgedrukt in passagierskilometers) in België 80%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden teruggebracht tot 65%. Volgens de vooruitzichten van het Federaal Planbureau zal deze doelstelling niet worden gehaald. Het aandeel van het personenvervoer per auto evolueert dus niet gunstig.

- **Onderzoek en ontwikkeling: evaluatie**

In 2016 bedroegen de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling in België 2,5% van het bruto binnenlands product. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer 3% bereiken. Als we de trend die sinds 2000 wordt vastgesteld extrapoleren, zal deze doelstelling worden gehaald. De uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling evolueren dus gunstig.

GROEN LICHT VOOR HET PROJECT MYRRHA

België wil een vernieuwer van wereldniveau blijven op belangrijke gebieden zoals nucleaire geneeskunde en de productie van medische radio-isotopen, onderzoek rond nieuwe materialen, deeltjesversnellers en de studie van de transmutatie van radioactief afval, die op termijn een oplossing zou kunnen betekenen voor deze kwestie.

In september 2018 besliste de Ministerraad op voorstel van de ministers bevoegd voor Economie, Energie en Wetenschapsbeleid om in België een nieuwe grote onderzoeksinfrastructuur te bouwen op de site van het SCK-CEN in Mol: MYRRHA (Multipurpose Hybrid Research Reactor for High Tech Applications).

- De eerste fase, namelijk de installatie MINERVA, die hoofdzakelijk bestaat uit een versneller van 100 MeV (Mega-elektronvolt), wordt gebouwd en zal volgens de planning vóór 2026 in gebruik worden genomen.
- Om over alle informatie te beschikken om de regering in staat te stellen tegen 2026 het volgende besluit te nemen, zullen de ontwikkeling en de studies van de MYRRHA-installatie worden voortgezet.
- De regering heeft ook beslist als kaderstructuur een ivzw (internationale vereniging zonder winstoogmerk) op te richten om het project te promoten en de deelname van geïnteresseerde internationale partners te ontwikkelen.
- Om het project alle kansen op slagen te geven heeft de ministerraad ten slotte besloten het structureel te financieren voor meer dan 550 miljoen euro over de periode 2019-2038, om enerzijds zowel de investeringen van de MINERVA-installatie tegen 2026 als de studies en ontwikkeling van de installatie te dekken, en anderzijds de exploitatiekosten ervan na 2027.
- De sociaaleconomische voordelen van deze investering zouden talrijk moeten zijn, zowel wat directe en indirecte tewerkstelling betreft (meer dan 600 banen) als met betrekking tot de activiteiten gekoppeld aan de bouw en de levering van hoogtechnologische componenten en diensten, gebieden waarop de Belgische bedrijven gekwalificeerd zijn.

Meer informatie op de [website van het Studiecentrum voor Kernergie \(SCK\)](#)

Goede praktijk

IN HET NATIONAAL PACT VOOR STRATEGISCHE INVESTERINGEN WORDEN ZES PRIORITAIRE GEBIEDEN AFGEBAKEND

België is een van de landen van de eurozone met de laagste overheidsinvesteringen. Dat is al meer dan 30 jaar zo, en het Nationaal Pact voor Strategische Investerings, waarvoor de federale regering in maart 2017 officieel het startschot gaf, is bedoeld om die situatie om te buigen. Het wil dan ook de economische groei, het scheppen van werkgelegenheid en de duurzaamheid van ons stelsel van sociale bescherming ondersteunen door tegen 2030 de publiek-private investeringen in belangrijke sectoren in België te versterken. Het Strategisch Comité, dat verantwoordelijk is voor de sturing van het plan, heeft zes gebieden afgebakend waarin een investeringsstrategie voor de lange termijn een toegevoegde waarde kan hebben: digitale transitie, cyberveiligheid, (digitaal) onderwijs, gezondheidszorg, energieprojecten en mobiliteit.

Meer informatie over het [Nationaal Pact voor Strategische Investerings](#)

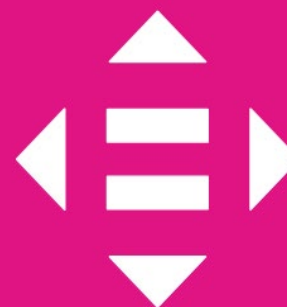
9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR

In 2018 stond België op de 8e plaats in de European Digital Economy and Society Index (DESI). Het actieplan "Digital Belgium" heeft als doel om tegen 2020 1 000 nieuwe bedrijven en 50 000 nieuwe banen te creëren in ons land. Op internationaal niveau maakt het bijdragen tot de vermindering van de digitale kloof deel uit van de Belgische strategie "Digital for Development".

SDG 10 : DRING ONGELIJKHEID IN EN TUSSEN LANDEN TERUG

10 ONGELIJKHEID
VERMINDEREN

De Europese Raad van maart 2010 heeft de nieuwe Europese strategie voor banen en groei gepresenteerd: Europa 2020. Een van de wezenlijke onderdelen van de strategie betreft de vijf doelstellingen die Europa tegen 2020 moet bereiken. De Europese Raad is eveneens overeengekomen dat elke lidstaat zijn eigen doelstellingen zou moeten vastleggen op basis van zijn vertrekpunt en zijn eigen kenmerken. Bijgevolg werkt België elk jaar een nationaal hervormingsprogramma uit, op basis van de aanbevelingen van de Raad aan ons land. In de periode 2015-2016 heeft de regering, om haar doelstellingen inzake groei en werkgelegenheid te bereiken, de Tax Shift in het leven geroepen, een fiscale hervorming die bedoeld is om de belastingdruk op arbeid te verschuiven naar andere belastbare basissen. Daarnaast heeft de regering een prioriteit gemaakt van de verhoging van het netto-inkomen van werknemers, in het bijzonder diegenen met een laag of middelhoog inkomen, om werken financieel aantrekkelijker te maken dan niet werken.

Het Belgisch stelsel van sociale bescherming draagt ongetwijfeld bij tot de strijd tegen ongelijkheid. In vergelijking met andere Europese landen is de ongelijkheid in ons land gering. Analyseert men evenwel de efficiëntie van de sociale bescherming, dan levert dat een gemengd beeld op. Algemeen gesproken is de efficiëntie van de sociale overdrachten in België relatief hoog. Volgens de cijfers van het de EU-SILC-enquête 2015 daalde de armoede dankzij de sociale overdrachten met 44% tegenover het niveau vóór de overdracht, terwijl die daling in de 28 EU-lidstaten gemiddeld 33% bedroeg, met een groot aantal lidstaten op ongeveer hetzelfde niveau als België. De cijfers tonen een lichte daling van de efficiëntie sinds 2005, doordat de bevolking op actieve leeftijd verkleint terwijl het aantal ouderen toeneemt. Volgens de cijfers van de EU-SILC-enquête 2016 neemt de efficiëntie nog steeds af ten opzichte van 2015. Daarnaast is het relevant te onderstrepen dat, terwijl het globale armoedecijfer in België iets onder het gemiddelde van de EU-28 ligt, het percentage voor een aantal kwetsbare categorieën hoger ligt dan het EU-gemiddelde: mensen met een migratie-achtergrond, mensen met lichte tot ernstige beperkingen in de dagelijkse activiteiten, mensen met een lage arbeidsintensiteit, en kinderen. Deze conclusie wijst op een gebrek aan adequate inkomensbescherming via de toegang tot arbeidsinkomen, maar ook op de ontoereikendheid van de sociale overdrachten voor mensen van wie die de voornaamste of enige bron van inkomsten zijn. (Bron: Evolutie van de sociale situatie en sociale bescherming in België 2017)

Op aanbeveling van het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties heeft de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK) 40 nationale indicatoren inzake kinderrechten uitgewerkt. Ze werden in 2016 gepubliceerd en zullen in 2018 worden bijgewerkt. Het doel ervan is een betere kijk te krijgen op de mate waarin de rechten van het kind al dan niet worden geëerbiedigd, vanuit het perspectief van het kind zelf. De nationale indicatoren voor kinderrechten zijn onderverdeeld in zeven groepen van indicatoren die een indicatie geven over de situatie van kinderen op het vlak van hun recht op bescherming van hun gezondheid, op welzijn, onderwijs en vrije tijd, op bescherming van hun gezinsleven en met betrekking tot de situatie van buitenlandse minderjarigen en kinderen in contact met het gerecht. Om iets te doen aan het gebrek aan gegevens over de kwetsbaarste groepen heeft de NCRK in 2017-2018 twee specifieke enquêtes verricht: de ene over kinderen uit de migratie, via de voorzieningen voor opvang en onderwijs voor nieuwkomers, de andere over kinderen die in openbare instellingen voor jeugdbescherming zijn geplaatst (gesloten afdeling). In eerste instantie is deze monitoring bedoeld om in België te worden gebruikt door politici, administraties en het maatschappelijk middenveld, om hun acties in een context te plaatsen, om een debat te openen of om te focussen op ongelijkheden en kwetsbaardere groepen van kinderen.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Herziening van de wet van 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen. De nieuwe wet (2017) voert een automatisch correctiemechanisme in, dat de maximaal toegestane loonsverhoging voor de volgende twee jaar corrigeert op basis van het verschil tussen de effectieve stijging van de werkelijke arbeidskosten in ons land en de stijging in de referentielanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland) over de afgelopen twee jaar;
- Integratie van vluchtelingen op de arbeidsmarkt: de wachttijd die zij moeten eerbiedigen om een baan te kunnen zoeken, wordt teruggebracht tot vier maanden;
- Organisatie van een internationale conferentie over sociale bescherming en werkgelegenheid (2017) gewijd aan internationale samenwerking op het vlak van de sociale zekerheid;
- Top Skills: een initiatief om vrouwen aan te moedigen zich kandidaat te stellen voor managementfuncties in de federale administratie. Zo kunnen vrouwen met managersambities in november deelnemen aan een gratis assessment om zich vertrouwd te maken met de selectieprocedures voor topmanagers;
- Publicatie van een oproep tot het indienen van projecten om sport en cultuur toegankelijker te maken voor mensen die in armoede leven (2018);
- Strijd tegen "Non Take UP", m.a.w. dat mensen geen toegang krijgen tot hun sociale rechten of er geen gebruik van maken: analyse van NTU in het Belgische overheidsbeleid in het kader van het programma Brain-be. Het onderzoeksproject TAKE (2015-2020) heeft drie dimensies: hoe groot is het probleem, hoe is het te verklaren en hoe zou het beleid moeten worden herzien om het gebruik ervan te maximaliseren? Daarnaast is het project bedoeld om de gevolgen van NTU qua budgettaire impact en qua billijkheid te onderzoeken en goede praktijken voor het monitoren van NTU in overheidsadministraties vast te leggen;
- Hervorming van het huwelijksrecht (2018). Het hoofddoel van de hervorming is het hervormen van de regels inzake huwelijksvermogensstelsels in het burgerlijk wetboek, om drie hoofddoeltellingen te verwezenlijken:
 - technische verduidelijking van huwelijksstatuut van bepaalde goederen en rechten in het stelsel van de wettelijke gemeenschap;
 - iets doen aan de onrechtvaardigheden die momenteel het gevolg zijn van een stelsel met scheiding van goederen door beschermingsmogelijkheden in het leven te roepen voor de economisch zwakste echtgenoot;
 - nieuwe evenwichten tot stand brengen met betrekking tot de positie van de langst levende echtgenoot ten opzichte van kinderen en andere gezinsleden, zowel in het huwelijksvermogensrecht als in het erfrecht;
- Maatregelen ter ondersteuning van het moederschap voor vrouwelijke zelfstandigen (2017):
 - Verlenging van het moederschapsverlof met 4 weken voor zelfstandige vrouwen.

De regeling valt voortaan uiteen in 3 verplichte weken en 9 facultatieve weken. De vergoeding bedraagt ongeveer 450 € per week. Daarnaast worden nu automatisch 105 gratis dienstencheques uitgereikt.

- Het facultatieve gedeelte kan niet alleen per week worden opgenomen, maar ook naar keuze voltijds of deeltijds, om beter aan te sluiten bij de reële werkomstandigheden van zelfstandige vrouwen.
- Vrijstelling van betaling van sociale-zekerheidsbijdragen met behoud van rechten voor het kwartaal na de bevalling;
- **Het stemrecht van Belgen die in het buitenland verblijven is uitgebreid tot verkiezingen voor het Gewest (2016);**
- **Uitbreiding van het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI) tot elke nieuwe begunstigde van een leefloon (2016):** een GPMI is tegelijk een ondersteunings- en monitoring-instrument 'op maat', maar ook een echt contract met rechten en plichten voor beide partijen, namelijk het OCMW (dat zich ertoe verbindt de betrokkene te helpen, hem de nodige instrumenten of contacten aan te reiken enz.) en de begunstigde (die zich ertoe verbindt de nodige stappen te ondernemen om zich in de maatschappij te integreren, zoals werk

vinden, opleidingen volgen, stage lopen...). Het doel van de begeleiding is door middel van onderling overeengekomen acties en doelstellingen het nodige te doen om ervoor te zorgen dat de begunstigde van het OCMW geleidelijk onafhankelijker wordt en ten volle kan participeren in de samenleving;

- **Invoering van Handistreaming (2016).** Handistreaming is een transversale en preventieve strategie om handicaps als dimensie te integreren in alle beleidsterreinen en op die manier ongelijkheden tussen mensen met en zonder handicap te vermijden. Handistreaming wil met andere woorden de handicap als dimensie integreren in al het overheidsbeleid. Om daar op een structurele manier toe te komen in de verschillende beleidsdomeinen, verbindt elke minister of staatssecretaris zich ertoe ieder jaar bij het opstellen van zijn beleidsnota de handicap als dimensie te integreren in minstens twee beleidsdomeinen;
- **Mobiliteitshulp voor gehandicapten: in 18 grote stations is de termijn om persoonlijke hulp te boeken teruggebracht van 24 tot 3 uur vooraf (2016);**
- **Toekenning van subsidies voor de app "on wheels". Met deze app kunnen**

rolstoelgebruikers de plaatsen die voor hen toegankelijk zijn raadplegen door zeer persoonlijke parameters in te voeren (2016);

- **Bijdrage aan de 3de socio-economische monitoring over arbeidsmarkt en origine (2017);**
- **Bijdrage aan het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (2016):** Financiering van projecten die bijdragen tot het verbeteren van de leefomgeving en gelijke kansen voor mensen van buitenlandse afkomst of met vreemde nationaliteit, met bijzondere aandacht voor nieuwkomers en vrouwen;
- **Financiering van lopende onderzoeksprojecten:**
 - 2GENDERS (Generation and Gender Energy Deprivation: Realities and Social Policies);
 - Causes of health inequalities in Belgium: Multiple dimensions, multiple indicators (CAUSINEQ);
 - IMMIGBEL: De situatie van mensen van buitenlandse origine op de arbeidsmarkt verbeteren (2016-2021);
 - IM²MEDIATE: Het beeld van migranten in de media: effecten die tot nadenken stemmen (2016-2019);

- MIGRADAPT: Migratie als Antwoord op Milieu-en klimaatverandering. Analyse in België;
- IPSWICH: Werkende armen en veranderingen in werk, inkomen, en de gezinssamenstelling (2015-2018);
- **Ervaringsdeskundigen: Er bestaat een diepe kloof tussen mensen die in armoede leven en de rest van de samenleving.** De belangrijkste doelstellingen van de dienst Ervaringsdeskundigen zijn:
 - het perspectief van mensen die in armoede leven integreren in de federale overheidsdiensten;
 - de toegankelijkheid van openbare diensten voor alle burgers verbeteren en in het bijzonder voor mensen die in armoede leven;
- **Afstemming van het minimumpensioen voor alleenstaande zelfstandigen op het**

niveau van het pensioen van werknemers (2016);

- **Financiering van de campagne "Een goeie werknemer is een goeie werknemer" (maart 2016-maart 2017):** gratis consultancy en opleiding van HR-diensten om werknemers met een migratie-achtergrond aan te werven;
- **Oprichting van een cel Gelijke Kansen binnen het directoraat-generaal Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden van de FOD Justitie (2018).** De cel Gelijke kansen is, in het bijzonder ter ondersteuning van het lid van de regering dat bevoegd is voor gelijke kansen, ten minste belast met:
 - het federale beleid inzake gelijke kansen en non-discriminatie voorbereiden, opvolgen en evalueren;
 - wettelijke, reglementaire en administratieve

bepalingen inzake gelijke kansen en non-discriminatie uitwerken, opvolgen en aanpassen;

- het federale beleid voorbereiden, opvolgen en vertegenwoordigen tijdens Gewestelijke, nationale, Europese en internationale bijeenkomsten;
- bijdragen aan de nationale verslagen en de verslagen voor internationale instanties met betrekking tot gelijke kansen en non-discriminatie en deze verslagen coördineren;
- projecten in het kader van de nagestreefde politieke doelstellingen opzetten, coördineren en opvolgen;
- informatie- en bewustmakingscampagnes, conferenties en studiedagen voorbereiden en organiseren;
- waar nodig netwerken ontwikkelen en werkgroepen oprichten om bovengenoemde taken te kunnen uitvoeren.

Op internationaal niveau is de Belgische wet van 12 juli 2015 teneinde de activiteiten van de aasgierfondsen aan te pakken een sterk signaal aan het adres van gewetenloze investeringsfondsen die gespecialiseerd zijn in goedkoop opkopen van overheidsschulden van landen in moeilijkheden. Deze fondsen leiden daarna gerechtelijke procedures in om de volledige nominale waarde van de schuld terugbetaald te krijgen, vermeerderd met interest en boetes wegens te late betaling. De wet verbiedt dat aasgierfondsen een hoger bedrag opeisen dan het bedrag waarvoor zij de schuld aanvankelijk op de secundaire markt hebben gekocht. Daartoe moet een rechter vaststellen dat de schuldeiser een "onrechtmatig voordeel" nastreeft, op basis van een aantal criteria: wanneer een duidelijke wanverhouding bestaat tussen de betaalde prijs en het gevorderde bedrag; wanneer de staat insolvent was of zich in een situatie van dreigend risico van wanbetaling bevond toen de schuld werd opgekocht; wanneer de schuldeiser wettelijk gevestigd is in een belastingparadijs, enz.

Op multilateraal niveau is België actief lid van de groep van landen die de economische, sociale en culturele rechten voorstaan. Bij zijn toetreding tot de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (2016-2018) heeft ons land expliciet vermeld de gelijkheid en de strijd tegen discriminatie te willen versterken, met bijzondere aandacht voor de rechten van vrouwen, kinderen en kwetsbare mensen.

Dat het Akkoord over het vergemakkelijken van de handel van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), dat de douaneprocedures wereldwijd vereenvoudigt en versnelt, in februari 2017 van kracht werd, betekent eveneens een specifieke ondersteuning voor de integratie van ontwikkelingslanden en minst ontwikkelde landen in de internationale handel. De WTO-akkoorden bevatten specifieke bepalingen die ontwikkelingslanden bijzondere rechten verlenen en ontwikkelde landen de mogelijkheid bieden om ontwikkelingslanden een gunstiger behandeling te geven dan andere WTO-leden. Deze specifieke bepalingen houden bijvoorbeeld in dat langere termijnen gelden voor de implementatie van akkoorden en verbintenissen, of maatregelen om de handelsmogelijkheden voor deze landen te vergroten. Deze specifieke bepalingen staan centraal in een werkprogramma dat "Doha-programma" werd gedoopt.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- Lancering van SOCIEUX+ (2017), een projectgroep voor technische bijstand opgezet op vraag van de Europese Commissie. Deze organisatie draagt bij tot de capaciteitsversterking van de partnerlanden bij het ontwikkelen, beheren en monitoren van een doeltreffend, inclusief en duurzaam stelsel voor sociale zekerheid en werkgelegenheidsbeleid;
- Programma ter ondersteuning van het gezondheidsbeleid in Senegal (2010-2017) - Implementatie van een ziekteverzekeringssysteem in twee departementen, Kounghoul (163.542 inwoners) en Foundiougne (276.222 inwoners);
- Samenwerking met de IOM, de VN-instantie belast met migratie, ter ondersteuning van de ontwikkeling van MigApp, een app die migranten objectieve informatie over migratie verstrekt en een tool omvat om de prijzen voor de internationale overmaking van geld te vergelijken. 'Remittances' zijn de privémiddelen die migranten naar hun land van herkomst sturen.

Indicators.be :

- Gini-index: evaluatie

In 2016 (inkomsten 2015) bedroeg de Gini-index van het equivalente beschikbare inkomen in België 26,3 op een schaal van nul tot honderd. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen mag dit cijfer niet verhogen. Volgens de vooruitzichten van het Federaal Planbureau zal België op de weg zijn om deze doelstelling te halen. De Gini-index evolueert dus gunstig.

- Armoederisico: evaluatie

In 2016 (inkomsten 2015) bedroeg het aandeel van de bevolking dat in armoede dreigt te vervallen in België 15,5%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Volgens de vooruitzichten van het Federaal Planbureau zal België op de weg zijn om deze doelstelling te halen. Armoederisico evolueert dus gunstig.

INTERVIEW MET MATHILDE WARGNIES

ATTACHÉ BIJ DE DIENST STEDÉLIJKE
SAMENHANG EN ARMOEDEBELEID VAN DE POD
MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE

*"Sociale rechten
automatisch toekennen
is een enorm
aandachtspunt om de
ongelijkheden waarmee
kwetsbare mensen
worden geconfronteerd
te verminderen"*

Mathilde Wagnies' deelname aan het Netwerk Armoede was voor haar de aanzet om het project rond automatische toekenning van rechten binnen de POD Maatschappelijke Integratie op zich te nemen. Dat project zal de komende jaren een van de prioriteiten van haar organisatie worden.

Welke problematiek wordt aan de orde gesteld door het project dat werkt aan het automatisch toekennen van sociale rechten?

MW : "In 2013 wilde het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting inzicht verwerven in de redenen waarom mensen in armoede of onzekerheid er niet toe komen hun rechten te laten gelden. Het bleek onder meer dat in de praktijk vooral de kwetsbaarste mensen geen toegang hebben tot

die rechten of ze niet gebruiken. De hoofdredenen zijn ofwel dat zij niet op de hoogte zijn van het bestaan van die rechten, ofwel dat zij niet in staat zijn die rechten te laten gelden. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting begon daarom met het opstellen van een stand van zaken van de sociale rechten en afgeleide sociale rechten waarvoor de federale staat bevoegd is. Het vroeg de federale administraties om fiches op te stellen als werkbasis om de deskundigen van die administraties samen te brengen en te bestuderen hoe zij de toekenning van deze rechten kunnen automatiseren. Dat is verre van eenvoudig."

Waarom is dat zo complex?

MW : "Dat komt in de eerste plaats doordat de wetgeving heel vaak voorwaarden oplegt voor het verkrijgen van deze rechten: eerst moet de begunstigde zelf een aanvraag indienen en vervolgens moet hij bewijzen dat hij recht heeft op een sociaal voordeel. In de tweede plaats is er soms een probleem met de bevoegdheidsverdeling. De FOD Mobiliteit is bijvoorbeeld wel bevoegd voor de NMBS, maar niet voor de MIVB. Het verlaagde tarief voor het openbaar vervoer valt dus gedeeltelijk buiten de federale bevoegdheid. Vervolgens dient men het begrip solvabiliteit van de betrokkenen te herzien, want de inkomsten waarop met name Financiën zich baseert, dateren van twee jaar voordien. Dat stemt uiteraard niet overeen met de huidige situatie van die mensen. En tot slot

zou men moeten beschikken over computerprogramma's met een enorme verwerkingscapaciteit om de gevallen van "non take-up" op te sporen. Sommige administraties hebben echter al oplossingen doorgevoerd. Het RIZIV heeft grote vorderingen gemaakt voor begunstigten van de verhoogde tegemoetkoming. De DG Energie is er eveneens in geslaagd automatisch het sociale tarief voor elektriciteitsrekeningen toe te kennen."

Waarom draait het bij dit project vooral?

MW : "Sociale rechten automatisch toekennen is van enorm belang om de ongelijkheden waarmee kwetsbare mensen worden geconfronteerd weg te werken. In de gezondheidszorg krijgen mensen dankzij het RVT toegang tot gezondheidszorg, terwijl ze daar zonder RVT van zouden afzien. Toegang tot telefoon en internet is tegenwoordig haast onmisbaar om aanvragen te kunnen indienen. Wie niet over die middelen beschikt, kan geen stap verder. Om het besef van die werkelijkheid te laten doordringen is de medewerking van de ervaringsdeskundigen met wie we aan dit project werken essentieel. Een van hen is momenteel gedetacheerd bij de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid om suggesties te formuleren. De ervaringsdeskundigen moeten de aandacht vestigen op moeilijkheden die mensen in kwetsbare situaties ondervinden bij hun contacten met de overheid en de toegang tot openbare diensten. De administratieve complexiteit is een obstakel waarvan zij ons bewust maken."

Goede praktijk

DE KOSTEN VOOR HET OVERMAKEN VAN GELD NAAR ONTWIKKELINGSLANDEN ZIJN TOT 3 KEER HOGER DAN WAT AGENDA 2030 WIL

Volgens een [studie die 11.11.11 en het HIVA](#) (Vlaams Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving) in mei 2017 publiceerden over de Belgische situatie inzake overmaking van geld naar ontwikkelingslanden, sturen migranten tussen de 2 en 5 miljard euro van België naar hun land van herkomst. De studie maakt bekend dat de gemiddelde kosten voor overmakingen vanuit België ongeveer 8% bedragen. In sommige gevallen kunnen ze oplopen tot 9,4%. Deze kosten terugbrengen tot 3% is een van de doelstellingen van Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en van het actieplan van Addis Abeba.

Na de publicatie van deze studie kondigde de minister voor Ontwikkelings-samenwerking aan dat hij contact zou opnemen met banken en andere instanties die dergelijke diensten aanbieden en overleg zou plegen met zijn collega's die verantwoordelijk zijn voor Financiën, Consumenten en Migratie, alsmede met de Internationale Organisatie voor Migratie.

Goed om
te weten

VERGRIJZING, PENSIOENSTELSELS EN DE HOUDBAARHEID VAN DE OVERHEIDSFINANCIËN ONDER DE LOEP VAN BEL-AGEING

Zoals vele andere ontwikkelde landen is ook België bezig met de hervorming van zijn pensioenstelsel. De vergrijzing van de bevolking – die wordt gekenmerkt door een laag geboortecijfer en een gestage stijging van de levensverwachting – heeft gevolgen voor de overheidsfinanciën en de potentiële economische groei. Volgens het Vergrijzingsverslag van de Europese Commissie (2012) zullen de Belgische overheidsuitgaven voor pensioenen tussen 2010 en 2060 naar verwachting stijgen van 11% tot 16% van het bbp, wat na Luxemburg, Cyprus en Slovenië de grootste toename is binnen Europa.

In ontwikkelde economieën zijn alle hervormingen van het pensioenstelsel erop gericht het verrekenen van de kosten van de vergrijzing opnieuw in evenwicht te brengen in het nadeel van de gepensioneerden: verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd, strengere voorwaarden voor de toekenning van prepensioenen en sterkere prikkels om een loopbaan na de officiële pensioenleeftijd voort te zetten. De auteurs van het BEL-Ageing onderzoeksproject zijn van mening dat de hervormingen die de houdbaarheid van de pensioenstelsels kunnen verbeteren, bekend zijn. Alleen moet in de hervormingen nog de juiste alchemie worden gevonden om ervoor te zorgen dat de productiviteitsgroei niet wordt verstoord, het welzijn van ouderen niet wordt geschaad en de ongelijkheden niet toenemen. De belangrijkste doelstelling van dit project, dat eind 2013 van start ging en begin 2018 eindigde als onderdeel van het programma Brain-be, is instrumenten voorstellen om de houdbaarheid van het Belgische pensioenstelsel kwantitatief te beoordelen en lopende of potentiële hervormingen van het pensioenstelsel en de arbeidsmarkt te testen.

Meer informatie over het [onderzoeksproject BEL-Ageing](#) is te vinden op de website van de FOD Wetenschapsbeleid.

10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN

116

Het Belgische socialebeschermingsstelsel draagt ongetwijfeld bij tot de strijd tegen ongelijkheid. Ons land heeft een lage ongelijkheidsgraad in vergelijking met andere Europese landen. Uit de laatste cijfers van de EU-SILC 2017-enquête blijkt echter dat specifieke groepen, die voor een groot deel afhankelijk kunnen zijn van sociale overdrachten, te kampen hebben met relatief hoge inkomensarmoede.

SDG 11 :

MAAK STEDEN EN MENSELIJKE
NEDERZETTINGEN INCLUSIEF, VEILIG,
VEERKRACHTIG EN DUURZAAM

11 DUURZAME STEDEN
EN
GEMEENSCHAPPEN

18%

van de Belgische bevolking deelt mee in een ongezonde woning te leven: woningen met lekkende daken, vochtige muren, vloeren of funderingen, rotte ramen of deuren, enz. Dit percentage ligt boven het gemiddelde van de EU-28 en neemt veeleer toe dan af.

Suburbanisatie leidt tot hoge kosten voor openbare diensten, tot het ontstaan van barrières en versnippering van de open ruimte, tot meer woon-werkverkeer. Ze heeft ook gevolgen voor het waterbeheer door het onttrekken van grondwater en een verhoogd overstromingsrisico. De economische, sociale en ecologische functies van de open ruimte komen daardoor eveneens onder druk te staan. Een andere bekommernis zijn de files, vooral rond economische centra zoals Antwerpen en Brussel, met tijdverlies, hoger brandstofverbruik en meer luchtverontreiniging tot gevolg.

De federale bijdrage aan het Nationaal Klimaatadaptatieplan werd in november 2016 door de federale regering goedgekeurd. Deze bijdrage is gericht op het uitvoeren van aanpassingsmaatregelen in twee sectoren (vervoer en crisisbeheer) om een gecoördineerd aanpassingsbeleid te bevorderen.

Op het vlak van veiligheid passen de Kadernota Integrale Veiligheid 2016-2019 en het Nationaal Veiligheidsplan 2016-2019 binnen het bijzondere klimaat na de aanslagen van 22 maart 2016 in Brussel. De volgende punten worden als politieke prioriteiten beschouwd:

- radicalisering, gewelddadig extremisme en terrorisme;
- mensenhandel en mensensmokkel;
- geactualiseerd integraal en geïntegreerd drugsbeleid;
- sociale en fiscale fraude;
- cybercrime en cybersecurity;
- geweldcriminaliteit, aantasting van de persoonlijke integriteit en discriminatie: intrafamiliaal geweld, seksueel geweld en kindermisbruik;
- georganiseerde eigendomscriminaliteit en illegale goederentrafieken;
- leefmilieu;
- verkeersveiligheid;
- overlast.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- **Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de Gewesten over de financiering van de strategische spoorweginfrastructuur (2018).**
Dit samenwerkingsakkoord moet ervoor zorgen dat op de federale financiering die op 31 maart 2017 werd goedgekeurd (d.w.z. 1 miljard euro om de GEN-infrastructuurprojecten af te ronden) niet mag worden bezuinigd gezien het strategisch nut ervan voor de mobiliteit van passagiers en goederen in België. Dit bedrag van 1 miljard euro komt bovenop de bronnen ter financiering van het saldo van het GEN-fonds, zijnde 73.444.980,79 euro op 1 januari 2016, na aftrek van het bedrag van de GEN-werkzaamheden die reeds vastgelegd waren in de investeringsplannen 2017-2020 van Infrabel en de NMBS;
- **Herziening van de nationale nucleaire en radiologische noodplannen in België na de ramp in Fukushima – Verzoek om advies van de Hoge Gezondheidsraad om specifieke aanbevelingen te formuleren;**
- **Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de Gewesten inzake grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand (2016).**
Dit samenwerkingsakkoord beoogt de uitvoering van het herziene Protocol van Göteborg, dat het delen van de inspanningen ter vermindering van de vervuiling uitbreidt tot de Europese landen. Het voert voor de 5 verontreinigende stoffen (SO₂, NO_x, VOS, NH₃, PM_{2,5}) de inspanning in die tegen 2020 moet worden geleverd;
- **Goedkeuring en uitvoering van talrijke actieplannen:**
 - Nationaal Klimaatadaptatieplan (2017-2020);
 - Belgisch Luchtvaartveiligheidsplan (2016-2020);
 - 7de Nationaal Veiligheidsplan;
 - Nationaal noodplan betreffende de aanpak van een terroristische gijzelneming of terroristische aanslag (2016);
 - Belgische Strategie Civiel Crisisbeheer;
 - Actieplan ITS;
- **Invoering van een crisismanagementsysteem op een beveiligd internet-portaal: Incident & Crisis Management System (2017);**
- **Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de Gewesten inzake slimme transportsystemen – Goedkeuring in 2016 ;**
- **Aanvaarding van het doorvoeren van het ingebouwde eCall-oproepsysteem op Belgisch grondgebied (2018);**
- **Vastlegging van een kader voor proefprojecten rond geautomatiseerde voertuigen (2016);**
- **Publicatie van het KB tot vermindering van de broeikasgasintensiteit van transportenergie (2018) :** Ihet besluit is enerzijds van toepassing op transport-brandstoffen die worden gebruikt voor de aandrijving van wegvoertuigen en niet voor de weg bestemde mobiele machines (met inbegrip van binnenschepen wanneer deze niet op zee varen), landbouw- en bosbouwtrekkers, en pleziervaartuigen

wanneer deze niet op zee varen en op elektriciteit voor verbruik in wegvoertuigen;

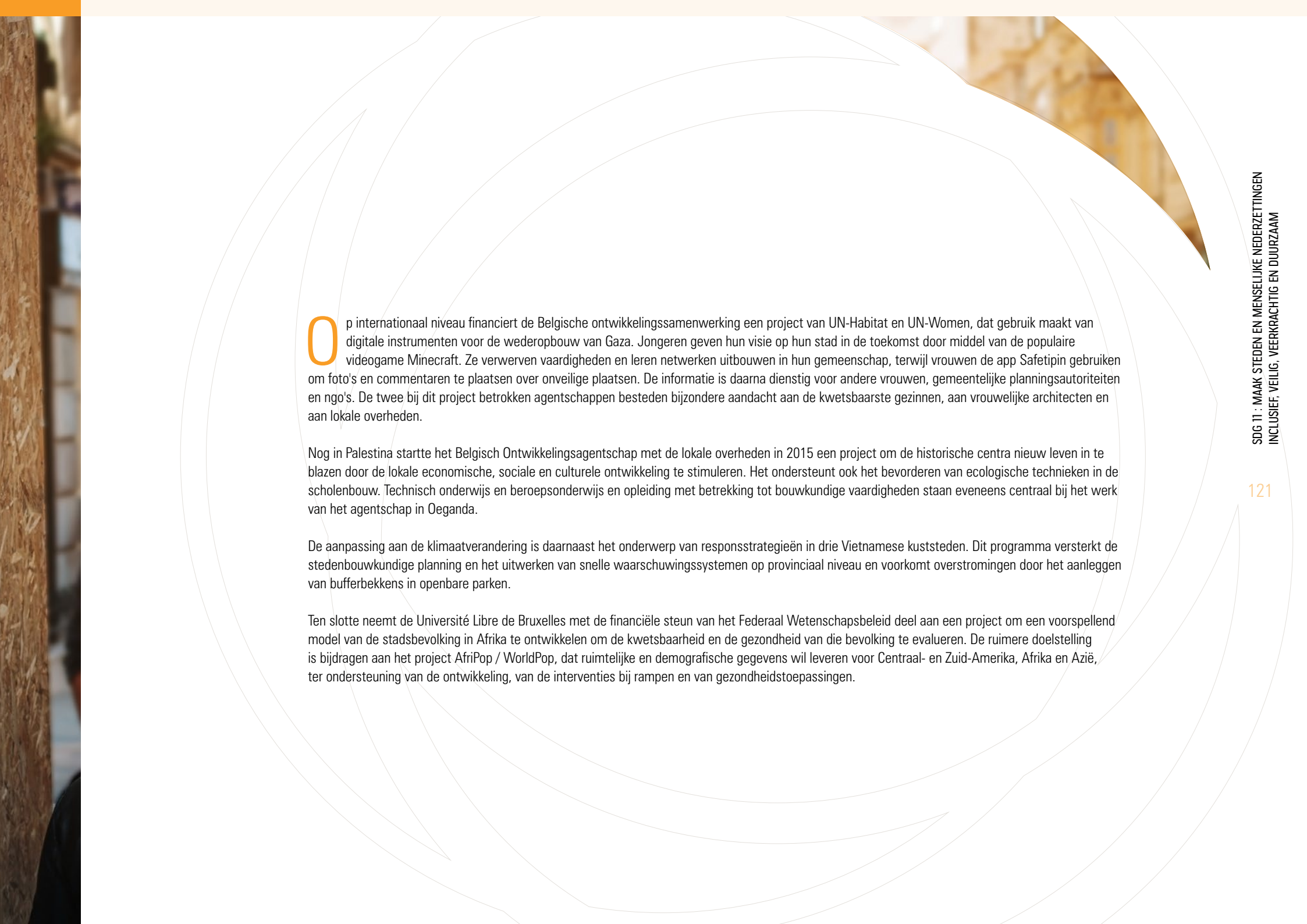
- Publicatie van een studie over het verband tussen telewerken en het verplaatsingsgedrag van de Belgen, waaruit blijkt dat telewerken een besparing van 9 miljoen km per dag oplevert (2018);
- Opname van de Belgische biercultuur in de representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid (2016);
- Publicatie van het KB betreffende de reglementaire maatregelen ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water (2016);
- Oprichting van het nieuwe CBRNe-centrum binnen het Crisiscentrum van de FOD Binnenlandse Zaken en publicatie van een nieuw CBRNe-noodplan (aanvallen met chemische, biologische, radiolo-

gische en nucleaire wapens of explosieven) (2018);

- Organisatie van grootschalige oefeningen om terroristische aanslagen te simuleren;
- Activering van het platform Be-Alert, een alarmeringssysteem waarmee de overheid in noodsituaties een boodschap naar de bevolking kan sturen (2017) en organisatie van de info-risicocampagne om het platform bekend te maken bij het publiek;
- Actualisering van het nationaal nucleair noodplan (2018);
- Grondig bezoek aan de luchthaven van Brussel-Nationaal om ter plaatse na te gaan of alles in het werk is gesteld om de opvang van gehandicapten op de luchthaven te vergemakkelijken, vanaf hun aankomst tot ze aan boord gaan (2016) – Voorstelling van de brochure "Rechten van passagiers met een beperkte

mobilititeit" (2016) aan een publiek van mensen die rechtstreeks of onrechtstreeks te maken hebben met de mobiliteitsproblemen van gehandicapten (2016);

- Voortzetting van het ETCS-masterplan om beveiligingssystemen te installeren op het binnenlandse netwerk van de NMBS;
- Financiering van het project BRAIN-TRAINS (BRAIN-TRAnsversal Assessment of Intermodal New Strategies). De studie betreft de transitie naar een meer intermodaal vrachtvervoer, qua operationeel beleid dat voor de veranderingen noodzakelijk is, qua wijzigingen in regelgeving en bestuur en qua integratie van maatschappelijke en ecologische uitdagingen. BRAIN-TRAINS handelt over intermodaliteit van de spoorvracht en de mate waarin dit met succes kan worden verwezenlijkt in het licht van de markt, de maatschappelijke uitdagingen en de uitwerking van het beleid, en analyseert hoe intermodaliteit bijdraagt aan het beantwoorden van die uitdagingen (2013-2018).

Op internationaal niveau financiert de Belgische ontwikkelingssamenwerking een project van UN-Habitat en UN-Women, dat gebruik maakt van digitale instrumenten voor de wederopbouw van Gaza. Jongeren geven hun visie op hun stad in de toekomst door middel van de populaire videogame Minecraft. Ze verwerven vaardigheden en leren netwerken uitbouwen in hun gemeenschap, terwijl vrouwen de app Safetipin gebruiken om foto's en commentaren te plaatsen over onveilige plaatsen. De informatie is daarna dienstig voor andere vrouwen, gemeentelijke planningsautoriteiten en ngo's. De twee bij dit project betrokken agentschappen besteden bijzondere aandacht aan de kwetsbaarste gezinnen, aan vrouwelijke architecten en aan lokale overheden.

Nog in Palestina startte het Belgisch Ontwikkelingsagentschap met de lokale overheden in 2015 een project om de historische centra nieuw leven in te blazen door de lokale economische, sociale en culturele ontwikkeling te stimuleren. Het ondersteunt ook het bevorderen van ecologische technieken in de scholenbouw. Technisch onderwijs en beroepsonderwijs en opleiding met betrekking tot bouwkundige vaardigheden staan eveneens centraal bij het werk van het agentschap in Oeganda.

De aanpassing aan de klimaatverandering is daarnaast het onderwerp van responsstrategieën in drie Vietnamese kuststeden. Dit programma versterkt de stedenbouwkundige planning en het uitwerken van snelle waarschuwingssystemen op provinciaal niveau en voorkomt overstromingen door het aanleggen van bufferbekkens in openbare parken.

Ten slotte neemt de Université Libre de Bruxelles met de financiële steun van het Federaal Wetenschapsbeleid deel aan een project om een voorspellend model van de stadsbevolking in Afrika te ontwikkelen om de kwetsbaarheid en de gezondheid van die bevolking te evalueren. De ruimere doelstelling is bijdragen aan het project AfriPop / WorldPop, dat ruimtelijke en demografische gegevens wil leveren voor Centraal- en Zuid-Amerika, Afrika en Azië, ter ondersteuning van de ontwikkeling, van de interventies bij rampen en van gezondheidstoepassingen.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Internationale samenwerking om het werk van architect Le Corbusiers in de Werelderfgoedlijst van UNESCO (2016) op te nemen:** er zijn zeven staten bij betrokken: Argentinië, België, Frankrijk, Duitsland, India, Japan en Zwitserland;
- **B-Fast (Belgian First Aid and Support Team)-operaties in het buitenland:** Haïti (2016), Griekenland (2016), Italië (2016), Dominica (2017);
- **Internationale samenwerking om oerbossen en oude beukenbossen in de Karpaten en andere Europese regio's op de Werelderfgoedlijst te plaatsen:** 12 landen zijn erbij betrokken, waaronder België met betrekking tot het Zoniënwoud (2017);
- **Deelname aan een grootschalige cyberoefening georganiseerd door het Europees Agentschap voor netwerk- en informatiebeveiliging (ENISA).** Het scenario van deze oefening simuleerde cyber-incidenten met gevolgen voor de luchtvaartsector in verschillende landen. Op Belgisch niveau zijn de betrokken actoren het Centre for Cybersecurity Belgium en zijn operationele dienst CERT.be, ADIV, FCCU, BIPT, de FOD Mobiliteit, Belgocontrol, Proximus en de luchthaven van Zaventem (2018);
- **Coördinatie, samen met Frankrijk, van proefpartnerschappen rond het thema stedelijke armoede, in het kader van het Pact van Amsterdam inzake Europees stedelijk beleid (vanaf 2016);**
- **Samenwerking van het Belgisch Wetenschapsbeleid met UNESCO via projecten die satellietbeelden gebruiken voor een betere monitoring en beheer van sites die tot het werelderfgoed behoren;**
- **Deelname van het Belgische wetenschapsbeleid aan het Europees programma Copernicus (monitoring van de aarde voor milieu en veiligheid);**
- **Deelname aan de 2de conferentie over "Safe Schools" (2017) en steun voor de gelijknamige verklaring, die een politiek engagement inhoudt om te zorgen voor een betere bescherming van schoolkinderen, studenten en onderwijzend personeel tijdens gewapende conflicten;**
- **Ondersteuning voor het inzetten van de G5 Sahel Joint Force.** De G5 Sahel is een institutioneel kader voor de coördinatie en het monitoren van de regionale samenwerking op het gebied van het ontwikkelings- en veiligheidsbeleid, dat tijdens een top van 15 tot 17 februari 2014 in het leven is geroepen door vijf Sahelstaten: Mauritanië, Mali, Burkina Faso, Niger en Tsjaad;
- **Begeleiding van de stad Sikasso in Mali gedurende vijftien jaar (2002-2017) bij het ontwerp en de uitvoering van haar geïntegreerd en duurzaam afvalbeheer.** Die periode was lang maar noodzakelijk voor het invoeren van rationele afvalinzameling en dito afvalbeheer, waarbij staat, gemeenten, privébedrijven en gebruikers worden samengebracht ten dienste van de stedelijke netheid;
- **Versterking van de binnenlandse veiligheid in Burkina Faso.** Het project "Steun voor de versterking van de binnenlandse veiligheid in Burkina Faso" ontstond na de terreuraanslag in Ouagadougou in januari 2016, om de coördinatie tussen de verschillende veiligheidsdiensten te verbeteren wanneer zich een dergelijke noodsituatie voordoet. Snelle interventieteams zijn opgericht en uitgerust met adequaat materieel en er is aanzienlijk geïnvesteerd in opleiding. De noodzaak van deze inspanningen werd eens te meer benadrukt door een tweede terreuraanslag in augustus 2017 en een derde in maart 2018. Op middellange termijn wil het project de sector in zijn geheel hervormen;

- Programma ter ondersteuning van de hervorming van de veiligheidssector in de DR Congo (2015-2021);
- Ontsluitingsprogramma in de DR Congo: district Tshopo (2014-2021), Oost-Kasaï (2013-2020), Kwilu en Kwango (2011-2018);
- De 3de internationale conferentie over slachtoffers van etnisch en religieus geweld in het Midden-Oosten vond in België plaats (2018). Deze conferentie past binnen de ruimere politieke, militaire en humanitaire inspanningen van de internationale gemeenschap in de regio. Ze maakt deel uit van een cyclus die in 2015 in Parijs begon en in 2017 in Madrid werd voortgezet, gewijd aan de noodzakelijke vrijwaring van het culturele, religieuze en etnische erfgoed van het Midden-Oosten – in het bijzonder in Irak en Syrië;
- Een vergadering van de VN-werkgroep rond gedwongen verdwijningen (2018), met 5 onafhankelijke deskundigen, vond in België plaats;
- On Mechelen werd een wereldconferentie over steden en migratie georganiseerd, in samenwerking met de IOM, UN-Habitat en United Cities and Local Governments (UCLG);
- Toekenning van humanitaire hulp aan de eilanden die het zwaarst getroffen zijn door de orkaan Irma;
- Bijdrage aan de financiering van het project "Scaling up and Deepening of Planning Support to Palestinian Communities in East Jerusalem" (2013-2016) en het project "Utilizing Digital Tools to Promote Human Rights and Create Inclusive Public Spaces in the Gaza Strip" (2017-2019) van UN-Habitat;
- Missies van Defensie in het buitenland in 2018:
 - Midden-Oosten: deelname aan de coalitie tegen IS;
 - Mali: bijdrage aan MINUSMA (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali);
 - Centraal-Afrika: deelname aan een Amerikaans samenwerkingsprogramma rond maritieme veiligheid, ter bestrijding van piraterij, drugshandel, smokkel en illegale visserij;
 - Oost-Europa: missie in de Baltische Zee om explosieven uit eerdere conflicten op te sporen en te vernietigen;
 - Middellandse Zee: missie in het kader van de strijd tegen mensenhandel, illegale wapenhandel en terrorisme op zee.

Indicators.be :

▪ Ontoereikende huisvesting: evaluatie

In 2016 bedroeg het aandeel van de bevolking dat in een woning woont met lekken in het dak, vochtige muren, vloeren of funderingen, of rotte ramen of vloeren in België 19,2%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Deze doelstelling zal niet worden gehaald wanneer de trend sinds 2003 wordt voortgezet. Het aandeel van de mensen die in ontoereikende huisvesting wonen, evolueert dus niet gunstig.

▪ Blootstelling aan fijn stof: evaluatie

In 2014 bedroeg de bevolkingsgewogen gemiddelde concentratie van fijn stof (PM_{2,5}) in België 14,2 microgram per kubieke meter. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer dalen tot 3%. Als we de trend die sinds 2000 wordt vastgesteld extrapoleren, zal deze doelstelling niet worden gehaald. De blootstelling aan fijn stof evolueert dus ongunstig.

TELEWERKEN BESPAART 9 MILJOEN KILOMETER VERPLAATSING PER DAG IN BELGIË

In 2018 voerde de FOD Mobiliteit en Vervoer voor het eerst een studie uit waarin het rechtstreeks verband tussen telewerken en het verplaatsingsgedrag van de Belgen wordt onderzocht. Uit deze studie blijkt dat 17% van de werknemers tegenwoordig minstens één dag per week telewerken. Dit betekent een vermindering van het aantal ritten met 6,7%, goed voor 9.300.000 minder kilometers per dag!

Voor deze studie werd bij 2.000 Belgen via een vragenlijst gepeild naar hun keuzes inzake mobiliteit en werk, vanuit het specifieke perspectief van telewerk. Aan de hand van de antwoorden op de vragen over telewerk kon men verbanden te leggen met hun verplaatsingsgedrag. Brussel is veruit de beste leerling van de klas op het gebied van telewerk. 43% van de werknemers die in Vlaanderen of Wallonië wonen maar in Brussel werken, doen regelmatig aan telewerk. Dat kan natuurlijk verklaard worden door het feit dat mensen die in Brussel werken doorgaans langere afstanden moeten afleggen en dus meer geneigd zijn tot telewerken. Ook de aanzienlijke aanwezigheid van hoofdkantoren van grote bedrijven en van sectoren die zich goed tot telewerk lenen, kan een verklaring zijn. Dit percentage telewerkers vermindert het woon-werkverkeer met 9%, wat neerkomt op 12% minder kilometers van Vlaanderen of Wallonië naar Brussel.

Meer informatie op de [website van de FOD Mobiliteit en Vervoer](#)

Goed om
te weten

DE APP 112 BE VOOR SMARTPHONES MAAKT HET MOGELIJK IN HEEL BELGIË SNEL HULPDIENTEN TE BELLEN.

De app 112 voor smartphones kwam er begin 2017 als resultaat van een samenwerking tussen de FOD Volksgezondheid, de FOD Binnenlandse Zaken en de Federale Politie. De app is niets anders dan een digitale versie van "pre-calltalking", waarbij de burger na het klikken op een icoontje rechtstreeks in contact wordt gebracht met de bevoegde operator. Er zijn drie iconen beschikbaar: één voor medische noodhulp, één voor brandweerhulp en één voor politiehulp. De app 112 biedt echter nog meer mogelijkheden. Zo kan de burger in de app medische informatie over zichzelf registreren, zoals hartaandoeningen, allergieën, epilepsie, diabetes... De operator beschikt dan ook over informatie die hij zal doorgeven aan de hulpdiensten die ter plaatse komen. Dit bespaart kostbare tijd. De app 112 maakt het ook mogelijk de oproeper veel nauwkeuriger te lokaliseren, omdat zijn positie naar de alarmcentrale wordt gestuurd terwijl de oproep bezig is. Ook kunnen doven, slechthorenden of spraakgestoorden met de operator van de alarmcentrale chatten of sms-berichten uitwisselen.

Meer informatie op www.112.be

11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN

Na de aanslagen van 22 maart 2016 in Brussel moesten de inspanningen op het vlak van veiligheid worden opgedreven om de bevolking veilige openbare ruimten te bieden. De strijd tegen radicalisering, gewelddadig extremisme en terrorisme is de topprioriteit geworden van het 7^e Nationale Veiligheidsplan (2016-2019).

SDG 12 :

VERZEKER DUURZAME CONSUMPTIE- EN PRODUCTIEPATRONEN

12 VERANTWOORDE
CONSUMPTIE
EN PRODUCTIE

België is Europees kampioen in het recyclen van verpakkingsmaterialen: meer dan 80% wordt er gerecycleerd tegenover een gemiddelde van 64% in de EU. Het binnenlandse materiaalverbruik in België ligt dan weer hoger dan het Europese gemiddelde van 15 ton/persoon.

Een studie die Price Waterhouse Coopers in 2015 uitvoerde, toont aan dat de circulaire economie in ons land bijna 100.000 nieuwe banen en een toegevoegde waarde van 7,3 miljard euro kan genereren. Alleen al in de chemische sector zou de groei 3 tot 6% bedragen.

Op federaal niveau werd eind 2016 een stappenplan met 21 maatregelen goedgekeurd om de circulaire economie te ondersteunen. De nadruk ligt op de ontwikkeling van productnormen, ecodesign en consumentenbescherming. Dit stappenplan voorziet in de oprichting van een kenniscentrum over duurzame economie, dat niet alleen informatie moet delen en goede praktijken moet verzamelen, maar ook de evolutie van de prijzen van duurzame producten en de problematiek van de geprogrammeerde veroudering op de voet moet volgen. In dit verband zijn samenwerkingsovereenkomsten gesloten met sectorale organisaties, zoals het charter met GO4CIRCLE, de beroepsfederatie van bedrijven die de circulaire economie in het middelpunt van hun activiteiten plaatsen. Dit charter werd ondertekend in oktober 2016 en bepaalt dat GO4CIRCLE over een periode van 3 jaar 78 centra zal bezoeken die PMD- of AEEA-afval recyclen, organisch afval composteren, textiel recupereren ... om vaak voorkomende recyclingproblemen ten gevolge van een onzorgvuldig design op te sporen en te rapporteren aan de federale overheid. Op die manier wil België, als pionier in sorteren en recyclen, proactief bijdragen aan de discussies op Europees niveau, zowel wat productnormen als wat consumentenbewustzijn betreft.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Financiering van een studie om concrete maatregelen te vinden die de federale overheid kan nemen om geprogrammeerde veroudering te bestrijden en de doeltreffendheid en haalbaarheid ervan te analyseren (mei 2017);
- Voorstelling van het charter "Toegang van kmo's tot overheidsopdrachten" (2018). Om de toegang van kmo's – bedrijven met maximaal 50 werknemers – tot overheidsopdrachten te verbeteren, stelt de federale overheid een charter met 13 principes voor. De centrale doelstelling van dit handvest is het aantal kmo's dat deelneemt aan overheidsopdrachten te verhogen;
- Publicatie van een Gids "Strijd tegen sociale dumping in het kader van overheidsopdrachten en concessie-overeenkomsten": klassieke sectoren (2017) en speciale sectoren (2018);
- Organisatie van een rondetafelgesprek van de European Battery Alliance (EBA) om deze sector in kaart te brengen en overleg op te starten over ondersteunende en coördinerende initiatieven, niet alleen in België maar ook op Europees niveau, om het Europese marktaandeel in de ontwikkeling en productie van (duurzame) batterijen aanzienlijk te vergroten – (juni 2018);
- Uitvoeren van een 2de marktstudie betreffende het aandeel van primaire producten op basis van gecertificeerd hout op de Belgische markt in 2016. De studie werd in april 2018 afgerond en toont aan dat dit aandeel 59,5% bedraagt;
- Financiering van een studie over de RRR-index: Recyclability, Recoverability, Reusability (2017). De studie toont aan dat het vastleggen van een score voor oordeelkundig gebruik en recycleerbaarheid van een product mogelijk is en doet een eerste voorstel om die score te berekenen;
- Financiering van een studie om te analyseren hoe men kan aanduiden dat gerecycleerde kunststoffen werden gebruikt en welke initiatieven mogelijk zijn om het gebruik van recyclaat te stimuleren (2017);
- Organisatie van een seminar over de "Financiering van de circulaire economie" (2017);
- Publicatie van de wet houdende instemming met het Verdrag van Minamata in verband met kwik. Dit verdrag voorziet in een reeks maatregelen ter bescherming van de menselijke gezondheid en het milieu tegen emissies en lozingen van kwik. In het bijzonder wordt bepaald dat de tussentijdse opslag van kwik en het beheer van kwikafval op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze moeten gebeuren (2018);
- Ontwikkeling van een zelftest-methodologie en publicatie van een handleiding voor bedrijven die willen vermijden dat primaire microplastics in het milieu terechtkomen (2016);
- Goedkeuring van een federaal actieplan marien zwerfval, dat zowel maatregelen voor de preventie van marien zwerfval aan de bron als maatregelen voor de sanering van de zee omvat (2017);

- **Campagne #BeBiodiversity** om consumenten en bedrijven te betrekken bij de strijd tegen de afnemende biodiversiteit. Het doel is tweeledig: de vraag naar dergelijke producten stimuleren en bedrijven aanzetten om er meer van te produceren (2017-2018);
- **Invoering van een nieuw CO2-etiket** voor een betrouwbaarder weergave van de werkelijke uitstoot van auto's om de consument beter te informeren (2018). De meting is gebaseerd op de "Worldwide Harmonised Light Vehicle Test Procedure" (WLTP), die rekening houdt met realistischer testomstandigheden (2018);
- **Online plaatsen van een zelfevaluatie-tool** voor de duurzaamheid van evenementen (2016);
- **Implementatie van een centraal gecoördineerd samenwerkingsmodel voor aankopen binnen de federale administratie (2017).** Het centraal gecoördineerde samenwerkingsmodel heeft de volgende doelstellingen:
 - de doeltreffendheid en rendabiliteit van de aankopen van leveringen en diensten verhogen;
 - de deelname van kmo's aan overheidsopdrachten verbeteren en

de duurzaamheid van overheidsopdrachten bevorderen;

- **Integratie van duurzame ontwikkeling in de omzetting van de Europese richtlijnen inzake overheidsopdrachten (2016);**
- **Publicatie van omzendbrief 307** sexes over de aankoop van personenwagens door de federale administratie. De nieuwe omzendbrief eist dat rekening wordt gehouden met de ecoscore van voertuigen en legt een quotum op voor de aankoop van elektrische en hybride voertuigen en voertuigen op CNG. Voor het eerst wordt het begrip duurzaamheid ook uitgebreid tot verkeersveiligheid. Het gaat in dit verband hoofdzakelijk om nieuwe slimme systemen die het rijden veiliger en comfortabeler maken. Deze opties zijn niet onderworpen aan quota, maar worden voor de keuze van een voertuig in aanmerking genomen bij de eindevaluatie (2017);
- **Evaluatie en update van de omzendbrief van 16 mei 2014 over de integratie van duurzame ontwikkeling in overheidsopdrachten, drie jaar na de inwerkingtreding ervan (2017-2018);**
- **Subsidiëring van 6 nieuwe SDG Voices (2018);**

- **Publicatie van het KB houdende oprichting van de bijzondere raadgevende commissie "Onrechtmatige bedingen" binnen de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (2017);**
- **Publicatie van het KB houdende oprichting van de bijzondere raadgevende commissie "Verbruik" binnen de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (2017);**
- **Campagne "Het Europees Ecolabel, de Power Flower" (2017);**
- **Lancering van het Belgische EPD-programma (7 december 2016).** Het EPD-programma implementeert de vereisten van het KB betreffende de milieuvermeldingen op bouwmaterialen. EPD staat voor "environmental product declaration" en is niets anders dan een schriftelijke verklaring met gekwantificeerde informatie over een bepaalde reeks milieueffecten op basis van een levenscyclusanalyse;
- **Goedkeuring van het Nationaal actieplan "Bedrijven en Mensenrechten" (2017-2020);**
- **Uitwerking van het instrument "Gender en overheidsopdrachten" (2018).**

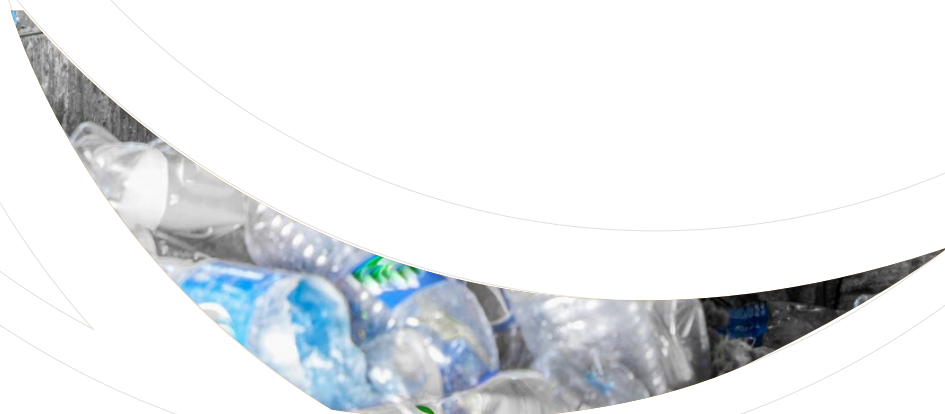

Op internationaal niveau werkt Enabel, in overleg met zijn partnerlanden, op verschillende fronten aan het aanpakken van de vele soorten onregelmatigheden en de gevolgen daarvan. In Marokko bijvoorbeeld helpt het project "Ontwikkeling van de saffraan- en dadelpalmsector" de producenten om droge periodes te omzeilen. In deze context draagt het agentschap bij door plannen te ontwikkelen om de waterverliezen te verminderen en de capaciteit van het watertransport te verbeteren, maar ook om de traditionele kanalen te onderhouden en te herstellen of de grondwaterlagen aan te vullen. In Rwanda, waar twee programma's lopen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, is het doel de bosbestanden te vergroten en het beheer ervan te verbeteren. Eveneens gekoppeld aan het aspect bosbouw zijn de acties rond "biomassa-energie" die op Rwandese bodem worden ondernomen. Ook deze initiatieven mikken op de vermindering van de uitstoot van gassen en van het verbruik van hout als energiebron, waarbij de overschakeling van steenkool op alternatieve, "groene" energie, zoals pellets, wordt aangemoedigd.

Een partnerschap opzetten tussen politieke entiteiten en particuliere actoren neemt veel tijd in beslag. Maar in de Boliviaanse provincie Chuquisaca steunen het Ministerie van Plattelandsontwikkeling en het Belgisch Ontwikkelingsagentschap nu slimme, milieuvriendelijke landbouwpraktijken die een brug slaan tussen producent en consument en de vermarkting van biologische groenten en fruit vergemakkelijken. Dankzij verbeterde productie-, oogst- en conserveringspraktijken kunnen natuurlijke producten gepromoot worden en daalt het pesticidgebruik, en intussen vergroot het gebruik van het label "schone lokale productie" van de gemeente Sucre (met meer dan 300 gecertificeerde producenten) de zichtbaarheid van het product.

Het Trade for Development Centre (TDC) informeert en sensibiliseert rond eerlijke en duurzame handel en ondersteunt producentenorganisaties in de partnerlanden van de Belgische regeringssamenwerking. Van 2014 tot 2017 ontvingen 75 kmo's in 17 landen steun van het TDC, goed voor ongeveer 113 158 begunstigden die actief zijn in verschillende sectoren: cacao, olie, handwerk, goud, fruit en groenten, thee, noten, hout, toerisme en vooral koffie. In 2017 richtte het TDC zijn aandacht op de kledingsector. Het startschot van de week van de eerlijke handel was de gelegenheid om een tool voor te stellen die de sector transparanter maakt door het mogelijk te maken de oorsprong van een kledingstuk te achterhalen. Dit thema stond ook centraal tijdens de derde editie van het fairtrade-ontbijt van het TDC in het federale parlement.

België verdedigt een duurzame en verantwoorde aanpak van het beheer van natuurlijke hulpbronnen, waaronder diamanten. Het zet zich in voor de implementatie van de conclusies van de African Diamond Conference, die in november 2017 door Buitenlandse Zaken werd georganiseerd in samenwerking met het Antwerp World Diamond Centre (AWDC). Daarom speelt België ook een actieve ondersteunende rol in de EU, die in 2018 het roterend voorzitterschap van het Kimberley-proces waarneemt.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- Ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst tussen de Benelux-landen over circulaire economie in de praktijk (december 2016) en verwezenlijking van een studie om de mogelijkheden tot verlenging van de levenscyclus van energiegerelateerde producten te evalueren en criteria voor te stellen voor de herstelbaarheid van bepaalde doelproducten (juni 2018);
- Steun voor het roterend voorzitterschap van de EU van het Kimberley-proces (KP) in 2018. De intersectorale KP-bijeenkomst vond plaats in Antwerpen (juni 2018) en de plenaire vergadering in Brussel (november 2018);
- Publicatie door het TDC (Trade for Development Centre, een initiatief van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking) van de brochure "Zijn we op weg naar duurzame palmolie?" om de balans op te maken van de geleverde inspanningen en weerklank te geven aan de goede initiatieven van de privésector op het vlak van duurzaamheid. Het TDC heeft inderdaad een rol als waarnemingspost voor eerlijke en duurzame handel, en meer bepaald handel van Belgische bedrijven en organisaties met ontwikkelingslanden (2016);
- Steun aan de cacaosector in het kader van de eerlijke handel: producentenorganisaties een betere toegang tot de markt garanderen via het Trade for Development Centre (TDC). Twintig coöperaties of groepen van cacao producenten genieten deze steun. Twaalf daarvan – verdeeld over Bolivia (1), Peru (7), Vietnam (1), Ghana (1) en Ivoorkust (2) – ontvingen financiële steun, terwijl 8 Ivoiriaanse coöperaties twee coachingmodules rond marketing kregen (2016-2017);
- Organisatie van de African Diamond in samenwerking met het Antwerp World Diamond Centre (AWDC) (november 2017). Actieve steun bij de EU, die in 2018 het roterend voorzitterschap van het Kimberley-proces (KP) waarneemt.
- In Tanzania is het project WaSKiRP (Water and Sanitation Kigoma Region Project) gestart met de ontwerpfase van 16 watervoorzieningssystemen voor 200.000 mensen op het platteland (2017). Zo draagt dit project bij tot een universele en rechtvaardige toegang tot drinkwater en tot veilige en betaalbare sanitaire voorzieningen voor iedereen;
- In Senegal ondersteunt het project BRAVAFOR (Bassins de Réention et de Valorisation de Forages) de begunstigde gemeenten zodat zij over grotere watervoorraden beschikken om nieuwe moderne productiemiddelen te ontwikkelen. De uitvoering van het project maakt deel uit van de decentralisatie en betreft de gemeenten, de regionale ontwikkelingssagentschappen en de gedeconcentreerde technische diensten. In elke regio zijn regionale comités opgericht om het project te begeleiden. De toekomstige gebruikers van de uitgevoerde werken werden eveneens betrokken om een scherper beeld te krijgen van hun behoeften en hen verantwoordelijk te maken voor hun projecten (2017) ;
- Begeleiding van de stad Sikasso in Mali bij het uitwerken en doorvoeren van haar

geïntegreerd en duurzaam afvalbeheerbeleid (tot 2017).

De beslissing om een stortplaats te bouwen, het Centre d'enfouissement technique (CET), maakte het mogelijk activiteiten uit te denken en door te voeren om tot een geïntegreerd en duurzaam afvalbeheersysteem te komen. Dit systeem is gebaseerd op het nationaal sanitatiebeleid en op het beginsel dat de vervuiler betaalt. Momenteel is de afvalophaling in Sikasso georganiseerd en schept ze economische kansen via het recyclen van kunststoffen, papier en organisch materiaal;

- **De Belgische Ontwikkelingssamenwerking ondersteunt boeren en landbouworganisaties in het Andesgebied (Ecuador, Bolivia, Peru) via technische bijstand en capaciteitsversterking.** Deze initiatieven zijn bedoeld om de capaciteiten van lokale actoren te versterken en daarbij voorrang te geven aan landbouw en aan duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen (2016 en volgende jaren);
- **Toekenning van een subsidie door Enabel in het INERA onderzoeksstation in Ngandadjika, Oost-Kasaï, zodat het zaden van nieuwe maïs-, aardnoten-, vigna- en sojabonenvariëteiten kan**

produceren. Deze subsidie is ook bedoeld om verschillende rassen te testen en de beste zaden van de traditionele rassen die de boeren oogsten te verzamelen om ze te beschrijven, te bewaren en te vergelijken met de zaden van de onderzoekscentra. In totaal werden met steun van het programma 32 soorten "boerenzaden" van maïs, 9 van sojabonen, 9 van aardnoten en 16 van vignabonen verzameld voor dit doel (2018);

- **Programma ter ondersteuning van de verbetering van de kwaliteit van de landbouwgrond in Oost-Kasaï en Lomami door groenbemesting toe te passen.** Het gaat om gronden in Hypparrhenia-savannes in de provincie Lomami en Imperata-savannes in Oost-Kasaï. De aanwezigheid van de grasoort Imperata wijst op gedegradeerde en zure grond. Om iets te doen aan deze kwaliteitsproblemen van potentieel bouwland heeft het programma ervoor gekozen agro-ecologische alternatieven voor te stellen die de bodemkwaliteit verbeteren en tegelijk de maïsoopbrengsten verhogen. Het gaat onder meer om bodemvoorbereiding zonder afbranden, maïs combineren met een peulvrucht en braaklegging met een peulvrucht als groenbemester die meerdere effecten heeft op de maïsteelt. Deze

manieren van werken hebben gunstige effecten op de maïsteelt, zoals: stikstofbinding via de wortels van de peulvrucht, goede bodembedekking zodat ongewenste planten er niet kunnen kiemen en het schoffelen makkelijker verloopt, productie en afgifte van biomassa door de peulvrucht, wat de textuur van de bodem ten goede komt (2017);

- **Financiering van een opleiding voor alleenstaande moeders met hiv in Oeganda, door het Skills Development Fund van Enabel.** Dankzij deze opleiding leren zij energiebesparende ovens bouwen als ecologisch alternatief voor de traditionele haarden, omdat ze minder brandhout vergen en minder rook produceren. Alle materialen zijn ter plaatse in de natuur te vinden, aangezien de kachels worden gebouwd met een mengsel van water, gras en grond van een termietenheuvel (2018);
- **Inbedrijfstelling van de eerste ontzilting-sinstallatie op zonne-energie, zonder batterij, op het Afrikaanse continent.** Enabel heeft dit jaar in samenwerking met het Milieufonds van het Brussels Gewest (IBGE-BIM) ontziltingssystemen geïnstalleerd in 6 verschillende gemeenschappen in Mozambique, waar de

waterbronnen te zout en dus niet drinkbaar zijn. Dankzij een innovatief proces wordt grondwater met behulp van zonne-energie gefilterd zonder dat een batterij nodig is om energie op te slaan, waardoor het de eerste energievrije ontziltingsinstallatie voor brak grondwater in Afrika is (2018);

- **Combinatie van viskweek en groenteteelt in Benin. Het doel van het AMSANA-programma is groentetelers vertrouwd te maken met het kweken van vis, om beide activiteiten te kunnen combineren en meer voedsel- en voedingszekerheid te krijgen.** De combinatie van meer dan één productieactiviteit biedt de landbouwer onmiskenbaar voordelen. Als één productie mislukt, kan de andere dat compenseren, en de combinatie van beide zorgt voor een plaatselijke symbiose die de totale productie verhoogt. Bovendien is water noodzakelijk voor het gieten van de planten en de viskweek verrijkt dit water, dat dankzij de uitwerpselen van de vissen een natuurlijke meststof wordt. Het watergebruik wordt met andere woorden geoptimaliseerd om enerzijds de landbouwproductie te vergroten en anderzijds gebruik te maken van een bijkomende eiwitbron door de vis op te eten. De combinatie van viskweek en groenteteelt

draagt bij tot het welzijn van de bevolking en een beter beheer van de hulpbronnen (2018);

- **Financiële steun voor de start-up "Basata Up" in Gaza, Palestina, opgericht door Aya Kishko, een 26-jarige architect.** Zijn bedrijf maakt meubels en kopieën van antiek uit pallet hout (2018);
- **Steun voor de nationale groene groeistrategie die Vietnam in 2012 heeft goedgekeurd.** De drie pijlers van deze strategie zijn (1) minder uitstoot van broeikasgassen en minder energie-intensiteit, (2) betere milieuprestaties in de industrie en ontwikkeling van de 'groene' sectoren, en (3) het bevorderen

van een duurzame manier van leven en consumeren in een context van toenemende verstedelijking. België steunt dit door een fonds uit te werken en op te zetten voor het financieren van studies, opleidingen of proefprojecten die bijdragen tot het concretiseren van die strategie (2014-2019);

- **Financiële steun van het Trade for Development Centre (TDC) van Enabel aan de Syanyonja Artisan Miners' Alliance (SAMA) in Oeganda voor een project met een driedig doel:** beter beheer en leiding van de SAMA-mijnwerkers, ontwikkeling van duurzamere productie-technieken (kwikvrij) en toegang tot de internationale fairtrade goudmarkt (2017).

Indicators.be :

- **Binnenlands grondstoffenverbruik: evaluatie** ✖

In 2016 bedroeg het binnenlandse grondstoffenverbruik in België 12,6 ton per inwoner. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. De tendens sinds 2000 is onbepaald.

- **Gemeentelijk afval: evaluatie** +

In 2015 werd in België 418 kilogram gemeentelijk afval per inwoner ingezameld. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen. Deze doelstelling zal worden gehaald wanneer de trend die sinds 2000 bestaat wordt voortgezet. Het gemeentelijk afval evolueert dus gunstig.

INTERVIEW MET SABINE WALLENS

BIODIVERSITEITSDeskUNDIGE
BIJ DE FOD VOLKSGEZONDHEID, VEILIGHEID
VAN DE VOEDSELKETEN EN LEEFMILIEU

*“Onze productie-
en consumptiepatronen
zijn nauw verbonden
met de biodiversiteit”*

Sabine Wallens heeft verschillende wetenschappelijke diploma's op zak en beschikt over een jarenlange ervaring op het vlak van wetenschappelijk onderzoek. Sinds 10 jaar wendt ze haar vaardigheden aan voor de biodiversiteit. Voordien hield ze zich binnen haar FOD bezig met de problematieken in verband met de aanpassing aan de klimaatverandering.

Vandaag gaat ze met het team #BeBiodiversity de uitdaging aan om de markspelers aan te moedigen om zich bewust te worden van het belang van biodiversiteit.

Wat is het doel van het #BeBiodiversity-team?

SW : “Het begrip biodiversiteit omvat natuurlijk heel de levende wereld, maar ook alle ecosysteemdiensten die door deze biodiversiteit worden geleverd. Welke menselijke activiteiten

we ook ontwikkelen, we zijn afhankelijk van de biodiversiteit en we hebben er een invloed op. Binnen het team wilden we een strategie ontwikkelen om het bewustzijn over het behoud van de biodiversiteit te vergroten, in een geest van medeverantwoordelijkheid voor alle markspelers: bedrijven, burgers-consumenten en overheid.”

Welke instrumenten en samenwerkingsverbanden werden er ontwikkeld om deze strategie te implementeren?

SW : “Deze strategie is gebaseerd op twee pijlers: naast de bewustmakingscampagne burgers-consumenten werken we ook samen met de bedrijven. Hiervoor zijn twee instrumenten in voorbereiding. Het eerste is de “BiodiversiTree”-tool, ontwikkeld in samenwerking met de gewesten en de Regie der Gebouwen. Dit instrument is gericht op vier grote actiepijlers: aankoop, infrastructuur, processen en terreinen. Dit platform zal bestaande, niet-uniforme informatie verzamelen en uitleggen hoe acties moeten worden uitgevoerd. Er worden twee soorten acties voorgesteld: het vergroten van de biodiversiteit

en het verminderen van de negatieve impact. De tweede tool zal bedrijven in staat stellen de impact van het gebruik van grondstoffen te beoordelen, zowel in een winnings- als in een productiefase. Deze tool zal veeleer een kwalitatieve analyse van deze impact bevorderen.”

Hoe beantwoorden deze projecten aan de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen?

SW : “De bedrijfswereld heeft alle belang bij het behoud van de biodiversiteit, omdat ze daarvan afhankelijk is. Het is nu duidelijk dat onze productie- en consumptiepatronen nauw verbonden zijn met de biodiversiteit. Hoe rijker de biodiversiteit, hoe duurzamer de economie. Door het behoud van de biodiversiteit na te streven dragen we dus rechtstreeks bij tot SDG 12 (duurzame consumptie- en productiepatronen), SDG 14 (duurzaam gebruik van de zeeën en oceanen), SDG 15 (duurzaam gebruik van terrestrische ecosystemen) en SDG 16 (doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen). En tot slot dragen we indirect bij tot alle SDG's, want door het behoud van de biodiversiteit behouden we ook de ecosysteemdiensten: klimaatreguleren, kwaliteitsvol water, welzijn.”

OP FEDERAAL NIVEAU GELDEN VOOR OVERHEIDSOPDRACHTEN VERSCHILLENDE REGELS OM REKENING TE HOUDEN MET DUURZAAMHEIDSCRITERIA

Hier is een overzicht:

- Algemeen kader: Omzendbrief van 16 mei 2014 betreffende de integratie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het kader van overheidsopdrachten geplaatst door federale aanbestedende instanties. (Belgisch Staatsblad, 21 mei 2014).
- Energie-efficiëntie: Koninklijk Besluit van 13 juli 2014 betreffende de energie-efficiëntie-eisen in het kader van bepaalde overheidsopdrachten betreffende de verwerving van producten, diensten en gebouwen.
- Duurzaam hout: Omzendbrief P&O/DO/2 van 18 november 2005 betreffende het aankoopbeleid van de federale overheid ter bevordering van het gebruik van duurzaam geëxploiteerd hout. (Belgisch Staatsblad, 9 februari 2006);
- Aankoop van voertuigen:
 - Omzendbrief 307sexies van 21 april 2017 betreffende het aanschaffen van personenvoertuigen voor Staatsdiensten en sommige instellingen van openbaar nut (Belgisch Staatsblad, 11 mei 2017);
 - Koninklijk Besluit van 20 december 2010 inzake de bevordering van schone en energiezuinige wegvoertuigen in het kader van overheidsopdrachten (Belgisch Staatsblad, 24 december 2010).

Meer informatie over [Gids voor duurzame aankopen](#)

*Goed om
te weten*

Goede praktijk

DOUANEBEAMBTEN EN CITES-INSPECTEURS SPOREN MILIEUCRIMINALITEIT OP

De douanebeambten van de FOD Financiën en de inspecteurs van de FOD Volksgezondheid sloegen de handen in elkaar voor operatie Thunderbird, die begin 2017 in 41 landen tegelijk plaatsvond. Het doel van de operatie is het bestrijden van milieucriminaliteit en dus het beschermen van dier- en plantensoorten die door de CITES-overeenkomst worden beschermd. Operatie Thunderbird is een gecoördineerde operatie ter bestrijding van stroperij, illegaal oogsten, illegale handel en grensoverschrijdende criminaliteit waarbij wilde planten en dieren betrokken zijn. De operatie was ook bedoeld om de deelnemers in staat te stellen hun organisatorische en communicatieve capaciteit op wereldwijde schaal te testen en te verbeteren. België nam geneesmiddelen op basis van aloë ferox (een beschermde plant), rijstvogels (*Lonchura oryzivora*), een rugvlekweekschildpad (*Cyclanorbis elegans*), halskettingen in ivoor (*Loxodonta africana*) en 190 dode zeepaardjes in beslag. Over de hele wereld hebben de landen die aan de operatie deelnamen gezamenlijk beslag gelegd op:

- meer dan 4.770 vogels;
- meer dan 1.240 reptielen, waaronder ten minste 560 schildpadden;
- meer dan 100 wilde katten;
- meer dan 2,75 ton schubben van schubdieren;
- meer dan 8,2 ton ivoor (ruw of verwerkt);
- meer dan 310 huiden van verschillende dieren;
- bijna 25 ton delen van dieren, waaronder vlees, hoorns en veren;
- meer dan 37.130 afgeleide en verwerkte producten zoals geneesmiddelen, sierraden of beeldhouwwerken, afkomstig van delen van dieren;
- meer dan 14,3 ton soorten uit het zeemilieu;
- ongeveer 58,2 ton hout.

Meer informatie op de [website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu](#)

12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE

Eind 2016 werd op federaal niveau een roadmap goedgekeurd om de circulaire economie te ondersteunen. In 2017 leidde dit onder meer tot een studie om concrete maatregelen te identificeren die de federale overheid kan nemen om de levensduur van producten te verbeteren. In hetzelfde jaar heeft een studie over de RRR-index (Recyclability, Recoverability, Reusability) aangetoond dat het mogelijk is om een productrecyclebaarheidsscore te bepalen.

SDG 13 :

NEEM DRINGEND ACTIE
OM DE KLIMAATVERANDERING
EN HAAR IMPACT TE BESTRIJDEN

13 KLIMAATACTIE

In het kader van de internationale onderhandelingen onder auspiciën van de Verenigde Naties heeft België zich ertoe verbonden een strategie uit te werken voor een koolstofarme ontwikkeling. Een dergelijke strategie moet worden gezien in de context van het Europese engagement om de uitstoot van broeikasgassen tegen 2050 met 80 tot 95% te verminderen in vergelijking met het niveau van 1990, om de temperatuurstijging tot ver onder de 2°C te houden (in vergelijking met het pre-industriële tijdperk) en zelfs om te mikken op een stijging die beperkt blijft tot 1,5°C.

Om het terrein voor te bereiden heeft de federale dienst Klimaatveranderingen in 2012 een project gelanceerd met als titel "Een koolstofarm België tegen het jaar 2050". Dit project streeft een dubbel doel na:

- Rechtstreeks bijdragen tot de ontwikkeling van een Belgische koolstofarme strategie die helemaal kadert binnen een duurzame ontwikkeling.
- In de geest van het "transitiemanagement" denkoefeningen en initiatieven op dit gebied stimuleren en voeden om uitwisselingen tussen zoveel mogelijk actoren aan te moedigen.

De voornaamste elementen van het project die momenteel wordt gerealiseerd, zijn:

- een studie die koolstofarme scenario's voor België tegen 2050 heeft ontwikkeld en geanalyseerd;
- een online rekentool voor experts voor de creatie van koolstofarme scenario's;
- de presentatie ("mapping") van koolstofarme initiatieven in België en Europa;
- aanvullende analyses: Het landschap van klimaatfinanciering in België, Modelleren met het oog op de Belgische situatie in 2050, Het transitiemanagement, De uitdagingen van een transitie naar een koolstofarme maatschappij voor de vorming;
- een educatieve rekentool "My2050" voor burgers en leerlingen om hun eigen transitie scenario op te stellen.

In oktober 2016 werd een samenwerkingsakkoord gesloten over de interne verdeling van de Europese klimaat- en energiedoelstellingen van België voor de periode 2013-2020. Het akkoord heeft betrekking op doelstellingen voor het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen van sectoren die niet onder de Europese regeling voor de handel in emissierechten ("niet-ETS-sectoren") vallen, voor het aandeel van hernieuwbare energie in het eindverbruik van energie en voor het leveren van een bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering. Het bevat ook een onderdeel over de verdeling van de inkomsten uit de veiling van emissierechten in het kader van het ETS-systeem.

De federale administratie organiseerde daarnaast in 2017 een nationaal debat over de koolstofprijs, bedoeld om op een participatieve manier de modaliteiten te bespreken en te analyseren voor het implementeren van een potentieel carbon pricing mechanisme in sectoren die niet vallen onder het Europese systeem van emissiehandel ("niet-ETS-sectoren") in België (hoofdzakelijk transport en gebouwen).

Het Nationaal Klimaatadaptatieplan, opgesteld door de werkgroep "Adaptatie" van de Nationale Klimaatcommissie, werd op 19 april 2017 goedgekeurd door de Nationale Klimaatcommissie. Het plan berust op 10 maatregelen:

1. Uitwerking van hogeresolutieklimaatscenario's voor België;
2. Ontwikkeling van een stappenplan voor een Belgisch Kenniscentrum voor het Klimaat;
3. Opzetten van een nationaal onlineplatform voor klimaatadaptatie;
4. Versterking van de sectorale coördinatie op nationaal niveau;
5. Rekening houden met klimaatverandering bij de risicoanalyse voor invasieve uitheemse soorten;
6. Evaluatie van de impact van klimaatverandering op de energiebevoorradingszekerheid en op de transport- en distributie- infrastructures voor energie;
7. Evaluatie van de socio-economische impact van klimaatverandering in België;
8. Rekening houden met de impact van klimaatverandering en de adaptatiebehoeften in het kader van het toekomstige Nationaal Actieplan voor Milieu en Gezondheid (NEHAP);
9. Specialisten op het gebied van gezondheidszorg bewustmaken van de gevolgen van de klimaatverandering en hen vormen;
10. Transnationale samenwerking op het vlak van adaptatie bevorderen.

De federale bijdrage aan het Nationale Klimaatadaptatieplan werd op 28 oktober 2016 door de ministerraad goedgekeurd. De drie Gewesten beschikken ook over actieplannen.

In 2017 besloot de Nationale Klimaatcommissie zich toe te spitsen op de ontwikkeling van een geïntegreerd Nationaal Energie-Klimaatplan 2021-2030, zoals voorgesteld in het Europese Clean Energy Package.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Deelname aan het onderzoeksprogramma inzake Aardobservatie (AO) per satelliet "STEREO III"(2018). De prioritaire onderzoeksthema's zijn de volgende:
 - globale monitoring van vegetatie en evolutie van grote landecosystemen;
 - beheer van de leefomgeving (water, bodem, bossen, natuurgebieden en biodiversiteit, landbouw, kustgebieden, stedelijke zones en stadsrand) op lokale en regionale schaal;
 - interactie tussen (verandering in) bodembedekking en klimaatsverandering;
 - epidemiologie en humanitaire hulp;
 - veiligheid en risicomanagement;
- Publicatie van de wet houdende instemming met het Amendement bij het Montrealprotocol inzake stoffen die de ozonlaag aantasten, goedgekeurd te Kigali op 15 oktober 2016 (2018);
- Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over de verdeling van de Belgische klimaat- en energie-doelstellingen voor de periode 2013-2020 (2018);
- Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over de organisatie en het administratief beheer van het Belgisch nationaal broeikasgasregister (2017);
- Bekendmaking van de wet houdende instemming met de Overeenkomst van Parijs, gedaan te Parijs op 12 december 2015 (2016);
- Financiering van een studie over de macro-economische impact van koolstofarme transitiescenario's tegen 2050 in België, uitgevoerd door consultants van Climact, het Federaal Planbureau en Oxford Economics, en door de UCL (2016);
- Online plaatsen van de interactieve webtool "my2050.be" (2016) ;
- Publicatie van de wet en het KB tot uitvoering van de Europese regelgeving inzake het rapporteren van gegevens met betrekking tot de klimaatverandering. Voor gefluoreerde broeikasgassen bepaalt EU-verordening 517/2014 dat informatie over productie, invoer, uitvoer, gebruik hulpstof, terugwinning, recycling, regeneratie en vernietiging van stoffen wordt meegedeeld (2016);
- Organisatie van de 4de enquête over klimaatverandering bij de burgers (2017) om na te gaan:
 - Zijn de burgers bekend met de problematiek?
 - Hoe zien de burgers de overgang naar een koolstofarme samenleving?
 - Wat verwachten de burgers van de overheid en van de andere actoren?
 - En welke rol zien zij voor zichzelf weggelegd?
- Project "Klimaatcoaches" om in de 3de graad van het secundair onderwijs een diepgaande denkoefening te stimuleren over hoe we tegen 2050 kunnen evolueren

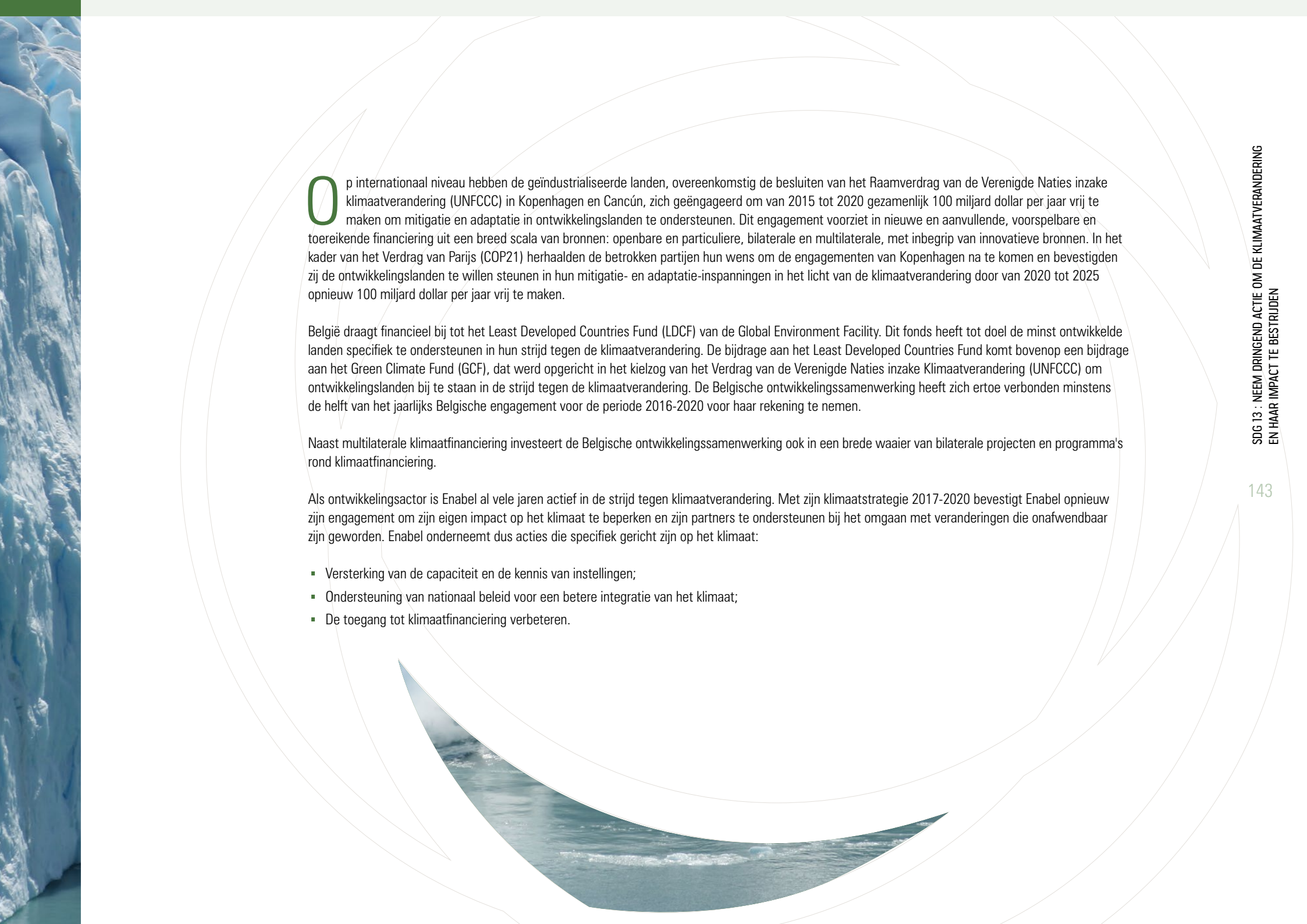

naar een koolstofarme samenleving met behulp van de webtool My2050 (2017);

- Publicatie van een leidraad om in het bijzonder de auteurs van strategische milieueffectrapportages en van plannen/projecten/programma's bij te staan om het aspect klimaatverandering beter te integreren in het milieueffectrapport voor plannen en projecten (2017);
- Financiering van een studie om de Belgische bijdrage te bepalen aan het internationale engagement om ontwikkelingslanden te ondersteunen bij de aanpak van de klimaatverandering (2016);

- Financiering van het project CORBEX.be (2014-2017). Het project CORDEX.be heeft als doel de bestaande en nieuwe onderzoeksactiviteiten van negen Belgische partners op het gebied van klimaatmodellering te combineren tot een samenhangende wetenschappelijke basis voor de klimaatdiensten in België. De betrokken instellingen zijn het Koninklijk Meteorologisch Instituut van België (KMI), de Universiteit van Leuven (KUL), de Université Catholique de Louvain (UCL), de Universiteit van Luik (ULg), het Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO), het Belgisch Instituut voor Ruimte-Aeronomie (BIRA), het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) en de Koninklijke Sterrenwacht van België (KSB);

- Publicatie van het KB betreffende de vermindering van de broeikasgasintensiteit van transportenergie (2018);
- Publicatie van het KB tot wijziging van het KB van 5 september 2001 betreffende de beschikbaarheid van consumenteninformatie over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot bij het op de markt brengen van nieuwe personenwagens (2017);
- Opstelling van een strategische routekaart ter ondersteuning en bevordering van de vervanging van zeer zorgwekkende stoffen – Publicatie van het eindverslag en overleg met de partners in het kader van de REACH-samenwerkingsovereenkomst (2018).

Op internationaal niveau hebben de geïndustrialiseerde landen, overeenkomstig de besluiten van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) in Kopenhagen en Cancún, zich geëngageerd om van 2015 tot 2020 gezamenlijk 100 miljard dollar per jaar vrij te maken om mitigatie en adaptatie in ontwikkelingslanden te ondersteunen. Dit engagement voorziet in nieuwe en aanvullende, voorspelbare en toereikende financiering uit een breed scala van bronnen: openbare en particuliere, bilaterale en multilaterale, met inbegrip van innovatieve bronnen. In het kader van het Verdrag van Parijs (COP21) herhaalden de betrokken partijen hun wens om de engagementen van Kopenhagen na te komen en bevestigden zij de ontwikkelingslanden te willen steunen in hun mitigatie- en adaptatie-inspanningen in het licht van de klimaatverandering door van 2020 tot 2025 opnieuw 100 miljard dollar per jaar vrij te maken.

België draagt financieel bij tot het Least Developed Countries Fund (LDCF) van de Global Environment Facility. Dit fonds heeft tot doel de minst ontwikkelde landen specifiek te ondersteunen in hun strijd tegen de klimaatverandering. De bijdrage aan het Least Developed Countries Fund komt bovenop een bijdrage aan het Green Climate Fund (GCF), dat werd opgericht in het kielzog van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering (UNFCCC) om ontwikkelingslanden bij te staan in de strijd tegen de klimaatverandering. De Belgische ontwikkelingssamenwerking heeft zich ertoe verbonden minstens de helft van het jaarlijks Belgische engagement voor de periode 2016-2020 voor haar rekening te nemen.

Naast multilaterale klimaatfinanciering investeert de Belgische ontwikkelingssamenwerking ook in een brede waaier van bilaterale projecten en programma's rond klimaatfinanciering.

Als ontwikkelingsactor is Enabel al vele jaren actief in de strijd tegen klimaatverandering. Met zijn klimaatstrategie 2017-2020 bevestigt Enabel opnieuw zijn engagement om zijn eigen impact op het klimaat te beperken en zijn partners te ondersteunen bij het omgaan met veranderingen die onafwendbaar zijn geworden. Enabel onderneemt dus acties die specifiek gericht zijn op het klimaat:

- Versterking van de capaciteit en de kennis van instellingen;
- Ondersteuning van nationaal beleid voor een betere integratie van het klimaat;
- De toegang tot klimaatfinanciering verbeteren.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- Financiële bijdrage aan het *Least Developed Countries Fund* (LDCF) van de *Global Environment Facility*. Dit fonds heeft tot doel de minst ontwikkelde landen specifiek te ondersteunen in hun strijd tegen de klimaatverandering. De bijdrage aan het Least Developed Countries Fund komt bovenop een bijdrage van 10 miljoen euro aan het Green Climate Fund (GCF), dat werd opgericht in het kielzog van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering (UNFCCC) om ontwikkelingslanden bij te staan in de strijd tegen de klimaatverandering (2016 en volgende jaren);
- Financiële steun aan de Fiji, het land dat COP23 organiseerde. Deze kleine eilandstaat zat in Bonn de 23ste klimaatconferentie voor, die vooral gericht was op de uitvoering van het Akkoord van Parijs. Deze beslissing maakt deel uit van de globale Belgische strategie om het internationale klimaatbeleid te ondersteunen en de samenwerking met kleine eilandstaten te versterken (2017);
- Belgische bijdrage voor de periode 2016-2020 zoals voorzien in het samenwerkingsakkoord over de verdeling van de inspanningen met betrekking tot het Europees energie-klimaatpakket, de veilingopbrengsten en de internationale klimaatfinanciering;
- Start van het programma PRODERN om de gevolgen van de klimaatverandering in Peru aan te pakken (2012-2019);
- Steun voor het milieubeheer van de Boliviaanse regering. Het project voorziet het Ministerie van Water en Milieu van financiële en personele middelen om het Sectoraal Plan af te ronden en vervolgens uit te voeren op een consensuele manier en met een gemeenschappelijke visie op human resources management. De acties van het project willen de coördinatiemechanismen tussen de verschillende prioritaire thema's (productief gebruik van water, sanitatie, beheer van natuurlijke hulpbronnen, klimaatverandering, biodiversiteit) en de verschillende overheidsniveaus versterken (2015-2019);
- Aansluiting van België bij het NDC Partnership. Dit partnerschap is een coalitie van ontwikkelde landen, ontwikkelingslanden en internationale instellingen die in november 2016 werd gelanceerd tijdens COP22 in Marrakesh (2017);
- Ondersteuning van het nationale inventarisatieproces voor broeikasgassen in Rwanda, door het operationaliseren van een gegevens-beheersysteem en het opleiden van deskundigen voor het gebruik daarvan (2017-2018);
- Begeleiding bij de invoering van een nationaal systeem voor de inventarisatie van de uitstoot van broeikassen (SNI-GES) in Kameroen (2017-2018);
- Hulp bij het integreren van de klimaatverandering in de planning en budgettering van het land- en bosbouwbeleid in Ivoorkust, onder meer door de bijdrage van de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten te versterken (2017-2018).
- Financiële bijdrage aan de UNHCR om brandhout door pellets te vervangen

in het vluchtelingenkamp Kigeme in Rwanda (2018);

- Deelname aan het Europees initiatief "JPI Climate", dat tot doel heeft de nationale onderzoeksprogramma's in verband met het klimaat op elkaar af te stemmen en nieuwe transnationale onderzoeksactiviteiten te financieren. Het programma JPI Strategic Research and Innovation Agenda (SRIA) voor het klimaat (2016-2025) bakent drie grote uitdagingen en een strategisch mechanisme af. De drie voornaamste uitdagingen zijn:

- de processen en de gevolgen van de klimaatverandering begrijpen;
- de kennis van klimaatgerelateerde besluitvormingsprocessen en maatregelen verbeteren;
- onderzoek doen naar duurzame maatschappelijke transformatie in de context van klimaatverandering.;

Dit is het strategisch mechanisme:

- Mensen, problemen en oplossingen met elkaar verbinden in een systemische aanpak.

- Lancering van een oproep tot het indienen van onderzoeksvoorstellen (2018) in het kader van de samenwerkingsovereenkomst rond onderzoek en ontwikkeling tussen België en Vietnam. Het thema van de oproep is "Climate change and Disaster Resilience" (CLIMDIS).
- Financiering van een studie die onderzoekers van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika hebben gedaan naar de variabiliteit van het klimaat in de afgelopen 2000 jaar, om toekomstige klimaatmodellen in Oost-Afrika te evalueren en te verfijnen (Brain – 2013-2017).

Indicators.be :

- Slachtoffers van natuurrampen: evaluatie

In 2016 waren er in België 0,02 slachtoffers van natuurrampen per 100.000 inwoners; in 2015 waren er dat 3,64. Om de duurzame ontwikkelingsdoelstelling tegen 2030 te halen, moet het gemiddelde over de periode 2020-2030 lager zijn dan 1,97 over de periode 2005-2015. Door het grillige karakter van natuurrampen is het onmogelijk een tendens vast te stellen. Het is daarom

onmogelijk om het aantal slachtoffers van natuurrampen te evalueren.

- Uitstoot van broeikasgassen die niet onder het ETS vallen: evaluatie

In 2015 bedroeg de uitstoot van niet-ETS-broeikasgassen (die niet vallen onder het Europees systeem voor de handel in emissierechten: huisvesting, vervoer, diensten, landbouw ...) in België 73 miljoen ton CO₂-equivalent. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden terugge-

bracht tot 51,8 miljoen ton. Volgens de vooruitzichten van het Federaal Planbureau zal deze doelstelling niet worden gehaald. De uitstoot van niet-ETS-broeikasgassen evolueert dus ongunstig.

- Uitstoot van broeikasgassen: (geen evaluatie)

2015 bedroeg de uitstoot van broeikasgassen in België 10,2 ton CO₂-equivalent per inwoner. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verlagen.

TROPOMI BRENGT VERVUILING OP WERELDSCHAAL IN KAART

Op 13 oktober 2017 werd de Europese satelliet Sentinel-5 Precursor (Sentinel-5P) door de Europese Ruimtevaartorganisatie (ESA) gelanceerd vanuit de Russische Cosmodroom in Plesetsk. Aan boord bevond zich TROPOMI, een nieuw satellietinstrument dat werd ontworpen met de medewerking van een aantal teams van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Ruimte-Aeronomie. Dankzij de uitzonderlijke prestaties van TROPOMI kunnen vervuilers op stadsniveau, kleinschalige atmosferische effecten op de regionale klimaatverandering en gevaren voor de luchtvaart als gevolg van vulkaanuitbarstingen gedetailleerder dan ooit opgespoord worden. Met de steun van het Belgisch Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO) en de Europese Ruimtevaartorganisatie (ESA) speelt het Koninklijk Belgisch Instituut voor Ruimte-Aeronomie (BIRA) een sleutelrol in de productie, de validatie en de analyse van de gegevens van Sentinel-5P.

Meer info :

website [Koninklijk Belgisch Instituut voor Ruimte-Aeronomie](http://www.koninklijkbelgischinstituutvoorruimte-aeronomie.be)

*Goed om
te weten*

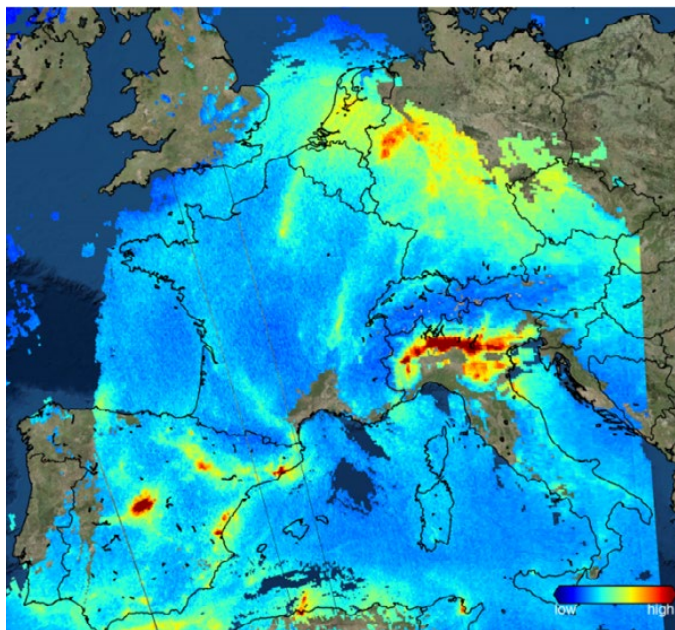
DE GEWESTEN EN DE FEDERALE OVERHEID ONTWIKKELEN SYNERGIEËN GERICHT OP DE AANPASSING AAN DE KLIMAATVERANDERING

België heeft een Nationaal Klimaatadaptatieplan (2017-2020). Dit plan bepaalt specifieke aanpassingsmaatregelen die op nationaal niveau moeten worden genomen om de samenwerking te versterken en op het vlak van aanpassing synergieën te ontwikkelen tussen de verschillende entiteiten (federaal niveau, Gewesten).

Evaluaties over de impact, de kwetsbaarheid en de adaptatie zijn gebeurd op zowel Gewestelijk als federaal niveau. Daaruit blijkt dat de klimaatverandering in België tal van sectoren zal beïnvloeden, soms met zeer uiteenlopende gevolgen en cascade-effecten. Op nationaal, federaal en regionaal niveau zijn verschillende sectorale en intersectorale adaptatiemaatregelen geregistreerd die de betrokken overheden in staat stellen plannen goed te keuren, elk binnen hun eigen bevoegdheidsgebied:

- In 2013 heeft het Vlaamse Gewest het Vlaams Klimaatbeleidsplan goedgekeurd. Dit plan bevat een hoofdstuk over aanpassing, het Vlaams Adaptatieplan (VAP);
- In 2016 heeft het Brussels Gewest zijn geïntegreerd Lucht-Klimaat-Energieplan goedgekeurd, dat een hoofdstuk over adaptatie bevat. In 2017 werd daarnaast een nieuw gewestelijk waterbeheersplan voor de periode 2017-2021 goedgekeurd, dat een geïntegreerde en globale aanpak van de uitdagingen op het gebied van waterbeheer omvat;
- Het Waals Gewest heeft in 2016 zijn "Lucht-Klimaat-Energieplan" goedgekeurd, eveneens met een specifiek hoofdstuk over adaptatie;
- De federale bijdrage aan het adaptatieplan werd in 2016 goedgekeurd.

Meer informatie op de website www.klimaat.be

Stikstofdioxideconcentratie gefotografeerd door TROPOMI op 22 november 2017 boven West-Europa. NO2 of stikstofdioxide is een verontreinigende stof die afkomstig is van verbrandingsprocessen. Ze kan oog-, neus- en keelirritatie veroorzaken en kan bij inademing ook longirritatie en verminderde longfunctie veroorzaken. In gebieden met veel NO2 neemt het risico van astma-aanvallen toe, evenals het aantal ziekenhuisopnames als gevolg van ademhalingsproblemen.

Credits: Contains modified Copernicus data/Processed by KNMI

13 KLIMAATACTIE

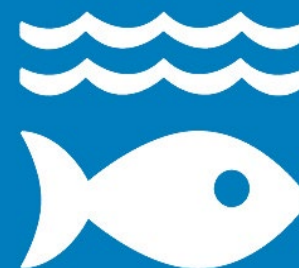

Op 19 december 2018 heeft het Overlegcomité het ontwerp van Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030 goedgekeurd, dat concrete maatregelen bevat om de CO₂-uitstoot in België tegen 2030 met 35% te verminderen en het aandeel van hernieuwbare energie te verhogen tot 18,3%. Voordat dit plan definitief wordt goedgekeurd, moet het nog voor raadpleging worden voorgelegd aan de burgers, de stakeholders, de parlementen en de buurlanden.

SDG 14 :

BEHOUD EN MAAK DUURZAAM
GEBRUIK VAN OCEANEN,
ZEEËN EN MARIENE HULPBRONNEN

14 LEVEN IN
HET WATER

Het Belgische deel van de Noordzee beslaat een oppervlakte van 3.454 km² en wordt daarom vaak onze 11de provincie genoemd. Ondanks de beperkte oppervlakte is het een van de meest "gebruikte" zeeën ter wereld. Navigatie, toerisme, visserij, zandwinning, energieproductie, militaire oefeningen, enz.: al deze activiteiten vinden er plaats. Ze genereren echter wel een hoge druk. Verschillende activiteiten kunnen een weerslag hebben op elkaar en gevolgen hebben voor het mariene milieu.

Om al deze activiteiten goed te coördineren wordt het marien ruimtelijk plan om de 6 jaar herzien. Het eerste marien ruimtelijk plan dateert van 2014 en loopt tot 2020. Het tweede heeft betrekking op de periode 2020 tot en met 2026 en is van juni tot en met september 2018 voor openbare raadpleging voorgelegd. In dit plan wordt een inventaris gemaakt van onze Noordzee en de gebruikers ervan en wordt ernaar gestreefd hun ruimtelijke impact op elkaar af te stemmen. Op die manier speelt ons land een voortrekkersrol op internationaal niveau, zeker gezien het concrete vergunningenbeleid dat eraan gekoppeld is. Als onderdeel van dit vergunningenbeleid werd de impact van bepaalde activiteiten op het mariene milieu actief geregistreerd en waar nodig vermeden. De wetenschappelijke dienst Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM) was daarnaast belast met het toezicht op de verschillende wettelijke verplichtingen (en rechten) en op de uitvoeringsbesluiten voor het beheer van het mariene milieu.

België heeft eveneens zijn politieke langetermijnvisie voor de Noordzee 2050 ontwikkeld. Er zijn drie werkgroepen opgericht rond de thema's "Natuurlijkheid", "Blauwe economie en innovatie" en "Meervoudig ruimtegebruik". Er werden ook zes transversale thema's opgenomen in het parcours: duurzaamheid, onderzoek en ontwikkeling, governance/beheerstructuren, veiligheid en beveiliging, interactie tussen land en zee en grensoverschrijdende reflectie. Het parcours startte in december 2016 en eindigde in juli 2017.

Zwerfvuil op zee is een bijzonder aandachtsgebied, dat door middel van een grote verscheidenheid aan acties en initiatieven wordt aangepakt. Een nationaal actieplan ter bestrijding van zwerfvuil op zee, dat in 2017 door de Ministerraad is goedgekeurd, telt 5 prioritaire doelstellingen:

- bewustmaking en sensibilisering creëren rond de mariene zwerfvuilproblematiek bij zowel de zee-liefhebber als -gebruiker;
- een actieve vermindering van de instroom van marien zwerfvuil realiseren in het Belgische deel van de Noordzee;
- vergroting van de kennis en monitoring rond de mariene afvalproblematiek in België;
- inzet op coördinatie en samenwerking van alle reeds bestaande en nieuwe initiatieven;
- verhoging van het aantal opruimacties zowel aan land- als zeezijde.

Daarnaast werden in januari 2018, na een openbare raadpleging, beheersplannen goedgekeurd in de Natura 2000-gebieden in het Belgische deel van de Noordzee. Ze werden voor de periode 2018-2023 vastgelegd per habitat (zandbanken, grindbedden en kokerwormbanken) en per beschermde soort (grijze en gewone zeehonden, bruinvis en vogels). Het doel van deze plannen is het beschermen en herstellen van habitats en diersoorten.

Op het gebied van onderzoek omvat het onderzoeksprogramma BRAIN-be een vijftiental projecten die verband houden met het mariene milieu, voornamelijk gericht op het verbeteren van de kennis van mariene ecosystemen om duurzaam beheer en duurzame exploitatie te stimuleren, met bijzondere aandacht voor de Noordzee. België bezit een oceanografisch onderzoeksschip, de Belgica. Concreet is dit schip eigendom van de POD Wetenschapsbeleid. De Zeemacht is verantwoordelijk voor het operationeel beheer ervan en voor de logistiek. Het jaarplan wordt opgesteld door de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM) en ter goedkeuring aan de Zeemacht voorgelegd na aanvaarding door de Interdepartementale Commissie voor de coördinatie van het Mathematisch Model van de Noordzee. Overeenkomstig de beslissing van de federale regering werd in 2016 een nieuw onderzoeksschip aangekocht, dat naar verwachting in 2020 operationeel zal zijn.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Bijdrage aan het initiatief "2018: Jaar van de Noordzee", georganiseerd door een aantal Belgische overheden en ngo's;
- Sluiting van een sectorale overeenkomst met de vereniging van producenten en distributeurs van cosmetica en detergents om geen microplastics meer te gebruiken in een reeks producten, in de eerste plaats cosmetische spoelmiddelen en tandpasta's (2017);
- Ontwikkeling van een zelftest en handleiding om bedrijven te helpen voorkomen dat primaire microplastics in het milieu terechtkomen (2016);
- Organisatie van een zomercampagne om het grote publiek bewust te maken rond de bescherming van de Noordzee (sinds 2016) – Gebruik van de Federal Truck, schoonmaak van stranden, informatie over de regelgeving in verband met watersport en pleziervaartuigen;
- Publicatie van de brochure "Er leeft wat in zee ... Hoe de rijke biodiversiteit van onze Noordzee beschermen en herstellen?" (2017);
- Uitwerking van het Stroomgebiedsbeheersplan voor de Belgische kustwateren met het oog op de implementatie van de kaderrichtlijn water (2000/60/EG) (2016-2021);
- Organisatie van een studiedag "Belgian marine sand: a scarce resource?" (2017);
- Implementatie van "Biodiversiteit 2020, Actualisering van de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie" (NBS), vastgelegd voor een periode van 8 jaar (2013-2020). Deze ontwikkelt een reeks van 15 strategische en 85 operationele doelstellingen om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen. Het federale niveau is meer bepaald bevoegd voor milieuzaken in maritieme gebieden die onder Belgische jurisdictie vallen. Diverse acties hebben specifiek betrekking op mariene hulpbronnen;
- Organisatie van de workshop "Deep Sea Mining – Contributing to the elaboration of a Belgian policy" (2018). Deze workshop over diepzeemijnbouw in gebieden voorbij de grenzen van nationale rechtsmacht had tot doel de stand van de techniek en de verschillende perspectieven over de ontginning van polymetallische knollen in de Clarion-Clipperton Fracture Zone te verduidelijken, inclusief de zorgen van zowel de industrie als de milieu-ngo's. De presentaties en het debat werden gebruikt als input voor Belgische beleidsmakers om het Belgische standpunt daarover uit te werken voor de zitting van de Raad en Assemblee van de Internationale Zeebodemautoriteit in de zomer van 2018 en om een diepzeemijnbouwbeleid voor België verder te ontwikkelen;
- Organisatie van een informeel overleg over de milieueffectverklaring voor het testen van de componenten van een collector in het exploratiegebied van de Global Sea Mineral Resources (GSR) (2018);
- Organisatie van de conferentie "Zeezand: een kostbare hulpbron" (2018), waar

men kon kennismaken met het nieuw ontwikkelde systeem voor hulp bij de besluitvorming om de winning van zeezand in de Belgische en Zuid-Nederlandse gebieden van de Noordzee op lange termijn te sturen;

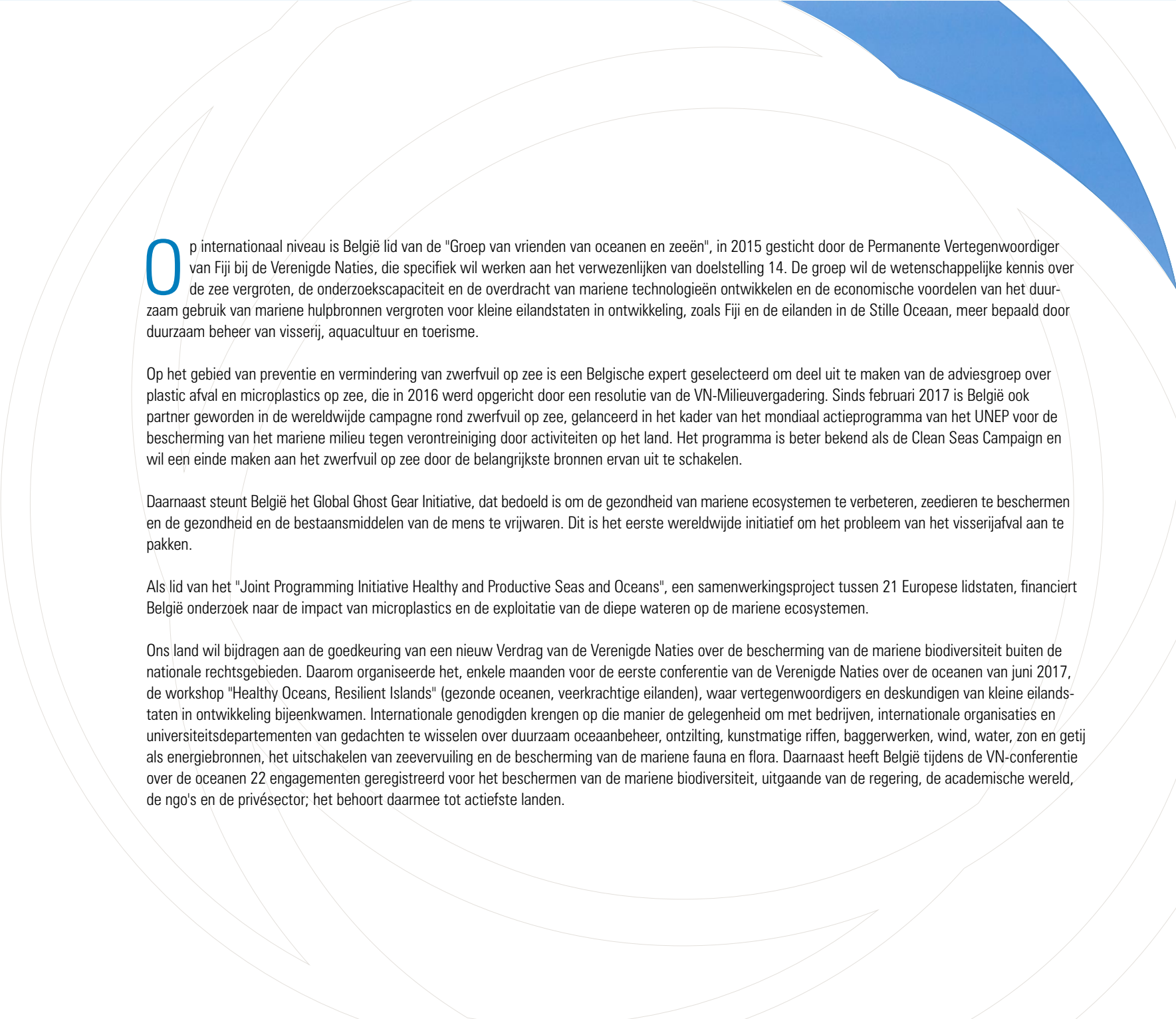
- Organisatie van de studiedag "Hoe gezond is onze Noordzee?" (2018);
- Invoering van nieuwe zeeroutes langs de Belgische en Nederlandse kusten van de Noordzee om het vlotte verkeer en de veiligheid in dit gebied te verbeteren, rekening houdend met economische en ecologische belangen (2017);
- Inwerkingtreding van het Ballastwaterverdrag om de verspreiding van invasieve waterorganismen te beletten
 - Uitvoering en mededeling van instructies aan de betrokken partijen
 - Publicatie van het KB ter uitvoering van het Internationaal Verdrag voor de controle en het beheer van ballastwater en sedimenten van schepen (2017);
- Afronding van de implementatie van een nieuwe referentieoppervlakte voor

het duurzaam beheer van zeezand in het Belgisch deel van de Noordzee (2018);

- Bescherming van mariene gebieden: publicatie van het KB betreffende de procedure tot aanduiding en beheer van de mariene beschermde gebieden (2016), publicatie van het KB betreffende de aanname van instandhoudingsdoelstellingen voor de mariene beschermde gebieden (2017), publicatie van de wet betreffende de instemming met het Internationaal Verdrag van Nairobi inzake het opruimen van wrakken (2017);
- Exploitatie van hulpbronnen: publicatie van het KB tot wijziging van het KB van 4 oktober 2013 betreffende de prospectie, de exploratie en de exploitatie van de rijkdommen van de zee- en oceaanbodem en de ondergrond ervan voorbij de grenzen van de nationale rechtsmacht (2016); publicatie van de wet betreffende de milieubescherming en de regulering van de activiteiten op Antarctica onder de rechtsbevoegdheid van België (2017), publicatie van het KB tot wijziging van het KB van 7 september 2003 houdende de procedure tot vergunning en machtiging

van bepaalde activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België en het KB van 9 september 2003 houdende de regels betreffende de milieu-effectenbeoordeling in toepassing van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België (2018);

- Mede-organisatie van het evenement "All on Board: exchanges on noise, ship strikes and pollution for the improvement of cetaceans' survival" om de impact van menselijke activiteiten op zee voor walvisachtigen beter te begrijpen en te bepalen welke maatregelen dringend moeten worden genomen (2016);
- Oprichting van het "Belgian Cetaceans Network", dat wetenschappers, ngo-leden en economische actoren samenbrengt. Het doel van dit netwerk is de Belgische vertegenwoordigers te voorzien van de recentste observaties van wetenschappers en van de economische sectoren ter voorbereiding van internationale vergaderingen (2016).

Op internationaal niveau is België lid van de "Groep van vrienden van oceanen en zeeën", in 2015 gesticht door de Permanente Vertegenwoordiger van Fiji bij de Verenigde Naties, die specifiek wil werken aan het verwezenlijken van doelstelling 14. De groep wil de wetenschappelijke kennis over de zee vergroten, de onderzoekscapaciteit en de overdracht van mariene technologieën ontwikkelen en de economische voordelen van het duurzaam gebruik van mariene hulpbronnen vergroten voor kleine eilandstaten in ontwikkeling, zoals Fiji en de eilanden in de Stille Oceaan, meer bepaald door duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme.

Op het gebied van preventie en vermindering van zwerfvuil op zee is een Belgische expert geselecteerd om deel uit te maken van de adviesgroep over plastic afval en microplastics op zee, die in 2016 werd opgericht door een resolutie van de VN-Milieuvergadering. Sinds februari 2017 is België ook partner geworden in de wereldwijde campagne rond zwerfvuil op zee, gelanceerd in het kader van het mondiaal actieprogramma van het UNEP voor de bescherming van het mariene milieu tegen verontreiniging door activiteiten op het land. Het programma is beter bekend als de Clean Seas Campaign en wil een einde maken aan het zwerfvuil op zee door de belangrijkste bronnen ervan uit te schakelen.

Daarnaast steunt België het Global Ghost Gear Initiative, dat bedoeld is om de gezondheid van mariene ecosystemen te verbeteren, zeedieren te beschermen en de gezondheid en de bestaansmiddelen van de mens te vrijwaren. Dit is het eerste wereldwijde initiatief om het probleem van het visserijafval aan te pakken.

Als lid van het "Joint Programming Initiative Healthy and Productive Seas and Oceans", een samenwerkingsproject tussen 21 Europese lidstaten, financiert België onderzoek naar de impact van microplastics en de exploitatie van de diepe wateren op de mariene ecosystemen.

Ons land wil bijdragen aan de goedkeuring van een nieuw Verdrag van de Verenigde Naties over de bescherming van de mariene biodiversiteit buiten de nationale rechtsgebieden. Daarom organiseerde het, enkele maanden voor de eerste conferentie van de Verenigde Naties over de oceanen van juni 2017, de workshop "Healthy Oceans, Resilient Islands" (gezonde oceanen, veerkrachtige eilanden), waar vertegenwoordigers en deskundigen van kleine eilandstaten in ontwikkeling bijeenkwamen. Internationale genodigden kregen op die manier de gelegenheid om met bedrijven, internationale organisaties en universiteitsdepartementen van gedachten te wisselen over duurzaam oceaانبheer, ontzilting, kunstmatige riffen, baggerwerken, wind, water, zon en getij als energiebronnen, het uitschakelen van zeevervuiling en de bescherming van de mariene fauna en flora. Daarnaast heeft België tijdens de VN-conferentie over de oceanen 22 engagementen geregistreerd voor het beschermen van de mariene biodiversiteit, uitgaande van de regering, de academische wereld, de ngo's en de privésector; het behoort daarmee tot actiefste landen.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Start van het MAiDEN-project (MARitime Information Data Exchange Network), medegefinancierd door het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (2018).** De onderlinge koppeling van data- en communicatienetwerken zal een betere werking van de informatie-uitwisseling mogelijk maken en een nauwkeuriger beeld van het scheepvaartverkeer opleveren;
- **Financiering van onderzoeksprogramma's met betrekking tot zeeën en oceanen:**
 - Fase VIII van het programma Brain.be (2012-2017): JPI Connecting Climate Knowledge for Europe, JPI Healthy and Productive Seas and Oceans, ERA-net BiodivERsA, ERA-net SEAS-ERA;
 - PERSUADE: ExPERimental approaches towards Future Sustainable Use of North Sea Artificial HarD SubstratEs (2017-2021);
 - TILES: Transnational and Integrated Long-term Marine Exploitation Strategies (2013-2017);
 - 4DEMON: 4 decades of Belgian marine monitoring: uplifting historical data to today's needs (2013-2017);
 - PAMIR: A Portal to Atmospheric and Marine Information Resources (2013-2016);
 - NEWSTHEPS: New Sampling Tools for Heritage & Emerging Pollutants to facilitate GES assessment in the Marine Environment (2014-2019);
 - INDI67: Developments of methods to improve the monitoring of MSFD indicators 6 and 7 (2014-2019);
 - FACE-IT: Functional biodiversity in a Changing sedimentary Environment: Implications for biogeochemistry and food webs in a managerial setting (2015-2020);
 - EPHEMARE: Ecotoxicological effects of microplastics in marine ecosystems (2015-2019)vPLASTOX: Direct and indirect ecotoxicological impacts of microplastics on marine organisms (2015-2019);
 - WEATHER-MIC: Direct and indirect ecotoxicological impacts of microplastics on marine organisms (2015-2019);
 - Ecological aspects of deep-sea mining (2014-2017);
 - TRIAS: Tracking Invasive Alien Species: Building a data-driven framework to inform policy (2016-2021);
 - CHICXULUB: Chicxulub 2016 IODP-ICDP deep drilling: From cratering to mass extinction (2017-2021);
 - RECTO: Refugia and Ecosystem Tolerance in the Southern Ocean (2015-2020);
 - RAVEN: RADar registrations of bird migration Validation through an inter-disciplinary approach (2015-2018);
 - AQUARES: Aquatic species Register Exchange and Services (2013-2016);
 - VERSO: Ecosystem Responses to global change: a multiscale approach in the Southern Ocean (2013-2018);
 - QuakeRecNankai: Paleo-tsunami and earthquake records of ruptures along the Nankai Trough, offshore South-Central Japan (2013-2017);
 - PRES PHOTO: Preservation of microalgae in BCCM collections (2013-2016);
 - AEROCLOUD: How do aerosols and clouds affect the East Antarctic climate? (2014-2019);

- OCeANIC: Nitrous Oxide and nitrogen Cycling in Antarctic sea Ice Covered zone (2016-2019);
- Deelname van het schip Godetia aan de campagne Maritime Capacity Building in de West-Afrikaanse (territoriale) wateren en met name in de Golf van Guinee in het kader van de strijd tegen smokkel, piraterij en illegale visserij (2018);
- Mede-organisatie van het evenement "All on Board: exchanges on noise, ship strikes and pollution for the improvement of cetaceans' survival"
- Organisatie van de 5de bijeenkomst van de 'Zwavelexpertengroep' in Antwerpen, een internationale werkgroep die opgericht is bij de inwerkingtreding van de Sulphur Emission Control Area (SECA) in de Noordzee en de Baltische Zee in 2015 (2018);
- Ondertekening van een klimaatovereenkomst voor de scheepvaartsector binnen de IMO (Internationale Maritieme Organisatie), een agentschap van de Verenigde Naties (2018). Deze overeenkomst tussen 172 landen legt een reductie van de wereldwijde uitstoot met ten minste 50% op tegen 2050, in vergelijking met 2008. In het perspectief van deze overeenkomst heeft België samengewerkt met de eilanden in de Stille Oceaan. Deze eilandstaten zijn de eerste slachtoffers van de impact van de opwarming van de aarde en de stijging van de zeespiegel. Zonder ambitieuze klimaatdoelstellingen dreigen veel van deze staten zelfs verdwijnen. Daarom is België een partnerschap aangegaan met de Salomonseilanden en heeft het samen met de Marshallseilanden de High Ambition Coalition Coalition binnen de IMO geleid.

Indicators.be :

▪ Duurzame visserij: evaluatie +

En 2015 bevonden 54,5% van de vissoorten in de Noordzee en de aangrenzende wateren zich binnen de waarden voor de maximale duurzame opbrengst. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer 100% bereiken. Deze doelstelling zal worden gehaald wanneer de trend die sinds 2007 bestaat wordt voortgezet. De duurzame visserij ontwikkelt zich dus gunstig.

▪ Mariene oppervlakte in Natura 2000-gebied: evaluatie +

In 2015 was 36,8% van de totale oppervlakte van het Belgische grondgebied in zee Natura 2000-gebied. Om de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit tegen 2020 ten minste 10% zijn. Deze doelstelling is al bereikt.

Goed om te weten

PLASTIC VERTEGENWOORDIGT 90% VAN AL HET ZWERFVUIL OP ZEE

In het actieplan "Marien zwerfvuil", dat de DG Leefmilieu uitwerkte, valt te lezen dat het overgrote deel van het afval op zee plastic afval is. Een onderzoek naar afval in alle compartimenten (strand, wateroppervlak en zeebodem) van het Belgische deel van de Noordzee, uitgevoerd door de Universiteit Gent in het kader van een Belspo-project (Claessens et al, 2012 en 2013), toont aan dat plastic zelfs 90% van al het afval op zee vertegenwoordigt. Plastics zijn polymere kunststoffen die bekend staan om hun duurzaamheid of lange levensduur, wat betekent dat ze zeer lang in het milieu blijven. In combinatie met een continue instroom van plastic afval leidt dit tot een accumulatie in het mariene milieu, die nog tientallen jaren of zelfs eeuwen aanwezig zal blijven.

Bovendien wordt het plastic afgebroken tot zeer kleine plastic deeltjes, micro- en nanoplastics. Volgens cijfers van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) drijven (wereldwijd) naar schatting 13.000 plastic voorwerpen in elke vierkante kilometer oceaan, en die cijfers nemen nog toe. Uit een andere recente publicatie blijkt dat er wereldwijd jaarlijks tussen de 5 en 12 miljoen ton plastic in de oceanen terecht komt.

Meer informatie op in het [Actieplan "Marien zwerfvuil"](#) gepubliceerd op de website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu.

DEFENSIE HOUDT DE VINGER AAN DE POLS VAN DE NOORDZEE

Sinds 1995 beschikken Defensie en de POD Wetenschapsbeleid over een samenwerkingsovereenkomst over de deelname van de Belgica bij oceanografische onderzoekscampagnes. De overeenkomst is afgesloten voor een onbepaalde duur maar het project wordt jaarlijks geëvalueerd. De Belgische Zeemacht levert de bemanning, is verantwoordelijk voor het operationeel houden en voor de logistieke bevoorrading van het schip. Naast de BMM (Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium) wordt het schip gebruikt door verschillende Belgische universiteiten, bepaalde overheidsdiensten en federale en gewestelijke instituten die betrokken zijn bij de bewaking van de zeewaterkwaliteit en bij oceanografisch onderzoek. Het betreft alle activiteiten en studies in verband met het functioneren van het mariene ecosysteem, ongeacht of het gaat om geologie, geofysica of visserijactiviteiten. Gezien de internationalisering van onderzoeks- en monitoringprogramma's gaan er regelmatig buitenlandse wetenschappers aan boord.

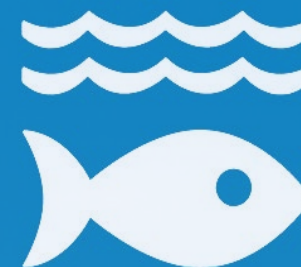
De infrastructuur van het schip biedt mogelijkheden om op de volgende gebieden te werken:

- fysische en hydrodynamische oceanografie;
- chemische en biologische oceanografie;
- geologie en geofysica;
- studie van de zeebodem;
- visserijonderzoek;
- wetenschappelijk duiken.

In april 2008 heeft Defensie met de FOD Volksgezondheid ook een memorandum van overeenstemming ondertekend over het gebruik van UAV's (Unmanned Aerial Vehicles) om de vervuiling van de Noordzee te controleren en te bestrijden. Ook dit memorandum geldt voor onbepaalde tijd maar het wordt jaarlijks geëvalueerd. Onbemande vliegtuigen van het type B-Hunter voeren over de Noordzee verkenningsvluchten uit en maken foto's en filmopnamen van grote gebieden. Op die manier kunnen lozingen van koolwaterstoffen en illegale visserij worden opgespoord.

Meer informatie op de [website van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen](#) of op de [website van Defensie](#)

14 LEVEN IN HET WATER

157

Een nieuw marien ruimtelijk ontwikkelingsplan, een langetermijnvisie voor de Noordzee 2050, een nationaal actieplan ter bestrijding van zwerfvuil in zee, beheersplannen voor de Natura 2000-gebieden in het Belgische deel van de Noordzee, onderzoeksprojecten in verband met het mariene milieu etc. Ondanks de beperkte oppervlakte kreeg het Belgische deel van de Noordzee tussen 2016 en 2018 veel aandacht van de federale instellingen.

SDG 15 :

BESCHERM, HERSTEL EN BEVORDER
HET DUURZAAM GEBRUIK VAN ECOSYSTEMEN
OP HET VASTELAND, BEHEER BOSSEN DUURZAAM,
BESTRIJD WOESTIJNVORMING, STOP LAND-
DEGRADATIE EN DRAAI HET TERUG EN ROEP
HET VERLIES AAN BIODIVERSITEIT EEN HALT TOE

15 LEVEN OP
HET LAND

De achteruitgang van de populaties bijen en andere bestuivers is een reële reden voor bekommernis, aangezien meer dan 90% van de soorten wilde bloemen voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van deze insecten. Het "Bijenplan" 2017-2019, dat in 2017 door de federale regering werd goedgekeurd, omvat 8 actieluiken om de imkers te helpen, de oorzaken van het probleem beter te begrijpen, de risico's beter te beheersen en alle belanghebbenden te mobiliseren.

2017 is ook het jaar waarin de strategie #Bebiodiversity werd gelanceerd, met een dubbel doel: bedrijven bewuster maken en helpen bij een vrijwillige aanpak om de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten te vrijwaren en burgers-consumenten de middelen aanreiken om producten te kiezen die de biodiversiteit meer in acht nemen. Een communicatiecampagne omkadert de strategie met het oog op bewustmaking, educatie en mobilisatie. Allerlei communicatiemiddelen worden gebruikt om de burger-consumenten en bedrijven te bereiken: campagnewebsite, video's, inschakeling van sociale netwerken. Er wordt een webtool ontwikkeld om bedrijven te helpen bij het kiezen en uitvoeren van acties die de biodiversiteit ten goede komen.

Het Belgisch Biodiversiteitsplatform, een initiatief van een aantal federale overheden, levert diensten aan de Belgische wetenschappelijke gemeenschap die betrokken is bij het onderzoek naar biodiversiteit. Het bezielt verschillende Communities of Practice (CoP): interdisciplinaire groepen van onderzoekers, beleidsmakers en belanghebbenden die samenwerken aan specifieke actuele biodiversiteitskwesties. Een van die CoP's is het Belgisch Forum voor Invasieve Soorten (BFIS), dat gratis en vrij toegang biedt tot gedetailleerde referentielijsten over uitheemse soorten die in België voorkomen. Om landbouwers en beleidsmakers te helpen, stelt deze CoP actieplannen, wetgevende instrumenten en vrijwillige gedragscodes voor. Een andere CoP zijn de Belgium Ecosystem Services (BEES), die bijdragen tot de ontwikkeling van concepten, instrumenten en praktijken om de integratie van ecosysteemdiensten in beleid en beheer, bedrijfsleven en maatschappij te bevorderen.

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Federale bijdrage aan de Nationale Strategie inzake Biologische Diversiteit (2006-2016), het voornaamste instrument voor de implementatie van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake Biologische Diversiteit op nationaal niveau – Bijgewerkt in 2013 door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu: "Biodiversiteit 2020, Actualisering van de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie";
- Organisatie van een openbare raadpleging over het ontwerp van het derde nationale uitvoeringsplan voor het Verdrag van Stockholm inzake persistente organische verontreinigende stoffen (POP's). Dergelijke stoffen, zoals DDT en PCB's, zijn zeer giftig voor mens en milieu. Ze hopen zich op in het vetweefsel van levende organismen en kunnen via moedermelk of eieren op de nakomelingen worden overgedragen. Ze blijven jaren of zelfs decennia aanwezig in water, bodem, slib ... en kunnen over grote afstanden gebieden ver van hun oorspronkelijke bron verontreinigen. Het Verdrag van Stockholm verplicht de landen om de doelbewuste productie en het gebruik van POP's (zoals het bestrijdingsmiddel aldrin of de industriële chemische stof hexabroomdifenyylether) te verbieden of te beperken en waar mogelijk het vrijkomen van onopzettelijk geproduceerde POP's (zoals dioxines en furanen geproduceerd door industrie, transport of woonfuncties) te verminderen of zelfs uit te schakelen (2018);
- Organisatie van een openbare raadpleging over het Programma 2018-2022 van het Nationaal Actieplan voor de vermindering van pesticiden (NAPAN) (2017);
- Bewustmaking van het publiek over de te nemen voorzorgsmaatregelen alvorens bepaalde souvenirs mee te brengen als men op reis gaat (2017);
- Bekendmaking van het KB tot vaststelling van de procedure en de voorwaarden voor het verlenen, opschorten of intrekken van een invoer-, uitvoer- of doorvoervergunning van voor de Europese Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten (2016);

- Publicatie van het KB tot wijziging van het KB van 8 november 2007 betreffende de preventie en het herstel van milieuschade ten gevolge van het vervoer over de weg, per spoor, over de binnenwateren of in de lucht van: uitheemse plantensoorten evenals van uitheemse diersoorten en hun krengen, naar aanleiding van de in-, de uit- en de doorvoer ervan, alsook van afvalstoffen bij hun doorvoer (2017);
- Publicatie van de brochure "Alternatieven voor invasieven" (2016);
- Bekendmaking in 2017 van een nieuw koninklijk besluit ter bestrijding van varroase, een mijt die bijenkolonies vernietigt, en productie van de film "Controle van de varroase in Belgische bijenkasten: stand van zaken begin 2018". De film is gericht op imkers en dierenartsen en belicht de verschillende aspecten van een goede bewaking en behandeling van varroase;
- Publicatie van de wet betreffende de milieubescherming en de regulering van de activiteiten op Antarctica onder de rechtsbevoegdheid van België (2017).

Deze wet heeft als doel de bepalingen van de internationale verdragen waarbij België partij is en die betrekking hebben op Antarctica, de bescherming van het Antarctisch milieu en de begeleiding van de activiteiten die daar worden uitgevoerd, in Belgisch recht uit te voeren. De wet draagt bij tot de alomvattende bescherming van het Antarctisch milieu en de daarvan afhankelijke en daarmee samenhangende ecosystemen, alsook tot de instandhouding van Antarctica als natuurreserveaat, ten dienste van de vrede en de wetenschap.

- Campagne "Laat je (slag)tanden zien !" om particulieren in staat te stellen legaal van hun ivoren voorwerpen af te geraken en te sensibiliseren voor de bescherming van olifanten (2018);
- Bijdrage aan de organisatie van de tentoonstelling "Stop Wildlife Trafficking" in het Europees Parlement. De tentoonstelling presenteert een verscheidenheid aan specimens die in beslag zijn genomen door de dienst Douane en Accijnzen (op de luchthaven van Brussel-Nationaal) en de inspectie van de FOD Volksgezondheid (2018).

Op internationaal niveau heeft de Europese Unie (EU) in 2011 een strategie goedgekeurd om de toestand van de biodiversiteit in Europa tegen 2020 te beschermen en te verbeteren. Deze strategie, die België volledig onderschrijft, definieert zes doelstellingen die de voornaamste oorzaken van het verlies van biodiversiteit dekken en de grootste druk op de natuur zullen kunnen verminderen:

- de natuur behouden en herstellen;
- ecosystemen en ecosysteemdiensten handhaven en herstellen;
- de duurzaamheid van land- en bosbouw verzekeren;
- duurzaam gebruik van visbestanden verzekeren;
- invasieve uitheemse soorten bestrijden;
- de wereldwijde biodiversiteitscrisis aanpakken.

België is een van de leden van het permanent comité van het Verdrag over de internationale handel in met uitsterven bedreigde wilde dier- en plantensoorten (CITES). Het financiert ook het African Elephant Fund en ondersteunt de activiteiten van het Virunga National Park in de DRC. Tijdens de COP 13 over biologische diversiteit, die eind 2016 werd gehouden in Cancun, Mexico, was België een van de 13 landen die deelnamen aan de oprichting van de vrijwillige coalitie ten gunste van de bestuivers (Coalition of the Willing on Pollinators).

De Belgische ontwikkelingssamenwerking besteedt met haar partnerlanden bijzondere aandacht aan de bescherming, het herstel en de bevordering van het duurzaam beheer en gebruik van terrestrische ecosystemen, waaronder bossen. In Tanzania werkt zij bijvoorbeeld aan een project voor het duurzaam beheer van een wetland-ecosysteem om het ecologisch evenwicht daarvan te bewaren, de bestaansmiddelen van de lokale gemeenschappen te verbeteren en duurzame economische ontwikkeling te waarborgen. In Rwanda ijvert zij voor bosbeheer door de productie van houtachtige biomassa in meerdere districten, in samenwerking met de nationale ministeries en instanties die zich bezighouden met natuurlijke hulpbronnen en leefmilieu.

Het programma CEBios ("Capacities for Biodiversity and Sustainable development") beoogt het versterken van de lokale capaciteit van de partnerlanden van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking met betrekking tot het behoud van de biodiversiteit en tot duurzame ontwikkeling met het oog op het uitroeien van armoede. De acties binnen dit programma worden ontwikkeld in het kader van de internationale verplichtingen van België (Verdrag inzake de Biologische Diversiteit) en de Europese Biodiversiteitsstrategie voor 2020.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Financiering van wetenschappelijk onderzoek:**
 - AFRIFORD: Genetische en paleo-ecologische signaturen van de dynamiek van de Afrikaanse tropische wouden (2014-2018);
 - BIOSPHERETRATES: Studie van de veerkracht van tropische bossen in Centraal-Afrika (2014-2017);
 - Hydraulische architectuur van mangroven en het functionele belang ervan (2012-2020);
 - HERBAXYLAREDD: analyse van de eigenschappen van stalen en van hun metadata met betrekking tot tropische bossystemen en hun producten (2015-2019);
 - PASTECA: Historische luchtfoto's en archieven om milieuveranderingen in Centraal-Afrika te evalueren (2017-2021);
- **Bijdrage aan het project KILORWEMP in Tanzania: duurzaam beheer van de Kilombero-vallei en het ecosysteem van Neder-Rufiji om het ecologisch evenwicht te bewaren en daardoor economische ontwikkeling en voedselbronnen van lokale gemeenschappen te ontwikkelen (2013-2018);**
- **Financiering van bebossings- en herbebossingsprogramma's in Marokko en Rwanda (2017-2020):**
- **Financiering van programma's voor duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen, bescherming van biodiversiteit en ecosystemen in Peru, in de regio's Apurímac, Ayacucho, Huancavelica, Junín en Pasco (2012-2019);**
- **Bestrijding van stroperij: Organisatie van een opleiding door de Belgische douaneautoriteiten, met de steun van de cel CITES van de DG Leefmilieu, over de toepassing van de CITES-wetgeving, ten behoeve van hun ambtgenoten in verschillende Afrikaanse landen.**
De Belgische douane nam ook deel aan de realisatie van een interactief online-instrument, gemaakt door het Agentschap voor Milieuonderzoek en bestemd voor het personeel van instanties die stroperij bestrijden (2017); ;
- **Financiële steun van het Trade for Development Center (TDC) van het Belgisch Ontwikkelingsagentschap**

voor een van de projecten die gericht zijn op de ontwikkeling van duurzaam toerisme in de Masai-gebieden van Tanzania: om de regio weer op de toeristische kaart van Tanzania te zetten, is het 30 maanden durende project dat door het TDC wordt gefinancierd in de eerste plaats gericht op de ontwikkeling van accommodatie, door zeven kampen in te richten die door de lokale gemeenschap zelf worden beheerd. Een handig boekings- en betalingssysteem, een kaart van de streek en informatieborden zijn beschikbaar voor reizigers. De Honeyguide Foundation helpt de Masai ook bij het ontwikkelen van toeristische activiteiten, zoals mountainbiken, trekking om wilde dieren te zien of tochten op een ezel. Toeristen die op zoek zijn naar lokale cultuur kunnen in Masai-hutten verblijven, deelnemen aan traditionele activiteiten of meer te weten komen over geneeskrachtige planten (2014-2017);

- Financiële steun van het TDC aan ARCASY, een vereniging van zowat

150 plukkers van wilde cacao uit de Yuracaré-gemeenschap in het laagland ten noorden van Cochabamba, Bolivia. ARCASY heeft een "Beheersplan voor de pluk van wilde cacao" uitgewerkt, in nauw overleg met de Boliviaanse overheidsdienst die verantwoordelijk is voor bosbeheer. Dit plan is uniek in Bolivia: het legt de Yuracaré enerzijds op de bossen te beschermen, maar geeft hun anderzijds ook een officieel recht om wilde cacao te plukken, te verzamelen, te vervoeren en met het label Fairwild op de markt te brengen in binnen- en buitenland. De TDC-financiering is bedoeld om 11 inzamelcentra voor deze cacao te bouwen (2016-2017);

- Financiële steun aan de kleine bananenproducenten van ASOGUABO in Ecuador door middel van duurzaamheidsinitiatieven: bevordering van gezonde bodems, waterbesparing, bioveiligheid, ondernemingsgeest en verbetering van het ketenbeheer (2017-2018).

Indicators.be :

- Landoppervlakte in Natura 2000-gebied: evaluatie

In 2015 was 12,7% van de totale oppervlakte van het Belgisch terrestrisch grondgebied Natura 2000-gebied. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verhogen. De tendens sinds 2010 is onbepaald.

- Akkervogelpopulaties: evaluatie

In 2014 bedroeg de populatie-index voor akkervogels in België 56,6 (basis 100 in 1990). Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verhogen. Deze doelstelling zal niet worden gehaald wanneer de trend sinds 2000 wordt voortgezet. De akkervogelpopulatie evolueert dus ongunstig.

WAT IS HET VERBAND TUSSEN...

De FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu heeft in 2017 zijn campagne #BeBiodiversity gelanceerd. Die wil de Belgen bewustmaken van de impact van hun consumptie op de biodiversiteit. In vijf animatie-filmpjes gaat ze in op de bedreigingen voor dieren, planten en hun leefomgeving die uitgaan van consumptieproducten die dagelijks worden gebruikt, zoals lichaamsverzorging, smartphones of bepaalde sierplanten. De clip "Wat is het verband tussen de sushi en de schildpad?" won een Golden Green Award op het Festival van Deauville in juni 2018.

EEN BELGISCHE BIODIVERSITEITS-DESKUNDIGE IS VOOR 4 JAAR VERKOZEN IN DE WERELDDRAAD VAN DE IUCN

Hilde Eggermont, coördinator van het Belgisch Biodiversiteitsplatform, werd verkozen tot lid van de Wereldraad van de Internationale Unie voor Natuurbeschoud (IUCN). De verkiezingen vonden plaats tijdens het Wereldnatuurbeschoudcongres, dat van 1 tot 10 september 2016 in de Hawaïaanse archipel werd gehouden. Het congres, dat om de vier jaar wordt georganiseerd, helpt bij het vastleggen van de prioriteiten op het gebied van natuurbeschoud op wereldschaal en het uitstippelen van de te volgen weg op het gebied van duurzame ontwikkeling. Het congres van 2016 bracht meer dan 8.000 deelnemers samen en er waren meer dan 1.500 presentaties, workshops en posters over natuurbeschoud.

De Raad is het belangrijkste bestuursorgaan van de IUCN tussen de zittingen van het Wereldnatuurbeschoudcongres in. De belangrijkste rol van de Raad is de strategische en politieke sturing van het werk van de IUCN, de verantwoordelijkheden opnemen tegenover zijn leden en bijdragen aan het communiceren van de doelstellingen en de resultaten van de IUCN naar de wereldgemeenschap toe.

Meer informatie op de [website van het Belgisch Biodiversiteitsplatform](#)

Goed om
te weten

15 LEVEN OP HET LAND

2017 was het jaar van de lancering van de federale #Bebiodiversity-strategie, die tot doel heeft bedrijven te stimuleren om de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten te behouden en de burgers-consumenten in staat te stellen producten te kiezen die biodiversiteitsvriendelijker zijn. Het was ook het jaar van de organisatie van een openbare raadpleging over het programma 2018-2022 van het Nationaal Actieplan voor Pesticidenreductie.

SDG 16 :

BEVORDER VREEDZAME EN INCLUSIEVE
SAMENLEVINGEN MET HET OOG OP DUURZAME
ONTWIKKELING, VERZEKER TOEGANG TOT
JUSTITIE VOOR IEDEREEN EN BOUW OP ALLE
NIVEAUS DOELTREFFENDE, VERANTWOORDELIJKE
EN TOEGANKELIJKE INSTELLINGEN UIT

16 VREDE,
JUSTITIE EN
STERKE PUBLIEKE
DIENSTEN

Het Nationaal Veiligheidsplan (NVP), dat om de 4 jaar wordt gepubliceerd, is de leidraad voor het politieoptreden in België. Het geeft de bijdrage weer van de geïntegreerde politie aan het veiligheidsbeleid dat door de federale regering wordt bepaald en in de Kadernota Integrale Veiligheid is opgenomen. Alle politiediensten in België, op federaal of lokaal niveau, werken samen aan het beleid dat in dit plan wordt ontwikkeld, in overeenstemming met hun respectieve bevoegdheden en de taken die hun zijn toegewezen. Het 7de Nationaal Veiligheidsplan (2016-2019) legt 10 veiligheidsfenomenen vast waaraan de politiediensten en alle andere betrokken instanties tijdens de komende vier jaar bijzondere aandacht zullen besteden:

- radicalisering, gewelddadig extremisme en terrorisme;
- mensenhandel en mensensmokkel;
- drugs: de professionele en commerciële productie van cannabis, de productie van en handel in synthetische drugs, de import en export van cocaïne, hormonen;
- sociale en fiscale fraude;
- cybercrime en cybersecurity;
- geweldscriminaliteit, aantasting van de persoonlijke integriteit en discriminatie: intrafamiliaal geweld, seksueel geweld t.a.v. meerderjarigen, seksueel misbruik t.a.v. minderjarigen en discriminatie;
- georganiseerde eigendomsriminaliteit en illegale goederentrafiëken: rondtrekkende daders en illegale wapenhandel;
- leefmilieu (gelinkt aan fraude): afvalfraude, biodiversiteit, dierenwelzijn en energiefraude;
- verkeersveiligheid;
- het verbeteren van de openbare orde (overlast, genegotieerd beheer van de publieke ruimte en illegale transmigratie).

België heeft zich ertoe geëngageerd in zijn nationale maatregelen tegen het terrorisme de fundamentele rechten van het individu te waarborgen. Elke reactie – wetgeving, administratieve procedure, interventie van ordediensten – moet voldoen aan de criteria van proportionaliteit tussen veiligheid van de bevolking en eerbiediging van de fundamentele vrijheden.

Na de aanslagen van 22 maart 2016 is de werking van de Commissie voor Financiële Hulp aan Slachtoffers grondig hervormd om slachtoffers doeltreffender en sneller te kunnen begeleiden. De voornaamste hulp (financiële hulp voor geleden schade) kan worden toegekend aan slachtoffers die geen beroep kunnen doen op een verzekering en aan slachtoffers voor wie de tussenkomst van de verzekeraar is beëindigd. De commissie gaat proactief te werk door slachtoffers rechtstreeks aan te spreken en hen in het ziekenhuis te bezoeken. Na de aanslagen werd het contact met de Commissie vereenvoudigd, er is nu één enkel contactpunt voor iedereen.

Op 4 mei 2016 werd de Federale Interne Auditdienst opgericht binnen de FOD Kanselarij van de Eerste Minister. Hij moet in alle diensten evalueren hoe betrouwbaar de interne controle, het risicobeheer en het goed bestuur zijn. De resultaten van deze evaluaties geven aanleiding tot een dialoog tussen de interne auditoren en het hoofd van de dienst of, in voorkomend geval, het hoofd van de betrokken afdeling, en leiden uiteindelijk tot het formuleren van aanbevelingen om het interne controlesysteem te verbeteren en de zwakke punten te verhelpen die dat in de weg staan. Deze aanbevelingen zijn gericht aan het hoofd van elke dienst en aan het betrokken management.

In juli 2017 nam de Ministerraad akte van het eerste nationale plan "Bedrijven en Mensenrechten", dat 33 acties telt die de bevoegde Belgische federale en gefedereerde overheden in staat stellen hun engagement op dit gebied concreet te maken en de mensenrechten te integreren binnen het maatschappelijk verantwoord ondernemen en binnen de duurzame ontwikkeling. Dit actieplan gaat specifiek in op de eerste en derde pijler van de VN-richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten, namelijk de verplichting van de staat om mensen te beschermen wanneer derden, waaronder ondernemingen, de mensenrechten schenden en de noodzaak om slachtoffers van mensenrechtenschendingen toegang te verschaffen tot effectieve remediëring. Het wil eveneens ondernemingen (die actief zijn in België en/of het buitenland) en internationale ondernemingen die actief zijn in België stimuleren om de mensenrechten te respecteren en te bevorderen, zowel binnen de eigen onderneming als binnen hun invloedssfeer.

Wat de integratie van digitale tools betreft speelt de Dienst Administratieve Vereenvoudiging een belangrijke rol bij het ondersteunen van overheidsdiensten die de Only Once wet van 2014 implementeren. Het hoofddoel van deze wet is dat gegevens die reeds beschikbaar zijn in authentieke bronnen niet opnieuw worden opgevraagd (door overheden) en dat het gebruik van elektronische formulieren wordt bevorderd. Er zijn intussen al veel initiatieven, met een aanzienlijke weerslag op de vermindering van de administratieve lasten. We vermelden daarbij in de eerste plaats de elektronische facturen, ecocheques en maaltijdcheques. De invoering van toepassingen in het kader van e-government, zoals Telemarc, MyRent, MyMinFin of Tax-on-Web, vermindert niet alleen aanzienlijk de kosten voor het administratieve beheer maar vergemakkelijkt ook de contacten tussen burgers/bedrijven en overheidsdiensten.

Het Centre for Cybersecurity Belgium (CCB) werd opgericht door het KB van 10 oktober 2014 en zag concreet het levenslicht in juli 2015. De website www.safeonweb.be, waar het CCB het grote publiek tips en trucs geeft om veiliger te surfen op het web, werd in 2016 gelanceerd en intussen bezocht door 1,5 miljoen internetgebruikers. In januari 2017 werd het nationaal Computer Emergency Response Team (CERT) onder de vleugels van het CCB gebracht. De bewustmakingscampagne rond phishing werd in 2017 samen met de Cyber Security Coalition georganiseerd en bereikte 2 miljoen internetgebruikers. In 2018 publiceerde het een online referentiegids voor bedrijven en organisaties die zich minder kwetsbaar willen opstellen voor cybercriminaliteit. Uit cijfers blijkt dat in 2016 twee derde van de Belgische bedrijven het slachtoffer was van cybercriminaliteit. Terwijl de schade voor de meeste bedrijven beperkt bleef tot een verstoring van de dagelijkse bedrijfsvoering, werd 9% van de bedrijven het slachtoffer van oplichting en chantage op het internet, met schade die kon oplopen tot meer dan 10.000 euro.

Op het vlak van transparantie en politieke ethiek kwamen er door de wet van 6 januari 2014 wijzigingen in de wetten die de beperking van en de controle op de verkiezingsuitgaven voor de Europese, federale, regionale en communautaire verkiezingen regelen (wet van 19 mei 1994 en wet van 4 juli 1989). De nieuwe wet verplicht begunstigen van sponsoring voor 125 euro of meer, verstrekt aan politieke partijen en hun onderdelen, aan lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen, jaarlijks de identiteit van de bedrijven, feitelijke verenigingen en rechtspersonen van wie de sponsoring afkomstig was te registreren. De wettelijke bepalingen die deze verplichting invoeren, zijn sinds 1 januari 2016 van kracht en hebben betrekking op sponsoring die in 2015 werd verleend.

In 2014 heeft het Federaal Planbureau een reeks indicatoren ontwikkeld die een aanvulling vormen op het bruto binnenlands product. Ze zijn meer bepaald gebaseerd op de aanbevelingen van de Conferentie van Europese Statistici over het meten van duurzame ontwikkeling. Sinds 2016 worden deze 67 indicatoren geanalyseerd in een jaarverslag dat informatie verschaft over sociale en economische problemen en milieuproblemen en dat de evolutie van het welzijn van mensen en van Belgische samenleving beschrijft.

De Regelgevingsimpactanalyse (RIA) is van kracht sinds 1 januari 2014. Het is een voorafgaande evaluatie van de mogelijke gevolgen (/neveneffecten) van ontwerpen van reglementering; deze evaluatie gebeurt op een geïntegreerde manier op economisch, maatschappelijk en milieuvlak en over de overheid. De RIA dient zo snel mogelijk plaats te vinden in het proces van voorbereiding van het ontwerp van reglementering met als doel de kwaliteit van het beleid te verbeteren (efficiëntie / samenhang). Ze is het resultaat van de fusie van vijf tests die voorheen moesten worden toegepast: Kafka, DOEB, gender, beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling en, tot slot, kmo's. De analyse wordt gemaakt aan de hand van een steekkaart die, behoudens vrijstelling of uitzondering, wordt gevoegd bij elk ontwerp van reglementering dat aan de Ministerraad wordt overgelegd. Het studiegebied van de RIA wordt afgebakend door 21 thema's die tot doel hebben de potentiële gevolgen van het ontwerp van reglementering te analyseren volgens een transversale benadering van duurzame ontwikkeling.

De 21 thema's van een RIA:

▪ Kansarmoedebestrijding	▪ Onderzoek en ontwikkeling	▪ Buiten- en binnenlucht
▪ Gelijkheid van kansen en sociale cohesie	▪ Kmo's	▪ Biodiversiteit
▪ Gelijke kansen voor mannen en vrouwen	▪ Administratieve kosten	▪ Hinder
▪ Gezondheid	▪ Energie	▪ Overheid
▪ Werkgelegenheid	▪ Mobiliteit	▪ Beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling
▪ Consumptie- en productiepatronen	▪ Voeding	
▪ Economische ontwikkeling	▪ Klimaatverandering	
▪ Investerings	▪ Natuurlijke hulpbronnen	

Voorbeelden van acties die op federaal niveau worden ondernomen:

- Organisatie van de 5de openbare raadpleging over de uitvoering van het Verdrag van Aarhus in België (2016);
- Publicatie van de wet tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (2017);
- Publicatie van het KB betreffende de werkingsmodaliteiten van het UBO-register (2018). Het doel van dit register is beschikken over een gecentraliseerde databank met alle personen die een van de rechtspersonen die in de wet van 2017 worden opgesomd, controleren of bezitten. Een dergelijke identificatie is noodzakelijk om te komen tot effectieve transparantie van de eigendomsstructuren van deze rechtspersonen en aldus het witwassen van geld en de financiering van terrorisme doeltreffender te kunnen bestrijden. De invoering van een dergelijk register en de nauwkeurige identificatie van de uiteindelijke begunstigden van deze rechtspersonen stelt België eveneens in staat te voldoen aan de aanbevelingen 24 en 25 van de Financial Action Task Force (FATF). Dit instrument zal België ook in staat stellen te voldoen aan de vereisten en de gestarte werkzaamheden binnen het Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling;
- Publicatie van de wet betreffende de publicatie van extrafinanciële gegevens en diversiteitsinformatie door bepaalde grote ondernemingen en groepen (2017). Deze wet wijzigt het Belgische Wetboek van Vennootschappen en zet in Belgisch recht een Europese richtlijn om die bepaalde grote ondernemingen verplicht een niet-financiële verklaring op te stellen met informatie over milieukwesties, sociale kwesties en personeelsaangelegenheden, respect voor de mensenrechten en de strijd tegen corruptie;
- Publicatie van de omzendbrief over de uitvoering van de multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot slachtoffers van mensenhandel en/of bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel (2016);
- Publicatie van de wet betreffende de oprichting van het statuut van nationale solidariteit, de toekenning van een herstelpensioen en de terugbetaling van medische zorg ingevolge daden van terrorisme (2017);
- Publicatie van de wet tot wijziging van de wet van 1 augustus 1985 houdende wijziging van de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen, wat de hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden betreft (2016) – Publicatie van het KB houdende uitvoering van artikel 42bis van de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen, wat de Hulp van de Staat aan de slachtoffers van terrorisme betreft (2017);
- Publicatie van het KB tot uitvoering van artikel 3, 9°, van de wet van 5 mei 2014 betreffende de internering, houdende de regels met betrekking tot de wijze waarop de slachtoffers kunnen vragen om te worden geïnformeerd, om te worden gehoord of om voorwaarden in hun belang te laten opleggen (2016);

- Publicatie van het ministerieel besluit tot vaststelling van de nomenclatuur van de punten voor prestaties verricht door advocaten belast met gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijns-bijstand (2016);
- Publicatie van de wet tot wijziging van de wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuurobjecten die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse Staten zijn gebracht (2016);
- Publicatie van de wet tot wijziging van de wet van 6 januari 2014 houdende oprichting van een Federale Deontologische Commissie om er de Deontologische Code voor de openbare mandatarissen in te voegen (2018);
- Publicatie van het KB betreffende het verlenen van erkenning aan de centra gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel en inzake de erkenning om in rechte op te treden (2018);
- Omzetting in Belgisch recht van de richtlijn "open data" (Richtlijn 2003/98/EG inzake het hergebruik van overheidsinformatie, gewijzigd bij Richtlijn

2013/37/EG), door de wet van 4 mei 2016 inzake het hergebruik van overheidsinformatie en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten - Implementatie van de federale open data-strategie: begin 2016 werd op dat vlak het portaal data.gov.be gelanceerd. Op deze nieuwe portaal-site vinden burgers en bedrijven herbruikbare niet-persoonlijke gegevens van de federale, regionale en lokale overheden;

- Steun voor de bewustmakingscampagne rond veilig internetgebruik (2016) en start van de website www.saveonweb.be (2017) ;
- Organisatie van de burgerbevraging in het kader van de ontwikkeling van het Interfederaal Energiepact (2017);
- Publicatie van de wet tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit (2017);
- Publicatie van de wet houdende maatregelen in de strijd tegen de fiscale fraude (2017);
- Wijziging van de wapenwet van juni 2006 (2018). Wie te goeder trouw heeft nagelaten zijn wapens vóór 31 oktober 2008 aan te geven, heeft recht op een

nieuwe aangifte-termijn. Hij of zij heeft tot 31 december 2018 de tijd om de situatie te regulariseren en moet een van de volgende opties kiezen: een vergoeding aanvragen, het wapen overdragen, het wapen neutraliseren of kosteloos afstand doen van het wapen en het laten vernietigen. De nieuwe aangifteperiode richt zich naast vuurwapens en munitie ook tot laders. Deze zullen niet langer vrij verkrijgbaar zijn en vanaf 1 januari 2019 onderworpen worden aan dezelfde regels die voor munitie gelden;

- Financiering van de studie JAM (Justice and Management) over de uitdagingen van de modernisering van de organisatie van gerecht en politie in België (2013-2018), in het kader van het programma Brain-be. De onderzoekers willen een gedetailleerd overzicht geven van de lopende hervormingen in de organisatie van gerecht en politie, vanuit drie verschillende maar elkaar aanvullende invalshoeken: externe betrokkenen, managers en terreinwerkers. Vanuit dat perspectief is het totale project onderverdeeld in drie work-packages. Het 1ste onderzoek-subject is: "Hoe ervaren de actoren die betrokken zijn bij gerecht en politie en de gebruikers van die systemen de lopende hervormingen? Dragen de veranderingen bij tot een betere toegankelijkheid van

de diensten? Wat zijn in algemenere zin de gevolgen van de hervormingen voor organisaties?" Het 2de is: "Welke betekenis(en) wordt (worden) toegekend aan het functioneren van politie en justitie in management-opzicht? Welke regelingen en processen werden doorgevoerd om de veranderingen in te voeren? Welke contro-verses ontstaan door deze hervormingen?" Het 3de onderzoeksobject is: "Hoe kunnen we de lopende veranderingsprocessen kwalificeren? Hoe wordt de verandering in goede banen geleid en wat is de weerslag ervan op de werking van gerecht en politie, op de mensen erachter?";

- **Financiering van de studie HECTOR, Hybrid Electronic Curation, Transformation & Organization of Records, als onderdeel van het programma Brain-be (2013-2018).** Op dit moment wordt elke administratieve structuur geconfronteerd met een hybride omgeving van documenten, op papier, gedigitaliseerd of elektronisch gegenereerd. Sommige worden zelfs (opnieuw) afgedrukt om verschillende redenen. Bij gebrek aan een duidelijk beleid voor het beheer en de bewaring van dergelijke heterogene documenten leidt dit tot grote verwarring, verlies van of overmaat aan informatie, verspilling van waardevolle middelen en rechtsonzekerheid die de efficiëntie van de openbare

diensten belemmeren. Het doel van het onderzoeksproject HECTOR is de transformatie, de organisatie en de bewaring van hybride documenten in de Belgische federale administraties modelleren, met als doel de overgang naar een betrouwbaar, beveiligd en doeltreffend e-government te vergemakkelijken;

- **Ondertekening van een nieuwe protocolovereenkomst tussen het federale niveau en de Gemeenschappen betreffende de internationale adoptie.** Deze overeenkomst moet de samenwerking tussen alle diensten versterken om adopties snel, correct en rechtszeker te laten verlopen (2017). Gezien de verdeling van de bevoegdheden zijn de modaliteiten specifiek gericht op het consolideren van het vertrouwen en het vergroten van de transparantie;
- **Bijdrage aan het ontwikkelen van indicatoren voor kinderrechten binnen de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind en publicatie van een eerste stand van zaken (2016) – Verwezenlijking van specifieke enquêtes over migrantenkinderen en -jongeren (2017) – Actualisering van de indicatoren (2018) ;**
- **Via het online meldpunt**

www.sportfraude.be kan iedereen een geval van (vermoedelijke) manipulatie van sportwedstrijden signaleren. Aangezien de georganiseerde misdaad achter de manipulatie van sportwedstrijden zit, is het initiatief bedoeld om dit fenomeen te bestrijden (2017);

- **Steun voor de campagne "Say No!", een bewustmakingscampagne tegen seksuele chantage van kinderen op het internet (2017);**
- **Publicatie van het conformiteitsrapport van België, opgesteld door de Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO) binnen de Raad van Europa.** Dit rapport is opgesteld in het kader van de 4de evaluatieronde en gaat in het bijzonder over de preventie van corruptie bij parlementsleden, rechters en openbare aanklagers (2016);
- **Publicatie van een nieuwe brochure over de rechten van slachtoffers, om hun rechten in alle fasen van de procedure toe te lichten: vanaf het indienen van een klacht tot het beroep.** De brochure vermeldt ook de verschillende soorten bijstand waarop het slachtoffer een beroep kan doen (2016);
- **Invoering van het NAP "Bedrijven en Mensenrechten":** Publicatie van een

brochure over de overheidsgebonden remediëringssystemen, via een exhaustief onderzoek naar de staatsgebonden mechanismen die ter beschikking staan van de slachtoffers van mensenrechtenschendingen;

- Verzoek om advies van het KCE om de medewerking van gezondheidswerkers aan de opsporing van kindermishandeling te verbeteren (2016);

- Publicatie van een anticorruptiegids voor Belgische ondernemingen in het buitenland om de regelgeving voor de bestrijding van corruptie van buitenlandse ambtenaren in internationale commerciële transacties beter na te leven (2016);

- Modernisering van het burgerlijk wetboek: raadpleging van de burgers over de hoofdstukken over eigendomsrecht, de verplichtingen en het bewijs

(2017) en over het aansprakelijkheidsrecht, de persoonlijke veiligheid en het aangaan van leningen (2018). De tekstvoorstellen waren voor iedereen raadpleegbaar op de website www.justitie.belgium.be en de opmerkingen werden per e-mail bezorgd;

- Bijdrage aan de organisatie van een conferentie in de Senaat: "Illegale handel in wilde dieren, een gouden kans voor de transnationale misdaad?" (2018).

Op internationaal niveau neemt België deel aan de vredeshandhavingsoperaties van de Verenigde Naties om door conflicten getroffen landen te helpen de voorwaarden te scheppen voor een terugkeer naar de vrede. Zo draagt ons land sinds 2013 bij aan de Geïntegreerde Multidimensionale Missie van de Verenigde Naties voor Stabilisatie in Mali (MINUSMA). Het mandaat van die missie spitst zich toe op prioritaire taken zoals veiligheid, stabilisatie en bescherming van burgers, steun voor de nationale politieke dialoog en de nationale verzoening, en voor de herstelling van het staatsgezag in het hele land, voor de wederopbouw van de Malinese veiligheidssector, voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten en voor humanitaire hulp. België is ook betrokken bij MONUSCO, de missie van de Verenigde Naties voor stabilisatie in de Democratische Republiek Congo.

In de beloften die België heeft gedaan met het oog op toetreding tot de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (2016-2018), zijn prioritaire thema's opgenomen zoals de strijd tegen straffeloosheid, de afschaffing van de doodstraf, de rechten van vrouwen en kinderen en de vrijheid van meningsuiting. De verkiezing van België als niet-permanent lid van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (2019 en 2020) is gebaseerd op een campagne met als motto "Consensus smeden. Bouwen aan vrede". Met name de bescherming van burgers en de impact van conflicten op kinderen staan centraal in de bekommernissen van België, evenals de rol van vrouwen bij de preventie en oplossing van conflicten. De naleving van het internationaal humanitair recht en de strijd tegen straffeloosheid, de strijd tegen terrorisme en gewelddadig extremisme, de non-proliferatie van en het verbod op chemische wapens en de weerslag van de klimaatverandering op de veiligheid behoren eveneens tot de thema's die voor onze vertegenwoordigers van bijzonder belang zijn.

In mei 2016 werd België voor twee jaar lid van de Uitvoerende Raad van de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens (OPCW), die belast is met de uitvoering van de bepalingen van het Verdrag over het verbod op chemische wapens, dat in 1992 door de Verenigde Naties is goedgekeurd.

Sinds 2016 steunt België Vietnam bij de oprichting van doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveaus, door drie provincies te helpen om beter tegemoet te komen aan de verwachtingen van hun burgers. Tegelijk wordt de kwaliteit van de geleverde diensten en van de prestaties van de overheidsdiensten door de burgers geëvalueerd. Dat gebeurt in samenwerking met OXFAM, dat een mobiele app heeft ontwikkeld die de burgers in staat stelt feedback te geven over de prestaties van de districten wat bepaalde diensten betreft (M-Score).

Registers van de burgerlijke staat bijhouden, inclusief registratie van geboortes, is een essentieel instrument om de wettelijke identiteit van iedereen te waarborgen. België draagt bij aan een grootschalig project voor de invoering van een betrouwbaar burgerlijk register in Senegal en Mali, door het EU Emergency Trust Fund.

Voorbeelden van acties die op internationaal niveau worden ondernomen:

- **Herziening van de lijst van landen waarmee België een wederkerige overeenkomst heeft over de mededeling van informatie voor fiscale doeleinden (KB van 13 juni 2018 tot wijziging van het KB van 14 juni 2017).**
De internationale verplichtingen inzake fiscale transparantie eisen dat België jaarlijks de lijst van rechtsgebieden aanpast waarmee het automatisch fiscale

gegevens uitwisselt in het kader van de Common Reporting Standard (CRS). In 2018 zullen rechtsgebieden zoals Panama, Saoedi-Arabië, Belize, Hongkong, Macau, Monaco en Singapore in 2017 voor het eerst fiscale informatie verstrekken, met betrekking tot het jaar 2017. Nigeria zal in 2019 voor het eerst hetzelfde doen met betrekking tot het jaar 2018;

- **Belgische engagementen in de strijd tegen IS:** deelname aan de internationale coalitie die luchtoperaties uitvoert in Irak en Syrië (2016-2018);
- **Deelname aan het 6de Forum "Bedrijven en Mensenrechten" van de Verenigde Naties in Genève – Valorisatie van wat België doet door actieve deelname aan 3 panels (2017);**

- Sinds 2016 herbergt België SOCIEUX+ en financiert het dit gezamenlijk via het platform BELINCOSOC (Belgian International Cooperation on Social Protection). SOCIEUX+ (expertisecentrum van de EU voor sociale bescherming, arbeid en werkgelegenheid) is een Europese samenwerking die partnerlanden ondersteunt bij de ontwikkeling, het beheer en de monitoring van een efficiënt, inclusief en duurzaam sociaalezekerheidsstelsel en werkgelegenheidsbeleid. BELINCOSOC ondersteunt momenteel de ontwikkeling van de sociale zekerheid in de Volksrepubliek China dankzij Europese financiering voor het "EU-China Social Protection Reform Project". De Belgische deskundigen hebben met name bijgedragen tot de recente modernisering van het pensioenstelsel en het arbeidsmarktbeleid. In het kader van een eveneens door de Europese Unie gefinancierd project ondersteunt BELINCOSOC daarnaast de Marokkaanse autoriteiten bij het verzamelen van statistische gegevens over sociale bescherming en het opzetten van een informatiesysteem ter ondersteuning van het beleid. Recenter (oktober 2018) kwam een Libanese delegatie naar België voor een driedaags studiebezoek;
- Bijdrage aan de sectorale analyse op het gebied van veiligheid en justitie in het kader van het Emergency Trust Fund

for Africa (2017-2018). Het gaat om een studie die het Emergency Trust Fund (ETF), de Europese Commissie en andere relevante EU-instellingen en uitvoerende partners moet voorzien van een instrument om de acties op het vlak van veiligheid en de rechtsstaat die uit hoofde van het Fonds gefinancierd worden, gericht en doeltreffender te maken. De studie heeft betrekking op Burkina Faso, Niger en Tsjad. Enabel stelt deskundigen inzake politie en justitie ter beschikking om de inventarisatie en de analyse in Burkina Faso te ondersteunen;

- Bijdrage aan het programma ter ondersteuning van de werking van de burgerlijke stand en het opzetten van een beveiligd informatiesysteem in Mali, gefinancierd door de EU (2017-2021);
- Financiering en uitvoering van het programma "Maghrib Belgium Impulse" (2018-2021) – Belgische Marokkanen die in Marokko projecten leiden, genieten geïndividualiseerde begeleiding door professionals uit het bedrijfsleven. Het project stelt hun niet alleen incubatie- en mentoraatsdiensten ter beschikking maar ook monitoring achteraf en netwerkactiviteiten;
- Bijdrage aan het Europese programma ter ondersteuning van de hervorming

van de veiligheidssector - luik Defensie - in de DR Congo (2015-2021). Dit houdt in dat de civiele en militaire autoriteiten worden bijgestaan bij het uitwerken en uitvoeren van de hervorming van de veiligheid (luik defensie), met name op het gebied van administratie en beheer, teneinde het bestuur en de rechtsstaat te versterken, straffeloosheid te bestrijden en duurzame vrede te bevorderen;

- Financiering van een programma voor capaciteitsversterking op milieugebied in Algerije (2015-2019). Er werd besloten enerzijds het ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu te ondersteunen in zijn rol als coördinator van het milieubeleid en anderzijds het ministerie van Volksgezondheid en Hervorming van de ziekenhuizen, het ministerie van Transport en het ministerie van Watervoorraden bij de integratie van het milieubehoud en de duurzame ontwikkeling in hun beleid en in proefinterventies waarbij op transversale wijze rekening zou worden gehouden met het milieu. De invoering en ontwikkeling van nieuwe, milieuvriendelijker technologieën vormt een vast onderdeel van deze interventie;
- Intensivering van de administratieve samenwerking met Marokko (2017). Bijeenkomst van een delegatie van de

FOD Justitie, de zetel en het openbaar ministerie met alle directeurs van het Marokkaanse Ministerie van Justitie, de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, de procureur-generaal bij het hof van beroep van Casablanca, de eerste voorzitter van het hof van beroep van Casablanca, de procureur des Konings bij de handelsrechtbank van Casablanca en de vicevoorzitter van de handelsrechtbank van Casablanca. De bijeenkomst vond in Marokko plaats in het kader van het jongste actieplan voor versterkte administratieve samenwerking dat tussen beide departementen werd ondertekend;

- **Toekenning van meerjarige financiële steun voor UNRWA, het VN-agentschap voor de Palestijnse vluchtelingen, als reactie op de oproep van de commissaris-generaal van UNRWA, die wees op de financiële problemen van het agentschap (2018).** België heeft besloten de komende 3 jaar 19 miljoen euro toe te kennen aan UNRWA. UNRWA werd in 1949 opgericht om hulp te bieden aan de 700.000 Palestijnse vluchtelingen na de Arabisch-Israëliëse oorlog van 1948. Momenteel levert het aan ongeveer 5 miljoen Palestijnse vluchtelingen diensten op het vlak van onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting. UNRWA is actief in de

bezette Palestijnse gebieden, Syrië, Libanon en Jordanië en verdedigt de rechten van Palestijnse vluchtelingen overeenkomstig het internationaal recht;

- **Bijdrage aan de preventie van terrorisme in de Sahellanden Burkina Faso en Mauritanië (2017).** Ons land maakt daar 250.000 euro voor vrij. Dankzij deze bijdrage werden in beide landen opleidingen gegeven over verschillende soorten onderzoekstechnieken, gerechtelijke samenwerking en de strijd tegen de financiering van het terrorisme. De opleiding wordt gegeven door de Terrorism Prevention Branch (afdeling terrorismepreventie) van UNODC, het VN-Bureau voor drugs- en misdaadbestrijding. Dit departement van de Verenigde Naties heeft het mandaat en de expertise om landen bij te staan op het vlak van de wetgevende en strafrechtelijke aspecten van de strijd tegen het terrorisme. Het strafrechtelijk kader wordt daardoor versterkt en de autoriteiten zullen beter kunnen reageren op de dreiging van terroristische groeperingen en buitenlandse strijders in West-Afrika. Naast financiële steun kunnen landen rekenen op de expertise van gespecialiseerde magistraten van de FOD Justitie, die missies verrichten in de hoofdsteden Ouagadougou en Nouakchott.

Indicators.be :

- **Veiligheidsgevoel in de openbare ruimte: evaluatie**

In 2014 bedroeg het aandeel van de Belgische bevolking van 15 jaar en ouder dat zich veilig voelde in de openbare ruimte 78,7%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verhogen. De tendens sinds 2002 is onbepaald.

- **Vertrouwen in de instellingen: evaluatie**

In 2014 bedroeg het aandeel van de Belgische bevolking van 15 jaar en ouder dat vertrouwen had in het rechtssysteem, het parlement, de politieke partijen en de politici 36%. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer verhogen. De tendens sinds 2002 is onbepaald.

INTERVIEW MET MIGUEL DE BRUYCKER

DIRECTEUR VAN HET CENTRUM VOOR
CYBERSECURITY BELGIË (CCB)

« “Het internet wordt
vaak gebruikt om
bepaalde vormen van
fraude te organiseren”

Sinds zijn effectieve oprichting in augustus 2015 heeft het CCB al heel veel gerealiseerd, te beginnen met de uitwerking van een strategisch plan dat de ambitie heeft om van België tegen 2020 een veilige digitale omgeving te maken voor burgers en ondernemingen. Om particulieren te helpen veilig te surfen, heeft het ook tools ontwikkeld die ondernemingen en organisaties in staat stellen om cybersecuritymaatregelen te implementeren.

Wat zijn de uitdagingen op het vlak van duurzame ontwikkeling in de strijd tegen cybercriminaliteit?

MDB : "Cybercriminaliteit vormt een grote dreiging voor de economische en

sociale belangen van ons land. Door cyberaanvallen kunnen de computersystemen van onze ondernemingen en instellingen tijdelijk niet beschikbaar zijn, wat grote economische gevolgen kan hebben. In 2017 infecteerde een computervirus in enkele dagen tijd honderdduizenden computers in meer dan 150 landen. De economische impact van een dergelijke aanval is enorm. Vanuit sociaal oogpunt is het

belangrijk dat iedereen een veilige toegang tot het internet heeft. Iedereen in onze samenleving moet bijvoorbeeld kunnen rekenen op een afdoende bescherming van zijn persoonsgegevens."

Welke samenwerkingsverbanden zijn nodig op federaal niveau en op andere niveaus om een cybersecuritybeleid te implementeren?

MDB : "Om de cybercriminaliteit te bestrijden is in de eerste plaats een goede samenwerking tussen de verschillende inlichtingen- en veiligheidsdiensten noodzakelijk. Bedreigingen moeten snel worden geïdentificeerd en aanvallen moeten worden voorkomen. Daarnaast is een goede samenwerking met de internetproviders vereist. Het internet is geen openbare ruimte, maar is in handen van private ondernemingen, die elk een deel van de verantwoordelijkheid voor de bescherming van het geheel op zich moeten nemen. Ten slotte is de bewustwording en de deelname van elke gebruiker belangrijk opdat alle technische beschermingsmaatregelen goed zouden werken."

Hoe kan een instelling als de uwe de doelstellingen van de Agenda 2030 van de Verenigde Naties verwezenlijken?

MDB : "Het CCB draagt bij aan de bestrijding van bepaalde vormen van georganiseerde criminaliteit (SDG 16.4). Het internet wordt vaak gebruikt om bepaalde vormen van fraude te organiseren. Hoewel deze misdrijven niet

rechtstreeks verband houden met cybersecurity, kunnen een goede samenwerking en informatie-uitwisseling met de betrokken diensten over het algemeen bijdragen aan de bestrijding van dit soort criminaliteit. Vanaf 2019 zal het CCB een earlywarningsysteem invoeren voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en voor alle organisaties die van essentieel belang zijn (kritieke infrastructuur, aanbieders van essentiële diensten etc.). Door zijn bestaan en zijn toepassingsgebied stelt het CCB de instellingen in staat doeltreffend te blijven (SDG 16.6). Het is een kleine, onafhankelijke organisatie, die uitgaat van vijf waarden die perfect aansluiten bij de geest van de SDG's:

- **integratie:** het CCB draagt bij aan een gecoördineerde en geïntegreerde aanpak van de nationale cyberveiligheid;
- **responsabilisering:** het CCB responsabiliseert de betrokken diensten en ondersteunt hen daarbij;
- **evenwicht:** het CCB handhaaft het evenwicht tussen veiligheid en fundamentele rechten, tussen de waarden en behoeften van de moderne samenleving;
- **innovatie:** het CCB stimuleert de ontwikkeling van nieuwe ideeën en mogelijkheden om de cyberveiligheid in België en de rest van de wereld te verbeteren;
- **integriteit:** het CCB handelt in alle eerlijkheid en met eergevoel."

DE DIENST VOOGDIJ VAN DE FOD JUSTITIE HOUDT TOEZICHT OP NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGE VREEMDELINGEN

In samenwerking met alle betrokken instanties op de verschillende niveaus en met de actoren op het terrein ziet de Dienst Voogdij van de FOD Justitie erop toe dat elke niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) de bescherming van zijn of haar grondrechten en welzijn geniet. De rol van deze dienst naar de NBMV toe komt aan bod in de omzendbrief van 23 december 2016 over de uitvoering van de multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot slachtoffers van mensenhandel en/of bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

Deze dienst moet onmiddellijk op de hoogte worden gebracht wanneer een NBMV door terreinwerkers wordt gesignaleerd. Vervolgens stelt hij een voogd aan die de NBMV zal begeleiden bij administratieve stappen. Medio 2015 waren er ongeveer 240 erkende voogden. In 2016 is dit aantal opgelopen tot een totaal van 600. Nieuwe voogden moeten een basisopleiding volgen waarin mensenhandel en mensensmokkel aan bod komen. Eind 2016 werd voor vier jaar een overheidsopdracht gelanceerd voor coaching van voogden, waarbij instellingen met ervaring individuele assistentie en ondersteuning bieden in moeilijke situaties.

Meer info: [website FOD Justitie](#)

Goed om
te weten

MINDER HARDNEKKIG JARGON BINNEN DE FOD JUSTITIE EN DE FOD FINANCIËN

Bij de FOD Justitie organiseerde het Directoraat-generaal Wetgeving in 2017 interne werkgroepen over leesbaar schrijven. Zo maakten de juristen kennis met technieken om toegankelijke en duidelijke teksten op te stellen zonder afbreuk te doen aan de nauwkeurigheid. De communicatie- en informatiedienst heeft ook zwaar geïnvesteerd in de communicatie met de burgers. De briefwisseling over verkeersboetes werd volledig herzien in samenwerking met de andere projectverantwoordelijken. De administratie stuurt over dergelijke boetes maar liefst 5 miljoen brieven per jaar. De impact van heldere communicatie is dus aanzienlijk.

Binnen de rechterlijke orde neemt belangstelling voor heldere communicatie ontegenzeggelijk toe. Sinds mei 2017 verstuurt de familierechtbank oproepingsbrieven die ook kinderen kunnen begrijpen. Dat gebeurt in echtscheidingsprocedures als een kind (ouder dan 12 jaar) zijn of haar mening wil uiten over iets dat hem of haar aanbelangt, zoals waar het zal wonen. De uitnodiging voor een dergelijk onderhoud is nu volledig afgestemd op de lezer.

Bij de FOD Financiën werden in 2017 252 standaardbrieven herschreven om ze leesbaarder te maken. De helft van deze brieven gaat uit van de Algemene Administratie van de Fiscaliteit. Het herschrijven past binnen het in 2012 gelanceerde project "Leesbaarheid", dat tot doel heeft begrijpelijker te zijn voor burgers en bedrijven. Voor de FOD is dit een win-winsituatie, omdat minder mensen contact moeten opnemen met de FOD om moeilijk te interpreteren brieven te verduidelijken.

16 VREDE, JUSTITIE EN STERKE PUBLIEKE DIENSTEN

In juli 2017 heeft de Ministerraad akte genomen van het eerste nationaal plan "Ondernemingen en Mensenrechten", dat 33 acties bevat die de bevoegde Belgische federale en gefedereerde overheden in staat stellen hun engagement op dit gebied te concretiseren en de mensenrechten in te voeren in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzame ontwikkeling.

SDG 17 :

VERSTERK DE IMPLEMENTATIE-
MIDDELEN EN REVITALISEER
HET WERELDWIJD PARTNERSCHAP
VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

17 PARTNERSCHAP OM
DOELSTELLINGEN
TE BEREIKEN

Op 31 augustus 2018 keurde de Ministerraad een herziening van het wettelijk kader voor het Belgisch ontwikkelingsbeleid goed. Het nieuw wettelijk kader spoort met Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties. Het bevestigt de hervormingen die de voorgaande jaren zijn doorgevoerd, in het bijzonder die van de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO) en de oprichting van Enabel, de opvolger is van het Ontwikkelingsagentschap. Ook op inhoudelijk gebied zijn nieuwe prioriteiten vastgelegd: er wordt meer nadruk gelegd op de rol van de particuliere sector, op nieuwe financieringsvormen en op het digitale als hefboom voor ontwikkeling.

Het ontwerp van een nieuwe wet verankert de twee doorslaggevende assen waarrond het Belgische ontwikkelingsbeleid de laatste jaren is gestructureerd:

1. een aanpak gebaseerd op het eerbiedigen van de mensenrechten;
2. en duurzame en inclusieve economische groei door de ontwikkeling van een sterke privésector die als motor voor duurzame ontwikkeling fungeert.

Het nieuwe Belgische ontwikkelingsbeleid is er dus ook op gericht de privésector veel nauwer te betrekken bij het verwezenlijken van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. De privésector en het vrije ondernemerschap zijn inderdaad belangrijke motoren van vooruitgang en menselijke ontwikkeling. Via de BIO investeert ons land in lokale ondernemingen in onze partnerlanden, maar ook in België moeten bruggen worden gebouwd tussen de ontwikkelingswereld en de bedrijfswereld. In 2016 onderschreven meer dan 100 Belgische bedrijven en organisaties het Belgische SDG-charter en de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Dit partnerschap met de privésector wordt nu uitgediept. In de toekomst zullen bedrijven die willen investeren in ontwikkelingslanden ook financiële steun kunnen genieten.

Inzetten op vernieuwende financieringsmethoden vormt eveneens een belangrijk aandachtspunt. In 2017 lanceerde ons land samen met het Internationaal Comité van het Rode Kruis de allereerste "Humanitaire Impact Bond", een innovatief financieringsmechanisme dat particuliere investeerders, donorlanden en het Rode Kruis samenbrengt. In het kader van deze obligatie met humanitaire impact betaalt de Belgische staat de door particuliere investeerders verstrekte voorfinanciering alleen terug als de vooraf vastgelegde resultaten zijn bereikt. Deze resultaatgerichte en kostenefficiënte manier van werken zal zich in de toekomst waarschijnlijk steeds meer ontwikkelen in het Belgische ontwikkelingsbeleid. De belangrijkste aantrekkelijke elementen van deze formule zijn de overdracht van de risico's van de openbare naar de particuliere sector en het potentieel om de middelen voor humanitaire bijstand uit te breiden tot privébronnen; als dit mechanisme succes heeft, kan het waarschijnlijk worden uitgebreid tot meer dan louter humanitaire interventies, als een inventief instrument voor de financiering van ontwikkeling.

Voorbeelden van ondernomen acties:

- **Ondertekening van nieuwe kaderovereenkomsten, passend binnen de filosofie van de SDG's, met multilaterale organisaties die partners zijn in het Belgisch ontwikkelingsbeleid (2016):**
 - UN Environment. De prioriteiten van het Belgisch buitenlands beleid op milieugebied zijn: de impact van conflicten op het milieu in het gebied van de Grote Meren in Afrika, de rol van de privésector, digitale vernieuwingen en de vorderingen van de internationale samenwerking in de kwetsbaarste landen, een belangrijk thema voor België;
 - het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP);
 - het Internationaal Arbeidsbureau (ILO);
 - UN Women, de VN-entiteit die zich wijdt aan vrouwen en gender;
 - de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM);
 - het mondiale partnerschap voor onderwijs (GPE);
 - het door de Wereldbank beheerde Onderwijsfonds;
- het Kinderfonds van de Verenigde Naties (UNICEF);
- de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO);
- het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties (UNFPA);
- het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten (OHCHR);
- het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Met deze kaderovereenkomst garandeert België zijn deelname aan het RMTF (Revenue Mobilization Thematic Fund), dat de ontwikkeling van een beter fiscaal beleid in de partnerlanden ondersteunt;
- voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO);
- wereldfonds voor de bestrijding van aids, tuberculose en malaria;
- hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (UNHCR), enz.;
- **Integratie van de genderdimensie in het verbeteren van de registratie van verkeersongevallen bij de politie, in ziekenhuizen, door verzekeringsmaatschappijen (uitsplitsing van gegevens naar geslacht) en bij de analyse van de oorzaak van ongevallen (sinds 2016).** Uit analyse op grond van het gendercriterium blijkt dat mannen veel vaker betrokken zijn bij verkeersongevallen dan vrouwen;
- **Ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst tussen het Belgisch Ontwikkelingsagentschap en de Universiteit Antwerpen om de mensenrechten nog beter te verankeren in Belgische ontwikkelingsprojecten (2017).** De Universiteit Antwerpen levert kwalitatieve en kwantitatieve wetenschappelijke methoden om op de projecten een op rechten toegespitste aanpak toe te passen, met de actieve deelname van het Belgisch Ontwikkelingsagentschap, van de overheidsinstanties in de partnerlanden en van de rechtstreekse en onrechtstreekse begunstigden;
- **Aansluiting van België bij het Global Partnership for Sustainable Development**

Data (GPSDD) (2016). Deze wereldwijde alliantie tussen overheden, de privésector en ngo's wil de toegankelijkheid, de kwaliteit en de analyse van gegevens verbeteren. Bedoeling is op die manier het beleid inzake duurzame ontwikkeling doeltreffender te maken. Beter gebruik van digitale technologieën en big data voor ontwikkelingsdoeleinden staat centraal in het Belgische ontwikkelingsbeleid;

- **Ondertekening van raamovereenkomsten tussen het Belgisch Ontwikkelingsagentschap en de federale overheidsdiensten om de veertien partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking bij te staan.** Voorbeeld: Ondertekening van een raamovereenkomst met FEDICT in februari 2017. De BTC kan de expertise van Fedict gebruiken om partnerlanden te helpen bij de ontwikkeling van e-government. In de praktijk zullen deze landen bijvoorbeeld hulp kunnen krijgen bij het ontwerpen van elektronische identiteitskaarten, het opzetten van een rijksregister, het beveiligen van hun infrastructuur, of strategisch advies kunnen krijgen over e-government. Ondertekening van een raamovereenkomst met de FOD Bosa in juni 2017 om gebruik te maken van de hulp van deskundigen op alle gebieden van ondersteuning van het openbaar bestuur. Reeds in juli 2017 werd

een ondersteuningsmissie georganiseerd voor een project in Benin, in het kader van de reorganisatie van het systeem voor het beheer van de vaardigheden en de evaluatie van de prestaties van de Beninese overheidsdiensten;

- **Ondertekening van twee nieuwe algemene samenwerkingsovereenkomsten met de partnerlanden Guinee en Rwanda (2018).** Deze overeenkomsten geven concreet gestalte aan het Belgisch engagement om voortaan taksen te betalen op import en lokale aankoop van goederen en diensten in de partnerlanden. België verbindt zich ertoe af te zien van de gebruikelijke vrijstellingen van taksen op import en lokale aankoop van goederen en diensten die donorlanden in het algemeen genieten. Dit besluit past binnen Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en strookt met het Addis Tax Initiative, dat in 2015 in Addis Abeba is gelanceerd tijdens de conferentie van de Verenigde Naties over het financieren van ontwikkeling. De invoering van stevige belastingstelsels is voor ontwikkelingslanden een manier om op termijn hun eigen ontwikkeling te financieren. Met deze beslissing ondersteunt België dus het fiscale beleid van de partnerlanden en het vrijkomen van belastinginkomsten in die landen;

- **Financiering van innovatief landbouwonderzoek door de Adviesgroep Internationaal Landbouwonderzoek (CGIAR), een wereldwijd netwerk van onderzoeksinstellingen die bijdragen aan productiviteit, voedselzekerheid en duurzaamheid van de landbouw (2017-2021).** De middelen zullen met name worden gebruikt voor het uitbreiden van de genenbank voor bananen van de Universiteit Catholique de Louvain. Het onderzoekscentrum in Louvain-la-Neuve wordt uitgenodigd om zijn onderzoek specifiek te richten op het verbeteren van de voedselzekerheid en de voedselzekerheid van voedsel in het Zuiden, onder meer door bananenplantgoed af te stemmen op de opwarming van de aarde. Er zullen ook middelen worden vrijgemaakt om de genenbank uit te breiden tot andere planten zoals aardappelen en andere knollen en wortels;
- **Financiering van programma's ter versterking van de wetenschappelijke en technische capaciteiten van wetenschappelijke instellingen in ontwikkelingslanden, op initiatief van 3 Belgische wetenschappelijke instellingen: het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG), het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (KMMA) en het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen van België (KBIN).**

Voorbeelden:

- Deelname van het ITG aan een onderzoeksconsortium, in samenwerking met zijn Afrikaanse en Franse partners, om het preventief gebruik van antiretrovirale middelen ("PrEP" of profilaxis vóór blootstelling) bij 500 homoseksuelen in Burkina Faso, Ivoorkust, Mali en Togo te bestuderen tot eind 2020;
- Gezamenlijke studie van het ITG en het nationale malariaprogramma van Vietnam om te bepalen hoe de bevolking in afgelegen gemeenschappen blootgesteld is aan malarialisico's (2017);
- De inleidende stage over bosbiologie en over het belang ervan voor bosbeheer en -behoud, die het KMMA in september organiseerde voor 20 Afrikaanse wetenschappers;
- Stage die het KMMA eind 2018 voor 12 Afrikaanse wetenschappers organiseerde over de identificatie en de ecologie van Afrikaanse fruitvliegen met een economische impact op de landbouw;
- De bronzen medaille die het KBIN in 2016 ontving tijdens COP13 in Cancún,

Mexico. Deze eerste golf van prijzen werd toegekend aan de landen die de grootste vooruitgang hebben geboekt op de website van hun Clearing-House Mechanisms (CHM, instrumenten voor informatie-uitwisseling). Het KBIN ontving deze bronzen medaille niet alleen als erkenning voor zijn website www.biodiv.be, maar ook voor de inspanningen om andere landen te ondersteunen om hetzelfde te doen en niet minder dan 40 CHM's van Afrikaanse en Midden-Oosterse landen te hosten;

- **Organisatie van een bijeenkomst van deskundigen uit de hele wereld over nieuwe fiscale incassopraktijken, op initiatief van de FOD Financiën.** Het doel was ideeën uit te wisselen over technische innovaties op het gebied van inning en invordering van belastingen. Vertegenwoordigers van belastingdiensten uit 37 verschillende landen, van de EU-lidstaten, van het OESO Forum on Tax Administration en van de intra-Europese organisatie van belastingdiensten, van Malta tot Singapore, werden naar Brussel uitgenodigd om beste praktijken op het gebied van gedragsanalyse, gebruik van big data en automatisering uit te wisselen (2017).

Indicators.be :

- **Officiële ontwikkelingshulp: evaluatie** ➔

In 2016 bedroeg de Belgisch officiële ontwikkelingshulp 0,49% van het bruto nationaal inkomen. Om tegen 2030 de duurzame ontwikkelingsdoelstelling te halen moet dit cijfer worden opgetrokken tot 0,7%. Deze doelstelling zal niet worden gehaald wanneer de trend sinds 2000 wordt voortgezet. De officiële ontwikkelingshulp evolueert dus op een ongunstige manier.

- **Officiële ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen: evaluatie** ➔

In 2015 besteedde België 32% van zijn officiële ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen. Om te komen tot de duurzame ontwikkelingsdoelstelling moet dit aandeel van de hulp 50% bedragen tegen 2019. Deze doelstelling zal niet worden gehaald wanneer de trend sinds 2000 wordt voortgezet. De officiële ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen evolueert dus op een ongunstige manier.

17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN

In augustus 2018 heeft de Ministerraad een herziening van het wettelijk kader van het Belgische ontwikkelingsbeleid goedgekeurd. Dit nieuwe beleid is erop gericht de privésector veel nauwer te betrekken bij de verwezenlijking van de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen. Sinds de lancering in 2016 is het Belgische SDG-Charter ondertekend door meer dan honderd Belgische bedrijven en organisaties die willen investeren in ontwikkelingslanden.

04

LIJST VAN AFKORTINGEN

BIO	Belgische investeringsmaatschappij voor ontwikkelingslanden
BVT	Begunstigde van een verhoogde tegemoetkoming
CAADP	Alomvattend programma voor landbouwonwikkeling in Afrika
CODA	Centrum voor Onderzoek in de Diergeneeskunde en de Agrochemie
COMEOS	Federatie voor handel en industrie
DAV	Dienst Administratieve Vereenvoudiging
DAVO	Dienst voor Alimentatievorderingen
DO	Duurzame Ontwikkeling
EFSA	Europese Autoriteit voor voedselveiligheid
FAO	Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
FEAD	Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen
FEVIA	Federatie van de Belgische voedingsindustrie
FGVP	Federaal Voedings- en Gezondheidsplan
FIDO	Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling
FOD	Federale Overheidsdienst
FPB	Federaal Planbureau
FPDO	Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling
FWI	Federale Wetenschappelijke Instellingen
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GSB	Federaal Grootstedenbeleid
ICDO	Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling
IDPBW	Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk
IGO	Inkomensgarantie voor ouderen

IGVM	Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen
IIS	Interfederaal Instituut voor de Statistiek
IMCDO	Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling
IMF	Internationaal Monetair Fonds
KB	Koninklijk Besluit
KMI	Koninklijk Meteorologisch Instituut
KMO	Kleine en middelgrote ondernemingen
LTV	Langetermijnvisie voor Duurzame Ontwikkeling
NAP	Nationaal Actieplan
NAPAN	Nationaal Actie Plan d'Action National
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NVR	National Voluntary Review (vrijwillig nationaal overzicht)
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
POD	Programmatorische Federale Overheidsdienst
RIA	Regelgevingsimpactanalyse
SDG'S	Sustainable Development Goals (duurzame ontwikkelingsdoelstellingen op wereldniveau)
TFDO	Taskforce Duurzame Ontwikkeling
VN	Verenigde Naties
WG	Werkgroep
WIV	Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

05

BIJLAGE:

**REGISTER (NIET EXHAUSTIEF)
VAN DE FEDERALE UITVOERINGSPLANNEN
VOOR DE PERIODE 2016-2018**

PLAN	LOOPTIJD	VOORNAAMSTE ORGANISATIE	PARTNERS
<u>3de Federaal Plan Armoedebestrijding</u>	2016-2019	POD Maatschappelijke Integratie	Alle overheden en alle actoren die actief zijn op sociaal gebied
<u>2de Nationaal kinderarmoedebestrijdingsplan</u>	In voorbereiding	POD Maatschappelijke Integratie	Federale staat, Gewesten en Gemeenschappen
<u>Samenwerkingsovereenkomst inzake dakloosheid</u>	Doorlopend van 12/05/2014	POD Maatschappelijke Integratie	Federale staat, Gewesten en Gemeenschappen
<u>Nationale strategie voor de integratie van de Roma</u>	2012-2020	FOD Justitie	Federale staat, Gewesten en Gemeenschappen
<u>Federaal Plan Gender Mainstreaming</u>	2015-2019	FOD Binnenlandse zaken	Federale staat
<u>Nationaal Adaptatieplan</u>	2017-2020	POD Maatschappelijke Integratie	FOD Wetenschapsbeleid, FOD Mobiliteit, FOD Binnenlandse Zaken, Gewesten en Gemeenschappen, lokale en provinciale overheden, RIZIV, universiteiten, ngo's, gezondheidswerkers, belanghebbenden, enz.
<u>Federaal KMO-plan</u>	2015-2019	Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen	FOD Werkgelegenheid, FOD Financiën, FOD Sociale Zekerheid, FOD Justitie, DAV, SIOD, POD Sociale Integratie, FOD Buitenlandse Zaken, FOD Bosa
<u>Federaal Bijenplan</u>	2017-2019	ICG (Interdepartementale Coördinatiegroep)	Federale wetenschappelijke instellingen, gewestelijke, provinciale en gemeentelijke overheden, imkersfederaties, enz.
<u>Gemeenschappelijk plan voor chronisch zieken</u>	2015-2021	FOD Volksgezondheid	Gewesten
<u>Medisch interventieplan</u>	2016		Federale staat, Gewesten, provincies en alle diensten die betrokken zijn bij noodhulp en interventiehulp
<u>Belgisch Luchtvaartveiligheidsplan</u>	2016-2020	FOD Economie	EASA, ICAO, AAIU(Be), burgerluchtvaart, commerciële luchtvaart, Belgocontrol, FABEC, BCAA, enz.
<u>Nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld</u>	2015-2019	FOD Volksgezondheid	Federale staat, Gemeenschappen en Gewesten
<u>2de Actieplan Vrouwen, Vrede en Veiligheid</u>	2013-2016	FOD Volksgezondheid	Defensie, FOD Binnenlandse Zaken, FOD Justitie, maatschappelijk middenveld
<u>3de Actieplan Vrouwen, Vrede en Veiligheid</u>	2017-2021	FOD Volksgezondheid	Defensie, FOD Binnenlandse Zaken, FOD Justitie, maatschappelijk middenveld

PLAN	LOOPTIJD	VOORNAAMSTE ORGANISATIE	PARTNERS
<u>Actieplan voor de strijd tegen mensenhandel</u>	2015-2019	FOD Mobiliteit	College van procureurs-generaal, Dienst Vreemdelingen-zaken, Fedasil, Federale Politie, FOD Sociale Zekerheid, FOD Werkgelegenheid, Defensie, FOD Buitenlandse Zaken, gefedereerde entiteiten en lokale overheden
<u>Actieplan voor de strijd tegen mensensmokkel</u>	2015-2018	IGVM	Fedasil, Dienst Vreemdelingen-zaken, College van procureurs-generaal, FOD Financiën, CFI (Cel voor Financiële Informatieverwerking), IAMM (Informatie- en Analysecentrum mensensmokkel en mensenhandel), Federale Politie
<u>Strategie "Gender en Ontwikkeling"</u>	2015	IGVM	IGVW, maatschappelijk middenveld, partnerlanden
<u>Belgische Strategie Civiel Crisisbeheer</u>		FOD Buitenlandse Zaken	Federale Politie, FOD Justitie, FOD Financiën, Defensie, Belgische delegatie van het Politiek en Veiligheidscomité (PVC) van de EU
<u>Nationaal actieplan Bedrijven en Mensenrechten</u>	2017-2020	IGVM	Federale staat, Gewesten
<u>7de Nationaal Veiligheidsplan</u>	2016-2019	FOD Buitenlandse Zaken	Lokale politie, federale politie, Centre for Cybersecurity, centra voor samenwerking politie-douane, buurlanden, Europol, Eurojust, Frontex, SIOD, enz.
<u>Actieplan tegen radicalisering in gevangenissen</u>	2015	FOD Binnenlandse zaken	Gevangenispersoneel, Staatsveiligheid, OCAD, federale politie, vertegenwoordigers van de erediens, Belgische Moslimexecutieve, gemeentelijke overheden, gefedereerde entiteiten
<u>Federaal Actieplan "Gender en Werk"</u>	2015-2019	FOD Justitie	Federale Staat
<u>Interfederaal Energiepact</u>	2030 en 2050	FOD Binnenlandse zaken	Gewesten
<u>Geïntegreerd nationaal plan Energie/Klimaat 2030</u>	2021-2030	FOD Justitie	Federale Staat, Gewesten
<u>Gas: Preventieve Action Plan en "Emergency Plan"</u>	2017	FOD Buitenlandse Zaken?	
<u>Elektriciteit: Federaal Ontwikkelingsplan van het Transmissienet</u>	2010-2020 en 2020-2030	FOD Buitenlandse Zaken	Elia, CREG, Gewesten
<u>Actieplan ter bestrijding van sociale fraude 2018</u>	2018	FOD Buitenlandse Zaken	FOD Werkgelegenheid, FOD Economie, FOD Sociale Zekerheid, FOD Financiën, FOD Justitie, FOD Binnenlandse Zaken, FOD Mobiliteit, RSZ, RSVZ, RIZIV, TSW, RVA, Gewesten, werkgevers en sectorale vakbonden, Dienst Vreemdelingen-zaken, KSZ, enz.

PLAN	LOOPTIJD	VOORNAAMSTE ORGANISATIE	PARTNERS
<u>Plan voor Eerlijke Concurrentie in de transportsector</u>	2016	FIDO	SIOD, RSZ, RVA, lokale en federale politie, enz.
<u>Nationale strategie voor de uitvoering van Agenda 2030</u>		ICDO	Federale staat en gefedereerde entiteiten
<u>Roadmap Economie circulaire</u>	2015-2019	FOD Binnenlandse zaken	FIDO
Federaal actieplan voor de circulaire economie	In voorbereiding	FOD Justitie	
Belgische Nationale Strategie "Welzijn op het werk"	2016-2020	FOD Justitie	FEDRIS, NAVB, HRPBW, FOD Sociale Zekerheid, RIZIV, Gewesten en Gemeenschappen, sociale partners, enz.
<u>Actieplan "Digital Belgium"</u>	2016-2020	IGVM	Centre for Cyber Security, FOD Bosa (FEDICT), Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie
<u>Federaal Plan Handstreaming</u>	2016	FOD Economie	Federale staat
<u>Plan ter promotie van het vrouwelijke ondernemerschap</u>	2016-2019	FOD Economie	FOD Sociale Zekerheid, NBB, RSVZ, Febelfin, sociale verzekeringskassen, Ombudsfm, ondernemingsloketten,
Actieplan Verantwoorde Overheidsaankopen	In voorbereiding	FOD Volksgezondheid	
<u>Federaal reductieprogramma voor pesticiden</u>	2013-2017	FOD Economie	
<u>Federaal reductieplan voor gewasbeschermingsmiddelen</u>	2018-2022	FOD Economie	Gewesten
<u>Federale strategie #BeBiodiversity</u>		SIOD	
<u>Nationale strategie biologische diversiteit</u>	2013-2020	FOD Mobiliteit	Federale staat, Gewesten
<u>Belgische strategie voor koolstofarme ontwikkeling</u>		FOD Financiën	Gewesten
<u>Marien ruimtelijk plan</u>	2014-2020	FOD Economie	FOD Economie, Ministerie van Defensie, FOD Binnenlandse Zaken, FOD Wetenschapsbeleid, Vlaams Gewest
<u>Actieplan Marien Zwerfvuil</u>	2016-2020	FOD Werkgelegenheid	Federale, regionale en provinciale overheidsdiensten, kunststofindustrie, cosmetische industrie
<u>Actieplan Salamanders</u>	2017-2022	FOD Sociale Zekerheid	Federale wetenschappelijke instellingen, Gewesten, Natagora en Natuurpunt, Universiteit Gent

PLAN	LOOPTIJD	VOORNAAMSTE ORGANISATIE	PARTNERS
<u>Plan ter bestrijding van fiscale fraude</u>	2015-2019?	IMCDO	Professionele sectoren, BISC, financiële instellingen
<u>Federaal "Ozon- en hitteplan"</u>	2016-2020	FOD Volksgezondheid	
<u>Stroomgebiedsbeheersplan voor de Belgische kustwateren</u>	2016-2021	FOD Volksgezondheid	Gewesten
<u>Interfederaal actieplan tegen discriminatie en geweld tegen LGBTI (2018-2019)</u>	2018-2019	Unia, IGVM	Federale staat, gefedereerde entiteiten
<u>Nationaal Actieplan voor hernieuwbare energie</u>	2010-2020	FOD Economie	FOD Volksgezondheid, FOD Financiën, gefedereerde entiteiten, Elia, CREG, enz.
<u>Belgisch Energie-Efficiëntie Actieplan</u>	2014-2020	FOD Economie	Regie der Gebouwen, gefedereerde entiteiten, enz.
<u>Federale bijdrage aan het Nationaal Klimaatadaptatieplan</u>	2017-2020	FOD Volksgezondheid	FOD Binnenlandse Zaken, FOD Mobiliteit, FOD Justitie, FOD Economie, FOD Buitenlandse Zaken, Belspo, Defensie, FIDO, ICDO, NMBS, Infrabel, IRM, regionale, provinciale en lokale overheden,
<u>Federaal Ontwikkelingsplan van het Transmissienet</u>	2010-2020	Elia	FOD Economie, Federaal Planbureau

www.duurzameontwikkeling.be

COLOFON

Publicatie:

*Bijdragen van de federale
overheidsdiensten aan de duurzame
ontwikkelingsdoelstellingen –
Rapport van de ICDO-leden
(2016-2018)*

Verantwoordelijke uitgever:

*Dieter Vander Beke,
Voorzitter van de Interdepartementale
Commissie Duurzame Ontwikkeling
(ICDO)*

Publicatie maart 2019

*Het secretariaat van de ICDO wordt
verzorgd door het Federaal Instituut
voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO)
Hertogstraat 4 – 1000 Brussel
Tel : 02/501 04 62*

Grafism:

mathieu-gillet.be